

ACTA

České biskupské konference

ROČNÍK 2020 | ČÍSLO **15**

VYDALA ČESKÁ BISKUPSKÁ KONFERENCE

PRAHA, 1. PROSINCE 2020

(PRO VNITŘNÍ POTŘEBU)

Obsah

I. PAPEŽSKÉ DOKUMENTY

1. Apoštolská konstituce papeže Františka „Episcopalis communio“ o biskupské synodě (15. září 2018) 4
2. Rescript Svätého otce Františka o změnách v Normae de gravioribus delictis (3. prosince 2019) 25
3. Rescript Svätého otce Františka O důvěrnosti kauz (6. prosince 2019) 27
4. Poselství k oslavě Světového dne míru 1. ledna 2020 29
5. Poselství ke Světovému dni nemocných 11. února 2020 36
6. Poselství k postní době 2020 40
7. Poselství ke Světovému dni mládeže 5. dubna 2020 44
8. Poselství ke Světovému dni modliteb za povolání 3. května 2020 51
9. Poselství k Mezinárodnímu dni zdravotních sester 12. května 2020 55
10. Poselství pro Papežská misijní díla 21. května 2020 58
11. Poselství ke Světovému dni sdělovacích prostředků 24. května 2020 76
12. Východiska ke Dni za posvěcení kněží 19. června 2020 82
13. Poselství ke Světovému dni modliteb za péči o stvoření 1. září 2020 88
14. Poselství ke Světovému dni migrantů a uprchlíků 27. září 2020 94
15. Poselství ke Světovému dni misí 18. října 2020 99
16. Poselství ke Světovému dni chudých 15. listopadu 2020 103
17. Apoštolský list „Láska k Písmu svatému“ u příležitosti 1600 let od smrti svätého Jeronýma (30. září 2020) 110
18. Apoštolský list „Authenticum charismatis“, kterým se mění kán. 579 Kodexu kanonického práva (1. listopadu 2020) 130

II. DOKUMENTY STÁTNÍHO SEKRETARIÁTU Vatikánu, Kongregací a Papežských Rad

1. Apoštolská penitenciárie: Dekret o prodloužení plnomocných odpustků přivlastnitelných zemřelým od 25. října (2. ledna 2020) 134
2. Kongregace pro východní církve: Sbíрка na Svatou zemi 2020 (26. února 2020) 136
Kongregace pro východní církve: Sbíрка na Svatou zemi 2020 – nový termín (27. března 2020) 141
3. Sekce pro migranty a uprchlíky Dikasteria pro integrální lidský rozvoj: Pastorační směrnice k situaci vnitřně vysídlených osob (5. května 2020) 142
4. Sbíрка halěr sv. Petra (12. června 2020) 183

5.	Kongregace pro klérus:	
	• Představení Instrukce „Pastorační konverze farního společenství ve službách evangelizačního poslání církve“ (20. července 2020).....	186
	• Instrukce „Pastorační konverze farního společenství ve službách evangelizačního poslání církve“ (29. června 2020).....	190
6.	Poselství prefekta Dikasteria pro službu integrálnímu lidskému rozvoji ke Světovému dni cestovního ruchu 27. září 2020	235
7.	Kongregace pro nauku víry: Odpovědi na otázky a Věřoucná nota ohledně platnosti uděleného křtu formulí: „My tě křtíme...“ (24. června 2020)...	239
8.	Nové znění článku 2267 Katechismu katolické církve týkající se trestu smrti (17. září 2020)	244
9.	Informace o českém vydání Listu „Samaritanus bonus“ (14. července 2020)	245

III. DOKUMENTY A SDĚLENÍ ČBK

1.	Kodex Charity Česká republika (21. října 2020)	248
2.	Statuta Sekce pro mládež ČBK (21. října 2020).....	261

IV. RŮZNÉ

1.	Závěrečné poselství z plenárního zasedání Rady evropských biskupských konferencí (CCEE), 26.–27. září 2020, online	272
2.	Poselství předsedů biskupských konferencí zemí Evropské unie (COMECE) adresované evropským institucím a členským státům (29. září 2020) – Obnova naděje a solidarity.....	275

V. DOKUMENTY VYDANÉ V SOUVISLOSTI S PANDEMIÍ NEMOCI COVID-19

1.	Společné prohlášení předsedů COMECE a CEC k situaci pandemie covid-19 (2. dubna 2020).....	282
2.	Prohlášení ze zasedání předsednictev CCEE a COMECE, St. Gallen (4. června 2020).....	284
3.	Kongregace pro bohoslužbu a svátosti: List o slavení liturgie během pandemie covid-19 a po ní (15. srpna 2020)	286
4.	Kongregace pro bohoslužbu a svátosti: Dopis ohledně slavení svátosti biřmování během pandemie (1. října 2020).....	292
5.	Apoštolská penitenciárie: Dekret o prodloužení plnomocných odpustků přivlastnitelných zemřelým vzhledem k pandemii nemoci covid-19 (22. října 2020)	294
6.	Další dokumenty v době pandemie nemoci covid-19 na webu Liturgie.cz.....	297

I.

PAPEŽSKÉ
DOKUMENTY

1. APOŠTOLSKÁ KONSTITUCE PAPEŽE FRANTIŠKA „EPISCOPALIS COMMUNIO“ O BISKUPSKÉ SYNODĚ¹

15. ZÁŘÍ 2018

1. Biskupské společenství (*Episcopalis communio*), spolu s Petrem a pod jeho vedením, se zvláštním způsobem projevuje v biskupské synodě, ustanovené Pavlem VI. 15. září 1965, a tvoří jedno z nejcennějších dědictví II. vatikánského koncilu.² Synoda, nová pro své ustanovení, ale starobylá ve své inspiraci, poskytuje od toho okamžiku účinnou pomoc římskému biskupovi způsobem, který on sám určuje, v důležitějších otázkách, myšleno v těch, které vyžadují zvláštní znalost a moudrost pro dobro celé církve. Biskupská synoda „jako zástupce veškerého katolického episkopátu je zároveň znamením, že se všichni biskupové v hierarchickém společenství podílejí na péči o celou církev“.³

Během více než padesáti let se shromáždění synody ukázala jako platný nástroj pro vzájemné poznávání mezi biskupy, společnou modlitbu, čestnou konfrontaci, prohloubení křesťanské nauky, reformu církevních struktur a podporu pastoračních aktivit v celém světě. Tato shromáždění se tak nejen stala privilegovaným místem výkladu a přijetí bohatého učení koncilu, ale poskytla také mocný podnět pro následné papežské magisterium.

1 *Kodex kanonického práva* (CIC). Zvon: Praha, 1994, např. kán. 342 nn. překládá *Synodus Episcoporum* slovy „biskupský sněm“. Překlad „biskupská synoda“ v tomto dokumentu vychází ze současně běžně užívané praxe.

2 Srov. II. vatikánský koncil, dekret *Christus Dominus* (28. října 1965), č. 5, in *Dokumenty II. vatikánského koncilu*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002.

3 Tamtéž; srov. Sv. Jan Pavel II., apoštol. posynodální exhort. *Pastores gregis* (16. října 2003), č. 58.

Také dnes, v historickém okamžiku, ve kterém církev začíná „novou etapu evangelizace“,⁴ která od ní požaduje, aby byla přítomna „ve všech částech světa v podobě ‚trvalého misijního stavu‘“,⁵ je biskupská synoda, stejně jako kterákoli jiná církevní instituce, volána k tomu, aby se stále více stávala „přiměřenou cestou k evangelizaci současného světa spíše než k sebe prezentaci“. ⁶ Zvláště pak je nutné, jak si to přál už koncil, aby synoda, s vědomím, že „starost o hlásání evangelia po celém světě přísluší především sboru biskupů“, se zvláštní pozorností usilovala o podporu „misijní činnosti jako nejdůležitějšího a nejsvětějšího úkolu církve“.⁷

2. Je věcí Prozřetelnosti, že se ustanovení biskupské synody odehrálo v kontextu posledního ekumenického zasedání. Vždyť II. vatikánský koncil, když „následuje I. vatikánský koncil“,⁸ prohloubil brázdou autentické tradice církve v učení o biskupském stupni tím, že se zvláštním způsobem soustředil na jeho posvátnost (*sakramentálnost*) a kolegiální povahu.⁹ Definitivně se tak jako jasné ukázalo, že každý biskup nese současně a neoddelitelně odpovědnost za místní církev, která je svěřena jeho pastýřské péči, i starost za církev všeobecnou.¹⁰

Tato starostlivost, představující naddiecézní rozměr *munus episcopale*, je vykonávána slavnostním způsobem ve ctihodném ustanovení ekumenického koncilu a vyjádřena i společnou akcí biskupů ustanovených po celém světě, akcí, která má být vyhlášena nebo svobodně potvrzena římským biskupem.¹¹ Nelze také opomenout, že v návaznosti na potřeby Božího lidu je v pravomoci posledně

4 František, apoštol. exhort. *Evangelii gaudium* (24. listopadu 2013), č. 1. Paulínky: Praha, 2014.

5 Tamtéž, č. 25.

6 Tamtéž, č. 27.

7 II. vatikánský koncil, dekret *Ad gentes* (7. října 1965), č. 29; srov. tentýž, věroučná konstituce *Lumen gentium* (21. listopadu 1964), č. 23.

8 Tamtéž, č. 18.

9 Srov. tamtéž, č. 21–22; dekret *Christus Dominus*, č. 4.

10 Srov. *Lumen gentium*, č. 23; *Christus Dominus*, č. 3.

11 Srov. *Lumen gentium*, č. 22; *Christus Dominus*, č. 4; CIC (25. ledna 1983), kán. 337, §§ 1–2; *Codex Canonum Ecclesiarum Orientalium* (18. října 1990), kán. 50, §§ 1–2. (Dále CCEO.)

jmenovaného zvolit a použít způsoby, jejichž prostřednictvím biskupský sbor může uplatňovat vlastní autoritu nad všeobecnou církví.¹²

V průběhu koncilní diskuse, současně s formulací nauky o biskupské kolegialitě, také vícekrát vyvstal požadavek připojit některé biskupy ke všeobecné službě římského biskupa prostřednictvím stálého ústředního orgánu, postaveného mimo úřady římské kurie, schopného projevit starostlivost biskupského sboru o potřeby Božího lidu a o společenství mezi všemi církvemi, i mimo slavnostní a mimořádnou formu ekumenického koncilu.

3. Pavel VI., ve snaze vyjít vstříc takovým naléhavým požadavkům, oznámil 14. září 1965 koncilním otcům, shromážděným při zahajovacím zasedání čtvrtého období ekumenického koncilu, své rozhodnutí ustanovit z vlastního popudu a vlastní mocí orgán nazvaný biskupská synoda, „složený z biskupů, z větší části jmenovaných biskupskými konferencemi a námi schválených, který bude svoláván, podle potřeb církve ke konzultacím a spolupráci, římským biskupem, když se mu to bude zdát vhodné pro všeobecné dobro církve“.

V motu proprio *Apostolica sollicitudo*, vyhlášeném následující den, týž římský biskup ustanovil biskupskou synodu a prohlásil, že tato synoda, „díky které biskupové, vybraní z různých částí světa, poskytují nejvyššímu pastýři církve účinnější pomoc, je ustanovena takovým způsobem, aby: 1) byla ústřední církevní institucí; 2) zastupovala celý katolický episkopát; 3) byla stálá svou povahou; 4) pokud jde o její strukturu, plnila své úkoly přechodně a příležitostně“.¹³

Biskupská synoda, jejíž jméno bylo ideálně spojováno se starobylou a bohatou synodní tradicí církve, uchovávanou s velkou úctou především ve východních církvích, měla za normálních okolností poradní funkci, když římskému biskupovi, na základě podnětu Ducha Svatého, poskytovala informace a rady, pokud se jednalo o různé církevní otázky. Ve stejnou dobu se synoda mohla těšit také rozhodovací moci, pokud se římský biskup rozhodl takovou moc jí udělit.¹⁴

12 Srov. CIC, kán. 337, § 3; CCEO, kán. 50, § 3.

13 Pavel VI., motu proprio *Apostolica sollicitudo* (15. září 1965), I.

14 Srov. tamtéž, II.

4. Pavel VI. v okamžiku ustanovení synody jakožto „stálé zvláštní rady posvátných pastýřů“ prohlásil, že si je vědom toho, že synodu „jako každou lidskou instituci bude časem možné více zdokonalovat“.¹⁵ K takovému následnému rozvoji z jedné strany přispělo postupující vnímání plodné koncilní nauky o biskupské kolegialitě a z druhé strany zkušenost početných synodních zasedání, konaných v Římě (*in Urbe*), a počínaje rokem 1967, kdy bylo také zveřejněno příslušné *Ordo Synodi Episcoporum*.

Také po zveřejnění *Kodexu kanonického práva (CIC)* a *Kodexu kánonů východních církví (CCEO)*, které biskupskou synodu včlenily do všeobecného práva,¹⁶ pokračovala biskupská synoda ve svém postupném rozvoji až k poslednímu vydání *Ordo Synodi*, vyhlášenému Benediktem XVI. 29. září 2006. Zvláštním způsobem pak byl zřízen a krok za krokem posilován ve svých funkcích generální sekretariát biskupské synody, složený z generálního sekretáře a zvláštní biskupské rady, ve snaze lépe zajistit konstitutivní stabilitu synody v obdobích mezi různými synodními zasedáními.

V těchto letech, s vědomím účinnosti synodní akce v záležitostech, které vyžadují pohotový a svorný zásah pastýřů církve, vzrostla touha, aby se synoda stávala ještě více zvláštním projevem a účinnou aktualizací starostlivosti episkopátu o všechny církve. Už Jan Pavel II. říkal, že „se tento nástroj možná bude moci zlepšovat. Kolegiální odpovědnost za pastorační se snad v synodě bude moci vyjádřit ještě plněji.“¹⁷

5. Z těchto důvodů jsem hned od začátku své služby na Petrově stolci věnoval zvláštní pozornost biskupské synodě v důvěře, že bude moci poznat „následný rozvoj k podpoře ještě většího dialogu a spolupráce mezi biskupy a mezi nimi a římským biskupem“.¹⁸ Pro oživení tohoto obnovného díla musí převládat pevné přesvědčení, že všichni pastýři jsou ustanoveni ke

15 Tamtéž, Proemio.

16 Srov. CIC, kán. 342–348; CCEO, kán. 46.

17 Jan Pavel II., *Homilie při mši svaté na závěr VI. řádného generálního zasedání biskupské synody* (29. října 1983).

18 František, *Promluva k členům XIII. řádné rady generálního sekretariátu biskupské synody* (13. června 2013).

službě Božímu lidu, ke kterému oni sami patří na základě svátosti křtu.

Samozřejmě je pravda, jak to učí II. vatikánský koncil, že „biskupové, kteří učí ve spojení s římským biskupem, mají být v úctě u všech jako svědkové božské a katolické pravdy. Věřící jsou povinni shodnout se s výrokem svého biskupa ve věcech víry a mravů, přednesenými v Kristově jménu, a k němu vnitřně přilnout náboženskou poslušností.“¹⁹ Ale je také pravda, že „život církve a život v církvi je pro každého biskupa podmínkou ke splnění svého poslání učit“.²⁰

Biskup je tak současně učitelem i učeníkem. Je učitelem, když na základě zvláštní pomoci Ducha Svatého jménem Krista, hlavy a pastýře, zvěstuje věřícím slovo pravdy. Ale je také učeníkem, když s vědomím, že Duch je darován každému pokřtěnému, zaujímá postoj naslouchání Kristovu hlasu, který mluví prostřednictvím celého Božího lidu a činí ho neomylným v úkonu víry, „*infallibile in credendo*“.²¹ Vskutku, „celek věřících, kteří mají pomazání od Svatého (srov. 1 Jan 2,20 a 27), se nemůže mýlit ve víře. Tuto svou neobyčejnou vlastnost projevuje prostřednictvím nadpřirozeného smyslu pro víru celého lidu, když ‚od biskupů až po poslední věřící laiky‘ dává najevo svůj obecný souhlas ve věcech víry a mravů.“²² Kvůli tomu je biskup zároveň volán ‚jít vpřed, ukazovat směr pochodu, ukazovat cestu; jít uprostřed, aby posiloval [Boží lid] v jednotě; kráčet jako poslední vzadu, jednak proto, aby nikdo nezůstával pozadu, ale především proto, aby sledoval smysl Božího lidu pro nalézání nových cest. Biskup, který žije uprostřed svých věřících, má uši otevřené k zachycení toho, ‚co Duch říká církvim‘ (Zj 2,7), ‚hlasu ovcí‘, a to i prostřednictvím diecézních orgánů, které mají za úkol radit biskupovi při prosazování poctivého a konstruktivního dialogu.“²³

19 *Lumen gentium*, č. 25.

20 *Pastores gregis*, č. 28.

21 *Evangelii gaudium*, č. 119.

22 *Lumen gentium*, č. 12.

23 František, *Promluva k účastníkům setkání nových biskupů, pořádaného Kongregací pro biskupy a Kongregací pro východní církve* (19. září 2013). Srov. *Evangelii gaudium*, č. 31.

6. Také biskupská synoda se musí stále více stávat prvořadým nástrojem naslouchání Božímu lidu: „Od Ducha Svatého vyprošujeme synodním otčům především dar *naslouchání*: toho, jak naslouchá Bůh, aby spolu s ním slyšeli křik lidu; toho, jak naslouchá lid, aby v něm zachytili vůli, ke které nás Bůh volá.“²⁴

Třebaže je synoda ve svém složení utvářena jako zásadně biskupská, nežije odděleně od ostatních věřících. Ona je naopak vhodným nástrojem, jak poskytnout hlas celému Božímu lidu právě prostřednictvím biskupů, ustanovených Bohem za „pravé strážce, interprety a svědky víry celé církve“;²⁵ když od zasedání k zasedání ukazuje výmluvný výraz synodálnosti jakožto „utvářejícího rozměru církve“.²⁶

Takže jak prohlásil Jan Pavel II.: „Každé valné shromáždění biskupské synody je silnou církevní zkušeností, i když ve způsobu jejích jednání je možné ji stále zdokonalovat. Biskupové shromáždění na synodě zastupují především vlastní církve, ale mají na mysli také příspěvky biskupských konferencí, jimiž byli určeni a nositeli jejichž názorů na projednávané otázky jsou. Vyjadřují tak hlas hierarchického těla církve a určitým způsobem hlas křesťanského lidu, jehož jsou pastýři.“²⁷

7. Dějiny církve jasně svědčí o důležitosti procesu konzultací, aby bylo možné poznat mínění pastýřů a věřících o tom, co se týká dobra církve. Je proto velmi důležité, aby i při přípravě synodních zasedání byla věnována pozornost konzultacím se všemi místními církvemi. V této první fázi biskupové podle návodu generálního sekretariátu synody předkládají záležitosti k projednávání na synodním zasedání kněžím, jáhnům a věřícím laikům ve svých diecézích, ať už jednotlivě, nebo společně, bez toho, že by opomenuli cenný přínos, který může vzejít od řeholníků a řeholnic. Jako zásadní se především může ukázat příspěvek orgánů spolupodílejících se na místní církvi,

24 František, *Promluva při přípravě modlitební vigílie Synody o rodině* (4. října 2014).

25 František, *Promluva při příležitosti 50. výročí biskupské synody* (17. října 2015).

26 Tamtéž.

27 *Pastores gregis*, č. 58.

zvláště kněžské a pastorační rady, u kterých se skutečně „může začít formovat synodální církev“.²⁸

Po konzultaci s věřícími následuje během každého synodního zasedání rozlišování pastýřů, cíleně jmenovaných, sjednocených v hledání shody, která vyvěrá nikoli z lidské logiky, ale ze společné poslušnosti Kristovu Duchu. Členové zasedání, pozorní k *sensus fidei* Božího lidu – „kteří musejí umět pozorně rozlišovat, co jsou pouze módní proudy veřejného mínění“²⁹ –, předkládají římskému biskupovi své mínění, které by mu mohlo pomoci v jeho službě všeobecného pastýře církve. V této perspektivě skutečnost, „že synoda má normálně pouze poradní funkci, nezmenšuje její důležitost. Vždyť v církvi je cílem jakéhokoli kolegiálního, poradního nebo rozhodčího orgánu hledání pravdy nebo dobra církve. Když se pak jedná o prověřování samotné víry, *consensus Ecclesiae* není dán součtem hlasů, ale je plodem působení Ducha, který je duší jediné Kristovy církve.“³⁰ Takže hlas synodních otců, „je-li morálně jednomyslný, má kvalitativně církevní váhu, a jednoduše převyšuje formální prvek hlasu poradního“.³¹

Jako poslední, po zasedání synody, musí následovat fáze jejího uskutečnění s cílem iniciovat ve všech místních církvích přijetí synodních závěrů, potvrzených římským biskupem, způsobem, který on bude považovat za nejvhodnější. V této souvislosti bude potřeba mít dobře na paměti, že „kultury se mezi sebou značně odlišují a že každá všeobecná zásada [...] má být inkulturována, má-li být zachovávána a aplikována“.³² Ukazuje se tak, že synodní proces nemá jen svůj počáteční, ale i konečný bod v Božím lidu, na který mají být přeneseny dary milosti, udělené Duchem Svatým skrze společné shromáždění pastýřů.

28 František, *Promluva při příležitosti 50. výročí biskupské synody*. Srov. *Evangelii gaudium*, č. 31.

29 František, *Promluva při příležitosti 50. výročí biskupské synody*.

30 *Pastores gregis*, č. 58.

31 Sv. Jan Pavel II., *Promluva k Radě generálního sekretariátu biskupské synody* (30. dubna 1983).

32 *Závěrečná promluva XIV. řádného generálního zasedání biskupské synody* (24. října 2015).

8. Biskupská synoda, která přebírá „určitým způsobem podobu“ od ekumenického koncilu a reflektuje jeho „ducha a metodu“,³³ je složena z biskupů. Nicméně, jak tomu bylo už během koncilu,³⁴ na zasedání synody mohou být přizváni také někteří další, kteří nenesou *munus episcopale*, jejichž role je případ od případu určována římským biskupem. V souvislosti s tímto posledním tématem je potřeba zvláštním způsobem brát v úvahu příspěvek, který může vzejít od těch, kteří přináležejí k institutům zasvěceného života a ke společností apoštolského života.

Kromě členů se jako přizvaní mohou zasedání synody zúčastnit, bez hlasovacího práva, znalci (*periti*), kteří spolupracují na redakci dokumentů; posluchači (*auditores*), kteří mají zvláštní kompetenci v projednávaných otázkách; bratrští delegáti (*delegati fraterni*) z církvi a církevních společenství, které dosud nejsou v plném společenství s katolickou církví. K nim se mohou připojit i někteří zvláštní přizvaní hosté (*invitati speciales*), jmenovaní na základě jejich uznávané autority.

Biskupská synoda se setkává na rovině různých tipů zasedání.³⁵ Pokud se okolnosti jeví jako příhodné, samotné zasedání synody se může konat ve více mezi sebou odlišných obdobích. Každé zasedání, nezávisle na způsobech průběhu, je důležitým momentem pro společné (komunitní) naslouchání tomu, co Duch Svätý „říká církvím“ (Zj 2,7). Je proto nezbytné, aby během prací synody měla zvláštní místo liturgická slavení a další formy chórové modlitby, prostřednictvím které bude členům zasedání vyprošován dar rozlišování a svornosti. Rovněž je vhodné, aby, podle starobylé synodální tradice, byl na začátku každého dne slavnostně přinášen evangeliář, aby se tak všem účastníkům symbolicky připomínala potřeba stávat se učenlivými Božím slovu, které je „slovem pravdy“ (Kol 1,5).

9. Generální sekretariát biskupské synody – složený z generálního sekretáře, který sekretariát vede, podsekretáře, který generálnímu

33 Bl. Pavel VI., *Promluva při zahájení prací I. řádného generálního zasedání biskupské synody* (30. září 1967).

34 Srov. CIC, kán. 339, § 2; CCEO, kán. 52, § 2.

35 Srov. CIC, kán. 346.

sekretáři pomáhá ve všech jeho funkcích, a z některých zvláštních biskupských rad – se prvořadě zabývá plněním toho, co se vztahuje k ukončenému i k nadcházejícímu zasedání synody. V období, které předchází zasedání, se tento sekretariát podílí na zjišťování témat, o nichž se má diskutovat během synodního zasedání. Uvedená témata, předložená episkopátem, přesně zařazuje podle potřeb Božího lidu, stará se o vznik procesu konzultací a o vyhotovení přípravných dokumentů, sestavených na základě výsledků dotazování. Ve fázi, která následuje po zasedání, sekretariát naopak ze své strany, spolu s příslušným úřadem římské kurie, prosazuje naplňování směrnic synody, schválených římským biskupem.

Mezi biskupské rady, které tvoří generální sekretariát, a udělují mu tak vlastní osobitou strukturu, má být zařazena řádná rada, z větší části složená z diecézních biskupů, zvolených Otcí na řádném generálním zasedání. Od chvíle, kdy tato rada byla ustanovena pro přípravu a naplňování řádného generálního zasedání v roce 1971, velmi dobře ukázala vlastní užitečnost, když určitým způsobem vyšla vstříc přání těch koncilních otců, kteří požadovali doplnění takovými biskupy, kteří tím, že jsou zapojeni do pastorační služby v různých oblastech na světě, mají být stálými spolupracovníky římského biskupa v jeho službě všeobecného pastýře. Kromě řádné rady mohou být v rámci generálního sekretariátu ustaveny také další rady pro přípravu a naplňování zasedání synody, odlišné od řádného generálního zasedání.

Generální sekretariát je současně k dispozici římskému biskupovi pro všechny záležitosti, které se mu rozhodne postoupit, aby se i mimo svolaná zasedání synody mohl opřít o spolehlivou pomoc biskupů, kteří jsou v každodenním kontaktu s Božím lidem.

10. Také díky biskupské synodě bude postupně více zřejmé, že v Kristově církvi je stále platné hluboké společenství, ať už mezi pastýři a věřícími, protože každý vysvěcený služebník je pokřtěný mezi pokřtěnými a ustanovený Bohem k tomu, aby pásł jeho stádo, nebo mezi biskupy a římským biskupem, protože papež je „biskupem mezi biskupy a zároveň – jako nástupce apoštola Petra – povoláný

vést římskou církev, která všem církvím předsedá v lásce“.³⁶ To zabraňuje tomu, že by kterýkoli subjekt mohl existovat bez druhého.

Především pak biskupský sbor nikdy neexistuje bez své hlavy,³⁷ ale i římský biskup, který má „nad církví plnou, nejvyšší a všeobecnou pravomoc, a je oprávněn ji vždycky svobodně uplatňovat“,³⁸ „je vždy spojen společenstvím s ostatními biskupy a vůbec s celou církví“.³⁹ V návaznosti na to „není pochybnosti o tom, že římský biskup potřebuje přítomnost svých spolubratrů biskupů, jejich radu a jejich moudrost i zkušenost. Nástupce apoštola Petra musí jednak hlásat všem, kdo je to ‚Kristus, Syn živého Boha‘, ale ve stejnou chvíli musí dávat pozor na to, co Duch Svátý vnuká na rty těm, kteří, když přijímají Ježíšovo slovo, prohlašující: ‚Ty jsi Petr...‘ (srov. Mt 16,16–18), se plně podílejí na apoštolském sboru“.⁴⁰

Spoléhám rovněž na to, že s povzbuzením „konverze papežského úřadu [...], jež bude stále věrněji odpovídat významu, který mu chtěl dát Ježíš Kristus, i současným potřebám evangelizace“,⁴¹ aktivity biskupské synody budou moci přispět svým způsobem k obnově jednoty mezi všemi křesťany podle Pánovy vůle (srov. Jan 17,21). Prostřednictvím toho synoda, podle přání formulovaného před lety Janem Pavlem II., pomůže katolické církvi „nalézt způsob, jak vykonávat primát, který, aniž by zpochybnil to, co je pro jeho poslání zásadní, by se otevřel nové situaci“.⁴²

Podle znění kánonu 342 *CIC* a při vědomí všeho toho, o čem zde bylo uvažováno, rozhodují a ustanovují následující:

36 František, *Promluva při příležitosti 50. výročí biskupské synody*.

37 Srov. *Lumen gentium*, č. 22.

38 Tamtéž.

39 *CIC*, kán. 333, § 2; srov. CCEO, kán. 45, § 2; *Pastores gregis*, č. 58.

40 *Dopis generálnímu sekretáři biskupské synody při příležitosti povýšení podsekretáře k biskupské hodnosti* (1. dubna 2014).

41 *Evangelii gaudium*, č. 32.

42 Jan Pavel II., enc. *Ut unum sint* (25. května 1995), č. 95. Zvon: Praha, 1995.

I. Zasedání synody

Článek 1

Předsednictví a typologie synodních zasedání

§ 1. Biskupská synoda je přímo podřízena římskému biskupovi, který je jejím předsedou.

§ 2. Synoda se setkává:

1. při řádném generálním zasedání, pokud jsou projednávána témata, která se týkají dobra univerzální církve;
2. při mimořádném generálním zasedání, pokud projednáváná témata, která se týkají dobra univerzální církve, vyžadují naléhavé projednání;
3. při zvláštním zasedání, pokud jsou projednávána témata, která se týkají hlavně jedné nebo více určitých geografických oblastí.

§ 3. Pokud římský biskup považuje za vhodné, zvláště z ekumenických důvodů, může svolat synodní zasedání jinými způsoby, které stanoví.

Článek 2

Členové a další účastníci zasedání synody

§ 1. Členy zasedání synody jsou ti, o kterých hovoří kánon 346 *CIC*.

§ 2. Podle tématu a okolností mohou být přivoláni k synodnímu zasedání také někteří další, kteří nejsou nositeli *munus episcopale*, jejichž role je vždy určena římským biskupem.

§ 3. Určení členů a ostatních účastníků každého zasedání se uskutečňuje podle zvláštního práva.

Článek 3

Období zasedání synody

§ 1. Podle tématu a okolností může zasedání synody probíhat ve více obdobích, odlišných mezi sebou, dle uvážení římského biskupa.

§ 2. V mezidobí mezi různými zasedáními má generální sekretariát biskupské synody, spolu s generálním předkladatelem (*relatore*) a zvláštním sekretářem zasedání za úkol podporovat rozvinutí reflexe

nad tématem nebo nad některými prvky zvláštního významu, které vzešly z prací při zasedání.

§ 3. Členové a ostatní účastníci zůstávají ve funkci nepřetržitě až do rozpuštění synodního zasedání.

Článek 4 **Fáze zasedání synody**

Každé zasedání synody se odehrává v následujících fázích: přípravné fázi, fázi vlastního jednání a prováděcí fázi.

II. Přípravná fáze zasedání synody

Článek 5 **Zahájení přípravné fáze a její cíl**

§ 1. Přípravná fáze začíná v okamžiku, kdy římský biskup vyhlásí zasedání synody a stanoví pro ně jedno nebo více témat.

§ 2. Přípravná fáze, kterou koordinuje generální sekretariát synody, má za cíl konzultaci Božího lidu o tématu zasedání synody.

Článek 6 **Konzultace Božího lidu**

§ 1. Konzultace Božího lidu se děje v místních církvích, prostřednictvím biskupských synodů patriarchálních a vyšších arcibiskupských církví, rad starších a shromáždění představitelů církví *sui iuris* a biskupských konferencí.

V každé místní církvi provádějí biskupové konzultaci Božího lidu za pomoci zúčastněných orgánů vyjmenovaných právem, aniž by vyloučili každý další způsob, který budou považovat za vhodný.

§ 2. V mužských a ženských uniích, federacích a konferencích institutů zasvěceného života a společností apoštolského života provádějí konzultace vyšší představení, kteří se mohou dotazovat svých rad a také dalších členů uvedených institutů a společností.

§ 3. Stejným způsobem mohou konzultovat své členy také asociace věřících, uznané Svatým stolcem.

§ 4. Úřady římské kurie poskytují své příspěvky s ohledem na vlastní zvláštní pravomoci.

§ 5. Generální sekretariát synody může určit také další formy konzultací Božího lidu.

Článek 7

Předání přípravných příspěvků generálnímu sekretariátu synody

§ 1. Každá místní církev odešle vlastní příspěvek biskupskému synodu patriarchálních a vyšších arcibiskupských církví nebo radě starších či shromáždění představitelů církví *sui iuris* nebo biskupské konference daného území.

Výše uvedené orgány za sebe předají souhrn obdržených textů generálnímu sekretariátu synody.

Podobně Unie mužských generálních představených a Mezinárodní unie ženských generálních představených předají příspěvky, vypracované instituty zasvěceného života a společnostmi apoštolského života.

Úřady římské kurie předají své příspěvky přímo generálnímu sekretariátu biskupské synody.

§ 2. Nedotčené zůstává právo věřících, ať už jednotlivě, nebo v asociaci, odeslat přímo generálnímu sekretariátu synody své příspěvky.

Článek 8

Svolání předsynodního setkání

§ 1. Generální sekretariát synody může podle tématu a okolností iniciovat svolání předsynodní porady za účasti některých k tomu jmenovaných věřících, aby také oni, v různosti jejich situace, nabídli zasedání synody svůj příspěvek.

Mohou být přizváni také někteří jiní.

§ 2. Taková porada se může konat i na oblastní úrovni a podle potřeby zapojit biskupské synody patriarchálních a vyšších arcibiskupských církví, rady starších a shromáždění představitelů církví *sui iuris* a biskupské konference zainteresovaných území, jakož i příslušné mezinárodní svazy biskupských konferencí se záměrem soustředit se na historické, kulturní a církevní zvláštnosti rozličných geografických oblastí.

Článek 9

Zapojení vyšších vzdělávacích institucí

Vyšší vzdělávací instituce, zvláště ty, které mají zvláštní odbornost pro téma zasedání biskupské synody nebo pro určité otázky spojené s tématem, mohou poskytnout studie ať už z vlastní iniciativy, nebo na základě požadavku biskupských synodů patriarchálních a vyšších arcibiskupských církví, rad starších a shromáždění představitelů církví *sui iuris* a biskupských konferencí, nebo v návaznosti na požadavek generálního sekretariátu biskupské synody.

Takové studie mohou být vždy předány generálnímu sekretariátu synody.

Článek 10

Ustavení přípravné komise

§ 1. Generální sekretariát synody může využít přípravné komise, složené z odborníků, pro hlubší studium tématu a redakci eventuálních dokumentů předcházejících synodnímu zasedání.

§ 2. Taková komise je jmenována generálním sekretářem, který jí předsedá.

III. Fáze vlastního jednání zasedání synody

Článek 11

Delegovaný předseda, generální předkladatel (relátor) a zvláštní sekretář

Římský biskup, dříve než začne zasedání synody, jmenuje:

1. jednoho nebo více delegovaných předsedů, kteří předsedají zasedání jeho jménem a z jeho autority;
2. generálního předkladatele, který koordinuje diskusi o tématu zasedání synody a vyhotovení eventuálních dokumentů, které budou předloženy samotnému zasedání;
3. jednoho nebo více zvláštních sekretářů, kteří pomáhají generálnímu předkladateli ve všech jeho funkcích.

Článek 12

Znalci, posluchači, bratrští delegáti jiných církví a zvláštní přizvání hosté

§ 1. K synodnímu zasedání mohou být přizváni, bez hlasovacího práva:

1. znalci, kteří spolupracují se zvláštním sekretářem zasedání, pokud jde o jejich odbornost v tématu zasedání synody, k nim lze připojit některé konzultory generálního sekretariátu;
2. posluchači, kteří přispívají k pracím zasedání na základě své zkušenosti a znalostí;
3. bratrští delegáti, kteří reprezentují církve a církevní společenství, které ještě nejsou v plném společenství s katolickou církví.

§ 2. Za stanovených podmínek mohou být jmenováni, bez hlasovacího práva, někteří zvláštní přizvání hosté na základě jejich uznávané autority v souvislosti s tématem zasedání synody.

Článek 13

Začátek a závěr zasedání synody

Zasedání synody začíná a končí slavením eucharistie, které předsedá římský biskup a které se členové a ostatní aktéři zúčastní v různorodosti svých okolností a situací.

Článek 14

Generální shromáždění a malé pracovní skupiny

Zasedání synody se uskutečňuje v plenárních zasedáních, nazvaných generální shromáždění, kterých se účastní členové, znalci, posluchači, bratrští delegáti a zvláštní pozvaní hosté, nebo v malých pracovních skupinách, do kterých se účastníci zasedání rozdělí podle zvláštního práva.

Článek 15

Diskuse o tématu synodního zasedání

§ 1. Při generálních shromážděních přednášejí členové své příspěvky podle zvláštního práva.

§ 2. Pravidelně je zařazována také svobodná výměna názorů mezi členy o aktuálních argumentech jednání.

§ 3. Také posluchači, bratrští delegáti a zvláštní pozvaní hosté mohou být vyzváni, aby si vzali slovo o tématu zasedání synody.

Článek 16

Ustavení studijních komisí

V návaznosti na téma a okolnosti mohou být podle zvláštního práva ustaveny některé studijní komise, tvořené členy a ostatními účastníky synodního zasedání.

Článek 17

Vyhotovení a schválení závěrečného dokumentu

§ 1. Závěry zasedání jsou shromážděny do závěrečného dokumentu.

§ 2. Pro redakci závěrečného dokumentu je ustanovena příslušná komise, tvořená generálním předkladatelem (relátorem), který jí předsedá, generálním sekretářem, zvláštním sekretářem a některými členy, zvolenými ze zasedání synody, s ohledem na různé oblasti, a k nim se připojí další, jmenovaní římským biskupem.

§ 3. Závěrečný dokument je, podle předpisu zvláštního práva, předložen ke schválení členům, se snahou najít morální jednomyslnost v nejvyšší možné míře.

Článek 18

Odevzdání závěrečného dokumentu římskému biskupovi

§ 1. Potom co závěrečný dokument zasedání obdržel schválení členů, je předložen římskému biskupovi, který rozhodne o jeho zveřejnění.

Je-li závěrečný dokument výslovně schválen římským biskupem, stává se součástí řádného magisteria nástupce apoštola Petra.

§ 2. Kdykoli římský biskup udělil zasedání synody rozhodovací pravomoc, stává se závěrečný dokument, podle předpisu kán. 343 *CIC*, součástí řádného magisteria nástupce apoštola Petra, potom co jím byl schválen a vyhlášen.

V tomto případě je závěrečný dokument zveřejněn s podpisem římského biskupa a podpisem členů.

IV. Prováděcí fáze zasedání synody

Článek 19

Přijetí a uskutečnění závěrů zasedání

§ 1. Diecézní nebo eparchiální biskupové se za pomoci zúčastněných orgánů, vyjmenovaných právem, postarají o přijetí a uskutečnění závěrů zasedání synody, schválených římským biskupem.

§ 2. Biskupské synody patriarchálních a vyšších arcibiskupských církví, rady starších a shromáždění představitelů církví *sui iuris* a biskupské konference koordinují uskutečňování těchto závěrů na svých územích a k tomu účelu mohou připravit společné podněty.

Článek 20

Úkoly generálního sekretariátu synody

§ 1. Generální sekretariát synody, spolu s příslušným úřadem římské kurie, a podle tématu a okolností, také s dalšími, různým způsobem

zúčastněnými úřady, prosazuje ze své strany uskutečnění synodálních směrnic, schválených římským biskupem.

§ 2. Generální sekretariát k tomu účelu může vyhotovit studie a jiné vhodné podněty.

§ 3. Generální sekretariát může, na základě pověření římského biskupa, vydat ve zvláštních okolnostech prováděcí dokumenty, když se poradil s příslušným úřadem (potom co vyslyšel příslušný úřad).

Článek 21

Ustavení prováděcí komise

§ 1. Generální sekretariát synody může, podle tématu a okolností, využít k naplnění závěrů komisi složenou z odborníků.

§ 2. Generální sekretář synody jmenuje její členy, potom co se poradil s představitelem příslušného římského úřadu, a této komisi předsedá.

§ 3. Komise napomáhá generálnímu sekretariátu v jeho úkolu, o kterém je řeč v čl. 20, § 1., odpovídajícími studii.

V. Generální sekretariát biskupské synody

Článek 22

Ustanovení generálního sekretariátu

§ 1. Generální sekretariát je stálou institucí ve službě biskupům, přímo podřízený římskému biskupovi.

§ 2. Je tvořen generálním sekretářem, podsekretářem, který generálnímu sekretáři pomáhá ve všech jeho funkcích, a řádnou radou, jakož i, byly-li ustaveny, radami, o kterých hovoří čl. 25.

§ 3. Generální sekretář a podsekretář jsou jmenováni římským biskupem a jsou členy zasedání synody.

§ 4. Generální sekretariát využívá pro svou činnost vhodného počtu úředníků a poradců.

Článek 23

Úkoly generálního sekretariátu biskupské synody

§ 1. Generální sekretariát odpovídá za přípravu a průběh zasedání synody a také za další záležitosti, které se mu římský biskup rozhodne svěřit pro dobro všeobecné církve.

§ 2. K tomu účelu generální sekretariát spolupracuje s biskupskými synody patriarchálních a vyšších arcibiskupských církví, radami starších a shromážděními představitelů církví *sui iuris* a biskupskými konferencemi a také s úřady římské kurie.

Článek 24

Řádná rada generálního sekretariátu

§ 1. Řádná rada generálního sekretariátu odpovídá za přípravu a průběh řádného generálního zasedání.

§ 2. Většinou je tvořena diecézními biskupy, zvolenými řádným generálním zasedáním, jakožto představiteli různých geografických oblastí podle předpisu zvláštního práva, jeden z nich je z představitelů nebo eparchiálních biskupů východních katolických církví; dále ji tvoří představitel úřadu římské kurie kompetentní v tématu synody stanoveném římským biskupem, a někteří další biskupové jím jmenovaní.

§ 3. Členové řádné rady nastupují do funkce na závěr řádného generálního zasedání synody, které je zvolilo, jsou pak členy následujícího řádného generálního zasedání synody a svůj mandát končí rozpuštěním této posledně jmenované.

Článek 25

Ostatní rady generálního sekretariátu

§ 1. Rady generálního sekretariátu pro přípravu mimořádného generálního zasedání a zvláštního zasedání jsou tvořeny členy, jmenovanými římským biskupem.

§ 2. Členové těchto rad se účastní zasedání synody podle zvláštního práva a svůj mandát končí jejím rozpuštěním.

§ 3. Rady generálního sekretariátu pro uskutečňování zasedání mimořádného generálního zasedání a zvláštního zasedání jsou většinou tvořeny členy zvolenými zasedáním synody, podle předpisu zvláštního práva, a k nim se připojují další členové, jmenovaní římským biskupem.

§ 4. Tyto rady zůstávají ve funkci pět let od rozpuštění zasedání synody, pokud římský biskup nestanoví jinak.

VI. Závěrečná ustanovení

Článek 26

Generální sekretariát synody vydá v duchu a na základě předpisů této apoštolské konstituce instrukci o průběhu synodních zasedání a o aktivitách generálního sekretariátu biskupské synody a při každém zasedání synody vydá pravidla jejího průběhu.

Článek 27

Podle ustanovení kán. 20 *CIC* a kán. 1502, § 2 *CCEO* vyhlášením a zveřejněním této apoštolské konstituce se ruší všechna protikladná nařízení, zvláště:

1. kánony *CIC* a *CCEO*, které se buď zcela, nebo částečně jeví jako v přímém rozporu ke kterémukoli článku této apoštolské konstituce;
2. články motu proprio *Apostolica sollicitudo* papeže Pavla VI., 15. září 1965;
3. *Ordo Synodi Episcoporum* (Řád biskupské synody), 29. září 2006, včetně *Adnexum de modo procedendi in Circulis minoribus* (*Příloha o způsobu práce v malých pracovních kroužcích*).

Stanovují, aby to, co je rozhodnuto v této apoštolské konstituci, vstoupilo do plné účinnosti počínaje dnem jejího zveřejnění v *L'Osservatore Romano*, navzdory všemu, co by s tím mohlo být v rozporu, i kdyby si to zasloužilo zvláštní zmínky, a aby to bylo publikováno v oficiálním komentáři *Acta Apostolicæ Sedis*.

Všechny vybízím, aby s pomocí Panny Marie, Královny apoštolů a Matky církve, s upřímným duchem a ochotně přijali nařízení v této apoštolské konstituci.

Dáno v Římě u Sv. Petra dne 15. září 2018, v šestém roce pontifikátu

FRANTIŠEK

2. RESCRIPTUM EX AUDIENTIA SS.MI: RESKRIPT SVATÉHO OTCE FRANTIŠKA, KTERÝM SE ZAVÁDĚJÍ NĚKTERÉ ZMĚNY V „*NORMAE DE GRAVIORIBUS DELICTIS*“

Svatý otec František během audience, kterou 4. října 2019 udělil níže podepsanému kardinálovi státnímu sekretáři a níže podepsanému kardinálu prefektovi Kongregace pro nauku víry, stanovil, aby byly zavedeny následující změny v „*Normae de gravioribus delictis*“ vyhrazených k posouzení Kongregací pro nauku víry v souladu s *motu proprio* „*Sacramentorum Sanctitatis Tutela*“ svatého Jana Pavla II. z 30. dubna 2001, ve znění pozměněném reskriptem *Rescriptum ex Audientia SS.mi* z 21. května 2010, podepsaným tehdejším prefektem Kongregace pro nauku víry kardinálem Williamem Levadouem:

Článek 1

Článek 6 § 1, 2° *Sacramentorum Sanctitatis Tutela* je zcela nahrazen následujícím textem:

„získání nebo držení nebo šíření pornografických materiálů za účelem sexuálního uspokojení, které zachycující nezletilé osoby ve věku do osmnácti let, duchovním, jakýmkoli způsobem a jakýmkoli prostředkem“.

Článek 2

Článek 13 § 1 *Sacramentorum Sanctitatis Tutela* je zcela nahrazen následujícím textem:

„Úřad advokáta a zástupce zastává věřící, který má doktorát z kanonického práva a který je schválen předsedou kolegia.“

Článek 14 § 2 dokumentu *Sacramentorum Sanctitatis Tutela* je zcela nahrazen následujícím textem:

„U jiných soudů potom pro případy, na které jsou aplikovatelné tyto normy, mohou platně vykonávat úřad soudce, ochránce spravedlnosti a notáře pouze kněží.“

Svatý otec nařídil, aby tento reskript byl uveřejněn v *L'Osservatore Romano* a též v *Acta Apostolicae Sedis* a vstoupil v platnost 1. ledna 2020.

Dáno ve Vatikánu dne 3. prosince 2019

kardinál Pietro Parolin
státní sekretář

kardinál Luis Francisco Ladaria
prefekt Kongregace pro nauku víry

3. RESCRIPTUM EX AUDIENTIA SS.MI: RESKRIPT SVATÉHO OTCE FRANTIŠKA, KTERÝM SE VYHLÁŠUJE INSTRUKCE O DŮVĚRNOSTI KAUZ

Svatý otec František během audience, kterou 4. prosince 2019 udělil Jeho Excelenci Mons. Edgaru Peña Parrovi, substitutu pro všeobecné záležitosti Státního sekretariátu, stanovil, aby byla vydána instrukce *O důvěrnosti kauz*, která je přílohou tohoto reskriptu a která je jeho nedělitelnou součástí.

Svatý otec nařídil, aby reskript měl pevně ukotvenou a neměnnou platnost, nehledě na jakékoli věci reskriptu protirečící, ač hodné zvláštní zmínky, aby byl vyhlášen uveřejněním v *L'Osservatore Romano* a vstoupil okamžitě v platnost a aby byl tedy uveřejněn také v oficiálním komentáři *Acta Apostolicae Sedis*.

Dáno ve Vatikánu dne 6. prosince 2019

kardinál Pietro Parolin
státní sekretář

INSTRUKCE O důvěrnosti kauz

1. Papežským tajemstvím nejsou kryty udání, procesy a rozhodnutí, které se týkají zločinů uvedených v:
 - a) článku 1 *motu proprio* „*Vos estis lux mundi*“ ze 7. května 2019;
 - b) článku 6 *Normae de gravioribus delictis* vyhrazených k posouzení Kongregací pro nauku víry v souladu s *motu proprio* „*Sacramentorum Sanctitatis Tutela*“ svatého Jana Pavla II. z 30. dubna 2001 a jeho pozdějšími úpravami.
2. Papežské tajemství je vyloučeno také, pokud by takové zločiny byly spáchány zároveň s jinými zločiny.

3. V kauzách spadajících do bodu 1 se s informacemi zachází tak, aby byla zaručena jejich bezpečnost, integrita a důvěrnost ve smyslu kánonů 471, 2° CIC a 244 § 2, 2° CCEO za tím účelem, aby byla chráněna dobrá pověst, tvář a soukromí všech dotčených osob.
4. Tajemství spojené s vykonáváním úřadu není překážkou k naplnění povinností stanovených civilními zákony v jakékoli zemi, včetně případných ohlašovacích povinností, ani není překážkou k provedení vykonatelných požadavků vznesených civilními justičními orgány.
5. Tomu, kdo podá oznámení, osobě, která tvrdí, že byla poškozena, a svědkům nemůže být uložen žádný závazek mlčenlivosti ohledně skutečností spojených s kauzou.

4.

POSELSTVÍ SVATÉHO OTCE FRANTIŠKA K 53. SVĚTOVÉMU DNI MÍRU

1. LEDNA 2020

*Mír jako cesta naděje:
dialog, smíření a ekologická konverze*

1. Mír jako cesta naděje před překážkami a zkouškami

Mír je vzácným dobrem a předmětem naší naděje, o který usiluje celé lidstvo. Doufat v mír je lidský postoj, v němž je obsaženo existenční směřování, a proto i často namáhavou přítomnost „můžeme prožívat a přijmout, pokud nás přivádí k určitému cíli, pokud si můžeme být tímto cílem jisti a pokud je tento cíl tak vznešený, že je schopen ospravedlnit jakoukoli námahu k jeho dosažení“¹. Tak se naděje stává ctností, která nás uvádí na cestu a dává nám křídla, abychom mohli jít vpřed, dokonce i tehdy, když se překážky zdají být nepřekonatelné.

Naše lidské společenství nese ve své paměti a na svém těle znamení válek a konfliktů, které po sobě následovaly s rostoucí ničivou kapacitou a které i nadále zasahují zvláště ty nejchudší a nejslabší. Celé národy rovněž cítí, že se mají vymanit z pout vykořisťování a korupce, jež živí nenávist a násilí. I dnes se mnoha mužům a ženám i dětem a starým lidem upírá jejich důstojnost, fyzická integrita, svoboda, včetně svobody náboženské, solidarita společenství a naděje na budoucnost. Mnoho nevinných obětí nese na sobě trýzeň pokořování, vyloučení, zármutku a nespravedlnosti, a dokonce přímo traumata vyplývající ze systematické zášti proti jejich národu a proti jejich blízkým.

Hrozné zkoušky občanských i mezinárodních konfliktů, často umocňované nemilosrdným násilím, dlouhodobě poznamenávají tělo

1 Benedikt XVI., enc. *Spe salvi* (30. listopadu 2007). Paulínky: Praha, 2008, č. 1.

i duši lidstva. Každá válka je ve skutečnosti bratrovraždou, která ničí samotný plán bratrství, vepsaný do povolání lidské rodiny.

Jak víme, válka často začíná neshášenlivostí vůči jinakosti toho druhého, jež podněcuje touhu po vlastnění a vůli po ovládnání. V srdci člověka se rodí ze sobectví, z pýchy a z nenávisti, které vedou k ničení, k vytváření negativního obrazu o druhém, k jeho vyloučení a zlikvidování. Válka je živena zvráceností vztahů, hegemonistickými ambicemi, zneužíváním moci, strachem z druhého a rozdílností vnímanou jako překážku; a zároveň toto všechno živí.

Ukazuje se jako paradoxní, jak jsem řekl během nedávné návštěvy Japonska, že „náš svět prožívá zvrácenou dichotomii snahy bránit a zaručovat stabilitu a mír na základě falešné bezpečnosti nesené mentalitou strachu a nedůvěry, zamořující vztahy mezi národy a zabraňující každému možnému dialogu. Mír a stabilita mezi národy jsou neslučitelné s jakoukoli snahou budovat na strachu ze vzájemného zničení nebo na hrozbě totálního vyhlazení. Jsou uskutečnitelné jedině na základě globální etiky solidarity a spolupráce ve službách budoucnosti utvářené vzájemnou provázaností a spoluodpovědností v celé lidské rodině dneška i zítřka.“²

Každá situace ohrožení živí nedůvěru a spoléhání se na vlastní postavení. Nedůvěra a strach zvyšují křehkost vztahů a riziko násilí a vedou do bludného kruhu, který nikdy nemůže směřovat ke vztahu v míru. V tomto smyslu i nukleární odstrašování nemůže nic jiného než vytvářet iluzorní bezpečnost.

Proto se nemůžeme domnívat, že bezpečnost ve světě udržíme strachem ze zničení a v rovnováze tak nestabilní, že visí nad okrajem nukleární propasti. Zároveň je vnitřně uzavřená za zdmi lhostejnosti, kde se přijímají sociálně-ekonomická rozhodnutí, jež otevírají cestu k dramatům likvidace člověka i stvoření místo toho, aby vedla ke vzájemnému zachování jedněch i druhých.³ Jak tedy máme budovat cestu míru a vzájemného uznání? Jak prolomit chorobnou logiku ohrožování a strachu? Jak rozbít logiku lhostejnosti v současnosti převládající?

2 *Projev o atomových zbraních*. Nagasaki, mírový památník „Atomic Bomb Hypocenter“, 24. listopadu 2019.

3 *Srov. homilie na Lampeduse*, 8. července 2013.

Musíme jít cestou skutečného bratrství, založeného na společném původu od Boha a pěstovaného dialogem a vzájemnou důvěrou. Touha po míru je hluboce vepsána v srdci člověka a nesmíme se smířovat s ničím, co je menší než toto.

2. Mír jako cesta naslouchání založená na paměti, solidaritě a bratrství

Hibakuša, přeživší atomových bombardování Hirošimy a Nagasaki, patří k těm, kdo udržují živý plamen kolektivního svědomí a svědčí před budoucími generacemi o hrůze ze srpna 1945 a o nevýslovných utrpeních, která trvají až dodneška. Jejich svědectví burcuje a uchovává památku na oběti, aby se lidské svědomí ozývalo stále důrazněji před každou touhou po panství a ničení: „Nemůžeme dopustit, aby současné a příští generace ztratily paměť na to, co se stalo, onu paměť, jež je zárukou a stimulem pro vytváření spravedlivější a více bratrské budoucnosti.“⁴

Stejně jako oni, tak i mnozí kdekoli na světě poskytují budoucím generacím nezbytnou službu paměti, kterou je třeba uchovávat nejen proto, aby se znovu neupadalo do stejných omylů anebo aby se opět nepředkládala klamná schémata z minulosti, ale také proto, aby paměť, jako plod zkušenosti, vytvářela kořen a vytyčovala trasu pro současná i budoucí rozhodnutí pro mír.

A ještě něco více: paměť je horizontem naděje; mnohdy v temnotě válek a konfliktů i vzpomínka na malé gesto přijaté solidarity může inspirovat k odvážným, a dokonce heroickým rozhodnutím, může probudit novou energii a v jednotlivcích i společenstvích zapálit novou naději.

Otevírat a vytyčovat cestu míru je výzvou mnohem složitější, neboť panující zájmy ve vztazích mezi národy, společenstvími a státy jsou různorodé a protichůdné. Především je třeba apelovat na morální svědomí a na osobní a politickou vůli. Mír ve skutečnosti čerpá z hloubi lidského srdce a politickou vůli je třeba stále znovu posilovat, aby otevírala nové procesy vedoucí ke smíření a sjednocení osob i společenství.

Svět nepotřebuje prázdná slova, ale přesvědčivé svědky, tvůrce míru otevřené pro dialog bez vylučování a manipulace. K míru totiž skutečně nelze dojít, pokud neexistuje přesvědčivý dialog mužů a žen, hledajících pravdu za hranicemi ideologií a různých názorů. Mír je budova, kterou je třeba stavět stále,⁵ cesta, po níž jdeme společně a přitom vždy hledáme společné dobro ve snaze dodržet dané slovo a respektovat právo. Ve vzájemném naslouchání může rovněž narůstat poznání druhého a úcta k němu, až nakonec v nepříteli poznáme tvář bratra.

Mírový proces je tedy úkol trvající v čase. Je to trpělivá práce hledání pravdy a spravedlnosti, která ctí památku obětí a která krok za krokem otevírá společnou naději, jež je silnější než pomsta. V právním státě může demokracie být významným paradigmatem tohoto procesu, pokud je založena na spravedlnosti a na úsilí dodržovat práva každého, zvláště lidí slabých a postavených na okraj, při trvalém hledání pravdy.⁶ Jedná se o sociální konstrukci a průběžné rozvíjení, kam každý zodpovědně přináší svůj příspěvek na všech kolektivních úrovních: místní, národní i světové.

Jak zdůrazňoval svatý Pavel VI., „zmíněný dvojí požadavek – rovnosti a spolurozhodování – směřuje k určitému typu demokratické společnosti. (...) Je důležitá výchova k politickému životu, která má jednotlivci zprostředkovat znalost jeho práv, a navíc připomíná nerozlučnou souvislost mezi vlastními právy a povinnostmi jednoho vůči druhému. Vědomí povinnosti a její plnění je zase podmíněno sebeovládáním, přijetím odpovědnosti i mezí v uplatňování svobody jednotlivce i partikulárních společenství.“⁷

Rozkol mezi členy společnosti, růst společenské nerovnosti a odmítnutí používat nástroje pro integrální lidský rozvoj naopak uvádějí hledání obecného dobra do nebezpečí. Avšak trpělivá práce založená na síle slova a pravdy může v lidech probouzet schopnost soucitu a tvůrčí solidarity.

5 Srov. Druhý vatikánský koncil, pastorální konstituce *Gaudium et spes*, č. 78. Karmelitánské nakladatelství: Kostelní Vydří, 2002.

6 Srov. Benedikt XVI., *Projev k představitelům Křesťanských asociací italských pracovníků*, 27. ledna 2006.

7 Pavel VI., apoštol. list *Octogesima adveniens* (14. května 1971), č. 24. Zvon: Praha, 1996.

V naší křesťanské zkušenosti si trvale připomínáme památku Krista, který daroval svůj život za naše smíření (srov. Řím 5,6–11). Tím, že církev předává křesťanské hodnoty, morální nauku a vykonává sociální a výchovnou činnost, se plně zúčastní hledání spravedlivého řádu a pokračuje ve službě obecnému dobru a posilování mírové naděje.

3. Mír jako cesta smíření v bratrském společenství

Především slovy proroků povolává Bible svědomí a národy ke smlouvě Boha s lidstvem. Jde o to, abychom opustili touhu ovládat druhé a naučili se hledět na sebe jako lidé, jako Boží děti a jako bratři. Druhého člověka nesmíme redukovat na to, co možná řekl nebo udělal, ale máme si ho vážít pro příslib, který v sobě nese. Jen když si zvolíme cestu úcty, můžeme rozbít spirálu pomsty a nastoupit cestu naděje.

Vede nás v tom evangelijní úryvek, který uvádí následující rozhovor mezi Petrem a Ježíšem: „Pane, kolikrát mám odpustit svému bratru, když se proti mně prohřeší? Nejvíc sedmkrát? Ježíš mu odpověděl: „Neříkám ti nejvíc sedmkrát, ale *třeba* sedmdesát sedmkrát“ (Mt 18,21–22). Cesta smíření nás volá, abychom v hloubi svého srdce nacházeli sílu odpouštět a schopnost stávat se muži a ženami míru.

To, co platí pro mír v oblasti sociální, platí i pro mír politický a ekonomický, neboť otázka míru proniká všechny dimenze života společnosti; nikdy nenastane skutečný mír, dokud nebudeme schopni vytvářet spravedlivější ekonomický systém. Jak napsal Benedikt XVI. před deseti lety v encyklice *Caritas in veritate*: „Překonání zaostalosti vyžaduje úsilí nejenom o zlepšování transakcí založených na směně, nejenom o proměnu asistenčních struktur veřejné povahy, ale zejména úsilí o postupnou otevřenost těm formám ekonomické činnosti, která je v celosvětovém měřítku charakterizovaná kvótami dobročinnosti a sdílení.“⁸

4. Mír jako cesta ekologické konverze

„Jestliže nás špatné chápání našich principů vedlo k tomu, že jsme někdy omlouvali zneužívání přírody nebo despotickou vládu lidské

8 Benedikt XVI., enc. *Caritas in veritate* (29. června 2009), č. 39. Karmelitánské nakladatelství: Kostelní Vydří, 2009.

bytosti nad stvořením, nebo nás dovedlo k válkám, nespravedlnosti a násilí, musíme jako věřící uznat, že jsme tímto způsobem byli nevěrní pokladu moudrosti, který bychom měli střežit.⁹

V důsledku našeho nepřátelství vůči druhým, nedostatečné úcty ke společnému domu a svévolného využívání přírodních zdrojů – nahlížených jen jako užitečné nástroje pro dnešní zisk, bez respektu k místním společenstvím, k obecnému dobru a k přírodě – máme zapotřebí ekologické konverze.

Nedávná synoda o Amazonii nás nutí, abychom obnoveným způsobem apelovali na pokojný vztah mezi místními komunitami a Zemí, mezi přítomností a pamětí, mezi zkušenostmi a nadějemi.

Cesta smíření znamená rovněž naslouchání světu a kontemplaci světa, který jsme dostali od Boha, abychom z něj udělali náš společný domov. Přírodní zdroje, různé formy života i samotná Země nám jsou svěřeny, abychom je „obdělávali a chránili“ (Gn 2,15) i pro budoucí generace; na tom má mít zodpovědnou a příčinlivou účast každý z nás. Kromě toho potřebujeme změnit své přesvědčení a svůj pohled, aby nás více otevíral pro setkání s druhým a pro přijetí daru stvoření, které odráží krásu a moudrost svého Tvůrce.

Zvláště odtud pramení hluboké motivace a nový způsob obývání společného domu, abychom tady byli jeden pro druhého i se svými různostmi, abychom oslavovali a uctívali přijatý a společný život, abychom usilovali o předpoklady a modely společnosti, které napomáhají rozkvětu a přetrvání života v budoucnosti, abychom rozvíjeli společné dobro celé lidské rodiny.

Ekologická konverze, k níž vyzýváme, nás tedy vede k novému pohledu na život, abychom si vážili velkorysosti Stvořitele, který nám daroval Zemi a vyzývá nás k radostné střídmosti tím, že vše sdílíme. Takovou konverzi je třeba chápat integrálním způsobem jako proměnu vztahů, jež udržujeme se svými bratry a sestrami, s ostatními živými tvory, se stvořením v jeho bohaté různosti a se Stvořitelem, který je původcem všeho života. Pro křesťana to vyžaduje, „aby se ve vztazích k okolnímu světu projevovaly všechny důsledky setkání s Ježíšem“.¹⁰

9 František, enc. *Laudato si'* (24. května 2015), č. 200, 2. vyd. Paulínky: Praha, 2018.

10 Tamtéž, č. 217.

5. Obdržíme tolik, v kolik doufáme¹¹

Cesta smíření vyžaduje trpělivost a důvěru. Mír nezískáme, když v něj nedoufáme.

Jedná se především o to, abychom v možnost míru věřili, abychom věřili, že druhý má tutéž potřebu míru. K tomu nás může inspirovat Boží láska ke každému z nás, láska osvobozující, neomezená, nezištná a neúnavná.

Zdrojem konfliktu bývá často strach. Je tedy důležité překračovat naše lidské obavy, uznat, že jsme nuznými dětmi před tím, který nás miluje a očekává jako otec marnotratného syna (srov. Lk 15,11–24). Kultura setkání bratří a sester se neslučuje s kulturou hrozeb. Z každého setkání činí možnost a dar velkorysě Boží lásky. Vede nás, abychom překračovali hranice svých úzkých horizontů a stále směřovali k prožívání univerzálního bratrství jako děti jediného nebeského Otce.

Pro Kristovy učedníky je na této cestě podporou i svátost smíření, kterou Pán dává pokřtěným pro odpuštění hříchů. Tato svátost církve, jež obnovuje osoby i společenství, nás vede k tomu, abychom měli pohled upřený na Ježíše, který usmířil „se sebou všechno *tvorstvo* jak na nebi, tak na zemi tím, že jeho krví *prolitou* na kříži zjedná pokoj“ (Kol 1,20); a chce, abychom odložili každé násilí v myšlenkách, slovech i skutcích, a to jak vůči bližnímu, tak vůči stvoření.

Milost Boha Otce je nám darována jako bezpodmínečná láska. Když obdržíme jeho odpuštění, v Kristu se můžeme vydat na cestu, abychom ho darovali mužům a ženám naší doby. Duch Svatý nám den po dni vnukne postoje a slova, abychom se stávali tvůrci spravedlnosti a míru.

Kéž nám Bůh míru žehná a přichází nám na pomoc.

Kéž Maria, Matka Knížete pokoje a Matka všech národů na zemi, nás krok za krokem provází a podporuje na cestě smíření.

Kéž každý člověk, jenž přijde na tento svět, může žít v míru a plně rozvíjet příslib lásky a života, který v sobě nese.

Dáno ve Vatikánu dne 8. prosince 2019

FRANTIŠEK

11 Srov. Jan z Kříže, *Temná noc*, II, 21, 8. Karmelitánské nakladatelství: Kostelní Vydří, 1995.

5.

POSELSTVÍ SVATÉHO OTCE FRANTIŠKA K 28. SVĚTOVÉMU DNI NEMOCNÝCH

11. ÚNORA 2020

*„Pojďte ke mně, všichni, kdo se lopotíte a jste obtíženi,
a já vás občerstvím“ (Mt 11,28)*

Drazí bratři a sestry!

1. Slova, která Ježíš vyslovuje: „Pojďte ke mně, všichni, kdo se lopotíte a jste obtíženi, a já vás občerstvím“ (Mt 11,28), odhalují tajemnou cestu milosti, jež se ukazuje prostým lidem a nabízí posilu unaveným a vyčerpaným. Tato slova vyjadřují solidaritu Syna člověka, Ježíše Krista, se zarmouceným a trpícím lidstvem. Kolik lidí trpí na těle i na duchu! Slovy „pojdte ke mně“ volá všechny, aby přišli k němu, a slibuje jim úlevu a osvěžení. „Když je Ježíš vyslovuje, má před očima lidi, s nimiž se každý den setkává na ulicích Galileje; mnozí jsou lidé prostí, chudí, nemocní a postavení na okraj *vinou tíhy zákona a nespravedlivého sociálního systému*... Tito lidé stále chodili za ním, aby naslouchali jeho slovu – slovu dávajícímu naději“ (*Angelus*, 6. července 2014).

Při 28. světovém dni nemocných se Ježíš obrací se svým pozváním na nemocné a utlačované i na chudé, kteří vědí, že jsou úplně závislí na Bohu. Byli zraněni těžkou zkouškou a potřebují uzdravení. Tomu, kdo prožívá úzkost ze své vlastní zranitelnosti, bolesti a slabosti, Ježíš Kristus nenakládá zákony, ale nabízí mu milosrdenství, to znamená svou osobní útěchu. Ježíš hledí na zraněné lidstvo. Má oči, které vidí, které si všímají, protože hledí do hloubky a nejsou lhostejné, ale zastavují se a pohlížejí na celého člověka, na každého člověka v jeho zdravotní situaci, aniž by někoho vyřazovaly, ale každého zvou, aby vstoupil do jeho života a zakoušel něhu.

2. Proč Ježíš chová tyto city? Protože on sám se stal slabým, zakoušel lidské utrpení a pak dostával posilu od Otce. Vskutku pouze ten, kdo osobně prožil tuto zkušenost, dokáže být pro druhé útěchou. Utrpení má různé těžké podoby: nevléčitelné a chronické nemoci, psychické choroby, onemocnění, která potřebují rehabilitaci nebo paliativní léčbu, různá postižení, dětské a stařecké nemoci... V těchto situacích mnohdy konstatujeme nedostatek lidskosti, a proto se pro celkové uzdravení člověka ukazuje jako potřebný personalizovaný přístup k nemocnému, kdy *léčba* se spojuje se *starostlivostí*. Při nemoci cítí člověk, že je ohrožena nejen jeho fyzická integrita, ale také jeho vztahová, rozumová, citová a duchovní stránka. Proto vedle léčby očekává i podporu, povzbuzení a pozornost... zkrátka lásku. Kromě toho je u nemocného jeho rodina, která trpí a také vyžaduje povzbuzení a blízkost.

3. Drazí nemocní bratři a sestry, nemoc vás zvláštním způsobem staví mezi ty, kdo „se lopotí a jsou obtíženi“, a tak přitahují pohled Ježíšova srdce. Z něho přichází světlo pro vaše temné chvílky a naděje ve vaší sklíčenosti. On vás zve, abyste šli k němu: „Pojďte.“ V něm totiž najdete sílu překonat nepokoj a otázky, jež ve vás vyvstávají při této „noci“ těla a ducha. Kristus nám sice nedal žádné recepty, ale svým utrpením, smrtí a zmrtvýchvstáním nás osvobozuje od útlaku zla.

V takovéto situaci zajisté potřebujete místo, kde byste se mohli posílit. Církev chce stále více a stále lépe být „hostincem“ milosrdného Samaritána, jímž je Kristus (srov. Lk 10,34), to znamená domem, kde můžete nacházet jeho milost, jež se vyjadřuje srdečností, přijetím a úlevou. V tomto domě se budete moci setkávat s lidmi, které Boží milosrdenství uzdravilo z jejich zranitelnosti a kteří vám dokážou pomoci nést kříž tím, že otevřou svá zranění, skrze něž můžete spatřovat horizont přesahující nemoc a získávat pro svůj život světlo a vzduch.

K tomuto útěšnému dílu ve prospěch nemocných bratří patří i služba zdravotnických pracovníků, lékařů, ošetřovatelů, zdravotního a administrativního personálu, pomocníků a dobrovolníků, kteří svou zdatnou prací dávají pocítit přítomnost Krista, jenž poskytuje útěchu, přijímá nemocného a uzdravuje jeho rány. Ale i tyto muži a ženy jsou zranitelní a trpí svými nemocemi. Zvláště pro ně platí, že „když jsme

obdrželi Kristovu posilu a útěchu, jsme povoláni k tomu, abychom se sami stávali posilou a útěchou pro bratry a s mírným a pokorným postojem napodobovali svého Mistra“ (*Angelus*, 6. července 2014).

4. Drazí zdravotničtí pracovníci, každý diagnostický, preventivní a léčebný úkon i každá výzkumná činnost, léčba a rehabilitace jsou určeny nemocnému člověku; podstatné jméno „člověk“ má vždy přednost před přídavným jménem „nemocný“. Ať je proto vaše konání vždy zaměřeno na důstojnost a na život člověka, bez jakýchkoli ústupků aktům, jež mají povahu eutanazie, asistované sebevraždy nebo likvidace života, a to ani tehdy, kdy je stav nemoci nezvratný.

Ve vztahu k hraniční zkušenosti a možného selhání i lékařské vědy při stále problematictějších klinických případech a neblahých diagnózách jste povoláni k tomu, abyste se otevřeli transcendentní dimenzi, která vám může ukázat smysl vaší profese. Připomínáme, že život je posvátný a patří Bohu, a proto je nedotknutelný a nelze jím disponovat.¹ Život je třeba přijímat, chránit, respektovat a sloužit mu od jeho narození až do smrti, to vyžaduje zároveň rozum i víra v Boha, původce života. Výhrada svědomí je pro vás v určitých případech potřebnou volbou, abyste zůstávali v souladu s oním „ano“ vysloveným životu a člověku. V každém případě vaše profesionalita oživená křesťanskou láskou má být tou nejlepší službou skutečnému lidskému právu, jímž je právo na život. I když nebudete moci uzdravit, vždy budete moci poskytovat péči gesty a postupy, které nemocnému přinášejí posilu a úlevu.

Bohužel někdy v prostředí válek a násilných konfliktů se cílem útoku stává zdravotní personál a struktury pečující o přijetí a léčbu nemocných. V některých oblastech se i politická moc domáhá toho, aby mohla manipulovat lékařskou péčí ve vlastní prospěch, a omezuje oprávněnou autonomii zdravotnické profese. Dotýkat se těch, kdo se věnují službě trpícím členům těla společnosti, ve skutečnosti neprospívá nikomu.

1 Srov. Kongregace pro nauku víry, instr. *Donum vitae* (22. 2. 1987), č 5; Jan Pavel II., enc. *Evangelium vitae* (25. března 1995), č. 29–53. Zvon: Praha, 1995.

5. Při 28. světovém dni nemocných myslím na množství bratří a sester na celém světě, kteří nemají přístup k léčbě, protože žijí v chudobě. Obracím se proto na zdravotnické instituce a vlády všech zemí světa, aby kvůli zdůrazňování ekonomického aspektu nepřehlížely sociální spravedlnost. Přeji si, aby se při spojení principů solidarity a subsidiarity spolupracovalo na tom, aby všichni měli přístup ke vhodné léčbě pro zachování a znovunabytí svého zdraví. Ze srdce děkuji dobrovolníkům, kteří se dávají do služby nemocným a často nahrazují nedostatečné struktury a svými skutky něžnosti a blízkosti ukazují obraz Krista milosrdného Samaritána.

Panně Marii, Uzdravení nemocných, svěřuji všechny lidi, kteří snášejí tíži nemoci, spolu s jejich rodinnými příslušníky a také všechny zdravotnické pracovníky. Všechny s láskou ujišťuji o své blízkosti v modlitbě a posílám jim své apoštolské požehnání.

Dáno ve Vatikánu dne 3. ledna 2020, v den památky Nejsvětějšího jména Ježíš

FRANTIŠEK

6. POSELSTVÍ SVATÉHO OTCE FRANTIŠKA K POSTNÍ DOBĚ 2020

*„Kristovým jménem vyzýváme: Smířte se s Bohem!“
(2 Kor 5,20)*

Milé sestry, milí bratři,

i v tomto roce nám Pán dopřává příhodný čas, abychom obnovili své srdce a připravili se na slavení velikého tajemství smrti a zmrtvýchvstání Ježíše Krista, které je základem křesťanského života, jak osobního, tak komunitárního. Je třeba, abychom se v mysli i v srdci neustále vraceli k tomuto tajemství. Poroste v nás měrou, jakou se necháme zapojit do jeho duchovní dynamiky a jakou svobodně a velkodušně na ně odpovíme.

1. Velikonoční tajemství, základ obrácení

Křesťanská radost tryská z naslouchání a přijetí radostné zvěsti o Ježíšově smrti a zmrtvýchvstání: *kérygmatu*. Shrnuje tajemství lásky, která je „velmi reálná, velmi pravdivá, velmi konkrétní, takže nám nabízí vztah upřímného a plodného dialogu“.¹ Kdo věří v toto poselství, ten odmítá lež, podle které jsme si darovali život sami, zatímco se ve skutečnosti rodí z Otcovy lásky, z jeho rozhodnutí darovat život v hojnosti (srov. Jan 10,10). Pokud však budeme naslouchat svůdnému hlasu „otce lži“ (Jan 8,44), riskujeme, že se propadneme do propasti, kde nic nemá smysl, že zakusíme peklo už tady na zemi, jak to bohužel dosvědčují mnohé dramatické prožitky jednotlivců i společnosti.

V této postní době roku 2020 bych se proto chtěl na každého křesťana obrátit slovy, která jsem napsal mladým lidem v apoštolské exhortaci *Christus vivit*: „Pohled’ na rozeřjaté paže ukřižovaného

1 František, apošt. exhort. *Christus vivit*, č. 117. Karmelitánské nakladatelství: Praha, 2019.

Krista a dovol, ať tě stále znovu zachraňuje. A když přijdeš vyznat své hříchy, pevně věř v jeho milosrdenství, které tě osvobozuje od viny. Kontempluj jeho krev prolitou s tak velikou láskou a nech se jí očistit. Tak budeš moci být vždy jako znovuzrozený“ (č. 123). Ježíšova smrt a jeho zmrtvýchvstání nepatří do minulosti: mocí Ducha Svatého je stále aktuální a skrze víru nám dovoluje hledět na Kristovo tělo a dotýkat se ho v mnoha trpících.

2. Naléhavost obrácení

Prospěje nám porozjímat do větší hloubky o velikonočním tajemství, díky kterému jsme obdrželi Boží milosrdenství. Milosrdenství lze zakusit totiž pouze „tváří v tvář“ ukřižovanému a zmrtvýchvstalému Pánu, „protože on mě miloval a za mě se obětoval“ (Gal 2,20). Jde o dialog od srdce k srdci, od přítele k příteli. V postním čase je proto velice důležitá modlitba. Více než povinnost vyjadřuje modlitba potřebu odpovědět na Boží lásku, která nás stále předchází a povzbuzuje. Křesťan se modlí s vědomím, že je nezaslouženě milován. Modlitba může mít různou formu, ale skutečný smysl má v Božích očích ta, která prolomí tvrdost našeho srdce, aby ho stále intenzivněji obracela k Bohu a k jeho vůli.

V tomto příhodném čase se tedy nechme vést jako Izrael na poušti (srov. Oz 2,16), abychom konečně zaslechli hlas našeho Snoubence a s větší hloubkou a ochotou mu dali v sobě zaznít. Čím více se necháme vtáhnout do jeho slova, tím více se nám podaří zakusit jeho nezištné milosrdenství. Nenechme tedy uplynout toto období nadarmo, kvůli namyšlené iluzi, že snad jsme pánem času i způsobu našeho obrácení k Bohu.

3. Vášnivě Boží rozhodnutí vést dialog se svými dětmi

Pán nám znovu nabízí příhodný čas k našemu obrácení. Nemůžeme to nikdy brát jako samozřejmost. Tato nová šance by v nás měla vyvolat vděk a zbavit nás lhostejnosti. Navzdory zlu, které je mnohdy dramaticky přítomno v našem životě i v životě církve a světa, vyjadřuje tento čas, daný nám pro změnu našeho života, pevné Boží rozhodnutí nepřerušit spásonosný dialog s námi. V Ježíši ukřižovaném, se kterým Bůh „jednal kvůli nám jako s největším hříšníkem, abychom

my skrze něho byli spravedliví u Boha“ (2 Kor 5,21), toto rozhodnutí došlo až k tomu, že na Syna dopadly všechny naše hříchy, až byl postaven „Bůh proti Bohu“, jak řekl papež Benedikt XVI.² Vždyť Bůh miluje i své nepřátele (srov. Mt 5,43–48).

Skrze velikonoční tajemství svého Syna chce Bůh navázat dialog s každým člověkem. Nikoli takový, jaký se připisuje Athéňanům, „kteří se ničím jiným nezaměstnávali než tím, co nového by si mohli povědět nebo vyslechnout“ (Sk 17,21). Povídání vycházející z prázdné a povrchní zvědavosti je charakteristické pro světskou tvář každé doby. V naší době se k nám může vloučit i skrze zavádějící používání komunikačních prostředků.

4. Bohatství, které je třeba sdílet, nikoli hromadit pro sebe

Velikonoční tajemství jako střed našeho života znamená soucítit s Kristovými ranami, které jsou přítomné v nevinných obětech válek, v mocichtivém zneužívání života od početí až po stáří, v nejrůznějších formách násilí a přírodních katastrofách, v nespravedlivém rozdělení přírodního a nerostného bohatství, v jakékoli formě obchodu s lidmi, v honbě za ziskem, která se stává formou modloslužby.

I dnes je důležité zvat všechny lidi dobré vůle, aby se dělili o svůj majetek s těmi, kdo almužnu nejvíce potřebují, a měli tak osobní účast na budování spravedlivějšího světa. Sdílení v rámci křesťanské lásky činí člověka více člověkem; hromadění přináší riziko, že se uzavřeme do svého egoismu a staneme se bezcitnými. Můžeme a máme vyjít ze svého egoismu i v rámci ekonomické struktury. Na datum 26. až 28. března postní doby 2020 jsem proto svolal do Assisi mladé ekonomy, podnikatele a *change-makers*, aby přispěli k vytvoření spravedlivější a inkluzivnější ekonomie ve srovnání se současnou. Jak často opakuje magisterium, politika je významnou podobou lásky.³ Stejně tak bude důležité věnovat se ekonomice v duchu evangelia, který je duchem blahoslavenství.

Pro nadcházející postní dobu prosím o přímluvu Nejsvětější Panu Marii, abychom přijali výzvu nechat se smířit s Bohem, abychom

2 Srov. Benedikt XVI., enc. *Deus caritas est* (25. prosince 2005), č. 12. Paulínky: Praha, 2012.

3 Srov. Pius XI., *Proslov k FUCI*, 18. prosince 1927.

zaměřili pohled svého srdce na velikonoční tajemství a obrátili se k otevřenému a upřímnému dialogu s Bohem. Budeme se tak moci stát tím, co Kristus říká svým učedníkům: solí země a světlem světa (srov. Mt 5,13–14).

Dáno v Římě u Sv. Jana Lateránského dne 7. října 2019, v den památky Panny Marie Růžencové

FRANTIŠEK

7.

POSELSTVÍ SVATÉHO OTCE FRANTIŠKA K 35. SVĚTOVÉMU DNI MLÁDEŽE

KVĚTNÁ NEDĚLE 5. DUBNA 2020

„Mládenče, pravím ti, vstaň!“ (srov. Lk 7,14)

Drazí mladí,

v říjnu 2018 církev zahájila biskupskou synodou na téma *Mladí, víra a rozlišování povolání* reflexi o vašich podmínkách v dnešním světě, o vašem hledání smyslu života a vašich životních plánech, o vašem vztahu k Bohu. V lednu 2019 jsem se setkal se statisíci vašich vrs-
tevníků z celého světa shromážděnými v Panamě na Světovém dni mládeže. Tyto události – synoda a SDM – vyjadřují základní rozměr církve *jít společně*.

Pokaždé když na této cestě dojdeme k důležitému milníku, jsme vyzváni Bohem a samotným životem, abychom začali znovu. Vy mladí jste v tom odborníci! Rádi cestujete, konfrontujete se s místy a tvářemi, které jste předtím nikdy neviděli, zažíváte nové zkušenosti. Proto jsem za cíl vaší příští mezinárodní pouti v roce 2022 vybral město Lisabon, hlavní město Portugalska. Odtud v 15. a 16. století odjížděli do neznámých zemí mnozí mladí lidé, mezi nimiž byli často misio-
náři, aby mimo jiné s ostatními lidmi a národy sdíleli svou zkušenost s Ježíšem. Tématem SDM v Lisabonu bude „Maria se vydala na cestu a spěchala“ (Lk 1,39). Ve dvou letech, která budou tomuto světovému setkání předcházet, jsem se s vámi chtěl zamýšlet nad jinými dvěma biblickými texty: „Mládenče, pravím ti, vstaň!“ (Lk 7,14) v roce 2020 a „Vstaň! Učiním tě svědkem toho, co jsi viděl“ (srov. Sk 26,16) v roce 2021.

Jak můžete vidět, všechna tři témata mají společné sloveso *vstát* (v prvním úryvku je v tomto významu použito sloveso *vydat se* – pozn.

překl.). Tento výraz v sobě nese také význam *znovu vyjít, probudit se k životu*. Je to sloveso, které se opakuje v exhortaci *Christus vivit* (Kristus žije), kterou jsem vám věnoval po synodě v roce 2018 a kterou vám církev spolu se *Závěrečným dokumentem synody o mládeži* nabízí jako maják k osvětlení vašich životních cest. Z celého srdce doufám, že cesta, která nás povede do Lisabonu, bude v celé církvi provázena velkým úsilím o uvedení těchto dvou dokumentů do praxe, a to v posláním animátorů mládeže.

Přejděme nyní k tématu tohoto roku *Mládenče, pravím ti, vstaň!* Tento verš z evangelia jsem citoval už v *Christus vivit*: „Jestliže jsi ztratil vnitřní sílu, nadšení, naděje a velkorysost, přistupuje k tobě Ježíš, jako přistoupil k mrtvému synu jedné vdovy, a vši mocí svého vzkříšení tě vybízí: „Mládenče, pravím ti, vstaň!““ (č. 20).

Tento úryvek nám vypráví o tom, jak Ježíš přišel do městečka Naim v Galileji a potkal tam smuteční průvod, který doprovázel jednu vdovu, jež pohřbívala jediného syna. Ježíš zasažený trýznivou bolestí této ženy učinil zázrak a jejího syna vzkřísil. Ale zázrak se stal po řadě postojů a gest: „Když ji Pán uviděl, bylo mu jí líto a řekl jí: „Neplač!“ Přistoupil k márám a dotkl se jich. Ti, kdo je nesli, se zastavili“ (Lk 7,13–14). Zastavme se a uvažujme nad některými z těchto Pánových gest a slov.

Vidět bolest a smrt

Ježíš se upřeně a pozorně zahleděl na tento pohřební průvod. V zástupu spatřil tvář ženy v obrovském utrpení. Jeho pohled vyvolal setkání, pramen nového života. Není potřeba mnoha slov.

A můj pohled, jaký je? Dívám se očima pozornýma, nebo jako když rychle projíždím tisíce fotek ve svém mobilu nebo profily na sociálních sítích? Kolikrát se nám dnes stává, že jsme očitými svědky mnoha událostí, aniž bychom je ale skutečně prožili! Často je naše první reakce taková, že si situaci zachycujeme na mobilní telefon, ale zapomínáme se podívat do očí zúčastněných lidí.

Kolem nás, ale často také v nás samotných se setkáváme se smrtí – fyzickou, duchovní, citovou či sociální. UVědomujeme si to, nebo pouze snášíme její následky? Můžeme udělat něco pro to, abychom se vrátili k životu?

Myslím na mnohé negativní situace, které prožívají vaši vrstevníci. Jsou mezi nimi například ti, kteří si dnes zahrávají se vším, a tak uvádějí svůj život krajními zážitky do nebezpečí. Jiní mladí jsou naproti tomu „mrtví“, protože ztratili naději. Slyšel jsem od jedné dívky: „Mezi svými přáteli vidím, že ztratili touhu se zapojit, odvahu vstát.“ Bohužel také mezi mladými se rozšiřuje deprese, která může v některých případech nést dokonce pokušení vzít si život. V kolika situacích vládne apatie, v níž se ztrácíme v propasti úzkosti a výčitek svědomí! Kolik mladých lidí pláče, aniž by někdo naslouchal volání jejich duše o pomoc! Kolem nich jsou často nezaujaté, lhostejné pohledy těch, kteří si možná užívají vlastní *happy hour* tím, že si drží odstup.

Mezi mladými jsou ti, kteří živoří v povrchnosti; myslí si, že žijí, ale uvnitř jsou mrtví (srov. Zj 3,1). Je možné, že ve dvaceti letech směřuje jejich život dolů, ne vzhůru k vlastní důstojnosti. Nechají život plynout mezi prsty a omezí se na vyhledání uspokojení: trochu zábavy, špetku pozornosti a náklonnosti druhých... Rozšířen je také digitální narcismus, který ovlivňuje jak mladé, tak dospělé. Takto žijí mnozí! Někteří z nich možná byli ovlivňováni materialismem lidí, kteří myslí pouze na vydělávání peněz a zajišťování sebe sama, jako by to byl jediný cíl života. Postupně se zcela nevyhnutelně objeví stále více skličující otupělost, apatie, znudění životem.

Negativní postoje mohou být vyvolány také osobními neúspěchy, když nám nejde to, na čem nám záleží a o co se snažíme, nebo když v tom nedosahujeme očekávaných výsledků. Může se to stát ve škole nebo ve sportu, umění... Konec „snu“ může zapříčinit, že se cítíme mrtví. Ale neúspěchy jsou součástí života každého člověka a někdy se mohou projevit jako milost! Často si o něčem myslíme, že nám přinese štěstí, ale ukáže se to jako iluze, idol. Idoly od nás vyžadují všechno, a tak z nás dělají otroky, ale nic nám za to nedávají. A nakonec se zhroutí, zanechají pouze prach a kouř. Pokud tedy neúspěchy boří idoly, jsou dobré, i když nám dávají zakoušet utrpení.

Mohli bychom pokračovat dalšími stavy fyzické či morální smrti, v níž se může mladý člověk nacházet, jako jsou závislosti, zločiny, bída, těžká nemoc... Ale nechám na vás, abyste o tom sami přemýšleli a uvědomili si, co ve vás nebo v někom, kdo je vám blízký, způsobovalo nebo způsobuje „smrt“. Zároveň pamatujte na to, že onen mládenec z evangelia, který byl skutečně mrtvý, se vrátil do života

proto, že na něj pohlédl Někdo, kdo chtěl, aby žil. To se může stát i dnes a každý den.

Mít soucit

Písmo svaté hovoří často o člověku, který je bolestí druhého člověka zasažen „až do morku kostí“. Ježíš je dojat a zcela účasten toho, co prožívá druhý člověk. Bere na sebe těžkosti druhého člověka. Bolest té matky se stane jeho bolestí. Smrt toho syna se stane jeho smrtí.

Při mnoha příležitostech ukazujete vy mladí, že umíte *spolu-trpět*. Stačí vidět, kolik z vás se velkoryse daruje, když si to okolnosti žádají. Není katastrofa, zemětřesení či povodeň, kde by nebylo vidět řadu mladých dobrovolníků, kteří chtějí pomoci. Také velké nasazení mladých, kteří se snaží chránit stvoření, vydává svědectví o vaší schopnosti slyšet křik země.

Drazí mladí, nenechte si vzít tuto vnímavost! Ať stále slyšíte sténání těch, kdo trpí; nechte se dojmout těmi, kteří v dnešním světě pláčou a umírají. „Určité životní skutečnosti je možno vidět jen očima očištěnými slzami“ (*Christus vivit*, č. 76). Budete-li umět plakat s těmi, kteří pláčou, budete skutečně šťastní. Mnohým vašim vrstevníkům chybí příležitosti, trpí násilím a pronásledováním. Ať se jejich zranění stanou vašimi zraněními, a budete nositeli naděje v tomto světě. Budete moci říci bratru, sestře: „Vstaň, nejsi sám“ a dát jim zakusit, že Bůh Otec nás miluje a Ježíš je jeho nataženou rukou, aby nás znovu pozvedl.

Přistoupit a „dotknout se“

Ježíš zastavuje pohřební průvod. Přistupuje k lidem, stává se jejich bližním. Blížkost jde dál a stává se odvážným gestem, aby druhý žil. Prorockým gestem. Je to dotek Ježíše, Živého, který dává život. Dotek, který probouzí Ducha Svatého v mrtvém těle chlapce a znovu v něm zažehává život.

Tento dotek proniká do sklíčenosti a beznaděje. Je to dotek Boha, který prochází také opravdovou lidskou láskou a otevírá nepředstavitelný prostor svobody, důstojnosti, naděje, nového a plného života. Účinek tohoto Ježíšova gesta je nevyčísitelný. Připomíná nám, že

také jednoduché, ale konkrétní znamení blízkosti může vyvolat sílu vzkříšení.

Ano, i vy mladí se můžete přiblížit k bolesti a smrti, se kterými se setkáváte, můžete se jich dotknout a vyvolat život jako Ježíš. Je to možné skrze Ducha Svatého, jestliže jste nejprve vy zasažení jeho láskou, jestliže máte ve svém srdci zkušenost s jeho dobrotou k vám. Jestliže tedy v sobě cítíte neutuchající Boží něhu ke každému živému stvoření, zvláště k hladovému, žíznivému, nemocnému, nahému či vězněnému bratru, můžete přistoupit jako on, dotknout se jako on a předat jeho život svým přátelům, kteří jsou vnitřně mrtví, kteří trpí nebo ztratili víru a naději.

„Mládenče, pravím ti, vstaň!“

Evangelium nám neříká jméno chlapce, kterého Ježíš vzkřísil v Naimu. Je to pozvání pro čtenáře, aby se do něj vcítil. Ježíš mluví k tobě, ke mně, ke každému z nás a říká: „Vstaň!“ Víme dobře, že také my křesťané padáme a musíme stále znovu vstávat. Ten, kdo nejde po cestě vpřed, sice neupadne, avšak ani se nikam neposune. Proto je potřeba přijmout Kristův zásah a uvěřit v Boha. Prvním krokem je přijmout, že máme vstát. Nový život, který nám on dá, bude dobrý a hodný žití, protože bude podepřen tím, který nás doprovodí také v budoucnu, aniž by nás opustil, pomůže nám prožít tento náš život důstojným a plodným způsobem.

Je to skutečně nové stvoření, nové narození. Není to psychologický efekt. V těžkých chvílích pravděpodobně mnozí z vás uslyšíte opakovat „magická“ slova, která jsou dnes v módě a která by měla vše vyřešit: „Musíš věřit sám v sebe.“ „Musíš najít zdroj uvnitř sebe.“ „Musíš si uvědomit svoji pozitivní energii.“ ... Ale tohle všechno jsou pouhá slova a na toho, kdo je opravdu „vnitřně mrtvý“, nefungují. Slovo Kristovo má jinou váhu, je nekonečně větší. Je to slovo božské a stvořitelské, které samo může vrátit život tam, kde vyhasl.

Nový život „vzkříšených“

Mládenec, říká evangelium, „začal mluvit“ (Lk 7,15). První reakcí člověka, kterého se Kristus dotkl a kterého vrátil k životu, je vyjádřit se, dát beze strachu a bez komplexů najevo to, co má uvnitř, svoji

osobitost, svá přání, své potřeby, své sny. Možná to předtím nikdy neudělal, byl přesvědčen o tom, že ho nikdo nemůže pochopit!

Mluvit znamená také vstoupit do vztahu s ostatními. Když je člověk „mrtvý“, uzavře se do sebe, vztahy se přeruší nebo se stanou povrchními, falešnými, pokryteckými. Když nám Ježíš dá znovu život, „vrátí“ nás ostatním lidem (srov. v. 15).

Dnes jsme často „připojeni“, ale nekomunikujeme. Není-li užívání elektronických zařízení vyvážené, může způsobit to, že budeme stále přilepeni na obrazovku. Tímto poselstvím bych také s vámi mladými chtěl dosáhnout kulturního obratu, a to tímto Ježíšovým *Vstaň!*. Nechme v kultuře, která si žádá mladé lidi izolované a stažené do virtuálních světů, kolovat toto Ježíšovo slovo *Vstaň!* Je to pozvání k realitě, která jde za hranici virtuálního světa. To neznamená opovrhovat technologií, ale užívat ji jako prostředek, a ne jako cíl. *Vstaň* znamená také *sni, riskuj, usiluj o změnu světa*, znovu probud' svoje přání, pozoruj nebe, hvězdy, svět kolem sebe. *Vstaň a staň se tím, čím jsi!* Díky tomuto poselství mnoho vyhaslých tváří mladých lidí kolem nás ožije a stanou se krásnějšími než jakákoli virtuální realita.

Daruješ-li život, někdo ho přijme. Jedna mladá dívka řekla: „Když vidíš něco krásného, vstaneš z pohovky a rozhodneš se pro to i ty.“ To, co je krásné, vzbuzuje touhu. A jestliže se nějaký mladý člověk nadchne pro něco, nebo lépe pro Někoho, nakonec vstane a začne dělat velké věci; z mrtvého člověka, kterým byl, se může stát Kristův svědek a může pro něj darovat život.

Drazí mladí lidé, jaké jsou vaše touhy a vaše sny? Dejte jim vyjít najevo a skrze ně nabídněte světu, církvi a dalším mladým lidem něco krásného na poli duchovním, uměleckém a společenském. Opakují vám ve svém mateřském jazyce: *hagan lio!* Nechte se slyšet! Jednoho mladého člověka jsem slyšel říci: „Kdyby byl Ježíš tím, kdo si hledí jen svých věcí, syn té vdovy by nebyl vzkříšen.“

Vzkříšený chlapec byl vrácen své matce. V této matce můžeme vidět Marii, naši Matku, které svěřujeme všechny mladé světa. V ní můžeme vidět církev, která chce s něhou přijmout každého mladého člověka, nikoho nevyjímaje. Prosme tedy Marii za církev, aby byla stále matkou svých synů, kteří jsou ve smrti, plačme a snažně prosme za jejich znovuzrození. Pro každého svého syna, který zemře, zemře také církev, a pro každého syna, který znovu ožije, také církev ožívá.

Žehnám vaši cestě. A vy se prosím za mě nezapomeňte modlit.

Dáno v Římě u Sv. Jana v Lateránu dne 11. února 2020, v den památky
Panny Marie Lurdské

FRANTIŠEK

8.

POSELSTVÍ SVATÉHO OTCE FRANTIŠKA K 57. SVĚTOVÉMU DNI MODLITEB ZA POVOLÁNÍ

3. KVĚTNA 2020

Slova povolání

Milé sestry, milí bratři,

4. srpna loňského roku, u příležitosti 160. výročí úmrtí sv. faráře arského, jsem zaslal dopis kněžím. Každý den vynakládají svůj život skrze povolání, které dostali od Pána, aby sloužili Božimu lidu.

Vybral jsem u té příležitosti čtyři klíčová slova – *bolest, vděčnost, odvaha a chvála* –, abych jim poděkoval a povzbudil je v jejich službě. Mám za to, že dnes, v rámci 57. světového dne modliteb za povolání, se můžeme k těmto slovům vrátit a odevzdat je celému Božimu lidu. Vyjdeme z evangelního úryvku, který popisuje ojedinělý Ježíšův a Petrův zážitek na nočním rozbouřeném Tiberiadském jezeře (srov. Mt 14,22–23).

Po rozmnožení chlebů, kterým Ježíš nadchl celý zástup, se Ježíš rozloučil s lidmi a přikázal svým učedníkům, aby vstoupili na loďku a jeli před ním na druhý břeh. Plavba přes jezero jakoby obrazně připomínala naši životní cestu. Vždyť loďka našeho života se plaví pomalu, neklidně, protože hledá vhodný přístav. Je odhodlána čelit riziku moře a využít příhodných chvil, touží ale také po tom, aby kormidelník natočil kormidlo tak, aby se konečně plavila správným směrem. Mnohdy se však může stát, že loďka směr ztrácí, nechává se spíše oklamat vidinou, než aby plula za světlem majáku, který ji vede k bezpečnému přístavu. Jindy na ni může zaútočit nepříznivý vítr těžkostí, pochybností a strachu.

Totéž se odehrává v srdci učedníků, které povolal k následování Mistr z Nazareta. Musí se rozhodnout a přelout na druhý břeh, s odvahou zanechat své jistoty a vydat se za Pánem. Toto dobrodružství není pohodlné: přijde noc, zvedne se protivítr, loďka se zmitá na vlnách, učedníky může přepadnout strach, že to nezvládnou, že svému povolání nedostojí.

Evangelium nám ale říká, že na dobrodružství této nelehké cesty nejsme sami. Jako by chtěl urychlit rozbřesk, vydá se Pán po rozbouřené hladině až k učedníkům a zve Petra, aby mu šel po vodě vstříc. Zachrání ho, když začne tonout, nakonec vstoupí na loď a vítr uklidní.

První slovo povolání je tedy *vděčnost*. Plout správným směrem není pouhou otázkou naší snahy, nezávisí jen na trase, kterou zvolíme. Naše osobní realizace a realizace našich životních plánů není zákonitě výsledkem toho, co rozhodneme ve svém izolovaném „já“; naopak, jedná se především o odpověď na povolání, které přichází od Boha. Je to Pán, kdo nám ukazuje břeh, ke kterému máme doplout, je to on, kdo nám dává počáteční odvalu vstoupit na loď. Je to on, kdo nás volá a současně se stává také naším kormidelníkem, aby nás doprovázel, ukazoval směr, bránil v nárazu na útes nerozhodnosti, aby nás dokonce uschoпил kráčet po rozbouřené hladině.

Každé povolání se rodí z láskyplného pohledu, kterým nám Pán přišel vstříc, možná právě ve chvíli, kdy se naše loď dostala do spárů bouře. „Povolání je spíše než naším rozhodnutím odpovědí na nezasloužené Pánovo volání“ (*Dopis kněžím*, 4. srpna 2019). Povolání se nám proto podaří objevit a odpovědět na ně tehdy, když se naše srdce otevře vděčnosti a dokáže zachytit Boha, procházejícího naším životem.

Když učedníci vidí blížícího se Ježíše, domnívají se zpočátku, že jde o nějaký přízrak, mají strach. Ježíš je ale hned uklidňuje slovy, která mají naši cestu životního povolání stále provázet: Mějte odvalu, to jsem já, nebojte se! (srov. v. 27). Právě to je další slovo, které bych vám chtěl odevzdat: *odvaha*.

To, co nám mnohdy brání jít, růst, zvolit si cestu, kterou nám Pán staví před oči, jsou příznaky, které se probudí v našem srdci. Když jsme zváni, abychom opustili svůj jistý břeh a rozhodli se pro životní stav – jako je manželství, kněžství, zasvěcený život –, první reakcí bývá příznak v podobě nedůvěry: To není možné, aby takové povolání

bylo pro mě! Je to opravdu správná cesta? Doopravdy to ode mne chce Pán?

Pak se rodí další podobné myšlenky, výmluvy, kalkuly, které nám berou odvalu, klamou nás a ochromují nás hned na břehu, odkud se máme odrazit. Myslíme si, že se nám to jen zdálo, že na to nemáme, že je to zkrátka jakýsi příznak, který musíme zahnat.

Pán ví, že zásadní životní rozhodnutí, jakým je manželství nebo zasvěcený život ve službě Pánu, vyžaduje *odvalu*. On zná otázky, pochybnosti, obtíže, které zmítají loďkou našeho srdce, a proto nás ubezpečuje: „Neměj strach, já jsem s tebou!“ Víra v jeho přítomnost, která nám jde vstříc a provází nás, i když je moře rozbouřené, nás osvobozuje od zahálčivosti, kterou jsem již definoval jako „sladkobolný smutek“ (*Dopis kněžím*, 4. srpna 2019), jakousi vnitřní sklíčenost, která nás blokuje a nedovolí nám zažít krásu povolání.

V *Dopise kněžím* jsem hovořil i o bolesti, ale v tomto případě bych chtěl slovo přeložit jinak a hovořit o *námaze*. Každé povolání obnáší úsilí. Pán nás volá, protože nás podobně jako Petra chce uschopnit, abychom „kráčeli po vodě“, neboli abychom se chopili svého života a dali se do konkrétní služby evangeliu v každodenním životě, jakou nám on ukazuje zvláště skrze rozličné formy laického, kněžského a zasvěceného života. My se však podobáme apoštolu Petrovi: máme touhu i elán, ale současně jsme poznamenáni slabostmi a obavami.

Pokud se necháme překonat myšlenkou na odpovědnost, která nás čeká, ať už v manželství či kněžství, nebo na nepřízeň, která přijde, brzy svůj pohled od Ježíše odvrátíme a spolu s Petrem riskujeme, že se začneme topit. Naopak, i když máme svou křehkost a ubohost, víra nám dovolí, abychom vyšli zmrtvýchvstalému Pánu naproti a zvítězili i nad bouří. Vždyť když se z únavy nebo strachu začneme topit, on nás drží za ruku a dodá nám potřebnou odvalu, abychom žili své povolání s radostí a nadšením.

Když pak do loďky nasedne Ježíš, vítr přestane a vlny se utiší. Je to krásný obraz působení Pána v našem životě, ve zmatku dějin, zvláště když jsme v bouři: on poručí větru, aby se ztišil. Síly zla, strachu a rezignace tak už nad námi nemají moc.

V povolání, ke kterému jsme zváni, nás rozbouřený vítr může vysílit. Mám na mysli ty, kdo zastávají důležitou roli ve společnosti, manžele, které ne náhodou rád nazývám odvážné, a zvláště ty, kdo se

rozhodli pro zasvěcený život a kněžství. Známe vaši námahu, osamocení, které mnohdy zatěžuje srdce, znám nebezpečí rutiny, která postupně uhasí planoucí oheň povolání, znám tíhu nejistoty a nestability naší doby, strach z budoucnosti. Buďte odvážní, nemějte strach! Ježíš jde po našem boku, když ho uznáme za jediného Pána našeho života, chytí nás za ruku a podrží nás, aby nás zachránil.

Byť jsme uprostřed vlnobití, náš život se otevírá *chvále*. To je poslední slovo povolání a má být i výzvou, abychom se učili vnitřnímu postoji Nejsvětější Panny Marie: ona, vděčná Bohu za jeho pohled, kterým na ni shlédl, s vírou svěřila jemu své obavy a nejistoty a odvážně odpověděla na jeho povolání. Její život se tak stal trvalým Pánovým chvalozpěvem.

Drazí, v tento den, ale i při každodenní pastorační činnosti našich komunit, bych si přál, aby naše církve šla touto cestou a sloužila povoláním, aby zažehávala plamínek v srdci každého věřícího, aby tak každý mohl s vděčností objevit povolání, které pro něj Bůh připravil, aby našel odvahu říci „ano“ a přemoci obtíže víry v Krista, a nakonec aby obětoval svůj život jako chvalozpěv Bohu, bratřím a celému světu. Kéž nás Panna Maria provází a přimlouvá se za nás.

Dáno v Římě u Sv. Jana v Lateránu dne 8. března 2020,
2. neděle postní

FRANTIŠEK

9.

POSELSTVÍ SVATÉHO OTCE FRANTIŠKA K MEZINÁRODNÍMU DNI ZDRAVOTNÍCH SESTER

12. KVĚTNA 2020

Milé sestry, milí bratři,

dnes slavíme Mezinárodní den zdravotních sester. Letošní rok vyhlásila Světová zdravotnická organizace rokem zdravotních sester a porodních asistentek. Současně si dnes připomínáme dvousté výročí narození Florence Nightingale, která je zakladatelkou moderního ošetrovatelství.

V tomto historickém okamžiku, kdy je svět poznamenán zdravotní krizovou situací způsobenou pandemií viru covid-19, znovu objevujeme, jakou zásadní důležitost má zdravotní sestra, zdravotní bratr, ale i porodní asistentky. Každý den se stáváme svědky odvahy a obětavosti zdravotníků, zvláště sestřiček a zdravotních bratrů. S nasazením vlastního zdraví a s láskou k bližnímu pečují profesionálně, zodpovědně, s láskou a sebeobětováním o lidi zasažené virem. To dokládá bohužel vysoký počet obětí z řad zdravotníků, kteří zemřeli při věrném vykonávání své služby. Modlím se za ně, a Pán zná každého z nich jménem, a za všechny oběti pandemie. Zmrtvýchvstalý Pán nechť rozzáří pro každého z nich světlo ráje a poskytne útěchu víry jejich rodinám.

Zdravotníci měli odjakživa zásadní roli v oblasti zdravotní péče. Při kontaktu s nemocnými prožívají každodenně trauma, které utrpení v životě člověka působí. Jsou to ženy a muži, kteří se rozhodli říci své „ano“ výjimečnému povolání: stát se milosrdným samaritánem, který na sebe bere život a zranění bližního. Jsou strážci a služebníky života, poskytují náležitou léčbu, rozdávají odvalu, naději a důvěru.¹

1

Srov. Papežská rada pro pastorační zdravotníků, *Nová charta pracovníků ve zdravotnictví*, č. 1–8

Milé zdravotní sestry a milí bratři, vaše odbornost, která se neomezuje na vědecko-technické znalosti, je vedena mravní zodpovědností a je stále znovu prostupována lidským a vřelým vztahem k nemocným. „Když pečujete o dospělé, děti, seniory v každé etapě jejich života, od narození až do smrti, jste v neustálém postoji naslouchání ve snaze pochopit, co nemocný v etapě, kterou prochází, potřebuje. Každá situace je ojedinělá a nestačí se řídit všeobecnými pokyny, nýbrž je požadováno neustále – velice namáhavé! – úsilí o pochopení každého člověka a pozornost vůči němu.“²

Vy – a myslím i na porodní asistentky – jste nablízku lidem v zásadních okamžicích jejich života, ať už při narození, ve smrti, v nemoci i uzdravení, abyste jim pomáhali překonávat nejtraumatičtější situace. Mnohdy jste vedle nich, když umírají, utěšujete je a podpíráte v posledních okamžicích. Pro tuto svou obětavost patříte mezi „světce odvedle“³. Jste obrazem církve jako „polní nemocnice“, která pokračuje v poslání Ježíše Krista, který přistupoval k trpícím jakoukoli nemocí a uzdravoval je, skláněl se k nohám apoštolům, aby jim umyl nohy. Děkuji vám za tuto vaši službu lidstvu! V mnoha zemích pandemie poukázala také na nedostatky ve zdravotnictví. Proto se obracím na vládní představitele v celém světě, aby investovali do zdraví jako základního dobra, aby rozvíjeli zdravotnické struktury, zaměstnávali více zdravotnického personálu a zajistili tak všem náležitou zdravotnickou péči za respektování lidské důstojnosti. Je důležité účinně docenit základní místo, které má tato profese v péči o pacienty, v rámci krizových situací jednotlivých zemí, v oblasti prevence, péče o zdraví, asistence v rodinách, komunitách, ve školách.

Zdravotní sestry a bratři, jako i porodní asistentky mají právo na lepší ohodnocení, které si zaslouží. Je třeba je zapojit do procesů, týkajících se zdraví lidí a komunit. Je dokázáno, že investice do pracovníků ve zdravotnictví zlepšuje výsledky komplexní péče a zdraví vůbec. Je proto důležité dbát o profesní růst zdravotníků, vynakládat nástroje pro jejich vědeckou, lidskou, psychologickou a duchovní

2 František, *Proslov k členům federace profesionálních zdravotníků*, 3. března 2018.

3 František, *Homilie*, 9. dubna 2020.

formaci. Je dále třeba zlepšit jejich pracovní podmínky a zaručit jim práva, aby mohli svou službu důstojně vykonávat.

Zdravotnické organizace mají důležitou roli pro zajištění celkové formace, doprovázení všech, kdo se pro zdravotnictví rozhodnou, aby mohli zažít sounáležitost, aby před etickými, ekonomickými a lidskými výzvami, které jejich profese obnáší, nikdy nebyli dezorientovaní a opuštění.

Obracím se na porodní asistentky, které obzvláště pomáhají těhotným ženám, aby přivedly děti na svět, těmito slovy: vaše práce patří k těm nejvznešenějším, které existují, je v přímé službě životu a mateřství. V Bibli jsou zvěčněna dvě jména hrdinských porodních asistentek, jsou to Šifra a Pua na začátku knihy Exodus (srov. 1,15–21). Také dnes na vás nebeský Otec pohlíží s velkou vděčností.

Milé zdravotní sestry, milí zdravotní bratři, milé porodní asistentky, kéž by tento den obrátil pozornost na důstojnost vaší práce pro zdraví celé společnosti. Vás, vaše rodiny a všechny, o které se staráte, ujišťuji o své modlitbě a ze srdce vám uděluji apoštolské požehnání.

Dáno v Římě u Sv. Jana Lateránského dne 12. května 2020

FRANTIŠEK

10.

**POSELSTVÍ
SVATÉHO OTCE FRANTIŠKA
PRO PAPEŽSKÁ MISIJNÍ DÍLA**

21. KVĚTNA 2020

„Tu se ho ptali ti, kteří s ním byli: ‚Obnovíš ted', Pane, v Izraeli království?‘ On jim však řekl: ‚To není vaše věc, abyste věděli čas a okolnosti, jak je Otec z vlastní moci ustanovil. Ale až na vás sestoupí Duch Svatý, dostanete moc a budete mými svědky v Jeruzalémě, v celém Judsku a Samařsku, ano až na konec země.‘ Když to pověděl, byl před jejich zraky vyzdvižen a oblak jim ho vzal z očí.“ (Sk 1,6–9)

„Tak k nim Pán Ježíš mluvil. Potom byl vzat do nebe a zasedl po Boží pravici. Učedníci pak vyšli a všude kázali. Pán působil s nimi a potvrzoval jejich slova znameními, která je provázela.“ (Mk 16,19–20)

„Vyvedl je pak směrem k Betánii, zvedl ruce a požehnal jim. A zatímco jim žehnal, odloučil se od nich a vznášel se k nebi. Oni se mu poklonili a s velikou radostí se vrátili do Jeruzaléma. Byli stále v chrámě a velebili Boha.“ (Lk 24,50–53)

Drazí bratři a sestry,

rozhodl jsem se zúčastnit letos ve čtvrtek 21. května, o slavnosti Nanebevstoupení Páně, vašeho výročního generálního shromáždění. Shromáždění však bylo zrušeno kvůli pandemii, která postihuje nás všechny. A proto bych vám všem chtěl poslat toto poselství, aby se k vám dostalo to, co jsem měl na srdci a chtěl jsem vám sdělit. V mimořádné době, kterou prožíváme, se mi tato křesťanská slavnost

jeví jako ještě plodnější podnět k úvahám o cestě a o poslání každého z nás i celé církve.

Slavíme nanebevstoupení Páně jako svátek, i když připomíná Ježíšovo rozloučení s jeho učedníky a s tímto světem. Pán vystupuje do nebe a východní liturgie líčí údiv andělů, když vidí člověka, který se svým tělem usedá po Otcově pravici. Přestože se Kristus chystá vystoupit do nebe, učedníci – kteří ho také viděli jako vzkříšeného – dosud zřejmě dobře neporozuměli tomu, co se stalo. Chystá se završit své království, ale oni jsou stále v zajetí svých vlastních domněnek. Ptají se ho, jestli zamýšlí obnovit království Izraele (srov. Sk 1,6). Ale když je Kristus opustí, místo toho, aby byli smutní, vracejí se do Jeruzaléma „s velikou radostí“, jak píše Lukáš (24,52). Bylo by zvláštní, kdyby se něco nestalo. Ve skutečnosti jim Ježíš již přislíbil sílu Ducha Svatého, který na ně sestoupí o Letnicích. To je zázrak, jenž vše mění. A oni, když všechno svěří Pánu, nabývají větší jistoty. Jsou plní radosti. A jejich radost je plností útěchy, plností Pánovy přítomnosti.

Pavel píše Galatům, že plnost radosti apoštolů není výsledkem citů, které přinášejí spokojenost a způsobují veselí. Je to překypující radost, jakou lze zažít pouze jako plod a dar Ducha Svatého (srov. 5,22). Obdržet radost Ducha, to je milost. A je to jediná síla, kterou můžeme mít, abychom kázali evangelium a vyznávali víru v Pána. Víra znamená svědčit o radosti, kterou nám dává Pán. Takovou radost si člověk nemůže přivodit sám.

Před svým odchodem Ježíš řekl svým učedníkům, že jim pošle Ducha Utěšitele. A tím také svěřil Duchu apoštolské dílo církve pro celé dějiny až do svého návratu. Tajemství nanebevstoupení Páně spolu s vylitím Ducha o Letnicích navždy vtiskuje a přináší do poslání církve jeho nejniternější dědičný znak: to, že je dílem Ducha Svatého, a nikoli výsledkem našich úvah a záměrů. To je znak, díky němuž může misijní činnost být plodná a je chráněna před jakoukoli domnělou soběstačností a před pokušením vzít si Kristovo nanebevzaté tělo jako rukojmí pro své vlastní projekty prosazování klerikální moci.

Když se poslání církve nepřijímá a nechápe jako aktuální a účinné dílo Ducha Svatého, znamená to, že dokonce i misijní jazyk – i ta nej přesnější a nejpromyšlenější slova – se stává „řečí lidské moudrosti“, používanou proto, abychom oslavovali sebe nebo abychom eliminovali a zamaskovali svou vnitřní poušť.

RADOST EVANGELIA

Spása je setkání s Ježíšem, který nás miluje, odpouští nám a posílá nám Ducha, jenž nás utěšuje a ochraňuje. Spása není důsledkem našich misijních iniciativ ani našich proslovů o vtělení Slova. Spása může pro každého nastat pouze díky pohledu setkávajícímu se s tím, který nás volá. Z tohoto důvodu tajemství vyvolení začíná a může začít pouze díky výbuchu radosti a vděčnosti: radosti evangelia, „velké radosti“ chudých žen, které šly o velikonočním ránu ke Kristovu hrobu. Zjistily, že je prázdný, pak se jako první setkaly se vzkříšeným Ježíšem a běžely to sdělit ostatním (srov. Mt 28,8–10). Pouze díky tomu, že jsme byli takto vyvoleni a milováni, můžeme svým životem svědčit před celým světem o slávě vzkříšeného Krista.

V každé situaci lidského života jsou svědky ti, kdo dosvědčují něco, co vykonal někdo jiný. V tomto smyslu a pouze v tomto smyslu můžeme být svědky Krista a jeho Ducha. Po nanebevzetí, jak vypravuje závěr Markova evangelia, apoštolové a učedníci „vyšli a všude kázali. Pán působil s nimi a potvrzoval jejich slova znameními, která je provázela“ (Mk 16,20). Kristus svým Duchem svědčí o sobě prostřednictvím skutků, které koná v nás a s námi. Církev – jak vysvětloval již sv. Augustin – by se nemodlila k Pánu, aby žádala o dar víry pro ty, kdo Krista neznají, kdyby nevěřila, že je to Bůh sám, kdo obrací a přitahuje k sobě vůli lidí. Církev by nežádala své děti, aby se modlily a prosily Pána o vytrvalost ve víře v Krista, kdyby nevěřila, že právě Pán drží ve své ruce naše srdce. Pokud by ho totiž církev o tyto věci prosila, ale myslela by si, že si je může dát sama, znamenalo by to, že všechny její modlitby nejsou hodnověrné, ale jsou to prázdné formulky, „způsoby vyjádření“ a formy, které ukládá církevní konformismus (srov. *Dar vytrvalosti. Prosperovi a Hilariovi*, 23, 63).

Pokud si neuvědomujeme, že víra je darem od Boha, nedávají smysl ani modlitby, s nimiž se církev na něj obrací. A nevyjadřuje se jimi žádné upřímné zaujetí pro štěstí a spásu druhých a těch, kteří neuznávají zmrtvýchvstalého Krista, i když se vynakládá čas na práci pro konverzi světa ke křesťanství.

Je to Duch Svatý, který zapaluje a střeží víru v srdcích; uznání této skutečnosti mění všechno. Je to vskutku Duch, který zapaluje a oživuje misijní činnost, propůjčuje jí tyto „vrozené“ rysy a jedinečnou

hybnou sílu, jež činí hlásání evangelia a vyznávání křesťanské víry něčím jiným ve srovnání s jakýmkoli proselytismem, ať už politickým či kulturním, psychologickým nebo náboženským.

V apoštolské exhortaci *Evangelii gaudium* jsem připomněl mnoho z těchto charakteristických rysů misie. Vrátím se teď k několika z nich.

Přitažlivost

Tajemství vykoupení vstoupilo do světa a stále zde působí skrze přitažlivost, která může získat srdce mužů a žen, protože je a ukazuje se být větší než svody vedoucí k sobectví, jež je následkem hříchu. „Nikdo nemůže přijít ke mně, jestliže ho nepřitáhne Otec,“ říká Ježíš v Janově evangeliu (6,44). Církev vždy opakovala, že důvodem k následování Ježíše a k hlásání jeho evangelia je síla přitažlivosti vyvolaná samotným Kristem a jeho Duchem. Církev – prohlásil papež Benedikt XVI. – roste ve světě díky přitažlivosti, a nikoli proselytismem¹. Svatý Augustin řekl, že Kristus se nám zjevuje tím, že nás přitahuje. A jako obraz této přitažlivosti citoval básníka Vergilia, podle něhož je každý přitahován tím, co se mu líbí. Ježíš nejen přesvědčuje naši vůli, ale přitahuje i naše potěšení². Pokud následujeme Ježíše a jsme šťastni, protože nás přitahuje on, ostatní si toho všimnou. A mohou nad tím žasnout. Radost vyzařující z těch, kdo jsou přitahováni Kristem a jeho Duchem, může učinit plodnou každou misijní iniciativu.

Vděčnost a nezištnost

Radost z hlásání evangelia vždy září na pozadí vděčné paměti. Apoštolové nikdy nezapomněli na okamžik, kdy se Ježíš dotkl jejich srdcí: „Bylo kolem čtyř hodin odpoledne“ (Jan 1,39). Život církve září, když se v něm projevuje vděčnost za nezištnou Boží iniciativu, protože „on si zamiloval nás“ (1 Jan 4,10) a protože „pouze Bůh dává vzrůst“ (1 Kor 3,7). Pánovo láskyplné zalíbení nás překvapuje a údiv,

1 Srov. František, *Homilie při zahajovací mši 5. generální konference episkopátu Latinské Ameriky a Karibiku, Aparecida*, 13. května 2007, in AAS 99 (2007), s. 437.

2 Augustin, *Výklad Janova evangelia*, 26, 4.

z jeho samé podstaty, člověk nemůže vlastnit nebo se ho zmocnit. Nemůžeme „žasnout z donucení“. Pouze tak může vzkvétat zázrak nezištnosti, našeho daru dávaného zdarma. Ani misionářskou horlivost nemůžeme nikdy získat na základě uvažování nebo kalkulace. Zaujmout „misijní postavení“ je odrazem vděčnosti. Je to odpověď těch, kdo jsou vděční Duchu Svatému, a proto jsou svobodní. Pokud bychom nevnímali Pánovo zalíbení v nás, které rodí naši vděčnost, pak dokonce i poznání pravdy a samotné poznání Boha, stavěné na obdiv jako vlastnictví, jehož lze dosáhnout vlastní silou, by se ve skutečnosti stalo „literou, která zabíjí“ (srov. 2 Kor 3,6), jak na to jako první poukázali svatý Pavel a svatý Augustin. Pouze ve svobodné vděčnosti Pána skutečně poznáváme, přičemž je zbytečné, a především nevhodné, prezentovat misijní činnost a hlásání evangelia jako závaznou povinnost, jako nějaký „smluvní závazek“ pokřtěných.

Pokora

Jestliže pravda a víra, jestliže štěstí a spása nejsou naším vlastnictvím a metou dosaženou vlastní zásluhou, pak lze Kristovo evangelium hlásat pouze s pokorou. Nikdy se nemůžeme domnívat, že poslání církve sloužíme s postojem domýšlivosti jako jednotlivci i skrze byrokratický aparát, s pýchou těch, kdo deformují i dar svátostí a nejautentičtější výrazy křesťanské víry chápou jako zaslouženou odměnu. Člověk nemůže být pokorný jen díky dobrému vychování nebo kvůli tomu, že chce vypadat přitažlivě. Člověk je pokorný, jestliže následuje Krista, který řekl svým následovníkům: „Učte se ode mě, neboť jsem tichý a pokorný srdcem“ (Mt 11,29). Svatý Augustin si klade otázku, proč se Ježíš po zmrtvýchvstání ukázal pouze svým učedníkům, a nikoli těm, kdo ho ukřižovali; a odpovídá, že Ježíš nechtěl vyvolat dojem, že „nějakým způsobem vyzývá své vrahy. Pro něj bylo skutečně důležitější učit přátele pokoře než předhazovat nepřítelům pravdu“.³

Usnadňovat a nekomplikovat

Další rys autentického misijního díla obrací pozornost na Ježíšovu trpělivost, neboť on v evangelních příbězích vždy doprovázel

3 Augustin, *Promluva* 284, 6.

milosrdenstvím lidí na cestě jejich růstu. Malý krok uprostřed velkých lidských omezení může obšťastnit Boží Srdce více než velké skoky těch, kteří procházejí životem bez velkých obtíží. Misionářské srdce rozpoznává skutečný stav, v němž se nacházejí reální lidé se svými omezeními, hříchy i slabostmi, a stává se „slabým se slabými“ (1 Kor 9,22). „Vycházet“ na misi, abychom se dostali k lidem na periferii, neznamená bezcílně a nesmyslně bloudit jako netrpěliví prodejci, kteří si stěžují, že lidé jsou příliš drsní a primitivní na to, aby se zajímali o jejich zboží. Někdy je třeba zvolnit tempo a doprovázet ty, kteří ještě zůstávají stát podél cesty. Někdy je nutné napodobit otce z podobenství o marnotratném synovi, který nechává dveře otevřené a každý den vyhlíží na obzor v očekávání návratu svého syna (srov. Lk 15,20). Církev není celnicí a kdokoli se jakýmkoli způsobem účastní na misi církve, je vyzván k tomu, aby nenakládal zbytečnou zátěž na životy lidí již tak unavených, aby nevyžadoval propracované a namáhavé formační programy, ale radoval se z toho, co Pán dává snadno. Nekladme překážky touze Ježíše, který prosí za každého z nás a chce každého uzdravit a všechny spasit.

Blížkost „žitému“ životu

Ježíš potkal své první učedníky na břehu Galilejského jezera ve chvíli, kdy byli zaujati svou prací. Nesetkal se s nimi na nějakém kongresu, formačním semináři nebo v chrámě. Ježíšovo hlásání spásy se vždy dostává k lidem tam, kde jsou, a k takovým, jací jsou a jak žijí své životy. Normálnost života každého z nich a účast na potřebách, nadějích a problémech všech je místem a předpokladem pro ty, kdo poznali Kristovu lásku a obdrželi dar Ducha Svatého, aby mohli odůvodnit svou víru, naději a lásku před lidmi, kteří o to žádají: tím, že jdou spolu s ostatními a po jejich boku. Zejména v době, ve které žijeme, nejde o vymýšlení „speciálních“ instrukcí, vytváření paralelních světů a mediálních bublin, ve kterých necháváme prostor pouze sloganům a povzbuzujícím deklaracím o svých záměrech. Již jindy jsem například připomněl, že v církvi jsou takoví, kteří neustále důrazně hlásají heslo „je hodina laiků“, ale zdá se, že se hodiny mezitím zastavily.

„Sensus fidei“ Božího lidu

Na světě existuje někdo, kdo má jakési „cítění“ pro Ducha Svatého a pro jeho působení. Je to Ježíšem povoláný a jím přednostně milovaný Boží lid, jenž ho nadále hledá a při životních strastech se vždy na něj obrací. Boží lid úpěnlivě prosí o dar jeho Ducha; světuje své očekávané prostým slově modliteb a nikdy se neuspokojí domněnkou o své vlastní soběstačnosti. Svatý lid Boží, který Pán shromáždil a pomazal, se na základě tohoto pomazání stává neomylným „*in credendo*“, jak to učí tradice církve. Působením Ducha Svatého je věřící lid nadán „*instinktem*“ *víry – sensus fidei* –, který mu pomáhá, aby se nemýlil ve víře v Boží věci, přestože nezná teologická odůvodnění a formulace pro definování darů, které zakouší. Tajemství putujícího lidu, jenž se svou lidovou spiritualitou kráčí na poutní místa a odevzdává se Ježíšovi, Panně Marii a svatým, odtud čerpá a ukazuje, že je pro něj samozřejmá svobodná a nezištná Boží iniciativa, bez nutné závislosti na mobilizujících pastoračních plánech.

Přednostní láska k malým a chudým

Každý misijní impuls, je-li podnícen Duchem Svatým, se projevuje přednostní láskou k chudým a malým, jež je znakem a odrazem Pánových preferencí pro ně. Lidé, kteří jsou přímo zapojeni do církevních iniciativ a misijních struktur, by nikdy neměli ospravedlňovat svou nepozornost vůči chudým, vymlouvat se – jak se to často děje v některých církevních kruzích –, že musí soustředit svou energii na prioritní úkoly misijní činnosti. Přednostní láska k chudým není pro církev otázkou nepovinné možnosti volby.

Výše popsaná dynamika a přístupy jsou součástí církevní misijní činnosti oživované Duchem Svatým. V církevních prohlášeních a promluvách se obvykle uznává a potvrzuje potřebnost Ducha Svatého jako zdroje misijního poslání církve. Stává se však také, že toto uznání se omezí na určitý druh „formální pocty“ Nejsvětější Trojici, což je obvyklá úvodní formulace teologických příspěvků a pastoračních plánů. V církvi nastává mnoho situací, v nichž prvenství milosti zůstává pouze teoretickým postulátem a abstraktní formulací. U mnoha

iniciativ a organizací napojených na církev dochází k tomu, že místo toho aby nechaly vyzařovat práci Ducha Svatého, nakonec upozorňují pouze samy na sebe. Zdá se, že církevní administrativa na všech úrovních je pohlcována posedlostí propagace sebe a svých iniciativ, jako by tohle byl cíl a perspektiva jejich poslání.

Doposud jsem se ve svých úvahách vracel a znovu předkládal kritéria a podněty pro misijní poslání církve, které jsem obšírněji vysvětlil už v apoštolské exhortaci *Evangelii gaudium*. Udělal jsem to proto, neboť se domnívám, že je užitečné, plodné a neodkladné také pro Papežská misijní díla (PMD), aby se v současné etapě své cesty s těmito kritérii a návrhy konfrontovala.

PAPEŽSKÁ MISIJNÍ DÍLA A PŘÍTOMNÁ DOBA

Talenty, jež je třeba rozvíjet, a pokušení a nemoci, jimž je třeba se vyhnout

Kde bychom měli hledat současnost a budoucnost PMD? Jaké jsou rizikové, cestu ohrožující zátěže?

V tvářnosti Papežských misijních děl, řekl bych, v jejich identitě, existují určité charakteristické rysy – některé takřka vrozené, jiné získané během historického procesu –, které jsou často přehlíženy nebo považovány za samozřejmost. Právě tyto rysy však mohou zejména v současnosti ochraňovat a zhodnocovat přínos této „sítě“ k univerzálnímu poslání, k němuž je povolána celá církev.

– *Misijní díla se zrodila spontánně* z misijního zápalu vyjádřeného vírou pokřtěných. Existuje přetrvávající niterný souzvuk a důvěrný vztah mezi Papežskými misijními díly a neomylným *sensus fidei in credendo* věřícího Božího lidu.

– *Misijní díla se od začátku rozvíjela* po dvou „kolejích“ či spíše ve dvou vždy paralelních proudech, jež ve své elementární povaze byly srdci Božího lidu vždy důvěrně známé: jsou to *modlitba* a *láska* ve formě almužny, která „zachraňuje od smrti a očisťuje od veškerého hříchu“ (Tob 12,9); „vroucí láska“, která „přikrývá všechny hříchy“

(1 Petr 4,8). Zakladatelé misijních děl, počínaje Pauline Jaricotovou, nevymýšleli modlitby a díla, kterým by svěřili své touhy ohledně hlásání evangelia, ale jednoduše je brali z nevyčerpatelného pokladu nejznámějších a nejobvyklejších gest Božího lidu na jeho cestě dějinami.

– ***Misijní díla, jež vznikla nezištně ve spleti života Božího lidu***, byla díky své jednoduché a konkrétní struktuře uznána a oceněna římskou církví a jejími biskupy, kteří v minulém století žádali, aby je mohli využívat jako specifický nástroj své služby poskytované univerzální církvi. Proto byl těmto dílům udělen status „papežská“. Od té doby jsou PMD charakterizována jako nástroj sloužící pro podporu místních církví při hlásání evangelia. Stejným způsobem se Papežská misijní díla pohotově nabídla jako nástroj pro službu církvi v rámci univerzálního úřadu vykonávaného papežem a římskou církví, která „předsedá lásce“. PMD tak vykonávají svou práci, aniž by vstupovala do komplexních teologických debat, čímž popírají argumenty těch, kteří i v církevních kruzích nevhodným způsobem staví proti sobě charismata a instituce, když vztahy mezi nimi vždy vnímají prostřednictvím klamně „dialektiky principů“. V církvi však musí být Duchem Svatým neustále obnovovány i trvalé strukturální prvky – svátosti, kněžství a apoštolská posloupnost – a církev je nemá k dispozici jako objekt získaný do vlastnictví.⁴

– ***Od svého prvního rozšíření jsou misijní díla strukturována jako kapilární síť*** rozvětvující se v Božím lidu, zcela zakotvená a skutečně „imanentní“ v síti stávajících institucí a struktur církevního života, jako jsou diecéze, farnosti a řeholní společnosti. Specifické povolání lidí zapojených do misijních děl se nikdy neprožívalo a nevnímalo jako nějaký alternativní způsob, „vnějškově“ příslušející k běžným formám života místních církví. Prosba o modlitbu a sbírky prostředků pro misie se vždy vykonávaly jako služba církevnímu společenství.

– ***Misijní díla, která se postupem času stala sítí rozšířenou do všech kontinentů***, odrážejí díky svému uspořádání rozmanitost akcentů,

4

Srov. Ratzinger, J., *Církevní hnutí a jejich teologické postavení*. Příspěvek na světovém kongresu církevních hnutí. Řím 27.–29. května 1998.

situací, problémů a darů, jež charakterizují život církve na různých místech světa. Je to pluralita, která může chránit před ideologickým zglajchšaltováním a kulturní jednostranností. V tomto smyslu lze také skrze PMD zakoušet tajemství univerzálnosti církve, kde neustálým působením Ducha Svatého vytváří soulad mezi různými hlasy, zatímco římský biskup, skrze svou službu lásky vykonávanou také prostřednictvím Papežských misijních děl, střeží jednotu ve víře.

Všechny dosud popsané charakteristiky mohou pomoci Papežským misijním dílům vyhnout se nástrahám a nemocem, které hrozí na cestě jim i mnoha jiným církevním institucím. Poukážu na některé z nich.

NÁSTRAHY, JIMŽ JE TŘEBA SE VYHNOUT

Sebestřednost

I přes dobré úmysly jednotlivců se církevní organizace a instituce někdy začnou soustředit na sebe a vynakládají energii a zaměřují pozornost především na propagaci sebe samých a na oslavnou publicitu svých vlastních iniciativ. Jiné zase ovládá utkvělá myšlenka stálého vymezování svého významu a místa v církvi s odůvodněním, že chtějí dělat co nejlepší reklamu svému poslání. Tímto způsobem – jak jednou řekl tehdejší kardinál Joseph Ratzinger – se posiluje klamná představa, že člověk je tím více křesťanem, čím více se angažuje ve vnitrocírkevních strukturách, zatímco ve skutečnosti téměř všichni pokřtění žijí víru, naději a lásku ve svém běžném životě, aniž by někdy patřili do církevních výborů a aniž by se zabývali nejnovějším vývojem v církevní politice.⁵

Touha rozkazovat

Někdy se stává, že instituce a organizace, jež vznikly jako pomoc církevním společenstvím, aby jim sloužily skrze dary, které v nich vzbudil Duch Svatý, se časem domáhají nadřazenosti a kontrolní funkce nad komunitami, jimž mají sloužit. Tento postoj je téměř vždy

5 Srov. Ratzinger, J., *Společenství stále se reformující*. Přednáška na Meeting Rimini 1. září 1990.

doprovázen domněnkou, že vykonávají roli „dohlížitelů“ povolaných udělovat ostatním patenty na legitimitu. V těchto případech de facto jednáme tak, jako by církev byla výplodem našich analýz, našich programů, dohod a rozhodnutí.

Elitářství

Mezi příslušníky církevních organizací a institucí se někdy usadí elitářský pocit a nevyslovená myšlenka o tom, že patří k aristokracii: k nadřazené třídě specialistů, kteří se snaží rozšířit své prostory ve spolenectví nebo v konkurenci s jinými církevními elitami a školí své členy podle světských systémů a logiky stranické příslušnosti nebo technické a odborné způsobilosti, vždy s prvořadým záměrem prosazovat své oligarchické výsady.

Izolovanost od lidí

Elitářské pokušení je v některých institucích spojených s církví někdy doprovázeno pocitem nadřazenosti a nedůtklivosti vůči množství pokřtěných, vůči Božímu lidu, který snad chodí do farností a na poutní místa, ale není složen z „aktivistů“ činných v katolických organizacích. V těchto případech se na Boží lid nahlíží jako na netečnou masu, která potřebuje být stále oživována a mobilizována „probouzením vědomí“, jež je třeba stimulovat argumentací, apely a výukou. Koná se tak, jako by jistota víry měla být důsledkem přesvědčujících řečí nebo výukových metod.

Abstraktnost

Když se organizace a instituce spojené s církví stanou sebestřednými, ztratí kontakt se skutečností a onemocní na abstraktnost. Množí se zbytečná místa pro strategické plánování, pro vymyšlení projektů a směrnic, které slouží pouze jako nástroje pro propagaci jejich tvůrců. Problémy se koncipují a pitvají v intelektuálních laboratořích, kde se vše přizpůsobuje a lakuje podle upřednostňovaných ideologických klíčů. Vně svého skutečného kontextu může všechno – včetně slovních poukazů na víru, na Ježíše a na Ducha Svatého – vykrytalizovat v nereálnou napodobeninu.

Funkcionalismus

Sebestředné a elitářské organizace i v církvi často nakonec všechno vsadí na napodobování světských modelů účinnosti, jaké vnucuje vyhrocená hospodářská a sociální konkurence. Rozhodnutí pro funkcionalismus zaručuje iluzi rovnovážného „roztřídění problémů“, udržení věcí pod kontrolou, posílení vlastní důležitosti a zlepšení řádné administrace stávajících struktur. Ale jak jsem vám již řekl při našem setkání v roce 2016, církev, která se bojí svěřit se Kristově milosti a zaměřuje se na účinnost administrativy, je již mrtvá, i kdyby struktury a programy ve prospěch duchovních a laiků „zaměstnávajících sebe samotné“ měly přetrvat ještě celá staletí.

RADY NA CESTU

Při pohledu na současnost i budoucnost a také při hledání způsobů, jak mohou PMD překonávat úskalí na cestě a posouvat se vpřed, si dovoluji předložit několik návrhů nápomocných pro vaše rozlišování. Protože jste se také vydali na cestu nových úvah o PMD a chcete se přitom inspirovat papežovými radami, nabízím vaší pozornosti některá kritéria a obecné podněty, aniž bych vstupoval do detailů, i proto, že rozdílné situace mohou vyžadovat různé obměny a modifikace.

1) Nakolik můžete a aniž byste se o tom příliš dohadovali, *ochraňujte nebo znovuobjevujte začlenění PMD do Božího lidu*, aby byla zapojena do skutečného života, v němž se narodila. Intenzivnější „ponoření“ do reálného života lidí, takového, jaký opravdu je, bude blahodárné. Je dobré, aby každý při následování Ježíše vycházel ven z uzavřenosti do svých vlastních vnitřních problémů. Je vhodné sestoupit do konkrétních okolností a situací a také usilovat o reintegraci a kapilárnost činností a kontaktů PMD a jejich propojení s církevní sítí (diecéze, farnosti, společenství, skupiny). Pokud upřednostňujeme přebývání v lůně Božího lidu, s jeho světlými i tíživými stránkami, můžeme snáze uniknout také nástrahám abstraktnosti. Je třeba raději odpovídat na skutečné otázky a potřeby než formulovat stále nové návrhy. Možná spíše ze života „tělo na tělo“ s ostatními než z uzavřených večeradel

nebo z teoretických analýz naší vnitřní dynamiky nám mohou vzejít intuice užitečné pro změnu a zlepšení našich operativních postupů, jež pak můžeme přizpůsobit různým situacím a různým okolnostem.

2) Navrhuji postupovat tak, aby základní fungování PMD zůstávalo i nadále spojeno s *modlitebními praktikami a sbírkami zdrojů pro misie*, což je vzácné a drahé právě pro svou elementární povahu a konkrétnost. Vyjadřuje to spřízněnost PMD s vírou Božího lidu. I při veškeré flexibilitě a se všemi požadovanými modifikacemi je vhodné, aby tento elementární záměr PMD nebyl zapomenut nebo zkeslen; jsou jím modlitby k Pánu, aby on otevřel srdce pro evangelium, a prosby ke všem, aby podporovali misijní dílo i konkrétně. V tom spočívá jednoduchost a konkrétnost, kterou každý může s radostí pociťovat v současné době, kdy i při hrozbě pandemie se všude vnímá touha setkávat se a zůstávat blízko ke všemu, co je prostě církev. Hleďte pro své služby také nové cesty a nové formy, ale nemá cenu přitom komplikovat to, co je jednoduché.

3) PMD jsou *nástrojem služby* pro misie a měla by být tak vnímána; zejména je to služba pro místní církve, s výhledem na poslání celé církve, jež vždy zahrnuje celý svět. V tom spočívá jejich trvale cenný příspěvek pro zvěstování evangelia. Všichni jsme povoláni, i díky vašemu dílu, z lásky a z vděčnosti chránit klíčky božského života, kterému Duch Kristův dává rozkvétat a vyrůstat tam, kde chce, dokonce i na pouštích. Prosím vás, abyste při modlitbě v první řadě žádali o to, aby nás všechny Pán učinil více otevřenými vůči vnímání znaků jeho působení, abychom je pak mohli ukazovat celému světu. I tohle může být užitečné: prosit z nitra svého srdce, aby se vzývání Ducha Svatého nestávalo neplodnou a nadbytečnou formalitou našich setkání a homilií. Ve skutečnosti není třeba spekulovat a teoretizovat o super-stratégiích nebo „řídících centrálách“ pro misie ani o domnělých a neskromných „nositelích“ misionářského rozměru církve, na něž bychom dále delegovali úkol znovu probudit misijního ducha nebo jim udělovali misionářské licence. Pokud v některých situacích horlivost pro misijní činnost uvadá, je to znamením, že uvadá samotná víra. V těchto případech požadavek na oživení zhasínajícího plamene,

který by vycházel jen ze strategií a proslovů, dopadne tak, že jej ještě více oslabí a způsobí další šíření pouště.

4) Služba poskytovaná PMD již ze své podstaty uvádí jejich pracovníky *do kontaktu s nesčetnými skutečnostmi*, situacemi a událostmi, které jsou součástí velkého toku života církve na všech kontinentech. V tomto toku můžeme narážet na mnohé těžkosti a mnohá kornatění, doprovázející církevní život, ale také na nezištné dary uzdravení a útěchy, které Duch Svatý rozsévá v každodenním životě těch, jež bychom mohli nazvat „střední třídou svatosti“. Můžete se radovat a jásat, vychutnávat setkání, která se vám mohou při práci pro PMD naskytnout, a nechat se jimi překvapit. Mám na mysli příběhy mnoha zázraků, které se dějí mezi dětmi setkávajícími se s Ježíšem možná prostřednictvím iniciativ navržených „Misijním dětstvím“. Proto by vaše dílo nikdy nemělo zůstat „sterilně“ uzavřeno do výhradně profesionálního byrokratického rozměru. Nemohou existovat misijní byrokraté nebo úředníci. Vaše vděčnost se naopak může stávat darem a svědectvím pro všechny. K potěše všech máte možnost díky prostředkům, jež vám jsou k dispozici, nevyumělkovaně poukazovat na události ze života lidí a komunit, s nimiž se můžete setkávat snáze než ostatní; těch lidí a komunit, ve kterých nezištně září zázrak víry, naděje a lásky.

5) Vděčnost za zázraky, které Pán koná mezi svými milovanými, chudými a malými, jimž on odhaluje věci skryté před moudrými (srov. Mt 11,25–26), vám také může napomoci, abyste se *vyvarovali zahleděnosti do sebe* a vycházeli ze sebe tím, že následujete Ježíše. Představa sebestředné misijní činnosti, která tráví čas kontemplací a oslavováním svých vlastních iniciativ, by sama o sobě byla absurdní. Neztrácejte příliš mnoho času a prostředků tím, že byste „hleděli na sebe“, vypracovávali plány zaměřené na své vnitřní mechanismy, na funkčnost a dovednosti svého aparátu. Dívejte se ven, nedívejte se do zrcadla. Doma rozbijte všechna zrcadla. Kritéria, která je třeba dodržovat i při provádění programů, mají za cíl spíše odlehčovat, činit struktury a postupy pružnějšími, a nikoli zatěžovat síť PMD dalšími byrokratickými prvky. Například každý národní ředitel se během svého mandátu zavazuje vyhledávat svého potenciálního nástupce,

příčemž jediným kritériem je, že se nezaměřuje na osoby ze svého okruhu přátel nebo partnerů z církevní „kliky“, ale na lidi, kteří, podle něho, mají více misionářského zápalu než on.

6) Pokud jde o *sbírký zdrojů na pomoc misiím*, při našich minulých setkáních jsem se již zmínil o riziku proměny PMD na nevládní organizaci věnující se výhradně shromažďování a přidělování finančních prostředků. Záleží spíše na vnitřním postoji, se kterým něco děláte, než na tom, co děláte. Při fundraisingu může být jistě doporučitelné, a dokonce vhodné kreativně používat i aktualizované metody hledání fondů od potenciálních a vhodných dárců. Pokud se však v některých oblastech zmenšují sbírky darů, a to i kvůli oslabenému křesťánskému vědomí, může v těchto případech přijít pokušení vyřešit tento problém „zastíráním“ skutečného stavu věcí a orientací na nějaký účinnější systém, který hledá velké dárce. Avšak bolest ze slábnoucí víry a také z poklesu zdrojů nesmí být odsouvána, ale je třeba ji vložit do Pánových rukou. I přesto je dobré, aby se žádost o dary na misie i nadále zaměřovala přednostně na celé společenství pokřtěných a novým způsobem zacílila i na sbírku pro misie, která se koná v kostelech všech zemí v říjnu u příležitosti Světového dne misií. Církev vždy šla vpřed také díky daru chudé vdovy, díky příspěvkům celého nescetného zástupu lidí, kteří se cítí být uzdraveni a utěšeni Ježíšem a kteří z důvodu své překypující vděčnosti dávají to, co mají.

7) Pokud jde o *využití získaných darů*, vždy v duchu náležitého *sensus Ecclesiae* zkoumejte, jak přerozdělit finanční prostředky na podporu struktur a projektů, které různým způsobem uskutečňují apoštolské poslání a hlásají evangelium v jednotlivých částech světa. Vždy berte v úvahu skutečné primární potřeby všech společenství a zároveň se vyhybejte takovým formám pomoci, které, místo toho aby poskytovaly nástroje pro podnícení misijního zápalu, končí ochlazováním srdcí a také v církvi přizívají jevy parazitního klientelismu. Svými příspěvky usilujte o konkrétní odpovědi na objektivní potřeby, aniž byste plýtvali zdroji na iniciativy poznamenané abstraktností, sebestředností nebo zplozené klerikálním narcisismem kohosi. Nepodléhejte komplexům méněcennosti nebo pokušení soupeřit s vysoce funkčními organizacemi, které získávají finanční prostředky

na správné věci, ale pak je z velké části používají na financování svého aparátu a na propagaci své značky. I to je někdy způsob, jak pečovat především o vlastní zájmy, i přesto, že se demonstuje činnost ve prospěch chudých a potřebných.

8) Pokud *jde o chudé, ani vy na ně nezapomínejte*. Takové bylo doporučení, které na Jeruzalémském koncilu apoštolové Petr, Jan a Jakub dali Pavlovi, Barnabášovi a Titovi, když přišli jednat o své misi mezi neobřezanými: „Jenom nám doporučili, abychom pamatovali na chudé“ (Gal 2,10). Po tomto doporučení Pavel uspořádal sbírky ve prospěch bratří z jeruzalémské církve (srov. 1 Kor 16,1). Upřednostňovaná láska k chudým a malým je od počátku součástí poslání hlásat evangelium. Díla duchovní a tělesné lásky vůči nim vyjadřují „Boží preferenci“, která je výzvou pro život z víry všech křesťanů, povolání, aby měli v sobě to smýšlení jako Ježíš (srov. Flp 2,5).

9) PMD se svou sítí rozšířenou po celém světě odrážejí *bohatou rozmanitost „lidu s tisíci tvářemi“* shromážděného Kristovou milostí a misijním zápallem. Zápallem, který není vždy a všude stejně intenzivní a živý. A přece sdílení těžce naléhavosti hlásat zemřelého a zmrtvýchvstalého Krista se vyjadřuje různými akcenty a přizpůsobuje se rozličným prostředím. Zvěstování evangelia není vázáno na žádnou kulturu a při setkání s novými kulturami, které dosud nepřijaly křesťanskou zvěst, se spolu s hlásáním evangelia nesmí vnucovat žádná specifická kulturní forma. Dnes je i v práci PMD lepší nepřinášet těžkou výbavu, ale raději mít snahu chránit rozdílnosti a napojovat je na základní rysy sdílené víry. Pokus o standardizaci forem hlásání může vrhat stín i na univerzalitu křesťanské víry tím, že se soustředí výhradně na zaužívané obraty a hesla, která jsou módní v určitých kruzích a v některých kulturně nebo politicky dominantních zemích. S ohledem na to také specifický vztah, který propojuje PMD s papežem a s římskou církví, představuje zdroj a podporu svobody, jež každému pomáhá vymanit se z prehavých módních trendů, z nivelizace ve školách jednostranného myšlení nebo z kulturních odsouhlasení daných nekoloniálním ražením. To jsou jevy, které se bohužel vyskytují také v církevních prostředích.

10) PMD nejsou v církvi nezávislou entitou, spočívající v prázdnotě. Mezi jejich specifika, která by se měla vždy rozvíjet a obnovovat, patří zvláště pouto, jež je spojuje s biskupem římské církve, předsedající lásce. Je krásné a uklidňující poznávat, že se toto pouto projevuje prací vykonávanou v radosti, aniž by se očekával potlesk nebo se vznášely nějaké nároky. Je to dílo, které je právě svou nezištností provázáno se službou papeže, služebníka služebníků Božích. Žádám vás, aby určující charakteristikou vaší blízkosti k římskému biskupovi bylo přesně toto: sdílení lásky k církvi, odrážející lásku ke Kristu, prožívané v tichosti, bez domýšlivosti a bez vyznačování „svých vlastních území“; každodenní práce, která čerpá z lásky a z jejího tajemství nezištnosti; dílo, jež je podporou pro bezpočet lidí, kteří jsou ze srdce vděční, ale kteří možná ani nevědí, komu poděkovat, protože ani neznají jméno PMD. Tak se uskutečňuje tajemství lásky v církvi. Pokračujme společně na cestě vpřed a buďme rádi, že uprostřed zkoušek postupujeme dál díky darům a útěchám od Pána. Přitom si na každém kroku s radostí uvědomujme, že jsme všichni, mnou počínaje, služebníky neužitečnými.

ZÁVĚR

Vystartujte s nadšením. Na cestě, která vás čeká, je mnoho věcí, jež musíte vykonat. Jestliže se ve vašich postupech mají vyzkoušet nějaké změny, pak je dobré, aby směřovaly k odlehčení, a nikoli ke zvýšení zátěže; ať jsou zaměřeny na získání operativní pružnosti, ne však na vytváření dalších rigidních systémů, jimž vždy hrozí uzavřenost do sebe. Mějte na paměti, že přílišná centralizace může dynamiku misijní činnosti komplikovat místo toho, aby jí napomáhala. A rovněž členění iniciativ na čistě národní bázi ohrožuje samotnou tvářnost sítě PMD, jakož i výměnu darů mezi církvemi a místními komunitami, prožívanou jako plod a hmatatelné znamení lásky mezi bratry ve společenství s římským biskupem.

V každém případě vždy prostě za to, aby každá úvaha o operativním uspořádání PMS byla osvícena jedinou nezbytnou věcí: trochou opravdové lásky k církvi, jež je odrazem lásky ke Kristu. Vaše služba

je oddána apoštolské horlivosti, to znamená rozletu božského života, jaký v Božím lidu může způsobovat pouze Duch Svátý. Myslete na to, abyste dělali svou práci dobře, „jako by záleželo všechno na tobě, s vědomím, že ve skutečnosti všechno závisí na Bohu“ (sv. Ignác z Loyoly). Jak jsem vám již řekl na jednom z našich setkání, mějte Mariinu pohotovost. Když šla Maria k Alžbětě, nečinila to jako něco svého, ale šla tam jako služebnice Pána Ježíše, jehož nesla ve svém lůně. Ona nevyšlovala nic sama ze sebe, ale jen nesla Syna a chválila Boha. Ona nebyla hlavní aktérkou. Šla jako služebnice toho, který je jediným protagonistou také misijní činnosti. Ale neztrácela čas, šla ve spěchu a konala tak, aby se postarala o svoji příbuznou. Ona nás učí této pohotovosti, spěchu danému věrností a adoraci.

Kéž Panna Maria ochraňuje vás i Papežská misijní díla a kéž vám žehná její Syn, náš Pán Ježíš Kristus. On nám před svým vystoupením na nebe slíbil, že bude s námi stále, až do konce času.

Dáno v Římě u Sv. Jana v Lateránu dne 21. května 2020, o slavnosti Nanebevstoupení Páně

FRANTIŠEK

11.

**POSELSTVÍ
SVATÉHO OTCE FRANTIŠKA
K 54. SVĚTOVÉMU DNI
SDĚLOVACÍCH PROSTŘEDKŮ**

24. KVĚTNA 2020

*„A ty, abys mohl svému synu a svým vnukům vyprávět“
(Ex 10,2)*

Život se stává příběhem

Letošní poselství bych rád věnoval tématu „vyprávění“. Jsem totiž přesvědčen, že se potřebujeme nadýchat pravdivosti dobrých příběhů; povznášejících, nikoli zničujících příběhů, které nám pomohou najít vlastní kořeny a sílu, abychom šli společně dál a neztratili správný směr. Ve změní všudypřítomných hlasů a zpráv potřebujeme lidské příběhy, které hovoří o nás a o všem krásném, co v nás přebývá. Potřebujeme vyprávění, která láskyplně vnímají svět a události, vykládají o našem životě jako o součásti živé tkaniny a odhalují provázanost jednotlivých vláken, jimiž jsme navzájem propojeni.

1. Spřádání příběhů

Člověk je tvor vypravěčský. Od malička toužíme po příbězích stejně jako po pokrmu. Anž bychom si to uvědomovali, příběhy ovlivňují náš život, ať jsou to pohádky, romány, filmy, písně nebo zprávy. Mezi správným a nesprávným se mnohdy rozhodujeme na základě osob a příběhů, se kterými jsme se ztotožnili. Příběhy nás učí, utvářejí naše názory a naše chování, mohou nám sdělit a pomoci pochopit, kdo jsme. Člověk je nejen jediný tvor, který potřebuje oděvem zakrýt svou zranitelnost (srov. Gn 3,21), ale je také jediný, který potřebuje

vyprávět, odít se příběhy, aby uchoval svůj vlastní život. Netkáme jen oděv, ale i příběhy. Lidská schopnost „tkát“ (z latinského *texere*) totiž odkazuje nejen na slovo *textil*, ale i na slovo *text*. Příběhy všech dob jsou tkány na společném „tkalcovském stavu“: příběh má svého hrdinu, možná obyčejného, který pro dosažení svého snu překonává těžké situace, bojuje se zlem v síle, která mu dává odvalu, v síle lásky. Když se staneme součástí příběhu, můžeme najít hrdinskou motivaci k vypořádání se s výzvami života.

Člověk je tvor vypravěčský, protože se vyvíjí, objevuje sebe sama a obohacuje se každodenními zápletkami. Naše vyprávění je však od začátku vystaveno hrozbě zla, které se pomalu vine příběhem.

2. Ne každý příběh je dobrý

„Kdybyste z něho [stromu] jedli, ... budete jako Bůh“ (Gn 3,5): hadovo pokušení vnáší do děje jablko sváru: „Budeš-li jíst, otevrou se vám oči, budete poznávat...“ šeptá dnes znovu ten, kdo zneužívá vyprávění příběhů (*storytelling*) pro své cíle. Mnohé příběhy nás natolik ochromí, že nás přesvědčí, že k dosažení štěstí musíme mít, vlastnit a konzumovat. Ani si neuvědomujeme, nakolik začínáme prahnout po pomluvách a drbech a konzumovat kvanta násilí a falše. Namísto konstruktivních příběhů, které jsou pojivem společenských vazeb a kulturního zázemí, se sprádají destruktivní a provokativní příběhy, které trhají a ničí křehká vlákna spolužití. Hromaděním neověřených informací, opakováním banálních a rádoby přesvědčivých sdělení, nenávisným provoláváním se nevytváří příběh člověka, nýbrž se člověk zbavuje své důstojnosti.

Zatímco příběhy používané k účelovým a mocichtivým cílům mají jen krátké trvání, dobrý příběh je schopen překonat čas i prostor. Zůstává aktuální i po staletích a přináší životu výživu.

V době, kdy je falzifikace stále sofistikovanější a dosahuje exponenciální úrovně (např. *deepfake*), je zapotřebí moudrosti, abychom přijímali a vyprávěli pěkné, skutečné a dobré příběhy, a odvahy, abychom odmítali příběhy falešné a špatné. Potřebujeme trpělivost a rozlišování, abychom objevili příběhy, které by nám pomohly orientovat se uprostřed množství současného trápení, příběhy, které by i v ignorovaném každodenním hrdinství vyjevily pravdu o nás, kým jsme.

3. Příběh příběhů

Písmo svaté je *Příběh příběhů*, předkládá nám velké množství událostí, národů, osob. Od začátku nám ukazuje Boha, který je stvořitel a vypravěč zároveň. Vyslovuje své slovo a vdechuje tak věcem život (srov. Gn 1). Bůh skrze své vyprávění volá věci k životu a na jejich vrcholu tvoří muže a ženu jako své svobodné partnery, spolutvářce dějin. V jednom žalmu říká tvor Stvořiteli: „Tys přece stvořil mé ledví, utkal jsi mě v lůně mé matky. Chválím tě, že jsem vznikl tak podivuhodně, úžasná jsou tvoje díla. Dokonale znáš mou duši, má podstata ti nezůstala utajena, když jsem byl tvořen v skrytu, *spřádán* v hlubinách země“ (139,13–15). Nenarodili jsme se hotoví, ale potřebujeme, aby nás neustále někdo „tkal“ a „spřádal“. Život nám byl dán s pozváním, abychom nadále „spřádali úžasné dílo“, kterým jsme.

Z tohoto pohledu je Bible velkým láskyplným příběhem Boha a lidstva. Středem je Ježíš, jehož život dovádí k vrcholu Boží lásky k člověku a zároveň příběh lásky člověka k Bohu. Lidé každé generace jsou voláni k tomu, aby *vyprávěli a zapamatovávali si* nejvýznamnější události tohoto *Příběhu příběhů*, které mohou předat smysl toho, co se odehrálo.

Nadpis tohoto poselství je vybrán ze základního biblického příběhu, z knihy Exodus, ve které Bůh zasahuje do dějin svého národa. Vždy když k němu volají zotročení synové Izraele, Bůh je slyší a rozpomíná se: „Bůh slyšel jejich nářek a rozpomenul se na smlouvu s Abrahámem, Izákem a Jakubem. Bůh shlédl na Izraelity a dal se jim poznat“ (Ex 2,24–25). Obrácení k Bohu přináší osvobození z útlatku v podobě znamení a zázraků. Právě v tuto chvíli vysvětluje Pán Mojžíšovi smysl všech těchto znamení: „... a ty abys mohl svému synu a svým vnukům vyprávět, kolikrát jsem pokořil Egyptány a jaká znamení jsem u nich způsobil. Potom poznáte, že já jsem Hospodin“ (Ex 10,2). Zkušenost Exodu nás učí, že poznání Boha lze předat především vyprávěním předávaným z generace na generaci, v němž je Bůh stále přítomen. Bůh života sděluje sám sebe skrze vyprávění života.

Ani Ježíš nehovořil o Bohu v abstraktních proslovech, ale skrze podobenství, krátká vyprávění vybraná z každodenního života. Život tu píše příběh a příběh se pak pro posluchače stává životem:

vyprávění se vtěluje do života toho, kdo mu naslouchá, a proměňuje jeho život.

Ne náhodou jsou také evangelia příběhem. Vyprávějí nám o Ježíši a mění nás v něj,¹ abychom se mu podobali. Evangelium od čtenáře vyžaduje, aby měl účast na jeho víře, aby sdílel jeho život. Janovo evangelium nám říká, že výjimečný vypravěč – Slovo – se stalo tělem: „Jednorozený Bůh, který spočívá v náručí Otcově, ten o něm *vyprávěl*“ (Jan 1,18). Používám termín „vyprávěl“, protože originál *exeghésato* lze přeložit jako „zjevil ho“ i jako „vyprávěl o něm“. Bůh vetkal do našeho lidství sebe sama a umožnil nám tak nově utvářet své příběhy.

4. Stále nový příběh

Kristův příběh nepatří minulosti, je naším, stále aktuálním příběhem. Ukazuje nám, že Bůh si zamiloval člověka s jeho tělem, s jeho příběhem natolik, že se stal člověkem, tělem a příběhem. Říká nám, že žádný lidský příběh není bezvýznamný nebo nedůležitý. Bůh se stal příběhem a od té doby je každý lidský příběh v určitém smyslu příběhem božským. V příběhu každého člověka spatřuje Otec znovu příběh svého Syna, který sestoupil na zem. Každý lidský příběh má neoddiskutovatelnou hodnotu. Proto si lidstvo zaslouží vyprávění na úrovni, na té závrtné a fascinující úrovni, kam ho Ježíš vyzdvihl.

Svatý Pavel píše „Je to očividné, že jste Kristovým listem, který jsme my vyhotovili. Není však napsán inkoustem, ale Duchem živého Boha, ne na deskách kamenných, ale na jiných deskách: v lidských srdcích“ (2 Kor 3,3). Duch Svatý, Boží láska, píše v našem nitru. Upevňuje v nás tím a připomíná nám dobro. Vzpomínat, latinsky *recordare*, totiž znamená *vkládat do srdce*, „psát“ do srdce. Každý příběh, i ten nejvíce zapomenutý, i ten, který se zdá být napsán na křivých rádcích, se může skrze Ducha Svatého stát inspirovaným, může se znovu narodit jako umělecké dílo, může se stát přílohou evangelia

¹ Srov. Benedikt XVI., enc. *Spe salvi* (30. listopadu 2007). Paulínky: Praha, 2008; č. 2: „Dnešním jazykem řečeno, křesťanské poselství nebylo ‚informativní‘, nýbrž ‚performativní‘. To znamená, že evangelium není jen pouhým sdělením čehosi, co je možné se dozvědět, ale jde o sdělení, které účinně působí, vytváří skutečnosti a mění život.“

jako Augustinovo *Vyznání*, Ignácův *Poutník*, jako *Dějiny duše* Terezičky od Dítěte Ježíše, jako *Snoubenci*, jako *Bratři Karamazovi*, jako bezpočet dalších příběhů, které napsaly mistrovský scénář o setkání božské a lidské svobody. Každý z nás zná různé příběhy s evangelní vůní svědčící o lásce, která proměňuje život. Tyto příběhy ze své podstaty požadují, abychom je sdíleli, vyprávěli a činili živými v každém jazyce a každým prostředkem.

5. Příběh, který nás obnovuje

Do každého velkého příběhu vstupuje náš příběh. Při čtení Písma, příběhů světců a textů, které dokázaly číst v duši člověka a podtrhnout jeho krásu, může Duch Svátý svobodně zapisovat do našeho srdce. Může nám tak připomenout, kým jsme v Božích očích. Když slavíme památku lásky, která nás stvořila a spasila, když vkládáme lásku do svých každodenních příběhů, když do tkaniny našeho dne vetkáme milosrdenství, tehdy začínáme novou kapitolu. Nezůstaneme zapleteni do lítosti a smutků nemocných vzpomínek, věznících srdce, ale když se otevřeme druhým, otevřeme se vizi Vypravěče. Je vždy užitečné vyprávět Bohu svůj příběh: i když to nezmění zprávy a události, změní to smysl i perspektivu. Vyprávět o sobě Pánu znamená vystavit se jeho láskyplnému a slitovnému pohledu na nás a na druhé. Jemu můžeme vyprávět příběhy, které prožíváme, k němu můžeme přivést lidi, jemu můžeme svěřit různé situace. S ním můžeme rozvažovat uzly svého životního plátna, zašívát trhliny a díry. Jak moc to všichni potřebujeme!

Pohledem Vypravěče – jediného, který má závěrečnou tečku příběhu – se přibližujeme k protagonistům, k našim bratrům a sestrám, účinkujícím kolem nás v aktuálním příběhu. Ano, protože na jevišti světa nikdo není komparzistou a příběh každého je otevřený jakékoli změně. I když vyprávíme o zlu, můžeme se učit dávat místo spáse, uprostřed zla můžeme rozpoznat i dynamiku dobra a udělat mu prostor.

Není třeba se hnát za logikou *storytellingu* ani dělat reklamu jiným či sobě, ale mít na paměti, kým jsme v Božích očích, svědčit o tom, co Duch Svátý vepisuje do našich srdcí, ukázat každému, že jeho příběh obsahuje velkou nádheru. Abychom to mohli udělat, svěřme se ženě,

v jejímž lůně byla utkána Boží lidskost a která, jak říká evangelium, rozvažovala o všem, co se jí přihodilo. Panna Maria totiž uchovávala vše ve svém srdci a rozjímalá o tom (srov. Lk 2,19). Prosme o pomoc tu, která dokázala rozvázat životní uzly klidnou silou lásky:

Maria, ženo a matko, v tvém lůně se utvářelo božské Slovo, ty jsi vyprávěla svým životem o úžasném Božím díle. Naslouchej našim příběhům, uchovávej je ve svém srdci a přijmi i ty příběhy, kterým nikdo naslouchat nechce. Nauč nás poznávat správnou nit, která vede náš příběh. Podívej se na spoustu uzlíků, do kterých se zapletl náš život a paralyzoval naši paměť. V tvých něžných rukách lze rozvázat každý uzel. Ženo Ducha, matko důvěry, inspiruj také nás. Pomáhej nám budovat příběhy pokoje, příběhy budoucnosti. Ukaž nám cesty, po kterých se máme za nimi společně vydat.

Dáno v Římě u Sv. Jana Lateránského dne 24. ledna 2020, v den památky sv. Františka Saleského

FRANTIŠEK

12. KONGREGACE PRO KLÉRUS

DOPIS KE DNI ZA POSVĚCENÍ KNĚŽÍ

Vatikán 11. března 2020

Čj. 2020 1132

Ctěná Excellence / Eminence,
na letošní 19. červen připadá slavnost Nejsvětějšího Srdce Ježíšova, kdy se každoročně slaví Den za posvěcení kněží.

Jak je známo, je to vhodná příležitost pro reflexi a meditaci o kněžském životě a o pastýřské službě, kterou jsou kněží povoláni vykonávat v různých situacích.

S ohledem na to pojala naše kongregace úmysl znovu se vrátit k některým významným částem listu papeže Františka adresovaného kněžím vloni 4. srpna u příležitosti 160. výročí úmrtí svatého faráře arského. Z citátů, které obsahují odkaz k Srdci Kristovu a srdci kněžstva, vybralo naše dikasterium pět klíčových slov, jež by se mohla pro tento den stát východiskem bratrského sdílení mezi kněžími podpořeného biskupy.

Kongregace navrhuje, aby se na Den za posvěcení kněží naplánovala chvíle pro modlitbu a bratrské setkání, během níž by ordináři předložili reflexi přidržující se úmyslu zmíněného listu papeže Františka, a to podle místních potřeb a pastoračních možností.

S přáním, aby se tato příležitost stala důležitým momentem pro žití kněžské spirituality a bratrství, Vás srdečně zdravím v Pánu a ujišťuji Vaši Excelenci / Eminenci o své hluboké oddanosti.

Beniamino kard. Stella
prefekt

+ Joël Mercier
*titulární arcibiskup z Roty
sekretář*

+ Jorge Carlos Patrón Wong
*arcibiskup-emeritní biskup z Papantly
sekretář pro semináře*

PĚT KRÁTKÝCH VÝCHODISEK PRO REFLEXI PODLE MAGISTERIA PAPEŽE FRANTIŠKA KE DNI ZA POSVĚCENÍ KNĚŽÍ

19. ČERVNA 2020

Kněží s Kristovým srdcem

Dne 4. srpna 2019, u příležitosti 160. výročí úmrtí svatého faráře arského, zaslal papež František list adresovaný kněžím, aby jim poděkoval za jejich velkorysou službu a povzbudil je k láskyplnému přijetí jejich povolání (papež František, *List kněžím u příležitosti 160. výročí úmrtí svatého faráře arského*, 4. srpna 2019).

V tomto textu Svatý otec často používá slovo „srdce“, od něhož lze odvinout reflexi a meditaci u příležitosti Dne za posvěcení kněží, který se každoročně slaví o slavnosti Nejsvětějšího Srdce Ježíšova.

Vděčnost

*„Děkuji za radost, se kterou jste dokázali darovat svůj život. Ukázali jste **srdce**, které v průběhu let zápasilo a bojovalo, aby se neuzavřelo a nezahořklo, ale naopak se denně otvíralo lásce k Bohu a k jeho lidu; **srdce**, které časem nezkyšlo, nýbrž jako dobré víno uzrálo v kvalitnější, neboť jeho milosrdenství trvá na věky.“*

Vděčné srdce. Být kněžím podle Ježíšova Srdce znamená obléci se v něj až do té míry, že získáme jeho cítění. Mezi mnoha jinými ctnostmi je Srdce Ježíšovo otevřené pro vděčnost; on děkuje Otci za zázraky, které koná před očima malých a skrývá je před těmi, kdo jsou uzavřeni ve své domnělé lidské moudrosti a nedokážou je vidět (srov. Mt 11,25). Vděčnost je proto vlastnost specificky křesťanská a musí se stát součástí pastýřova způsobu bytí. Svatý Pavel vyzývá: „Stále se radujte. Bez přestání se modlete. Ve všech životních podmínkách děkujte Bohu“ (1 Sol 5,16–18). Termín „vzdávat díky“ nebo „děkovat“ se

převádí do eucharistie. Kněz se zvláštním způsobem podobá Kristovu Srdci při slavení eucharistie, kterou spojuje s Pánovou obětí lásky za svůj lid. Papež František zároveň často nechával zaznívat vděčnost Božího lidu za kněze pro jejich velkorysou službu a oběť jejich života.

Milosrdenství

„Víme, že po schůdcích milosrdenství můžeme sestoupit až na nejnižší úroveň lidství – včetně křehkosti a hříchu – a vystoupit až k nejvyššímu vrcholku božské dokonalosti: ‚Budte milosrdní, jako je milosrdný váš Otec.‘ Být tak schopní ‚zahřát srdce lidí, putovat s nimi noci, umět vést dialog a také sestoupit do jejich noci, do jejich temnoty, aniž bychom se ztratili‘.“

Milosrdné srdce. Když Ježíš prochází vesnicemi a městy, uzdravuje a prokazuje dobrodiní všem, kdo jsou vězni zla (srov. Sk 10,38). Ježíš nemá strach, že se nakazí lidskou křehkostí, ale naopak sestupuje do propastí lidské slabosti a hříchu, aby zjevoval milosrdné Srdce Otcovo, jež pozvedá každého svého syna z jeho pádů a volá ho k radosti z odpuštění. Jméno Boha, jehož nám Ježíš zvěstuje, je „milosrdenství“. Při mši svaté k zakončení Svatého roku milosrdenství Svatý otec prohlásil, že „*skutečnou bránou milosrdenství je Kristovo Srdce*“.

Kněz připodobněný Kristu je především služebníkem milosrdenství a smíření. Ve svém srdci nese pečeť toho, že Pán na něj pohlédl a povolal ho nikoli pro jeho osobní zásluhy. Každý den zakouší, že ve veškerém jeho životě a práci se ho dotýká Boží milosrdenství, a proto se má stávat znamením přijímající Boží lásky, která chce dostihnout každého člověka v jakékoli jeho životní situaci a uzdravit ho ze zla. Máme zapotřebí kněze vyznačující se milosrdenstvím, kteří jsou schopni přijímat své bratry, naslouchat jim a doprovázet je zvláště při svátosti smíření.

Soucit

„Děkuji za každý okamžik, kdy jste s niterným pohnutím přijali ty, kdo upadli, obvázali jste jejich rány, nabídli vroucnost jejich srdci, prokázali laskavost a soucit jako Samaritán z podobenství (srov. Lk 10,25–37). Nic není tak naléhavé jako toto: blízkost, přízeň,

být blízko tělu trpícího bratra. Jak dobrý příklad dává kněz, který se ranám svých bratří přibližuje, nikoli vzdaluje! Zrcadlí se v něm srdce pastýře, který poznal duchovní radost ze sjednocení se svým lidem.“

Soucité srdce. Evangelia často vypravují o tom, jak Ježíš při pohledu na unavené a ztrápené zástupy s nimi prožíval hluboký soucit (srov. Mt 9,36). Jeho „nitro se chvěje“, zvláště když se setkává s bolestí a utrpením způsobeným nemocí, s vyloučením na okraj a jinou formou hmotné a duchovní chudoby. Jako milosrdný Samaritán plný soucitu se zastaví před každým zraněným tělem bratří, léčí ho a uzdravuje a stává se živoucím projevem lásky Boha Otce. Od kněží jako Kristových služebníků se vyžaduje, aby měli totéž soucité srdce, které se vyznačuje blízkostí, reálnou a integrální účastí na bolestech a svízelných lidí, schopností navazovat vztahy, které znovu zapalují naději, péči o zraněný lidu, poskytovanou zvláště prostřednictvím svátostné milosti.

Bdělost

*„Jsme-li zklamáni realitou, církví nebo sami sebou, můžeme být v pokušení upnout se k nasládlému smutku, který východní otcové nazývali akédia... Smutek činí neplodnými veškeré snahy o přeměnu a obrácení, šíří zášť a nevraživost... Bratři, hrozí-li, že se tento nasládlý smutek zmocní našeho života nebo společenství, prosme Ducha beze strachu a znepokojení, ale s rozhodností, aby přišel a probudil nás, zatřásl naší strnulostí, vysvobodil nás z netečnosti! Přehodnoťme způsob, jakým dosud žijeme, otevřeme oči a uši, a hlavně **srdce**. Nechme se vyburcovat děním kolem nás a živým a účinným slovem Zmrtvýchvstalého.“*

Bdělé srdce. Ježíš často zdůrazňoval důležitost bdělého srdce, které nás jako věrné služebníky přivádí k tomu, abychom byli připraveni a očekávali příchod pána vinice. Jde o to, abychom nechávali místo pro dary Ducha Svatého, který i uprostřed každodenních povinností a temnoty přítomné doby nám umožňuje rozpoznávat Pánovu přítomnost, činí nás pozornými na jeho slovo a horlivými v lásce, tak aby se nevyčerpal olej v lampě našeho života a abychom jako moudré panny šli vstříc přicházejícímu Ženichovi. Srdce se však udržuje v bdělosti i duchovním bojem; samotný Ježíš ho vede na poušti, překonává

d'áblova pokušení a na konci svého života vyzývá učedníky, kteří v Getsemanech usnuli: „Bděte a modlete se, abyste nepřišli do pokušení“ (Mt 26,41). I knězi se stává, že zakouší to, co papež František nazval „únavou naděje“, onu vnitřní hořkost, která se často rodí ze vzdálenosti mezi osobními očekáváními a viditelnými plody apoštolátu, anebo onen suchopár srdce, jež často vede k tomu, že pastorační povinnosti i samotnou modlitbu naplňujeme ze zvykovosti, v jisté rezignaci, dokonce v nedbalosti. Místo toho je však třeba se nechat „probudit“ Pánovým slovem a křikem Božího lidu.

Odvaha

*„Abychom si uchovali odvážné **srdce**, je nutné nezanedbávat tato dvě základní pojiva naší totožnosti: tím prvním je vztah s Ježíšem. Pokaždé když se odpoutáme od Ježíše nebo vztah s ním zanedbáme, naše úsilí postupně pohasne a naše svítilny zůstanou bez oleje, který prozařuje život (srov. Mt 25,1–13) ... V tomto duchu bych vás chtěl povzbudit, abyste nezanedbávali duchovní doprovázení a měli bratra, se kterým můžete hovořit, konfrontovat se, diskutovat a s důvěrou a otevřeností poznávat svou cestu ... Druhé základní pojivo: posilovat a žít spojením se svým lidem. Neizolujte se od svého lidu a od kněží či komunity. Tím spíše se vyhýbejte uzavřeným a elitářským skupinám. Tam se duch nakonec udusí a zkaží. Odvážný služebník vždycky vychází ven.“*

Odvážné srdce. Když kontemplujeme Ježíšovo Srdce, můžeme zachytit dvě základní pojiva, z nichž on sám vychází a jimiž žije své poslání: nebeský Otec a lid. Evangelia nám ukazují, jak během Ježíšova typického dne se v moudré rovnováze střídá a prolíná jeho starost o vztah s Bohem s jeho aktivní solidaritou s bratřími. Láska, s jakou koná, není nikdy oddělena od ticha a od modlitby, a únava ze služby, která mu nedává ani čas na jídlo, se nikdy neodlučuje od pevné vůle stáhnout se do ústraní na osamocená místa pro navázání intimního láskyplného rozhovoru s Bohem Otcem. Stejně tak i kněz podle Kristova Srdce je někým, kdo „přebývá“ mezi Pánem, jemuž zasvětil svůj život, a lidem, ke kterému je povolán, aby mu sloužil. Kněz může žít plnou pastýřskou láskou v té míře, v níž nezhasíná jeho vnitřní

život, osobní i společná modlitba a v níž se nechává vést duchovním doprovázením.

Pět klíčových slov ke Světovému dni za posvěcení kněží, převzatých z listu papeže Františka adresovaného kněžím vloni v srpnu, se vztahuje ke kněžskému srdci skutečně „zasvěcenému“ Srdci Kristovu, tedy zakořeněnému v osobním vztahu s Kristem a tak utvářenému jeho cítěním.

Při některých problémech morálního a afektivního charakteru v životě kněží odhalila psychiatrie a psychoterapie, že vitalita duchovního vztahu s Bohem a péče o něj ve spojitosti s rozvojem řádné lidské zralosti a meziosobních vztahů utváří to nejlepší prostředí pro zachování kněžského celibátu a pro kněžskou spiritualitu.

Vysoký rizikový potenciál v životě kněze naproti tomu představuje to, co bylo nazváno „deficit niternosti“. Každý životní stav, má-li být přijat ve své celosti a chráněn před ohrožujícími útoky, musí rozvíjet specifický „intimní vztah“, který dává hodnotu jeho možnostem a zabraňuje rizikům; u kněze se jedná o osobní každodenní přátelství s Pánem.

Lidským, psychologickým a duchovním předpokladem pro zdar kněžského života je niterný vztah s Bohem. Deficit intimity není nic jiného než vyprahnutí duchovního života a v důsledku toho vymizení hlubokého vnitřního a vitálního přátelství s Pánem, jež utváří základ pro osobní a pastýřskou plodnost. Kněz, který se věrně nemodlí a který zanedbává nosné prvky svého niterného vztahu s Pánem, hromadí nebezpečný „deficit“, jenž může způsobit pocit prázdnoty, vnímání frustrace a neuspokojení, těžkosti při zvládání samoty, afektivní potřeby, až po riziko navazování „vnějších“ přátelství a vztahů, které časem mohou rozdrolit lidskou a duchovní stavbu už narušenou různými trhlinami.

Aby kněz byl utvářen podle Kristova Srdce, potřebuje pevný bod svého každodenního života a základ své lidské i duchovní struktury. Ten je třeba vytvářet z vnitřního podhoubí tvořeného hlubokým osobním přátelstvím s Pánem, na jehož základě osobní život, celibát a apoštolské poslání mohou být psychologicky udržitelné a duchovně plodné.

13.

**POSELSTVÍ
SVATÉHO OTCE FRANTIŠKA
K OSLAVÁM 6. SVĚTOVÉHO DNE
MODLITEB ZA PÉČI O STVOŘENÍ**

1. ZÁŘÍ 2019

***„Tento padesátý rok prohlásíte svatým a vyhlásíte
v zemi svobodu všem jejím obyvatelům.
Bude to pro vás milostivé léto“ (Lv 25,11)***

Milé sestry, milí bratři,

každoročně, obzvláště pak od vydání encykliky *Laudato si'* (LS, 24. května 2015), je první zářijový den pro křesťanskou rodinu Světovým dnem modliteb za péči o stvoření. Tímto dnem začíná *Čas tvorstva*, který končí 4. října, v den památky sv. Františka z Assisi. Křesťané na celém světě v tomto období obnovují svou víru v Boha Stvořitele a spojují se ve zvláštní modlitbě a činnosti za ochranu společného domova.

Jsem rád, že ekumenická rodina zvolila pro oslavy Času tvorstva 2020 téma *Milostivé léto pro zemi* právě v roce, na který připadá padesáté výročí Dne země.

V Písmu svatém je milostivé léto posvátným časem připomínání, návratů, odpočinku, nápravy a radosti.

1. Čas připomínání

Jsme zváni, abychom si především připomněli, že nejvyšším údělem tvorstva je vejít do Božího „věčného sabatu“. Jde o cestu, která se odvíjí v čase, v sedmidenním rytmu týdne, v sedmiletém cyklu a ve velkém milostivém létě, které přichází na závěr sedmi sabatických let.

Milostivé léto neboli jubilejní rok je také časem milosti, v němž si máme připomenout původní povolání tvorstva, kterým je prosperující

společenství lásky. Existujeme pouze ve vztazích: vztah k Bohu Stvořiteli, vztah k bratřím a sestřám – členům jedné rodiny, vztah ke všem tvorům, kteří obývají náš dům. „Všechno je ve vztahu, a my, všichni lidé, jsme sjednoceni jako bratři a sestry na podivuhodné pouti, spojeni láskou, kterou chová Bůh ke každému svému tvorů a která něžným citem pojí také nás k bratru slunci, sestře luně, sestře řece a matce Zemi“ (LS, 92).

Milostivé léto je tedy časem, kdy si máme připomínat, že naší podstatou je vztahovost, a toto vědomí si chránit. Je třeba si stále připomínat, že „všechno je ve vztahu a že autentická péče o náš vlastní život a naše vztahy k přírodě jsou neoddelitelné od bratrství, spravedlnosti a věrnosti ve vztahu k druhým“ (LS, 70).

2. Čas návratů

Milostivý rok je časem návratu a reflexe; narušili jsme vazby, které nás spojovaly se Stvořitelem, s ostatními bytostmi a se zbytkem tvorstva. Chceme, aby se tyto ohrožené vztahy uzdravily. Jsou zásadní pro nás osobně i pro přežití vztahů našeho života. Milostivé léto je čas návratu k Bohu, k našemu láskyplnému Stvořiteli. Nemůžeme žít v souladu s tvorstvem, aniž bychom nežili v míru se Stvořitelem, který je pramenem a původcem všeho. Jak řekl papež Benedikt, „brutální konzumace tvorstva začíná tam, kde není Bůh, kde materie je pro nás pouze materiální, kde jsme my sami poslední instancí, kde celek je jednoduše naším vlastnictvím“.¹

Milostivé léto nás vyzývá, abychom znovu začali pamatovat na druhé, zvláště na chudé a zranitelné. Jsme povoláni, abychom znovu přijali původní a láskyplný Boží záměr s tvorstvem. Je jim společné dědictví, hostina, o kterou je třeba se se všemi bratry a sestrami přátelsky podělit, nikoli v neřízené soutěživosti, ale v radostném společenství, kde se můžeme navzájem podporovat a chránit. Milostivé léto je časem, kdy je třeba dopřát svobodu utiskovaným a všem, kdo jsou vrháni do spárů různých podob novodobého otroctví, mezi které patří obchod s lidmi a práce nezletilých.

1

Srov. Benedikt XVI., *Setkání s kněžími diecéze Bolzano-Bressanone*, 6. srpna 2008.

Je také zapotřebí začít naslouchat zemi, která se v Písmu svatém nazývá *adamah* – místo, ze kterého byl vzat člověk – *Adam*. Znepokojený hlas tvorstva nás dnes volá, abychom v přírodním řádu znovu zaujali správné místo. Připomeňme si, že jsme součástí, nikoli pány propojené sítě života. Rozklad biodiverzity, závratný nárůst klimatických pohrom, nerovný dopad současné pandemie na chudé a křehké – to vše je alarmujícím znamením proti nezřízené konzumní nenasytlosti.

V tomto *Čase tvorstva* pozorně naslouchejme tlukotu srdce celého tvorstva. Bylo přivedeno na svět, aby odráželo a předávalo Boží slávu, aby nám pomohlo objevit ve své kráse Pána všech věcí a navrátit se k němu.² Země, ze které jsme byli stvořeni, je tedy místem modlitby a meditace: Probudme v sobě ducha estetiky a kontemplace, kterého do nás Bůh vložil.³ Schopnost úžasu a kontemplace je něco, čemu se můžeme učit zvláště od domorodých skupin bratří a sester, které žijí v souladu se zemí a s jejími různorodými formami života.

3. Čas odpočinku

Bůh ve své moudrosti vyhradil den – *sabat*, šestý den, aby země i její obyvatelé mohli odpočinout a načerpat odvalu. Náš současný životní styl však nutí planetu překračovat své limity. Neustálá nutnost růstu a neutuchající produkční a konzumní cykly vyčerpávají životní prostředí. Pralesy chátrají, země eroduje, pole se postupně vytrácejí, pouště se rozšiřují, moře je kyselejší, bouře přibývá: tvorstvo sténá!

Během milostivého léta byl Boží lid zván k odpočinku od běžných prací, aby zmírněním běžné konzumace dopřál zemi, aby se regenerovala a aby se svět dal do pořádku. Musíme v současné době najít spravedlivý a udržitelný způsob života, který navrátí Zemi náležitý odpočinek, dostatečnou obživu všem, aniž bychom ničili ekosystémy, které nás drží.

Současná pandemie nás v určitém ohledu vede ke znovuobjevení skromnějšího a udržitelnějšího životního stylu. Krize nám svým způsobem dala šanci žít jinak. Mohli jsme zaznamenat, že když Zemi dopřáváme oddechu, vzduch se pročišťuje, vody jsou průzračnější, živočišné druhy se vrací do míst, ze kterých postupně mizely. Pandemie

2 Srov. Svatý Bonaventura, *In II Sent.*, I,2,2, q. 1, concl; Brevil., II,5.11.

3 Srov. František, apoštol. exhort. *Querida Amazonia*, č. 56.

nás dovedla na rozcestí. Je třeba, abychom této rozhodující chvíle využili a skončili s nadbytečnými a destruktivními činnostmi. Je třeba, abychom upevňovali hodnoty, navazovali nová pouta přátelství a rozvíjeli čínorodé projekty. Je zapotřebí přehodnotit své návyky v užívání energie, konzumaci, v přepravě a výživě. Naši ekonomii bychom měli zbavit nepodstatných a škodlivých článků a rozjet přínosný obchod, prospěšnou produkci a transport hmotných dober.

4. Čas nápravy

Milostivé léto je časem, v němž je třeba nápravy poškozených mezilidských vztahů a návratu k původnímu souladu mezi lidmi.

Zve nás, abychom upevnili sociálně spravedlivé vztahy, abychom každému navrátili jeho svobodu a jeho majetek, abychom odpustili dluhy. Nikdy bychom proto neměli zapomenout na historickou etapu, kdy byl Jih planety zneužit a dal vzniknout nepřiměřenému ekologickému dluhu. Ten byl zapříčiněn zvláště vydrancováním zásob a zneužitím životního prostředí pro likvidaci odpadků. Je čas na spravedlivou nápravu. U této příležitosti znovu apeluji na smazání dluhů ekonomicky slabých zemí, které v důsledku pandemie čelí závažné zdravotní, sociální a ekonomické krizi. Dále je zapotřebí, aby nové nastartování, ke kterému dochází na světové, regionální a národní úrovni, bylo účinné, zapojilo politiku, legislativu a investice ve prospěch všeobecného dobra a aby zaručilo zachování ekologických a sociálních cílů.

Dále je nezbytná náprava Země. Oživení klimatické rovnováhy je v současné kritické situaci velice důležité. Čas nám brzy vyprší, jak nám připomínají naše děti a naši mladí. Je zapotřebí udělat vše pro to, aby bylo globální oteplování udrženo na 1,5 °C, jak bylo dohodnuto na klimatické konferenci v Paříži: překročení této míry se ukazuje jako katastrofické, a to především pro nejchudší komunity na celém světě. V tomto kritickém okamžiku historie je nezbytné podpořit solidaritu mezi generacemi i uvnitř jednotlivých generací. Vybízím všechny země, aby si v rámci přípravy na velký summit o klimatu v Glasgow ve Spojeném království (COP 26) stanovily ambicióznější plány na snížení emisí.

Obnova biodiverzity je vzhledem k úhynu druhů zcela zásadní v situaci bezprecedentní degradace ekosystému. Je nezbytné odpovědět na výzvu OSN k záchraně 30 % země jako chráněného *habitat* do roku 2030, s cílem regulovat alarmující míru ztráty biodiverzity. Vyzýváme mezinárodní společenství ke spolupráci, aby bylo zajištěno, že summit o biodiverzitě (COP 15) v Číně bude znamenat obrat směrem k nové stabilizaci Země jako společného domu, kde lze žít v hojnosti podle Stvořitelova záměru.

Musíme vše spravedlivě napravit, abychom zajistili všem, kdo po generace obývají tuto zemi, ji mohli plně užívat. Je zapotřebí chránit domorodé obyvatelstvo především před nadnárodními korporacemi, které těžbou fosilních paliv, minerálních látek, dřeva a zemědělsko-průmyslových produktů „dělají to, co jim není dovoleno v rozvinutých zemích či takzvaném prvním světě“ (LS, 51). Toto špatné podnikání představuje „nový druh kolonialismu“,⁴ který ostudně zneužívá nejchudší komunity a země, zoufale hledající ekonomický rozvoj. Národní a mezinárodní legislativa musí být ukotvena tak, aby regulovala činnost těžebních společností a zajistila spravedlnost těm, kdo jsou ohroženi.

5. Čas radosti

V biblické tradici představuje milostivý rok radostnou událost, kterou pro celou zemi vyhlášoval zvuk trub. Jsme si vědomi, že nářek Země a chudých v uplynulých letech zesílil. Současně jsme svědky toho, jak Duch Svatý všude inspiruje jednotlivce i skupiny, aby se spojili za účelem budování společného domu a hájili ty, kdo jsou zranitelní. Jsme svědky, jak se lidé na periferiích a ve společnosti mobilizují, aby velkodušně přiložili ruku k dílu na obranu Země a chudých. Je radostí vidět mnohé mladé lidi a komunity, především domorodé, nasazující se v první linii, aby odpovídali na ekologickou krizi. S vědomím, že „věci se mohou změnit“, žádají milostivý rok pro Zemi a nový začátek (srov. LS, 13).

Je radostí konstatovat, jak jubilejní rok encykliky *Laudato si'* inspiruje četné iniciativy na národní a globální rovině k péči o společný

4 Sv. Jan Pavel II., *Proslav k papežské akademii sociálních věd*, 27. dubna 2001, cit. v apoštol. exhort. *Querida Amazonia*, č. 14.

domov a o chudé. Letošní rok by měl vést k operativním dlouhodobým plánům, které by směřovaly k dosažení a uplatnění integrální ekologie v rodinách, ve farnostech, v diecézích, v řeholních řádech, ve školách, na univerzitách, ve zdravotnictví, v podnicích, v zemědělství a v mnoha dalších oblastech.

Jsem rád, že se společenství věřících spojují, aby budovala spravedlivější svět, kde bude více míru a více udržitelnosti. Důvodem ke zvláštní radosti je také, že *Čas tvorstva* se stává iniciativou vskutku ekumenickou. Kéž i nadále roste naše vědomí, že všichni obýváme společný domov jako členové stejné rodiny!

Radujme se, protože Stvořitel ve své lásce podpírá naše pokorné úsilí ve prospěch Země. Země je i Božím domovem, kde se jeho Slovo „stalo tělem a přebývalo mezi námi“ (Jan 1,14). Je místem, které Duch Svatý stále obnovuje.

„Sešli svého Ducha, Hospodine, a obnovíš tvář země“ (srov. Žl 104,30).

Dáno v Římě u Sv. Jana Lateránského dne 1. září 2020

FRANTIŠEK

14.

**POSELSTVÍ
SVATÉHO OTCE FRANTIŠKA
K 106. SVĚTOVÉMU DNI
MIGRANTŮ A UPRCHLÍKŮ**

27. ZÁŘÍ 2020

Přinuceni k útěku jako Ježíš Kristus

*Přijímat, chránit, podporovat
a integrovat vnitřně vysídlené osoby*

Na začátku tohoto roku jsem ve svém projevu k členům diplomatického sboru při Svatém stolci z výzev současného světa vybral drama vnitřně vysídlených osob: „Nepokoje a humanitární krize zesílené klimatickými výkyvy zvyšují počet uprchlíků a postihují lidi, kteří i bez toho žijí ve veliké chudobě. Mnohým zemím postiženým takovou situací chybí náležitá struktura, které by umožnily odpovědět na potřeby lidí, kteří byli vysídleni“ (9. leden 2020).

Sekce pro migranty a uprchlíky při Dikasteriu pro službu integrálnímu lidskému rozvoji vydala dokument s názvem *Pastorační směrnice o vnitřně vysídlených osobách* (Vatikán 5. května 2020). Má sloužit jako inspirace a podnět pro pastorační akce církve v této speciální oblasti.

Z těchto důvodů jsem se rozhodl věnovat letošní poselství dramatu vnitřně vysídlených osob, dramatu mnohdy neviditelnému, které vyostřila světová krize způsobená pandemií covid-19. Svou vehemencí, závažností a zeměpisným rozsahem ovlivnila rozměr mnoha dalších humanitárních krizí, které postihují miliony osob, a mezinárodní iniciativy a zásadní, naléhavou pomoc pro záchranu lidských životů v podstatě zcela nechala na národní politice daných zemí. „Tato doba však není dobou přehlížení. Kvůli krizi, které

čelíme, nesmíme zapomínat na všechny další problémy, které způsobují utrpení mnoha lidí“ (*Poselství Urbi et Orbi*, 12. dubna 2020).

S pohledem na tragické události, které poznamenaly rok 2020, rozšiřují toto své poselství, věnované vnitřně vysídleným osobám, na všechny, kdo se kvůli onemocnění covid-19 ocitli v situaci nejistoty, opuštěnosti, vyloučení a odmítnutí a nadále v ní zůstávají.

Začal bych obrazem, který inspiroval papeže Pia XII. k vydání apoštolské konstituce *Exsul Familia* (1. srpna 1952). Malý Ježíš spolu se svými rodiči zakouší na útěku do Egypta tragický osud běžence a uprchlíka „vyznačující se strachem, nejistotou, strádáním (srov. Mt 2,13–15.19–23). V naší době se, bohužel, nacházejí miliony rodin v této bezútešné realitě. Televize a noviny přinášejí téměř každý den zprávy o běžencích prchajících před hladem, válkou a dalším závažným nebezpečím, aby pro sebe a pro svou rodinu našli bezpečí a důstojný život“ (*Anděl Páně*, 29. prosince 2013). V každém z nich je přítomen Ježíš, který je stejně jako za Herodových časů přinucen uprchnout, aby se zachránil. Jsme povoláni k tomu, abychom v tvářích těchto lidí rozpoznali tvář Krista hladového, žíznivého, nahého, nemocného, cizince a ve vězení, který prosí o pomoc (srov. Mt 25,31–46). Pokud ho rozpoznáme, pak to budeme my, kdo mu poděkujeme, že jsme ho mohli potkat, milovat a sloužit mu.

Uprchlíci nám umožňují setkat se s Pánem, „i když náš pohled ho rozeznává jen stěží: roztrhané šaty, umazané nohy, znetvořená tvář, zraněná postava neschopná mluvit naším jazykem“ (*homilie*, 15. února 2019). Jde o pastorační výzvu, na kterou máme odpovídat pomocí čtyř sloves, která jsem vyjmenoval v poselství pro rok 2018: přijímat, chránit, podporovat a začleňovat. Chtěl bych k nim připojit šest dvojic sloves, vyjadřujících zcela konkrétní skutky, jež jsou spojeny vztahem příčiny a důsledku.

Abychom *pochopili*, je třeba *poznávat*. Poznání je nezbytným krokem k pochopení druhého. Ježíš nás to učí na příběhu emauzských učedníků: „Jak tak hovořili a uvažovali, přiblížil se k nim sám Ježíš a připojil se k nim. Ale jako by jim cosi zadržovalo oči, takže ho nepoznali“ (Lk 24,15–16). Když se mluví o migrantech a uprchlících, příliš často se zastavíme u čísel. Ale oni nejsou čísla, jsou to skuteční lidé! Když se s nimi setkáme, poznáme je. Když poznáme jejich příběhy, pak je pochopíme. Mohli bychom například pochopit, že nejistota,

kteřou jsme zakusili v souvislosti s pandemií, je nedílnou součástí života uprchlíků.

Abychom *sloužili*, je nezbytné k druhému *přistoupit*. Zdá se to samozřejmé, ale často tomu tak není. „Ale jeden Samaritán přišel na své cestě k němu, viděl ho a bylo mu ho líto. Přistoupil k němu, nalil mu do ran oleje a vína, obvázal je, vysadil ho na svého soumara, dopravil do hostince a staral se o něho“ (Lk 10,33–34). Náš strach a naše předsudky – mnoho předsudků – nás nutí držet se dál od druhých, často nám brání přiblížit se k nim a s láskou jim posloužit. Přistoupit k druhému znamená být ochoten vystavit se riziku, jak nás v těchto posledních měsících učili mnozí lékaři a zdravotníci. Přistoupit k nim a sloužit přesahuje pouhý smysl pro povinnost; největší příklad nám zanechal Ježíš, když umýval nohy svým učedníkům: odložil svrchní šat, poklekl a ušpinil si ruce (srov. Jan 13,1–15)

Pro *smíření* je třeba *naslouchat*. Učí nás tomu sám Bůh, který poslal svého Syna na svět, naslouchal nářku lidstva lidským sluchem: „Neboť tak Bůh miloval svět, že dal svého jednorozeného Syna, (...) aby svět byl skřze něho spasen“ (Jan 3,16–17). Láska, která usmířuje a spasí, začíná nasloucháním. V dnešním světě narůstá množství různých sdělení, vytrácí se však zvyk naslouchat. Ale jenom pokorným nasloucháním se můžeme skutečně smířit. Během roku 2020 panovalo po několik týdnů na našich ulicích ticho. Dramatické a neklidné ticho, které nám ale dalo šanci zaslechnout volání těch nejzranitelnějších, běženců a naší těžce nemocné planety. Když mu budeme naslouchat, máme možnost se smířit s bližním, s těmi, kdo jsou odsunuti na okraj, se sebou samými a s Bohem, který nikdy nevyčerpá své nabízené milosrdenství.

Abychom *rostli*, je zapotřebí *se umět rozdělit*. Pro první křesťanské společenství bylo sdílení jedním ze zásadních prvků: „Obec věřících měla jedno srdce a jednu duši. Nikdo neřikal o ničem ze svého majetku, že je to jeho vlastní, ale měli všechno společné“ (Sk 4,32). Bůh nechce, aby ze zásob a zdrojů naší planety měli prospěch jen někteří. Ne, to Pán nechťel! Musíme se naučit dělit se, abychom společně rostli, aniž bychom kohokoli vyloučili. Pandemie nám připomněla, že jsme všichni na stejné lodi. Společné starosti a obavy nám znovu dokázaly, že nikdo se nezachrání sám. Abychom skutečně rostli, je třeba růst společně, dělit se o to, co máme, jako chlapec, který Ježíšovi

nabídl pět chlebů a dvě ryby... a ty vystačily pro pět tisíc osob (srov. Jan 6,1–15)!

Je třeba *zapojovat*, abychom *podporovali*. Tak se zachoval Ježíš vůči Samaritánce (srov. Jan 4,1–30). Přistoupil k ní, naslouchal, promluvil k jejímu srdci, aby ji pak dovedl k pravdě a učinil z ní hlasatelku radostné zvěsti: „Pojďte se podívat na člověka, který mi řekl všechno, co jsem udělala. Snad je to Mesiáš?“ (v. 29). Mnohdy nám odhodlání sloužit druhým brání v tom, abychom objevili jejich bohatství. Pokud chceme skutečně podporovat lidi, kterým nabízíme pomoc, je třeba je zapojit, aby se stali protagonisty svého osvobození. Pandemie nám připomněla, že je třeba být spoluzodpovědný a že pouze za přispění všech – i těch, kdo jsou často podceňováni – je možné se postavit krizi. Je třeba „najít odvahu a nabídnout příležitost, aby všichni mohli vnímat své povolání k novým formám přijetí, bratrství a solidarity (meditace na Svatopetrském náměstí, 27. března 2020).

Je nezbytné, abychom *spolupracovali*, a tak *budovali*. To doporučuje apoštol Pavel komunitě v Korintě: „Napomínám vás, bratři, jménem našeho Pána Ježíše Krista: Buďte všichni zajedno a ať nejsou mezi vámi roztržky. Stejně usuzujte a stejně smýšlejte“ (1 Kor 1,10). Budovat Boží království je společné úsilí všech křesťanů, proto je nezbytné se naučit spolupracovat, aniž bychom padli do pokušení žárlivosti, nesváru a rozdělení. V současném kontextu je třeba připomenout: „V tomto období není čas na egoismus, protože výzva, které čelíme, je společná nám všem a nedělá mezi lidmi rozdíl (*Poselství Urbi et Orbi*, 12. dubna 2020). Abychom chránili společný dům a stále více ho připodobňovali původnímu Božímu záměru, měli bychom usilovat o mezinárodní spolupráci, globální solidaritu a lokální snahy, aniž bychom kohokoli nechali stát stranou.

Rád bych uzavřel modlitbou, kterou nám nabízí příklad sv. Josefa, zvláště když byl nucen utéci do Egypta, aby zachránil Dítě.

Otče, svatému Josefu jsi svěřil to nejdražší, co jsi měl: malého Ježíše a jeho matku, aby je chránil před nebezpečím a výhružkami zlomyslníků.

Dopřej i nám, abychom zakoušeli jeho ochranu a pomoc. On prožil utrpení těch, kdo prchají pro nenávisť mocných. Dej, aby povzbudil

a ochránil všechny bratry a sestry, kteří v důsledku války, chudoby a dalších katastrof opouští svůj dům a svou zemi, aby se vydali na cestu jako uprchlíci do bezpečnějšího místa.

Pomoz jim na jeho přímluvu, aby měli sílu pokračovat, potěš je v jejich zármutku, dej jim odvalu ve zkouškách.

Těm, kteří je přijmou, dej alespoň trochu něhy tohoto moudrého a spravedlivého otce, který miloval Ježíše jako skutečného syna a podepřel Marii na cestě.

Vydělával chléb svými rukama, kéž se postará o ty, kterým život vzal všechno, a pomáhá jim nalézt důstojnou práci a poklidný domov.

Prosím tě o to skrze Ježíše Krista, tvého Syna, jehož sv. Josef zachránil na útěku do Egypta, a na přímluvu Panny Marie, kterou miloval jako věrný ženich podle tvé vůle.

Amen.

Dáno v Římě u Sv. Jana Lateránského dne 13. května 2020, v den památky P. Marie Fatimské

FRANTIŠEK

15.

**POSELSTVÍ
SVATÉHO OTCE FRANTIŠKA
K 94. SVĚTOVÉMU DNI MISIÍ 2020**

18. ŘÍJNA 2020

„Zde jsem, mne pošli!“ (Iz 6,8)

Milé sestry, milí bratři,

rád bych vyjádřil svou vděčnost Bohu za vaše nasazení, se kterým v říjnu minulého roku celá církev prožívala mimořádný misijní měsíc. Jsem přesvědčen, že v mnoha společenstvích napomohl k misijní konverzi na cestě pod názvem: „Pokřtění a poslání: Kristova církev na misií ve světě“. V letošním roce, v němž nám pandemie covid-19 přinesla utrpení a postavila před nás nové výzvy, pokračuje misio-nářské působení celé církve v duchu slov, která najdeme u proroka Izaiáše: „Zde jsem, mne pošli!“ (Iz 6,8). Jsou stále novou odpovědí na Pánovu otázku: „Koho pošlu?“ (tamtéž). Toto volání vychází z Božího srdce, z jeho milosrdenství a v současné světové krizi se obrací na církev i na lidstvo. „Jako učedníci evangelia jsme byli náhle zasaženi nečekanou a prudkou bouří. Uvědomili jsme si, že plujeme na stejné lodi, jsme slabí a dezorientovaní, současně však důležití a potřební. Jsme povoláni, abychom veslovali společně. Potřebujeme vzájemné povzbuzení a útěchu. Všichni jsme na stejné lodi. Jsme jako učedníci, kteří jednomyslně a s úzkostí volají: ‚Hyneme!‘ (Mt 8,25). I my jsme si uvědomili, že dál nemůžeme jít každý na svou pěst, ale společně“ (meditace na Svatopetrském náměstí, 27. března 2020). Jsme opravdu vystrašení, dezorientovaní a bojíme se. Skrze bolest a smrt zakoušíme lidskou křehkost; současně však vnímáme svou silnou touhu po životě a po osvobození od zlého. V tomto kontextu se misijní povolání a výzva vyjít z lásky k Bohu a k bližnímu ze sebe ukazuje jako šance sloužit, sdílet, přimlouvav se. Misijní poslání, se kterým se Bůh obrací

ke každému, nás vyvádí z vystrašeného a uzavřeného „já“ a skrze darování sebe sama nás přivádí k novému „já“.

V oběti kříže, kde se Ježíšovo poslání završuje (srov. Jan 19,28–30), zjevuje Bůh svou lásku ke každému a ke všem (srov. Jan 19,26–27). Od nás požaduje, abychom byli osobně připraveni být posláni, protože on je láskou v trvalé dynamice poslání, neustále vychází ze sebe, aby dával život. Bůh Otec poslal z lásky k lidem svého Syna Ježíše (srov. Jan 3,16). Ježíš je Otcův misionář: jeho život a jeho dílo jsou vyjádřením poslušnosti Otcově vůli (srov. Jan 4,34; 6,38; 8,12–30; Žid 10,5–10). Ježíš, který byl pro nás ukřižován a vstal z mrtvých, nás pak vtahuje do dynamiky lásky svým Duchem, který církvi dává život, přetváří nás v Kristovy učedníky a vysílá nás na misie do světa a k národům.

„Misijní poslání, církev vycházející – to není nějaký program, který musíme uskutečnit silou vůle. Ten, kdo vyvádí církve ze sebestřednosti, je Kristus. V poslání hlásat evangelium jsme činorodí proto, že nás pobádá a vede Duch.“¹ Bůh nám dává svou lásku vždy jako první a v této lásce se s námi setkává a volá nás. Naše osobní povolání vychází ze skutečnosti, že jsme Božími syny a dcerami v církvi, jsme jeho rodinou, bratry a sestrami v lásce, kterou nám Ježíš prokázal. Lidská důstojnost všech lidí vychází z Božího povolání, aby byli Božími dětmi, aby se ve svátosti křtu a ve svobodě víry stali tím, čím jsou od počátku v Božím srdci.

Sama skutečnost, že jsme život dostali zdarma, je nevyslovenou pozvánkou, abychom vstoupili do dynamiky sebedarování. Je zárodkem, který v pokřtěných uzraje jako odpověď lásky v manželství nebo v zasvěceném životě pro Boží království. Lidský život se z Boží lásky rodí, v lásce roste a k lásce směřuje. Z Boží lásky není nikdo vyloučen, skrze Ježíšovu svatou oběť na kříži Bůh zvítězil nad hříchem a nad smrtí (srov. Řím 8,31–39). Pro Boha se zlo, a dokonce hřích stávají výzvou k ještě větší lásce (srov. Mt 5,38–48; Lk 23,33–34). Skrze velikonoční tajemství proto Boží milosrdenství uzdravuje původní ránu lidstva a rozlévá se na celý svět. Církve, univerzální svátost Boží lásky pro svět, pokračuje v Ježíšově poslání v dějinách a posílá nás všude, aby skrze naše svědectví víry a hlásání evangelia Bůh znovu

1

František, *Senza di Lui non possiamo far nulla*. LEV – San Paolo, 2019, s. 16–17.

projevil svou lásku a mohl se dotýkat srdce, mysli, těla, společnosti a kultury a proměňovat je na každém místě a v každé době.

Misie je svobodnou a vědomou odpovědí na Boží volání. Toto volání však lze pochopit pouze tehdy, žijeme-li v láskyplném osobním vztahu s živým Ježíšem v jeho církvi. Položme si otázku: Jsme připraveni přijímat přítomnost Ducha Svatého ve svém životě, odpovídat na povolání k misii, ať už v životě manželském, zasvěceném nebo kněžském, nebo jednoduše v každodenním životě? Jsme ochotni být vysláni kamkoli, abychom svědčili o své víře v Boha milosrdného Otce, abychom hlásali evangelium spásy Ježíše Krista, abychom měli účast na božském životě Ducha Svatého a budovali tak církve? Jsme připraveni jako Maria, Ježíšova matka, naplno sloužit Boží vůli (srov. Lk 1,38)? Tato vnitřní ochota je velice důležitá, abychom mohli nikoli abstraktně, ale dnes, v současné církvi, odpovědět Bohu: „Zde jsem, mne pošli!“ (Iz 6,8).

Výzvou pro misijní poslání církve je pochopit, co nám v této době pandemie říká Bůh. Nemoc, utrpení, strach, izolace nás nenechávají v klidu. Doléhá na nás chudoba těch, kdo umírají v osamocení, kdo jsou ponecháni na pospas, kdo přicházejí o práci a výdělek, těch, kdo nemají domov a nemají co jíst. Povinnost dodržovat fyzické rozestupy a zůstat doma je pro nás výzvou, abychom pochopili, že potřebujeme společenské vztahy a komunitární vztah s Bohem. Tato situace by v nás v žádném případě neměla stupňovat nedůvěru a lhostejnost, ale měla by vést k větší pozornosti v našem vztahu k druhým lidem. Skrze modlitbu, ve které se Bůh dotýká našeho srdce a přetváří ho, se otevřeme potřebám lásky, důstojnosti a svobody našich bratří, jako i péči o tvorstvo. Skutečnost, že se s celou církví nemůžeme scházet ke slavení eucharistie, nám umožnila sdílet situaci mnoha křesťanských komunit, které nemohou slavit mši svatou každou neděli. Otázkou, kterou nám Bůh v této situaci klade: „Koho pošlu?“, se znovu obrací na nás a očekává od nás velkodušnou a přesvědčivou odpověď: „Zde jsem, mne pošli!“ (Iz 6,8). Bůh stále znovu hledá, koho poslat do světa a k národům, abychom vydávali svědectví o jeho lásce, o jeho záchraně od hříchu a smrti, o jeho vysvobození od zlého (srov. Mt 9,35–38; Lk 10,1–12).

Oslava Světového dne misíí znovu potvrzuje, že vaše modlitba, reflexe a vaše materiální pomoc jsou příležitostmi k aktivní účasti na

Ježíšově poslání v jeho církvi. Křesťanská láska, konkretizovaná ve sbírce o třetí říjnové neděli, má za cíl podpořit misijní práci, kterou mým jménem organizují Papežská misijní díla. Odpovíme tak na duchovní i materiální potřeby národů a církví v celém světě, ke spáse všech.

Nejsvětější Panna Maria, hvězda evangelizace a potěšení zarmoucených, misionářka svého Syna Ježíše, ať nás i nadále provází a přimlouvá se za nás.

Dáno v Římě u Sv. Jana v Lateránu dne 31. května 2020, na slavnost Letnic

FRANTIŠEK

POSELSTVÍ SVATÉHO OTCE FRANTIŠKA KE 4. SVĚTOVÉMU DNI CHUDÝCH

23. NEDĚLE V MEZIDOBÍ, 15. LISTOPADU 2020

Podej svou ruku chudákovi (srov. Sir 7,32)

Podej svou ruku chudákovi (srov. Sir 7,32). Starobylá moudrost učinila tato slova posvátným zákonem, kterým je třeba se v životě řídit. Dnes v plné síle zaznívají znovu, aby nám pomohla zaměřit pohled na podstatu a překonat bariéry lhostejnosti. Chudoba má různé tváře a v každé situaci vyžaduje zvláštní pozornost: v každé z těchto tváří se můžeme setkat s Ježíšem, který sděluje, že je přítomen v těch nej-
slabších bratřích (srov. Mt 25,40).

1. Vezměme do rukou Knihu Sirachovcovu, jednu z knih Starého zákona. Najdeme v ní slova moudrého učitele, který žil přibližně dvě stě let před Kristem. Hledal moudrost, díky které by se lidé zlepšili a hledali by podstatu života. Bylo to v době, kdy byl izraelský národ tvrdě zkoušen, v době bolesti, nářku a bídy, kterou zapříčinily nadvlády cizích mocností. Sirach byl mužem silné víry, zakořeněný v tradici otců, jeho první myšlenkou bylo obrátit se k Bohu a požádat ho o dar moudrosti. A Pán se svou pomocí neotálel.

Již na prvních stránkách knihy přináší Sirachovec své rady pro konkrétní životní situace. Jednou z nich je chudoba. Sirach trvá na tom, že v nesnázích je třeba důvěřovat Bohu: „Krot' své srdce a vytrvej, nedej se strhnout v době protivenství. Přimkni se k němu a neodvracej se, abys byl povýšen, až přijde tvůj konec. Přijmi vše, co tě potká, buď trpělivý, střídá-li se tvoje soužení. Vždyť zlato se tříbí v ohni a lidé milí Bohu v peci pokoření. Věř Bohu, a on se tě ujme, jdi

po přímé cestě a důvěřuj v něho. Vy, kteří se bojíte Pána, čekejte na jeho slitování a neodbočujte, abyste nepadli“ (2,2–7).

2. Na stránkách postupně nacházíme souhrn rad, jak jednat v těsném spojení s Bohem Stvořitelem, který miluje své tvorstvo, je spravedlivý a stará se o všechny své děti. Nepřetržitě se zaměřovat na Boha však neznamená odvrátit svůj zrak od konkrétního člověka; tyto dvě skutečnosti jsou naopak úzce spojeny.

Dokladem toho je i úryvek, z něhož bylo převzato motto tohoto poselství (srov. Sir 7,29–36). Modlitbu k Bohu a solidaritu s chudými a trpícími od sebe nelze oddělit. Abychom mohli slavit takovou oběť, která bude milá Bohu, je zapotřebí uznat, že každý člověk, i ten nejubožejší a odmítaný, v sobě nese otisk Božího obrazu. Na této pozornosti vůči druhému je závislé Boží požehnání, které je přitahováno štědrostí prokazovanou chudému. Proto se čas pro modlitbu nikdy nemůže stát jakýmsi alibi pro to, že bychom zanedbali pomoc bližnímu v nesnázích. Opak je pravdou: Pánovo požehnání na nás sestoupí a modlitba dojde svého cíle tehdy, když je obojí provázáno službou chudým.

3. Toto starodávné učení je vysoce aktuální i pro nás! Vždyť Boží slovo překonává prostor, čas, náboženství i kultury. Velkorysost, která pomáhá slabému, utěšuje zoufalého, mírní utrpení, navrácí důstojnost těm, kdo o ni přišli, je podmínkou pro plnohodnotný lidský život. Rozhodnutí věnovat svůj život chudým, jejich nejrůznějším potřebám nemůže být podmíněno časem, který máme k dispozici, nebo soukromými zájmy ani odosobněnými pastoračními a sociálními projekty. Nelze násilím udusit sílu Boží milosti kvůli narcistickým sklonům, které chtějí dát první místo vlastnímu „já“.

Mít zrak obrácený na chudého je těžké, ale více než jindy nezbytné, abychom svému osobnímu i společenskému životu dali správný směr. Není potřeba mnoha slov, jako spíše darovat konkrétní život a nechat se vést Boží láskou. Každým rokem se o Světovém dni chudých k této základní pravdě života církve vracím, protože chudí tu budou s námi stále (srov. Jan 12,8), aby nám pomohli přijmout Kristovu společnost v každodenním životě.

4. Každé setkání s chudým člověkem nás svým způsobem provokuje a klade nám otázky. Jak můžeme přispět k odstranění nebo alespoň zmírnění marginalizace chudých a jejich utrpení? Jak pomoci této duchovní chudobě? Křesťanské společenství je povoláno k tomu, aby zakusilo sdílení s druhými a uvědomilo si, že není správné delegovat tuto péči na někoho jiného. Abychom byli pro chudé oporou, je zásadní, abychom my sami žili evangelní chudobu. Nemůžeme být neteční k tomu, když je jakýkoli člen lidské rodiny vyháněn a odmítán. Chudí lidé se ve svém tichém nářku musí setkat s Božím lidem, který je v první linii vždy stále a všude, aby dal zaznít hlasu chudých, bránil je a byl s nimi solidární v situaci mnoha pokrytectví a nesplněných slibů a aby je zval k zapojení do života společenství.

Je pravda, že církev nemá k dispozici kompletní řešení, ale s Kristovou milostí nabízí své svědectví a projevuje svou účast. Vnímá svou povinnost stát se hlasem těch, kdo nemají základní podmínky k životu. Připomínat všem velkou hodnotu společného dobra je pro křesťany životním úsilím, které se naplňuje ve snaze nezapomínat na nikoho z těch, jejichž základní potřeby jsou opomíjeny.

5. Podaná ruka je projevem naší schopnosti konat skutky, které dávají našemu životu smysl. Kolik podaných rukou vidíme každý den! Stále častěji se, bohužel, stává, že uspěchanost nás vtahuje do víru lhovosti do té míry, že už nevidíme velké množství dobra, které mnozí každodenně v tichosti a velkodušně rozdávají. To nastane jen ve chvíli, kdy nás zaskočí události, které změní běh našeho života. Tehdy naše oči dokážou vidět dobrotu světců, „kteří žijí vedle nás a kteří jsou odrazem Boží přítomnosti“,¹ o nichž ale nikdo nemluví. Negativní zprávy zaplňují první stránky novin, internet i televizní obrazovky do takové míry, že se zlo zdánlivě stává svrchovaným vládcem. Není tomu tak. Ano, zlo a násilí, svévole a korupce v životě nechybí, avšak život je protkán i skutky úcty a velkodušnosti, které zlo nejen kompenzují, ale vedou nás, abychom ho dokázali překonat, abychom byli plní naděje.

1 František, *apoštol. exhort. Gaudete et exsultate* (19. března 2018), č. 7. Paulínky: Praha, 2018.

6. Podaná ruka je znamením: je bezprostředním znamením blízkosti, solidarity, lásky. V těchto měsících, kdy byl celý svět zachvácen virem, který přinesl bolest a smrt, zmatek a bezútěšnost, jsme mohli vidět mnoho podaných rukou; podaná ruka lékaře, který se stará o každého pacienta a snaží se najít správný lék; podaná ruka zdravotní sestry a bratra, kteří zůstávají mimo svou pracovní dobu, aby se starali o nemocné; podaná ruka těch, kteří pracují ve veřejné správě a zajišťují potřebné prostředky, aby zachránili co nejvíce životů; podaná ruka lékárníka, která v rizikovém kontaktu s lidmi vychází vstříc mnoha žádostem; ruka kněze, který s bolestí v srdci žehná; podaná ruka dobrovolníka, která pomáhá těm, kdo žijí na ulici, a těm, kdo sice mají střechu nad hlavou, ale nemají co jíst; podaná ruka lidí, kteří pracují, aby zajistili základní služby a bezpečí. A mohli bychom popsat další takové podané ruce, až bychom sestavili celý výčet dobrých skutků. Všechny tyto ruce bojovaly proti nákaze a strachu, jen aby poskytly podporu a útěchu.

7. Pandemie přišla náhle a zastihla nás nepřipravené, zanechala velký pocit nemohoucnosti a dezorientace. Ruka podaná chudému však nepřichází nečekaně. Spíše přináší svědectví, jak se připravit, abychom v čase potřeby chudého rozpoznali a pomohli mu. Na milosrdenství si nelze jen hrát. Je zapotřebí se v něm denně trénovat. Na začátku je třeba si uvědomit, jak my sami potřebujeme, aby nám někdo podal svou pomocnou ruku.

Doba, kterou prožíváme, zpochybnila naše mnohé jistoty. Připadáme si chudší a křehčí, protože jsme prožili pocit omezení a restrikcí svobod. Ztráta zaměstnání, ztráta nejbližších lidí, absence běžných mezilidských vztahů – to vše nám náhle otevřelo obzory, které jsme už přestávali vnímat. Otrásl se naše duchovní a materiální bohatství, uvědomili jsme si, že máme strach. Uzavření v tichu svých domovů jsme znovu pochopili, jak důležité je soustředit se na podstatu, hledat jednoduchost. Dozrála v nás touha po novém bratrství, které bude schopné vzájemné pomoci a vzájemné úcty. Toto je příhodný čas, kdy „musíme znovu pocítit, že se vzájemně potřebujeme, že neseme zodpovědnost jedni za druhé a za svět (...). Již příliš dlouho jsme žili v mravním úpadku, posmívali jsme se etice, dobrotě, víře, čestnosti (...). Taková destrukce veškerých základů společenského života nás

nakonec přivede k tomu, že budeme jeden proti druhému hájit své vlastní zájmy, povede k novým formám násilí a krutosti a zabrání rozvoji opravdové kultury péče o životní prostředí.“² Závažná ekonomická, politická a finanční krize neustane, dokud zůstaneme v letargii vůči zodpovědnosti, které si má být každý ke každému bližnímu a každému člověku vědom.

8. „Vztáhni svou ruku k chudákovi“ je výzvou k zodpovědnosti a k bezprostřednímu úsilí každého, kdo se cítí být účasten stejného osudu. Je podnětem k tomu, abychom na sebe vzali tíhu těch nejslabších, jak připomíná sv. Pavel: „Spíše si navzájem posluhujte láskou. Celý Zákon totiž ve své plnosti je obsažen v jediné větě: ‚Miluj svého bližního jako sebe‘. Jeden druhého břemena neste“ (Gal 5,13–14; 6,2). Apoštol nás učí, že svoboda, která nám byla dána skrze smrt a vzkříšení Ježíše Krista, je pro každého z nás zodpovědností, abychom se dali do služeb druhým, zvláště nejslabším. Nejde tu o dobrovolné rozhodnutí, ale o podmínku pravé víry, kterou vyznáváme.

Na pomoc nám znovu přichází Kniha Sirachovcova: navrhuje nám konkrétní skutky, kterými pomůžeme nejslabším. Používá také působivé obrazy. Nejprve se zamýšlí nad slabostí těch, kdo jsou smutní: „Nevyhýbej se plačícím“ (7,34). Období pandemie nás donutilo k násilné izolaci, dokonce nám zabránilo být nablízku přátelům a známým a tišit ty, kdo utrpěli ztrátu svých blízkých. Svatopisec dále píše: „Neváhej navštívit nemocného“ (7,35). Nemohli jsme být vedle toho, kdo trpí, uvědomili jsme si vlastní křehkost. Boží slovo nás zkrátka nenechává nikdy v klidu a stále nás pobádá ke konání dobra.

9. Slova „vztáhni svou ruku k chudému“ poukazují na kontrastní postoj těch, kdo mají ruce vraženy hluboko v kapsách a neustrnou se nad chudobou, jejichž spolupachatelé často jsou. Lhostejnost a cynismus jsou totiž jejich každodenním chlebem. Je to velký rozdíl v porovnání s velkodušnou náručí těch, které jsme popsali. Vidíme natažené ruce, aby se rychle dotýkaly klávesnice počítače a převáděly velké sumy peněz z jedné části světa do druhé, aby vytvářely bohatství několika

2 František, enc. *Laudato si'* (24. května 2015), č. 229. Paulinky: Praha, 2018.

oligarchů a bídu mnohých nebo aby zapříčiňovaly bankrot celých národů. Jsou tu ruce hromadící peníze prodejem zbraní, které jiné ruce, včetně dětských, používají, aby zasévaly chudobu a smrt. Jsou tu ruce, které v pološeru směňují dávky smrti, aby se obohatily a žily v luxusu a v pomíjivé nezřízenosti. Jsou tu ruce, které v pokrytecké formální slušnosti vydávají zákony, které samy nedodržují.

V těchto souvislostech „vyloučení stále čekají, rozvinula se globální lhotejnost, která má za cíl udržet životní styl, jenž druhé vylučuje, a získávat nadšení pro tento egoistický ideál. Téměř bez povšimnutí ztrácíme schopnost zakoušet soucit tváří v tvář bolestným výkřikům druhých, již nepláče nad bídou druhých ani nás nezajímá péče o ně, jako by to všechno byla odpovědnost, která nám nenáleží a netýká se nás“.³ Nebudeme moci dojít spokojenosti, dokud se ruce, které zasévají smrt, nepromění v nástroje spravedlnosti a pokoje pro celý svět.

10. „Ve všem, co děláš, pamatuj na konec“ (Sir 7,36). Těmito slovy uzavírá Sirach svou úvahu. Text nabízí dvě možné interpretace. První poukazuje na skutečnost, že je zapotřebí mít na paměti konečnost našeho života. Myšlenka na společný úděl nám může napomoci k tomu, abychom vedli život, ve kterém se budeme snažit být pozorní vůči těm, kdo jsou nejchudší, kdo neměli stejné možnosti jako my. Pak je tu ještě druhá interpretace, která zdůrazňuje spíše konec a cíl, ke kterému každý směřuje. Je to konec našeho života, který požaduje projekt, jenž je třeba naplnit, a cestu, po níž je třeba neúnavně jít. Cílem každé naší činnosti nemůže být nic jiného než láska. To je cíl, ke kterému jsme se vydali, a nic nás od něho nesmí odvrátit. Tato láska znamená dělit se s druhými, věnovat se, sloužit. Vychází z vědomí, že my jako první jsme milováni a stvořeni z lásky. Tento smysl se ukazuje ve chvíli, kdy se dítě setkává s matčíným úsměvem a vnímá, že je milováno už jen proto, že existuje. I úsměv, o který se podělíme s chudým člověkem, je zdrojem lásky a umožňuje žít život v radosti. Kéz se tedy podaná ruka obohatí úsměvem toho, kdo svou přítomností

3 František, apoštol. exhort. *Evangelii gaudium* (24. listopadu 2013), č. 54. Paulínky: Praha, 2014.

a nabízenou pomocí druhé nezatěžuje, ale raduje se už z pomyslení, že může žít jako Kristův učedník.

Na této cestě každodenního setkání s chudými nás doprovází Matka Boží, která je více než každá jiná matka Matkou chudých. Panna Maria poznala zblízka potíže a utrpení vyhnanců, protože sama dala život svému synu v chlévě. Kvůli Herodovým hrozbám utekla s Josefem, svým snoubencem, a malým Ježíškem do jiné země. Uprchlícký život poznačil na několik let Svatou rodinu. Kéž se tyto milované děti a všechny, kdo jim v Kristově jménu slouží, spojí v modlitbě k Matce chudých. Modlitba ať promění podanou ruku v objetí a sdílení nalezeného bratrství.

Dáno v Římě dne 13. června 2020, v den liturgické památky sv. Antonína z Padovy

FRANTIŠEK

APOŠTOLSKÝ LIST SVATÉHO OTCE FRANTIŠKA

LÁSKA K PÍSMU SVATÉMU U PŘÍLEŽITOSTI 1600 LET OD SMRTI SVATÉHO JERONÝMA

Vášnivá láska k Písmu svatému, upřímná a starostlivá láska k psanému Božímu slovu je dědictvím, které svatý Jeroným zanechal církvi svým životem a dílem. Tato slova, inspirovaná texty liturgické památky tohoto světce,¹ nám u příležitosti 1600 let od jeho smrti nabízejí nezbytný interpretační klíč, s jehož pomocí poznáváme jeho i jeho velkou lásku ke Kristu. Podobně jako řeka, která se větví do mnoha ramen, prostupuje tato velkorysá a starostlivá láska dílo neúnavného učence, překladatele, exegety, hlubokého znalce a vášnivého šířitele Písma svatého, citlivého vykladatele biblických textů, zaníceného a někdy také vznětlivého obhájce křesťanské pravdy, asketického a neústupného poustevníka a duchovního vůdce. Dnes, po 1600 letech, je pro nás křesťany 21. století tato postava i nadále velmi aktuální.

Úvod

Dne 30. září 420 zemřel Jeroným v Betlémě uprostřed společenství, které založil blízko jeskyně Narození. Svěřil se tak Pánu, kterého v Písmu neustále hledal a poznával. Svěřil se tomu, se kterým se jako se soudcem už setkal – snad to bylo v postní době v roce 375 – za hořečky ve vidění. Tato událost znamenala rozhodující zvrát v jeho životě, moment obrácení a změnu náhledu na život. Cítil tehdy, že je vlečen před soudcovskou stolicí: „Na otázku, kdo jsem, jsem odpověděl, že

1 Bože, tys otevřel mysl svatého Jeronýma, aby rozuměl Písmu svatému a zamiloval si ho celým svým srdcem; naplň i nás láskou k svému slovu, aby bylo naším stálým pokrmem a zdrojem života.

jsem křesťan. Ten, kdo seděl na soudcovské stoličce, mi řekl: „Lžeš, jsi ciceronián, a žádný křesťan.“² Jeroným totiž od svého mládí miloval průzračnou krásu klasických latinských textů. Ve srovnání s těmito texty mu biblické texty zpočátku připadaly hrubé, plné gramatických chyb, příliš drsné pro jeho kultivovaný literární vkus.

Tato životní epizoda vedla Jeronýma k rozhodnutí, že se bude zcela věnovat Kristu a jeho slovu. Svou neúnavnou prací jako překladatel a komentátor zasvětil svůj život neustále dokonalejšímu zpřístupňování Písma svatého druhým lidem. Tato událost dala jeho životu nový a rozhodnější směr. Stal se služebníkem Božího slova, zamilovaným do „těla Písma“. Při neustálém bádání, které charakterizovalo jeho život, využil studií z dob svého mládí i formace, které se mu dostalo v Římě, a zaměřil své znalosti ve prospěch zralejší služby Bohu a společenství církve.

Proto Jeroným nepochybně patří k velkým postavám církve ve starověku. Propojil Východ se Západem v době, která se označuje za zlatý věk patristiky. V mládí byl přítelem Rufina z Akvileje, setkal se s Ambrožem a vedl rozsáhlou korespondenci s Augustinem. Na Východě se setkal s Řehořem Naziánským, s Didymem Slepým a s Epifaniem ze Salaminy. Křesťanská ikonografie mu odedávna prokazuje zvláštní poctu, když ho znázorňuje spolu s Augustinem, Ambrožem a Řehořem Velikým jako jednoho ze čtyř velkých učitelů západní církve.

Tuto postavu připomněli při mnoha příležitostech moji předchůdci. Před sto lety mu u příležitosti 1500 let od jeho smrti věnoval Benedikt XV. encykliku *Spiritus Paraclitus* (15. září 1920), ve které ho označil za „nejlepšího učitele při výkladu Písma“.³ V nedávné době představil jeho osobu a dílo Benedikt XVI. ve dvou na sebe navazujících katechezích.⁴ Nyní, u příležitosti 1600 let od jeho smrti, bych také já rád připomněl svatého Jeronýma a znovu upozornil na aktuálnost

2 *Epistula* (dále Ep.) 22, 30, in CSEL 54, 190.

3 *AAS* 12 (1920), s. 385–423.

4 Srov. generální audience 7. a 14. listopadu 2007, in *Insegnamenti*, III, 2 (2007), s. 553–556, 586–591.

jeho poselství a jeho nauky. Budu přitom vycházet z jeho velké lásky k Písmu.

V tomto smyslu může být jako spolehlivý průvodce a privilegovaný svědek myšlenkově spojován s XII. řádnou biskupskou synodou, která se věnovala Božímu slovu,⁵ i s apoštolskou exhortací *Verbum Domini (VD)* mého předchůdce Benedikta XVI., která byla zveřejněna právě o památce svatého Jeronýma dne 30. září 2010.⁶

Z Říma do Betléma

Životní příběh svatého Jeronýma se odehrával v Římské říši, která spojovala Evropu s Blízkým východem. Narodil se roku 345 ve Stridonu na hranici mezi Dalmácií a Panonií na území dnešního Chorvatska nebo Slovinska, v křesťanské rodině získal solidní výchovu. Jak bylo tehdy zvykem, byl pokřtěn jako dospělý v době, kdy se jako student rétoriky zdržoval v Římě, mezi roky 358 a 364. V tomto římském období se také stal nenasytným čtenářem latinských klasiků, které studoval pod vedením tehdejších nejslavnějších mistrů rétoriky.

Po skončení studia podnikl dlouhou cestu do Galie, která ho přivedla do císařského města Trevíru, ležícího na území dnešního Německa. Tam se poprvé setkal s východním mnišstvím, které rozšířil svatý Atanáš. Tak v něm dozrála hluboká touha, jež ho vedla do Akvileje, kde s několika přáteli založil „sbor blahoslavených“⁷ a po nějakou dobu žil v tomto společenství.

Kolem roku 374 se po příchodu do Antiochie rozhodl odejít do pouště Chalkis, aby vedl stále radikálnější asketický život, ve kterém důležité místo zaujímal studium biblických jazyků, především řečtiny a hebrejštiny. Svěřil se židovskému bratrovi, který se stal křesťanem. Ten ho učil – pro Jeronýma nový jazyk – hebrejštinu i výslovnost hlásek, které označoval za „sykavky a hrdelní hlásky“.⁸

5 Biskupská synoda, Poselství XII. řádného všeobecného shromáždění Božímu lidu (24. října 2008).

6 Srov. *AAS* 102 (2010), s. 681–787.

7 *Chronicum* 374, in PL 27, 697–698.

8 Ep. 125, 12, in CSEL 56, 131.

Jeroným žil jako poustevník na poušti a poznal její hluboký význam: je místem základních existenciálních rozhodnutí, setkání s Bohem a prohlubování vztahu k němu. Rozjímáním, vnitřními zkouškami a duchovním bojem dospěl k poznání slabosti, k lepšímu poznání své zranitelnosti, k většímu povědomí o slabostech a mezích svých i druhých lidí a poznal velký význam slz.⁹ Na poušti pocítil konkrétní Boží přítomnost, nezbytnost vztahu lidské bytosti k Bohu a jeho milosrdnou útěchu. V této souvislosti bych rád připomněl anekdotu z apokryfní tradice. Jeroným se ptal Pána: „Co ode mě žádáš?“ Ten odpověděl: „Ještě jsi mi nedal všechno.“ – „Ale Pane, dal jsem přece to a ono...“ – „Ještě něco schází.“ – „Co?“ – „Dej mi své hříchy, abych se mohl radovat, že ti je mohu odpustit.“¹⁰

Znovu se vydal do Antiochie, kde byl biskupem Paulinem vysvěcen na kněze, a pak okolo roku 379 odešel do Konstantinopole. Tam se seznámil s Řehořem Naziánským, pokračoval ve studiu, věnoval se překladu důležitých děl z řečtiny do latiny (Origenova kázání a Eusebiovy dějiny) a vnímal atmosféru koncilu, který se v tomto městě konal v roce 381. V těchto letech se při studiu projevil jeho zanícení a velkorysost. Požehnaný neklid ho vedl k neúnavnému a horlivému bádání: „Často jsem propadal beznaději, často se vzdával, ale pak jsem se znovu a znovu rozhodoval studovat.“ Od „hořké setby“ tohoto studia jsem se nechal vést ke sklizni „nádherných plodů“.¹¹

V roce 382 se Jeroným vrátil do Říma a dal se k dispozici papeži Damasovi, který rozpoznal jeho velké kvality a ustanovil ho svým blízkým spolupracovníkem. Zde se Jeroným vrhl neúnavně do práce a nezapomínal přitom na duchovní rozměr: na Aventinu založil za podpory urozených římských žen, které chtěly žít radikálně podle evangelia, jako byla Marcela, Pavla a její dcera Eustochie, skupinu, která se v první řadě věnovala četbě a důkladnému studiu Písma svatého. Jeroným byl exegeta, učitel a duchovní vůdce. V této době se pustil do revize dřívějších latinských překladů evangelií a možná i jiných částí Nového zákona. Pokračoval ve své práci překladatele

9 Srov. Ep. 122, 3, in CSEL 56, 63.

10 Srov. ranní meditace 10. prosince 2015. Anekdota se nachází v díle A. Louf, *Sotto la guida dello Spirito*. Qiqaiion: Magnano (BI), 1990, s. 154–155.

11 Srov. Ep. 125, 12, in CSEL 56, 131.

Origenových kázání a komentářů Písma, vedl rozsáhlou korespondenci. Na veřejnosti se přel s heretickými autory – někdy přehnaně a nepřiměřeně, vždycky však veden upřímnou touhou obhájit pravou víru a poklad Písma.

Tato intenzivní a plodná doba skončila smrtí papeže Damase. Jeroným byl přinucen opustit Řím. Odešel do Egypta, následován přáteli a několika ženami, které chtěly pokračovat v započatém duchovním životě a studiu Bible. V Egyptě se setkal s velkým teologem Didymem Slepým. Pak se vydal do Palestiny, kde se v roce 386 natrvalo usadil v Betlémě. Znovu se pustil do svých jazykovědných studií v blízkosti konkrétních míst, která byla dějištěm biblických vyprávění.

Význam, který připisuje posvátným místům, se projevil nejen v rozhodnutí žít v Palestině od roku 386 až do smrti, ale také ve službě poutníkům. Ve svém oblíbeném místě Betlémě založil blízko jeskyně Narození dva kláštery, „dvojčata“, jeden pro ženy a druhý pro muže – s hospici pro poutníky přicházející na posvátná místa. Projevuje se v tom jeho velkorysá pohostinnost vůči těm, kteří putovali do této krajiny, aby se podívali na místa, která jsou důležitá v dějinách spásy, a dotkli se jich. Takto propojil bádání v oblasti kulturní s oblastí duchovní.¹²

V Písmu svatém, kterému naslouchal, našel Jeroným sám sebe, tvář Boží i tvář bratrů a prohloubil svou lásku k životu ve společenství. Odtud pochází jeho přání žít společně s přáteli jako v době pobytu v Akvileji a založit mnišské společenství. Sledoval přitom ideál řeholního života ve společenství. Ten považuje klášter za „cvičiště“ pro formaci lidí, „kteří se pokládají za nejmenší ze všech, aby se tak stali prvními ze všech“, kteří jsou šťastní ve své chudobě a kteří jsou schopní vyučovat svým způsobem života. Podle něho totiž prospívá formaci, když někdo žije „vychováván opatem ... ve společenství s dalšími“, aby se naučil pokoře, trpělivosti, mlčení a mírnosti s vědomím, že „pravda nezná temná zákoutí a nevyhledává reptaly“.¹³ Mimoto přiznává, že touží po klášterní cele. „Chci se podobat

12 Srov. VD, 89, in *AAS* 102 (2010), s. 761–762.

13 Srov. Ep. 125, 9.15.19, in *CSEL* 56, 128.133–134.139.

mravencům, mezi kterými každý pracuje ve prospěch celku, kde nikdo nic nevlastní, ale všechno patří všem.“¹⁴

Studium nebylo pro Jeronýma samoúčelným, přechodným potěšením, ale projevem duchovního života, prostředkem, jak se dostat k Bohu. Jeho klasické vzdělání získalo nové zaměření ve zralejší službě církevnímu společenství. Šlo především o službu, kterou prokázal papeži Damasovi, a o výuku, kterou poskytoval ženám od prvních pravidelných setkání na Aventinu, zvláště o výuku hebrejštiny: Pavlu a Eustochii zapojuje dokonce „do sporů mezi překladateli“¹⁵ a vede je ke schopnosti – která byla v tehdejší době něčím neslýchaným – číst a zpívat žalmy v původním jazyce.¹⁶

Své znalosti dává do služeb druhým a vzdělání považuje za nezbytné pro každého, kdo hlásá evangelium. V tomto smyslu připomíná svému příteli Nepotianovi: „Kněz má svou řeč okořenit četbou Písma. Nechci, aby ses stal řečníkem nebo upovídáným šarlatánem, ale někým, kdo rozumí posvátné vědě (*mysterii*) a důvěrně zná tajemství (*sacramentorum*) svého Boha. Pro nevzdělance je příznačné, že kolem sebe šíří prázdná slova a výřečností k sobě přitahují obdiv nezkušeného lidu. Nezřídká si bohužel leckdo troufá vysvětlovat to, čemu sám nerozumí, a nakonec se sám považuje za velkého znalce, když někoho obalamutí.“¹⁷

Jeroným žil v Betlémě až do své smrti v roce 420. Strávil tam nejplodnější a nejintenzivnější dobu svého života. Naplno se věnoval studiu Písma svatého a zabýval se monumentálním dílem – překladem Starého zákona z původního, hebrejského, jazyka. Zároveň sepisoval komentáře ke knihám proroků, k žalmům a Pavlovým listům, napsal také pomůcky ke studiu Bible. Precizní práce, která se skrývá za jeho dílem, je plodem sporů i spolupráce, opisování a shromažďování rukopisů až po reflexi a diskusi: „Při zkoumání božských knih jsem nikdy nedůvěřoval svým silám ... Mám ve zvyku klást otázky i ohledně toho, o čem jsem přesvědčen, že to vím, tím více pak ohledně toho,

14 *Vita Malchi monachi captivi* 7, 3, in PL 23, 59–60; *Opere storiche e agiografiche* (ed. B. Degórski), *Opere di Girolamo XV*. Città Nuova: Roma, 2014, s. 196–199.

15 *Praef. Esther* 2, in PL 28, 1505.

16 Srov. Ep. 108, 26, in CSEL 55, 344–345.

17 Ep. 52, 8, in CSEL 54, 428–429; srov. VD, 60, in *AAS* 102 (2010), s. 739.

čím si nejsem jist.“¹⁸ Uvědomoval si své meze, a proto se neustále modlil za výsledek svého překladu posvátných textů. Ten měl být pořízen „v témže Duchu, ve kterém byly sepsány“.¹⁹ Neopomněl přitom překládat také díla autorů, jejichž znalost je nezbytná pro exegetickou práci, jako je Origenes, aby „tento materiál zpřístupnil všem, kteří by si chtěli prohloubit vědecké studium“.²⁰

Jeronýmovo studium bylo úsilím, které se uskutečňovalo ve společenství a sloužilo společenství. I pro nás, pro naši dobu a pro různé kulturní instituce církve může sloužit jako příklad synodality, aby vždy byly místem, „kde se vědění stává službou, protože bez vědění, které vzniká ze spolupráce a které ke spolupráci vede, není pravého a integrálního lidského pokroku“.²¹ Základem takového společenství je Písmo, které nemůžeme číst sami: „Bible byla sepsána Božím lidem a pro Boží lid – z vnuknutí Ducha Svatého. Jen ve společenství Božího lidu můžeme skutečně proniknout také my k jádru pravdy, kterou nám Bůh chce sdělit.“²²

Veliká životní zkušenost, živená Božím slovem, vedla Jeronýma k tomu, že se prostřednictvím rozsáhlé korespondence stal duchovním vůdcem. Stal se průvodcem na cestě. Byl totiž přesvědčen, že „žádnému umění se člověk nenaučí bez mistra“, jak píše Rusticovi: „Chci, abys pochopil, že tě povedu podobně, jako se zkušený námořník, který v nejedné bouři ztroskotal, snaží poučit nezkušeného plavce.“²³ Z pokojného koutu světa sledoval lidstvo v době velkých zvratů, v době poznamenané událostmi, jakými bylo např. vyplenění Říma v roce 410, které jím hluboce otrásl.

Ve svých dopisech se zabývá spory o nauku a neustále hájí pravou víru. Ukazuje se jako muž vztahů – prožívá je s intenzitou a dobrotou a zcela se do nich zapojuje bez toho, že by něco příkrašloval. Dospívá

18 Praef. Paralipomenon LXX, 1.10–15, in SCh 592, 340.

19 Praef. in Pentateuchum, in PL 28, 184.

20 Ep. 80, 3, in CSEL 55, 105.

21 Poselství u příležitosti XXIV. slavnostního veřejného zasedání Papežské akademie, 4. prosince 2019, in *L'Osservatore Romano*, 6. prosince 2019, s. 8.

22 VD, 30, in *AAS* 102 (2010), s. 709.

23 Ep. 125, 15.2, in CSEL 56, 133.120.

přítom k poznání, že „lásku nelze koupit za peníze“.²⁴ Prožívá své city s horlivostí a upřímností. Toto zapojení do všech oblastí, v nichž žil a pracoval, lze vnímat i z toho, že svou překladatelskou práci i své komentáře dává všem k dispozici jako přátelský dar. Jeho dílo je darem – v první řadě pro jeho přátele, na které je jeho dílo zaměřeno a kterým je věnováno. Ty prosí, aby je četli spíš jako přátelé než jako kritikové. Jeho dílo je darem také pro čtenáře, pro jeho současníky i pro ty, kteří budou žít v kterékoli době.²⁵

Poslední léta svého života věnoval duchovní četbě Písma, ať osobní nebo ve společenství, rozjímání a službě bratrům a sestrám prostřednictvím svého díla. To vše se odehrávalo v Betlémě blízko jeskyně, kde se Slovo narodilo z Panny. Jeroným si uvědomil, že „je šťastný ten, kdo ve svém nitru nosí Kristův kříž, jeho zmrtvýchvstání, místo narození a nanebevstoupení. Šťastný je ten, kdo má Betlém ve svém srdci, v jehož srdci se Kristus denně rodí.“²⁶

Vzdělanost jako klíč k jeho portrétu

K úplnému pochopení osobnosti svatého Jeronýma je nezbytné propojit dva rozměry, které charakterizují jeho život z víry: je to na jedné straně absolutní a nekompromisní zasvěcení se Bohu a zřeknutí se jakéhokoli lidského uspokojení z lásky k ukřižovanému Kristu (srov. 1 Kor 2,2; Flp 3,8.10); na druhé straně pak ustavičné studium, výhradně zaměřené na stále hlubší pochopení Pánova tajemství. Toto dvojí svědectví, které svatý Jeroným podivuhodně vydává, může být příkladem: v první řadě pro mnichy, protože ten, kdo žije askézí a modlitbou, by se měl věnovat ustavičné práci v podobě badání a myšlení; může být příkladem i pro učence, kteří by si měli uvědomit, že vědění má v náboženské rovině hodnotu, jen když vychází z výlučné lásky

24 Ep. 3, 6, in CSEL 54, 18.

25 Srov. Praef. Josue, 1, 9–12, in Sch 592, 316.

26 *Homilia in Psalmum 95*, in PL 26, 1181; srov. sv. Jeroným, 59 Omelie sui Salmi (1–115), ed. A. Capone, *Opere di Girolamo IX/1*. Città Nuova: Roma, 2018, s. 357.

k Bohu, ze zřeknutí se jakékoli lidské tížálosti a jakékoli světské touhy.

Tyto rozměry se projevují v dějinách umění, kde na svatého Jeronýma často narazíme. Velcí mistři západního malířství nám zanechali jeho zpodobení. Typická ikonografická pojetí můžeme zařadit do dvou základních směrů. Jeden z nich v něm vidí především mnicha a kajícího s tělem poznamenaným postem, žijícího stranou všeho v poušti, klečícího nebo ležícího na zemi, často s kamenem v pravé ruce, kterým se bije do prsou, s pohledem obráceným k Ukřížovanému. K tomuto směru patří úchvatné mistrovské dílo Leonarda da Vinciho, uložené ve vatikánské obrazárně. Jiný druh obrazů znázorňuje Jeronýma v oděvu učence, sedícího u psacího stolu při překladu a komentování Písma svatého, obklopeného knihami a pergameny, pověřeného posláním hájit víru prostřednictvím myšlení a psaní. V tomto postoji – máme-li uvést další slavný příklad – ho několikrát znázornil Albrecht Dürer.

Obě zmíněná hlediska jsou propojena na Caravaggiově obraze v římské Galerii Borghese: v jediné scéně je znázorněn asketický stařec, spoře oděný červeným pláštěm, s lebkou na stole jako symbolem marnosti pozemských skutečností; zároveň je však působivě zobrazen jeho charakter učence, který upírá pohled na knihu, zatímco jeho ruka namáčí pero v kalamáři – gestem, které je příznačné pro spisovatele.

Podobným způsobem – nazval bych ho „vzdělanostním“ – musíme chápat dvojaký profil Jeronýmovy životní cesty. Pokud – jako „lev z Betléma“ – vydával přehnané zvuky, dělal to při hledání pravdy, které chtěl ochotně a bezpodmínečně sloužit. Ve svém prvním spisu, *Život svatého Pavla, poustevníka u Théb*, vysvětluje, že lvi jsou schopni nejen „mocného řevu“, ale také slz.²⁷ Zdá se tedy, jako by Jeroným měl dvě tváře. Ve skutečnosti to však jsou prvky, pomocí kterých dal Duch Svatý dozrát jeho vnitřní jednotě.

27

Srov. *Vita S. Pauli primi eremitaе*, 16, 2, in PL 23, 28; *Opere storiche e agiografiche*, cit., s. 111.

Láska k Písmu svatému

Zvláštním rysem duchovního charakteru svatého Jeronýma je a zůstává nepochybně jeho vášnivá láska k Božímu slovu, které je církvi svěřeno v Písmu svatém. Jestliže všichni církevní otcové – zvláště ti, kteří žili v prvních staletích křesťanství – čerpali obsahy své nauky výslovně z Bible, pak Jeroným to dělal systematictější a v jistém smyslu jedinečným způsobem. Exegeté objevili v nedávné době narativní a poetickou genialitu Bible a vyzdvihují její význam právě pro kvalitu jejího vyjadřování. Jeroným naproti tomu zdůrazňoval v Písmu pokorný charakter Božího zjevení, které je v hebrejštině vyjádřeno drsným a jakoby primitivním způsobem – ve srovnání s vytríbeností ciceronské latiny. Písmu svatému se tedy nevěnuje z estetických důvodů, ale, jak je známo, jen proto, že napomáhá poznat Krista. Neznalost Písma znamená totiž neznalost Krista.²⁸

Jeroným nás učí, že musíme studovat a komentovat nejen evangelia a nauku apoštolů, která se nachází ve Skutcích apoštolů a v listech. Celý Starý zákon je totiž nezbytný k tomu, abychom pronikli do pravdy o Kristu a do bohatství, které on představuje.²⁹ Dosvědčují to samotná evangelia: vyprávějí o Ježíšovi jako o učiteli, který odkazuje na Mojžíše, proroky a žalmy (srov. Lk 4,16–21; 24,27.44–47), když vysvětluje tajemství své osoby. Rovněž Petrovo a Pavlovo kázání ve Skutcích apoštolů je příznačně zakotveno ve spisech Starého zákona; bez nich nelze plně pochopit postavu Božího Syna, Mesiáše a Spasitele. Starý zákon nelze považovat za velkou sbírku citátů, které dokazují naplnění proroctví v osobě Ježíše z Nazareta; naopak platí zásada, že pouze ve světle starozákonních „postav“ lze plně porozumět tajemství Krista, které se dovršilo jeho smrtí a zmrtvýchvstáním. Je proto nezbytné v katechetické praxi, v kázání i v teologických pojednáních znovu objevovat neodmyslitelný přínos Starého zákona, který se musí číst a přijímat jako vzácný pokrm (srov. Ez 3,1–11; Zj 10,8–11).³⁰

28 Srov. *In Isaiam Prol.*, in PL 24, 17; sv. Jeroným, *Commento a Isaia* (1–4), ed. R. Maisano, *Opere di Girolamo IV/1*. Città Nuova: Roma, 2013, s. 52–53.

29 Srov. Druhý vatikánský koncil, dogmatická konstituce *Dei Verbum*, č. 14.
30 Srov. tamtéž.

Jeronýmovo úplné zasvěcení Písmu se ukazuje ve vášnivém způsobu vyjadřování, které se podobá vyjadřování starozákonních proroků. Od nich čerpá náš učitel církve vnitřní oheň, jenž se stává útočným a ničivým slovem (srov. Jer 5,14; 20,9; 23,29; Mal 3,2; Sir 48,1; Mt 3,11; Lk 12,49). To je nezbytné k vyjádření planoucí horlivosti toho, kdo slouží Boží věci. Podobně jako u Eliáše, Jana Křtitele a také u apoštola Pavla vzplane v Jeronýmově řeči rozhořčení při setkání se lží, pokrytectvím a bludnými naukami. Jeho řeč je provokativní a zdánlivě tvrdá. Polemickému rozměru jeho spisů lépe porozumíme, když je chápeme jako odraz a aktualizaci pravé prorocké tradice. Jeroným je tedy příkladem neovlivnitelného svědectví pravdě, které na sebe bere podobu přísného napomenutí, aby vedlo k obrácení. V intenzitě slov a obrazů se ukazuje odvaha služebníka, který se nechce líbit lidem, ale výlučně svému Pánu (srov. Gal 1,10), pro něhož nasadil všechny své duchovní síly.

Studium Písma svatého

Vášnivá Jeronýmova láska k Písmu svatému je prostoupena poslušností. Především vůči Bohu, který se vydává ve slovech, jimž musíme s úctou naslouchat;³¹ následně také vůči těm, kteří v církvi představují živou výkladovou tradici zjevené zvěsti. „Poslušnost víry“ (Řím 1,5; 16,26) není však jen pasivním přijetím toho, co je známo; tato poslušnost naopak vyžaduje aktivní nasazení v podobě osobního hledání. Svatého Jeronýma můžeme považovat za věrného a pracovitého služebníka slova, který se plně věnuje tomu, aby ve svých věřících bratrech a sestřích podporoval lepší pochopení posvátného „pokladu“, který jim byl svěřen (srov. 1 Tim 6,20; 2 Tim 1,14). Nedojde-li k porozumění tomu, co Duchem vedení autoři sepsali, zůstane Boží slovo bez účinku (srov. Mt 13,19) a nemůže vytrysknout láska k Bohu.

Ne všechna místa v Bibli jsou vždy bezprostředně přístupná. Jak čteme u Izaiáše (29,11), posvátná kniha se jeví jako „zapečetěná“, tedy hermeticky uzavřená pro výklad, i těm, kteří umí „číst“, tedy těm, kteří mají dostatečné intelektuální vzdělání. Proto je nutné, aby

31

Srov. tamtéž, č. 7.

zasáhl kompetentní svědek, který přinese osvobozující klíč, klíč Krista, Pána, který jako jediný je schopen rozlomit pečeť a knihu otevřít (srov. Zj 5,1–10) a zjevit tak podivuhodné obdarování milostí (srov. Lk 4,17–21). I mnozí praktikující křesťané často přiznávají otevřeně, že neumí číst (srov. Iz 29,12), a to ne proto, že by neznali abecedu, ale proto, že nejsou připraveni na biblický jazyk, na jeho způsob vyjadřování a na starověké kulturní tradice. Biblický text pro ně zůstává nerozluštitelný, jako by byl napsán neznámou abecedou a nesrozumitelným jazykem.

Pak je nutné zprostředkování vykladatelem, který má funkci „služebníka“, když se dává do služeb tomu, kdo nedokáže odhalit smysl toho, co bylo jako prorocství sepsáno. Příkladem může být postava jáhna Filipa. Pán ho vyzval, aby se připojil k eunuchovi, který na svém voze četl úryvek z knihy proroka Izaiáše (Iz 53,7–8), ale nedokázal pochopit význam textu. „Rozumíš tomu, co čteš?“ ptá se Filip; a eunuch odpovídá: „Jak bych mohl, když mě do toho nikdo neuvede?“ (Sk 8,30–31).³²

Jeroným je naším průvodcem, protože podobně jako Filip (srov. Sk 8,35) uvádí každého čtenáře do tajemství Ježíše a protože – odpovědně a systematicky – považuje exegetické a kulturní prostředky za nezbytné pro správné a plodné porozumění Písmu svatému.³³ Znalost jazyků, v nichž je Boží slovo tradováno, důkladná analýza a vyhodnocení rukopisů, pečlivý archeologický výzkum a také znalost dějin interpretace – všechny tyto metodologické prostředky, které byly v jeho době k dispozici, používá harmonicky a moudře, aby posloužily k správnému porozumění inspirovanému Písmu.

Tento příkladný rozměr Jeronýmovy činnosti je také velmi důležitý pro dnešní církev. Jestliže konstituce *Dei Verbum* učí, že Bible je „duší posvátné teologie“³⁴ a páteří křesťanské spirituality,³⁵ pak se výklad Bible musí nutně opírat o zvláštní odborné znalosti.

32 Srov. Ep. 53, 5, in CSEL 54, 451; *Le lettere*, ed. S. Cola, II. Città Nuova: Roma, 1997, s. 54.

33 Srov. Druhý vatikánský koncil, dogmatická konstituce *Dei Verbum*, č. 12.

34 Tamtéž, č. 24.

35 Srov. tamtéž, č. 25.

Tomuto účelu slouží přirozeně špičková střediska pro výzkum v biblických vědách (jako Papežský biblický ústav v Římě; École Biblique a Studium Biblicum Franciscanum v Jeruzalémě) a v patristice (Augustinianum v Římě). Ale také každá teologická fakulta musí usilovat o to, aby se Písmo svaté vyučovalo takovým způsobem, který studentům zprostředkuje schopnost kompetentního výkladu Písma svatého. Týká se to rovněž analýzy textu a syntézy v biblické teologii. Mnozí lidé neznají bohatství Písma nebo Písmo podceňují, protože se jim nedostalo základních znalostí. Existuje mnoho církevních vzdělávacích institucí pro kněze a katechety. Ti mají přisuzovat kompetenci v oblasti Písma svatého vysokou hodnotu. Mimoto se musí podporovat biblická formace všech křesťanů, aby každý byl schopen otevřít posvátnou knihu a čerpat z ní nedocenitelné plody moudrosti, naděje a života.³⁶

Rád bych připomněl, co napsal můj předchůdce v apoštolské exhortaci *Verbum Domini*: „Svátostnou povahu slova je tak možno pochopit v analogii ke Kristově reálné přítomnosti pod konsekrovanými způsoby chleba a vína. (...) Svátý Jeroným tvrdí o žádoucím postoji jak k eucharistii, tak i Božímu slovu: Čteme svatá Písma. Myslím, že evangelium je Kristovým tělem; myslím, že svatá Písma jsou jeho naukou. Kristova slova – Kdo nebude jíst mé tělo a pít mou krev (Jan 6,53) – se mohou vztáhnout také na eucharistické tajemství, ale jsem přesvědčen, že Kristovým tělem a jeho krví je opravdu slovo Písma, Boží nauka.“³⁷

V mnoha křesťanských rodinách se nikdo necítí schopen – jak je naopak předepsáno v Tóře (srov. Dt 6,6) – vést děti k poznání Pánova slova v celé jeho kráse, v celé jeho duchovní síle. Z tohoto důvodu jsem zavedl „neděli Božího slova“.³⁸ Chtěl jsem tak povzbudit k duchovní četbě Bible a důvěrné znalosti Božího slova.³⁹ Jakýkoli jiný projev religiozity bude tak obohacen o nový smysl, bude zařazen do hierarchie hodnot a bude zaměřen k vrcholu víry, kterým je úplné přilnutí k tajemství Krista.

36 Srov. tamtéž, č. 21.

37 Srov. VD, 56; *In Psalmum* 147, in CCL 78, 337–338; sv. Jeroným, 59 *Omelie sui Salmi* (119–149), ed. A. Capone, *Opere di Girolamo IX/2*. Città Nuova: Roma, 2018, s. 171.

38 Srov. apoštol. list *Aperuit illis*, daný motu proprio, 30. září 2019.

39 Srov. apoštol. exhort. *Evangelii gaudium*, č. 152, 175, in *AAS* 105 (2013), s. 1083–1084, 1093.

Vulgata

„Sladkým plodem namáhavé setby“⁴⁰ Jeronýmova studia řečtiny a hebrejštiny je překlad Starého zákona z původní hebrejštiny do latiny. Do té doby mohli křesťané v Římské říši číst celou Bibli jen v řečtině. Zatímco knihy Nového zákona byly napsány řecky, pro knihy Starého zákona existoval úplný překlad do řečtiny, takzvaná *Septuaginta* (překlad sedmdesáti překladatelů), který byl pořízen židovskou obcí v Alexandrii zhruba ve 2. století před Kristem. Ale pro čtenáře, ovládající latinu, neexistoval úplný překlad Bible do latiny. K dispozici byly jen částečné a neúplné překlady z řečtiny. Jeroným a ti, kdo v jeho díle pokračovali, se zasloužili o revizi a nový překlad celého Písma. Jeroným začal s revizí evangelií a žalmů už v Římě, povzbuzen papežem Damasem. Pak se ve svém ústraní v Betlémě pustil do překladu všech starozákonních knih přímo z hebrejštiny – tato práce trvala několik let.

K dokončení této překladatelské práce využil Jeroným své znalosti řečtiny a hebrejštiny i svého důkladného latinského vzdělání. Využil také jazykovědné prostředky, které měl k dispozici, zvláště Origenovu *Hexaplu*. Definitivní text spojoval slovní obraty, které se už začaly obecně používat, s větší věrností hebrejskému znění při uchování elegance latinského jazyka. Výsledek je skutečně monumentální. Ovlivnil kulturní dějiny Západu a utvářel jeho odborné teologické vyjadřování. Po překonání určitého počátečního odmítání se Jeronýmův překlad stal společným vlastnictvím učenců i křesťanského lidu – proto má název *Vulgata*.⁴¹ Středověká Evropa se pomocí Jeronýmova překladu Bible naučila číst, modlit se i argumentovat. „Písmo svaté se stalo ‚nezměrným pokladem slov‘ (P. Claudel) a zároveň ‚obrazovým atlasem‘ (M. Chagall), ze kterého čerpala křesťanská kultura a umění.“⁴² Literatura, výtvarné umění i lidový jazyk čerpaly stále z Jeronýmova překladu Bible a zanechaly nám poklady krásy a zbožnosti.

40 Srov. Ep. 52, 3, in CSEL 54, 417.

41 Srov. VD, 72, in AAS 102 (2010), s. 746–747.

42 Sv. Jan Pavel II., *List umělcům* (4. dubna 1999), 5, in AAS 91 (1999), s. 1159–1160.

Z úcty k této nepopiratelné skutečnosti vyhlásil Tridentský koncil v dekretu *Insuper*, že Vulgata má být považována za „autentickou“. Ocenil tak její po staletí trvajícím užívání v církvi a potvrdil její hodnotu jako nástroje používaného při studiu, kázání a při veřejných disputacích.⁴³ Nehodlal však snížit význam původních jazyků, který Jeroným stále znovu připomínal, ani zakázat budoucí nové překlady celé Bible. Svátý papež Pavel VI. navázal na požadavek otců Druhého vatikánského koncilu a chtěl, aby byly dokončeny práce na revizi Vulgaty a výsledek byl dán k dispozici celé církvi. Svátý papež Jan Pavel II. nechal pak v roce 1979 apoštolskou konstitucí *Scripturam thesaurus*⁴⁴ oficiálně zveřejnit text, který se označuje jako *Neovulgata*.

Překlad jako inkulturace

Jeronýmovi se v jeho překladu podařilo „inkulturovat“ Bibli do latinského jazyka a kultury. Jeho dílo je trvalým příkladem misijní činnosti církve. Platí totiž: „Když nějaké společenství přijme zvěst spásy, Duch Svátý obohacuje jeho kulturu proměňující silou evangelia.“⁴⁵ Dochází k určitému pohybu v kruhu: Jeronýmův překlad vychází z jazyka a kultury latinských klasiků, ale sám tento překlad opět svým jazykem i symbolickým a obrazným obsahem utváří kulturu, do které vstupuje.

Jeronýmovo překladatelské dílo nás učí, že každá kultura může svými hodnotami a pozitivními projevy obohatit celou církev. Různé způsoby, kterými se Boží slovo hlásá, chápe a prožívá při každém novém překladu, obohacují samotné Písmo. Písmo totiž roste spolu s čtenářem,⁴⁶ jak říká známý výrok Řehoře Velikého. V průběhu staletí získává nové důrazy a nový zvuk. Přijetí Bible a evangelia do různých kultur vede k tomu, že se církev stále více ukazuje jako „nevěsta oděná svými šperky“ (Iz 61,10) a zároveň dosvědčuje, že se Bible musí stále znovu překládat pomocí jazykových a filozofických katego-

43 Srov. Denzinger-Schönmetzer, *Enchiridion Symbolorum*, 1506.

44 25. dubna 1979, in *AAS* 71 (1979), s. 557–559.

45 Apoštol. exhort. *Evangelii gaudium*, č. 116, in *AAS* 105 (2013), s. 1068.

46 *Homilia in Ezech.* I, 7, in PL 76, 843D.

rii každé kultury a každé generace, a to i v globální a sekularizované kultuře naší doby.⁴⁷

Výstižně bylo řečeno, že překlad jako projev jazykové pohostinnosti může být chápán jako analogie jiných forem přijetí.⁴⁸ Překladačská práce se proto netýká výlučně jazyka, ale ve skutečnosti odpovídá rozsáhlému etickému rozhodnutí, které se pojí s vnitřním názorem na život. Bez překladu by nemohly vzájemně komunikovat různá jazyková společenství; to bychom jedni druhým uzavřeli přístup k dějinám a vyloučili možnost budovat kulturu setkávání.⁴⁹ Bez překladu neexistuje pohostinnost a sílí projevy nepřátelství. Překladač staví mosty. Jak mnoho předsudků, odsuzujících výroků a konfliktů vzniká ze skutečnosti, že neznáme jazyk druhých a že se s nezdolnou nadějí nepokoušíme o neomezený důkaz lásky, kterým je překlad!

Také Jeroným se musel postavit převládajícímu způsobu myšlení své doby. Zatímco v době začátků Římské říše byla řečtina většinou srozumitelná, v jeho době tomu tak bylo už zřídka. Jeroným byl každopádně jedním z nejlepších znalců křesťansky orientovaného řeckého jazyka i literatury. Sám se vydal ještě obtížnější cestou, když se věnoval studiu hebrejštiny. Pokud platí, jak bylo napsáno, „že omezení, které způsobuje můj jazyk, znamená omezení mého světa“,⁵⁰ můžeme říct, že Jeronýmově schopnosti mluvit mnoha jazyky vděčíme za univerzální chápání křesťanství. Takové chápání zároveň lépe souvisí se zdroji křesťanství.

Slavením výročí Jeronýmovy smrti se zaměřujeme na mimořádnou misijní sílu, která se ukazuje v překladu Božího slova do více než tří tisíc jazyků. Mnoha misionářům vděčíme za vzácné dílo v podobě zveřejnění mluvníc, slovníků a jiných jazykových pomůcek, které jsou základem lidské komunikace a prostředkem k uskutečnění „snu misionářů, kteří chtějí proniknout ke všem“.⁵¹ Je nezbytné ocenit veškerou tuto práci a nadále se jí věnovat, abychom tak přispěli k překo-

47 Srov. apoštol. exhort. *Evangelii gaudium*, č. 116, in *AAS* 105 (2013), s. 1068.

48 Srov. P. Ricœur, *Sur la traduction*. Bayard: Paris, 2004.

49 Srov. apoštol. exhort. *Evangelii gaudium*, č. 24, in *AAS* 105 (2013), s. 1029–1030.

50 L. Wittgenstein, *Tractatus logico-philosophicus*, 5.6.

51 Apoštol. exhort. *Evangelii gaudium*, č. 31, in *AAS* 105 (2013), s. 1033.

nání hranic, které způsobují neschopnost komunikace a nedostatečné setkávání. Máme ještě mnoho práce. Jak někdo řekl, není porozumění bez překladu.⁵² Kdybychom na překlad rezignovali, nerozuměli bychom sami sobě ani druhým lidem.

Jeroným a Petrův stolec

Jeroným měl vždy zvláštní vztah k městu Římu. Řím mu byl duchovním přístavem, do něho se stále znovu vracel, v Římě se mu dostalo humanitního vzdělání a byl formován jako křesťan; je *římským člověkem*. Propojení s Římem se ukazuje zvláště v jazyku města, v latině. Jeroným se stal mistrem a podporovatelem latiny. Především však byl spojen s římskou církví a zejména s Petrovým stolicem. Ikonografická tradice ho anachronicky znázorňuje v kardinálském purpuru, aby tak poukázala na jeho příslušnost k římským kněžím po boku papeže Damase. V Římě začal s revizí překladu. Když ho pak závist a nepochopení přinutily Řím opustit, zůstal provždy těsně spojen s Petrovým stolicem.

Církev byla pro Jeronýma úrodnou půdou, ve které Kristova setba přináší bohaté plody.⁵³ V neklidné době, ve které byla nesešívána suknice církve často trhána rozkolem mezi křesťany, vnímal Jeroným Petrův stolec jako pevný bod: „Podobně jako nenásleduji nikoho jiného než Krista, cítím se ve společenství víry spojen s Petrovým stolicem. Víím, že Kristova církev je postavena na tomto základu.“ Uprostřed sporů s ariány píše papeži Damasovi: „Kdo neshromažďuje s tebou, rozptyluje. Kdo se nedrží Krista, drží se Antikrista.“⁵⁴ Proto také dokáže říct: „Kdo je spojen s Petrovým stolicem, je spojen i se mnou!“⁵⁵

Jeroným byl často zapojen do zahořklých sporů o víru. Ve své lásce k pravdě a horoucí obraně Krista přeháněl někdy násilnými výrazy ve svých dopisech a spisech. Jeho život byl však zaměřen k dosažení

52 Srov. G. Steiner, *After Babel. Aspects of Language and Translation*. Oxford University Press: New York, 1975.

53 Srov. Ep. 15, 1, in CSEL 54, 63.

54 Tamtéž, 15, 2, in CSEL 54, 62–64.

55 Tamtéž, 16, 2, in CSEL 54, 69.

pokoje: „Také já chci pokoj, netoužím jen po něm, ale prosím o něj. Ale pomyslím na Kristův pokoj, na pravý pokoj, na mír beze zbytků nenávisti, na mír, který v sobě neskrývá zárodek války, na mír, který nepodrobuje protivníky, ale na takový, který je sjednocuje jako přátele.“⁵⁶

Náš svět potřebuje více než jindy lék milosrdenství a společenství. Dovolte mi zopakovat ještě jednou: Vydávejme svědectví bratrského společenství, které se stane přitažlivým a osvěcujícím.⁵⁷ „Podle toho poznají všichni, že jste moji učedníci, budete-li mít lásku jeden k druhému“ (Jan 13,35). Právě o to Ježíš neustále prosil Otce: „Ať jsou všichni jedno (...) v nás (...), aby svět uvěřil“ (Jan 17,21).

Milovat to, co miloval Jeroným

V závěru tohoto listu bych se rád obrátil na všechny s další výzvou. Pozdější autoři chválí a oceňují svatého Jeronýma nejen jako jednoho z velkých podporovatelů „knihovny“, ve které je na prvním místě poklad Písma svatého a ze které křesťanství čerpá v průběhu času. Ale lze o něm také říct to, co napsal o Nepotianovi: „Pilnou četbou a každodenním rozjímáním udělal ze svého srdce Kristovu knihovnu.“⁵⁸ Jeroným nelitoval námahy vynaložené k obohacení vlastní knihovny, ve které vždy viděl nezbytnou dílnu pro porozumění víře a pro duchovní život; v tom je podivuhodným příkladem i pro současnost. Šel však ještě dál. Jeho studium nezůstalo omezeno na roky vzdělávání v mládí, ale stalo se neustálou povinností, každodenní prioritou jeho života. Mimoto můžeme říct, že v sobě vytvořil vnitřní knihovnu a pro mnoho lidí se stal zdrojem vědění. Když ve 4. století cestoval Postumianus po Východě, aby se seznámil s mnišským hnutím, stal se očitým svědkem Jeronýmova způsobu života. Strávil u něho několik měsíců a popisuje ho takto: „Stále něco čte, stále se zabývá knihami: nedopřeje si odpočinek ve dne ani v noci, stále něco čte nebo píše.“⁵⁹

56 Tamtéž, 82, 2, in CSEL 55, 109.

57 Srov. apoštol. exhort. *Evangelii gaudium*, č. 99, in AAS 105 (2013), s. 1061.

58 Ep. 60, 10, in CSEL 54, 561.

59 Sulpicius Severus, *Dialogus* I, 9, 5, in Sch 510, 136–138.

V této souvislosti pomýšlím často na zkušenost, kterou dnes může udělat mladý člověk, když vejde do knihkupectví ve svém městě nebo když navštíví internetovou stránku – a hledá tam oddělení s knihami o náboženství. Pokud takové oddělení existuje, zaujímá sice většinou významné místo, ale postrádá podstatná díla. Při hledání v těchto policích nebo na internetových stránkách může mladý člověk sotva pochopit, že náboženské hledání může být vzrušujícím dobrodružstvím, které se týká rozumu i srdce; že touha po Bohu rozněcuje velké myslitele ve všech staletích až dodnes; že dozráváním duchovního života se zabývají teologové i filozofové, umělci i básníci, historikové i přírodovědci.

Jedním z problémů dnešní doby, a to nejen náboženským, je analfabetismus: schází schopnost interpretace, která by z nás udělala věrohodné interprety a překladatele naší vlastní kulturní tradice. Chtěl bych vyzvat zvláště mladé lidi: Vydejte se hledat své dědictví. Křesťanství vás činí dědici nepřekonatelného kulturního bohatství, které byste si měli osvojit. Nadchněte se pro tento příběh, je to váš příběh. Mějte odvahu zadívat se na neklidného, mladého Jeronýma, který podobně jako muž z Ježíšova podobenství prodal všechno, co měl, aby koupil „vzácnou perlu“ (Mt 13,36).

Jeroným je skutečně „Kristovou knihovnou“, trvalou knihovnou, která i po 1600 letech učí, co znamená láska ke Kristu – láska, kterou nelze oddělit od setkání s jeho slovem. Proto je současné výročí výzvou, abychom milovali to, co miloval Jeroným, a sice tím, že budeme znovu objevovat jeho spisy a necháme se ovlivnit spiritualitou, která může být ve své podstatě popsána jako neklidná a vášnivá touha lépe poznat Boha, který se zjevuje. Naslouchejme dnes tomu, k čemu Jeroným neúnavně vyzýval své současníky: „Čti velmi často božská Písma; a nejen to, ať tvé ruce svatou knihu vůbec neodložíš!“⁶⁰

Zářným příkladem je přitom Panna Maria, kterou Jeroným připomíná především jako panenskou Matku, ale také jako modlící se čtenářku Písma. Maria přemýšlela ve svém srdci (srov. Lk 2,19; 3,15), a „protože byla svatá, četla Písmo svaté a znala proroky. Když k ní mluvil anděl Gabriel, připomněla si to, co předpověděli proroci. (...) Viděla narozené dítě, které bylo jejím dítětem, jejím jediným synem,

60 Ep. 52, 7, in CSEL 54, 426.

jak leží a pláče v jeslích, ale viděla, že ten, který zde leží, je Boží Syn – a to, co viděla, porovnávala s tím, co četla a slyšela.“⁶¹ Jí se chceme svěřit. Ona nás může lépe než kdo jiný naučit, jak číst, rozjímat, modlit se a vnímat Boha, který je neúnavně přítomen v našem životě.

Dáno v Římě u Sv. Jana v Lateránu dne 30. září 2020, o památce svatého Jeronýma, v osmém roce mého pontifikátu

FRANTIŠEK

61 *Homilia de nativitate Domini IV*, in PL Suppl. 2, 191.

18. APOŠTOLSKÝ LIST MOTU PROPRIO „AUTHENTICUM CHARISMATIS“, KTERÝM SE MĚNÍ KÁN. 579 KODEXU KANONICKÉHO PRÁVA

„Jasným znamením autenticity charismatu je jeho eklezialita, jeho schopnost pro dobro všech se harmonicky integrovat do života svatého Božího lidu“.¹ Je vhodné, aby věřící byli upozorňováni svými pastýři na opravdovost charismat a na spolehlivost zakladatelů.

Posouzení ekleziality a spolehlivosti charismat přísluší pastýřům partikulárních církví. To se projevuje velkou péčí vůči všem formám zasvěceného života, a především ve význačném úkolu posoudit vhodnost založení nových institutů zasvěceného života a společností apoštolského života. Má to náležitě korespondovat s dary, které v partikulární církvi probouzí Duch Svatý a které mají být přijímány velkodušně a s díkůvzdáním. Zároveň je třeba se vyvarovat toho, „aby instituty nevznikaly neuváženě bez užitku nebo bez dostatečné životnosti“.²

Apoštolskému stolci přísluší pomáhat svou radou pastýřům v rozlišování důvodů, pro něž v církvi vznikají nové instituty nebo společnosti diecézního práva. Apoštolská posynodální adhortace *Vita consecrata* při pojednání o nových podobách zasvěceného života otevřeně prohlašuje: „Jejich životnost musí být přezkoumána církevní autoritou, které přísluší provést nezbytná šetření, aby jednak potvrdila opravdovost inspirace jejich cílů a jednak aby zabránila zbytečnému množení počtu institucí navzájem podobných, neboť hrozí nebezpečí škodlivého tříštění na malé skupinky“ (č. 12). Proto musí být nové instituty zasvěceného života a nové společnosti apoštolského života oficiálně prozkoumány samotným Apoštolským stolcem, jemuž jedinému přísluší definitivní rozhodnutí.

1 František, apoštol. adhort. *Evangelii gaudium*, č. 130.

2 II. vatikánský koncil, Dekret o přizpůsobené obnově řeholního života *Perfectae caritatis*, č. 19.

Kanonické zřízení takových institutů a společností biskupem vskutku přesahuje území samotné diecéze a dostává velký význam pro všeobecnou církev. Každý institut zasvěceného života i společnost apoštolského života, ačkoli vznikají v kontextu partikulární církve, totiž svou povahou „je darem pro církev, není izolovanou nebo okrajovou skutečností, ale niterně k ní patří, je v samotném srdci církve jako rozhodující prvek jejího poslání“.³

V této perspektivě stanovíme úpravu kán. 579, který je nahrazen tímto textem:

Episcopi dioecesani, in suo quisque territorio, instituta vitae consecratae formali decreto valide erigere possunt, praevia licentia Sedis Apostolicae scripto data.

[Diecézní biskupové mohou na svém území platně zřídit instituty zasvěceného života formálním rozhodnutím po předchozím písemném dovolení Apoštolského stolce.]

Co jsem rozhodl a stanovil tímto listem vydaným z vlastního rozhodnutí (motu proprio), nařizuji, aby bylo platné a účinné, bez ohledu na jakékoli opačné ustanovení, byť hodné zvláštního zřetele. Rozhoduji také, aby to bylo promulgováno vytištěním v deníku L'Osservatore Romano a nabylo účinnosti dne 10. listopadu 2020 a hned poté bylo zveřejněno v *Aktech Apoštolského stolce*.

Dáno v Lateránu dne 1. listopadu 2020 o slavnosti Všech svatých, v osmém roce mého pontifikátu

FRANTIŠEK

3

František, *List zasvěceným osobám*, III. kapitola, č. 5.

II.

DOKUMENTY STÁTNÍHO SEKRETARIÁTU VATIKÁNU, KONGREGACÍ A PAPEŽSKÝCH RAD

1. APOŠTOLSKÁ PENITENCIÁRIE

DEKRET O PRODLOUŽENÍ PLNOMOCNÝCH ODPUSTKŮ PŘIVLASTNITELNÝCH ZEMŘELÝM OD 25. ŘÍJNA

2. LEDNA 2020

Prot. n. 4/20/I

Svatý otče,

Jeho Eminence nejdůstojnější pan Dominik Duka OP, kardinál kněz svaté římské církve s titulárním kostelem sv. Marcellina a Petra, arcibiskup pražský a metropolita, předseda České biskupské konference, z duše vyjadřuje Tvé Svatosti dlužnou poslušnost a synovskou úctu a i jménem spolubratří biskupů svého národa shromážděných na podzimním zasedání roku 2019 a také veškerého kléru a všech věřících, kteří byli svěřeni do jeho a jejich pastýřské péče, pokorně prosí, aby se zbožné navštěvování hřbitovů spojené s plnomocnými odpustky přivlastnitelnými jen duším v očistci mohlo kvůli užitku věřících konat v rámci národních hranic každoročně od 25. října, přičemž vždy zůstává v platnosti ustanovení, které obsahuje *Enchiridion indulgentiarum* [*Enchiridion odpustků*], n. 29 § 1 1°.¹

1 »29 Pro fidelibus defunctis: § 1. *Plenaria indulgentia*, animabus in Purgatorio detentis tantummodo applicabilis, conceditur christifideli qui 1° singulis diebus, a primo usque ad octavum novembris, coemeterium devote visitaverit et, vel mente tantum, pro defunctis exoraverit« (*Enchiridion indulgentiarum*, n. 29 § 1 1°: https://www.vatican.va/roman_curia/tribunals/apost_penit/documents/rc_trib_appen_doc_20020826_enchiridionindulgentiarum_it.html). — „29 Odpustky pro zesnulé: § 1 Uděluje se *plnomocný odpustek*, jež lze získat pouze pro duše v očistci, věřícímu, který 1° o jednotlivých dnech od prvního do osmého listopadu zbožně navštíví hřbitov a zbožně se modlí, byť jen vnitřně, za zesnulé“ (*Enchiridion odpustků: předpisy a ustanovení o odpustcích*. [Přel. Ctirad Václav Pospíšil.] Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2000, s. 58).

Věřícím totiž velmi duchovně prospěl indult o anticipaci oktávu památky Všech věrných zemřelých v českých diecézích, udělený dříve podle pokynu papeže Benedikta XVI., Tvého velice milovaného předchůdce, touto Apoštolskou penitenciárií, a to dne 8. října 2012 (Prot. n. 79/12/I) na sedm let. Et Deus etc.

Dne 2. ledna 2020

APOŠTOLSKÁ PENITENCIÁRIE na základě fakult, které jí byly zvláštním způsobem uděleny Svatým otcem, žádosti ráda vyhovuje k užítku věřících, kteří z legitimního důvodu nebudou moci navštívit hřbitov ve dnech jmenovaných výše uvedeným ustanovením knihy *Enchiridion indulgentiarum* [*Enchiridion odpustků*].

Toto svolení platí **na dalších sedm let**. Jakákoliv ustanovení, která jsou s tímto v rozporu, nejsou na překážku.

Mauro kardinál Piacenza
velký penitenciář

Krzysztof Nykiel
regent

2.

KONGREGACE PRO VÝCHODNÍ CÍRKVE

SBÍRKA NA SVATOU ZEMI 2020

26. ÚNORA 2020, POPELEČNÍ STŘEDA

Č. j. 1/2020

Eminence,

chci Vás tímto pozdravit a poděkovat Vám jakožto předsedovi biskupské konference vaší země za chvályhodnou spolupráci, kterou jste prokázal minulý rok při šíření oběžníku týkajícího se *sbírky pro Svatou zemi*.

Cílem velkopáteční sbírky, jak dobře víte, je podpora lásky věřících křesťanů k Pánově zemi, aby tam církev přežila, cítila se milována a podporována solidaritou každého křesťana a aby neustále vydávala svědectví víry v toho, který se v této zemi narodil, hlásal evangelium, zemřel a byl vzkříšen. Kongregace pro východní církve, které byl papežem svěřen tento úkol, je solidární s tamějšími křesťany i s křesťany z oblasti Středního východu, kde ještě není vyřešena politická a ekonomická krize a kde zaznamenáváme každý den neslýchaná utrpení. Je zapotřebí, aby katolíci z celého světa provázeli modlitbou a také ekonomickou solidaritou tyto komunity, které v mnoha svých těžkostech vydávají každodenně a v tichosti autentické svědectví evangeliu. Přítomnost křesťanů ve Svaté zemi je víc než kdy jindy nezbytná pro pokojnou budoucnost této oblasti a pro dobro celé univerzální církve.

U příležitosti zaslání letošního oběžníku Vás znovu prosím, abyste povzbudil všechny ordináře vaší země k bratrské a konkrétní podpoře křesťanů ve Svaté zemi, kde jsou potřeby a požadavky stále nálhavější a vyžadují trvalou solidární účast. Aby se s oběžníkem mohl

seznámit každý věřící, Vás prosím, abyste v případě potřeby zajistil překlad jeho obsahu v místním jazyce. Nadto abyste prostřednictvím internetových stránek biskupské konference, katolických novin, rádia a televize podpořil účast všech věřících vaší země na této důležité iniciativě.

Oběžník přeložený do 6 jazyků, souhrn prací Kustodie Svaté země, Latinského patriarchátu jeruzalémského a této kongregace se nacházejí na internetových stránkách tohoto dikasteria (www.orient-church.va) pod názvem „Colletta Terra Santa“.

Již nyní jsem Vám vděčný za Vaši laskavou pozornost věnovanou šíření zde přiložených dokumentů.

Vám oddaný

+ *Leonardo kard. Sandri*
prefekt

KONGREGACE PRO VÝCHODNÍ CÍRKVE

26. ÚNORA 2020, POPELEČNÍ STŘEDA

Č. j. 1/2020

Eminence,

„Ježíš bude v agonii až do konce světa; do té doby nesmíme spát“ (Blaise Pascal, Myšlenky, 553). Pascalův výrok před nás znovu staví tajemství boje a utrpení Vykupitele, které si zpřítomňujeme a slavíme během liturgického roku a zvláště během Svatého týdne a velikonočního tridua. Zároveň však zdůrazňuje skutečnost, že se Kristus ztotožňuje s bolestí a s utrpením těch, kteří v dějinách nepoznali nic jiného než nekončící Velký pátek: lidé zkoušení samotou, válkou, hladem, odmítnutím a opuštěním.

Papež František v modlitbě pronesené na konci křížové cesty v Koloseu 19. dubna 2019 znovu ukazuje na zlo a bolesti světa a klade je vedle Ježíšova kříže: „Kříž hladovějících po chlebu a lásce; kříž osamocněných a opuštěných dokonce vlastními dětmi a příbuznými; kříž žíznivých po spravedlnosti a míru; kříž těch, kteří nemají útěchu ve víře; kříž starých lidí, kteří se namáhají pod tíhou stáří a samoty; kříž uprchlíků, kteří nacházejí zavřené dveře kvůli strachu a kvůli srdcím, která jsou obrněná politickými výpočty; kříž dětí zraněných v jejich nevinnosti a čistotě; kříž lidstva, které bloudí v temnotě nejistoty a v temnotě chvilkové kultury.“ A uzavírá: „Pane Ježíši, oživ v nás naději vzkříšení a tvého definitivního vítězství proti veškerému zlu a veškeré smrti.“

Svatá země je místo, kde Ježíš prožil tuto úzkost a toto utrpení a svou nesmírnou láskou je proměnil na vykupitelský čin. V Getsemanech to učinil až k potu krve. Ve večeradle předjímá svoji oběť, kterou vykoná na kříži, darem eucharistie, ale také mytím nohou a příkázáním bratrské lásky. Na křížové cestě si můžeme ještě představovat

místa Ježíšova dvojího procesu a odsouzení. Můžeme ho vidět na cestě, jak nese kříž, s kterým mu pomáhá Šimon z Kyrény až na Golgotu, kde byl ukřižován, jak nás svěřuje Marii, odevzdává se do Otcových rukou a umírá, jak je pochován do nového prázdného hrobu, z něhož třetího dne vstane.

Svatá země a zvláštním způsobem tamní křesťanská komunita zaujímají důležité a zvláštní místo v srdci univerzální církve, která – jak připomíná svatý Pavel – ve chvíli, kdy se zavazuje k vlastní solidaritě, také ekonomické, s Jeruzalémem, dovršuje vykupitelské dílo: vždyť z Jeruzaléma celá církev přijala dar a radost evangelia a spásy v Ježíši Kristu, „který ačkoli byl bohatý, stal se pro vás chudým, abyste vy zbohatli z jeho chudoby“ (2 Kor 8,9). A vědomí přijatého daru nás motivuje darovat s radostí a štědrostí.

Dobře víte, jak tvrdé zkoušky podstoupila během staletí církev, která žije ve Svaté zemi a na celém Středním východě. Tyto zkoušky ještě neskončily: tragédie neustálého a postupného snižování počtu místních věřících s sebou může nést riziko, že vymizí různé křesťanské tradice, které sahají do prvních století. Dlouhé a vyčerpávající války přinesly a stále přinášejí miliony uprchlíků a značně ovlivňují budoucnost celých generací, které jsou zbaveny nejzákladnějších dober, jako jsou právo na klidné dětství, na školní vzdělání, na mládí věnované hledání práce, utváření rodiny, objevování vlastního povolání, na aktivní a důstojný život dospělého člověka a na důstojné stáří.

Církev se neustále snaží chránit přítomnost křesťanů a nechat zaznít hlas těm, kteří ho nemají. Přistupuje k tomu z pastoračního a liturgického hlediska, které je zásadní pro život našich malých komunit. Ale zavazuje se také k zajištění kvalitního vzdělání ve školách, které jsou zásadní pro křesťanskou identitu a k budování bratrského soužití zvláště s muslimy, podle pokynů obsažených v „Deklaraci z Abu Dhabí“. Církev díky štědrosti věřících z celého světa nadále poskytuje domovy mladým, kteří chtějí založit novou rodinu, a stejně tak vytváří pracovní příležitosti. Zajišťuje rovněž konkrétní materiální pomoc tam, kde přetrvávají nejrůznější formy chudoby nebo nastávají potřebné zdravotní či mimořádné humanitární situace spojené s přívalem uprchlíků a zahraničních migrujících pracovníků.

Také péče o posvátná místa, která by nebyla možná bez sbírky pro Svatou zemi, má zásadní důležitost, ať už proto, že jsou to místa,

která uchovávají památku božského zjevení, tajemství vtělení a našeho vykoupení, tak také proto, že na těchto místech místní křesťanská komunita nachází základy vlastní identity. Na posvátných místech nacházejí důstojnou práci mnozí věřící křesťané, kteří přijímají miliony poutníků, kteří v těchto posledních letech stále ve větším počtu přicházejí navštívit svatá místa.

Mám velkou radost z toho, že mohu vyřídít upřímnou vděčnost Svätého otce Františka Vám, kněžím, zasvěceným osobám i ostatním věřícím, kteří usilují o úspěch sbírky a jsou věrni dílu, které církve žádá od všech svých synů podle jejich možností. Vyprošuji hojně Boží požehnání pro Vaši diecézi a zdravím Vás v Pánu Ježíši.

Vám oddaný

+ *Leonardo kard. Sandri*
prefekt

KONGREGACE PRO VÝCHODNÍ CÍRKVE

SBÍRKA NA SVATOU ZEMI 2020 (NOVÝ TERMÍN)

27. BŘEZNA 2020

Č. j. 1/2020

Současná pandemie způsobená novým typem koronaviru postihla mnoho zemí a v mnohých z nich jsou uplatňována preventivní opatření, která nedovolují společné slavení obřadů Svatého týdne, jak jsme běžně zvyklí.

Křesťanské komunity ve Svaté zemi, vystavené nebezpečí nákazy a žijící často ve velice náročných podmínkách, se každým rokem mohou těšit z velkorysosti věřících z celého světa. Díky ní mohou dále rozvíjet svou evangelní činnost provozováním škol a asistenčních struktur, podporou mírového soužití a především péčí o nejmenší a nejhudší – to vše přístupné všem občanům.

Vzhledem k této situaci schválil Svatý otec František návrh, aby se sbírka na Svatou zemi roku 2020 konala v neděli 13. září, před svátkem Povýšení svatého Kříže.

O tomto svátku si připomínáme nalezení relikvie Kříže sv. Helenou a de facto počátek veřejného uctívání kříže se stavbou chrámu Svatého hrobu v Jeruzalémě. Na Východě i Západě tak bude tato liturgie znamením naděje a spásy po utrpení, které se nyní dotýká mnoha národů, a vyjádřením blízkosti a solidarity všem, kdo nadále žijí Ježíšovo evangelium v zemi, kde „vše mělo svůj počátek“.

kardinál Leonardo Sandri
prefekt

P. Flavio Pace
vicesekretář

3. SEKCE PRO MIGRANTY A UPRCHLÍKY DIKASTERIA PRO INTEGRÁLNÍ LIDSKÝ ROZVOJ

PASTORAČNÍ SMĚRNICE K SITUACI VNITŘNĚ VYSÍDLENÝCH OSOB

**„Když tvůj bratr zchudne,
takže se vedle tebe neudrží,
ujmeš se ho jako cizince nebo hosta
a bude žít u tebe“ (Lv 25,35)**

Obsah

Předmluva	144
Seznam zkratk.....	147
Úvod.....	148
Přijímat.....	151
<i>Neviditelnost vnitřně vysídlených osob</i>	<i>151</i>
<i>Chybějící údaje a formální uznání</i>	<i>153</i>
<i>Nestabilita hostitelských společenství.....</i>	<i>154</i>
<i>Odpovědnost institucí.....</i>	<i>155</i>
<i>Krizová intervence, trvalá řešení a dlouhodobé vysídlení.....</i>	<i>156</i>
Chránit	157
<i>Mezinárodní ochrana vnitřně vysídlených osob</i>	<i>157</i>
<i>Zvláštní péče o zranitelné osoby</i>	<i>159</i>
<i>Obchod s lidmi zacílený na vnitřně vysídlené osoby.....</i>	<i>161</i>
<i>Vnitřně vysídlené osoby v městském prostředí</i>	<i>162</i>
<i>Vnitřně vysídlené osoby v táborech.....</i>	<i>163</i>
<i>Ochrana humanitárních pracovníků.....</i>	<i>164</i>
<i>Nevyřešené etnické konflikty.....</i>	<i>165</i>

Podporovat	166
<i>Směrování k ekonomickému začlenění</i>	166
<i>Potřeba osobních dokladů</i>	167
<i>Zdravé a transparentní řízení</i>	168
<i>Financování místních církví</i>	169
<i>Potřeba duchovního růstu</i>	170
<i>Zapojení vnitřně vysídlených osob</i>	171
Začleňovat.....	172
<i>Podpora trvalých řešení</i>	172
<i>Integrace mezi společenstvím hostujícím</i> <i>a vnitřně vysídleným</i>	173
<i>Duchovní péče o vnitřně vysídlené osoby – katolíky</i>	174
<i>Návrat a opětovné začlenění</i>	175
Význam spolupráce.....	176
<i>Spolupráce a koordinace katolických aktérů</i>	176
<i>Ekumenická a mezináboženská spolupráce</i>	177
<i>Spolupráce s dalšími aktéry</i>	179
Závěr	180
Jak tento dokument používat	181

Předmluva

Ve svém novoročním pozdravu členům diplomatického sboru akreditovaným u Svatého stolce papež František v lednu roku 2020 výslovně zmínil naléhavé potřeby vnitřně vysídlených osob. Tento jeho soucitný zájem slouží jako vynikající úvod do nových *Pastoračních směrnic k situaci vnitřně vysídlených osob*. Všude tam, kde dochází k intenzivnímu a dlouhodobému násilí,

je třeba podporovat iniciativy rozvíjející bratrství mezi všemi místními kulturními, etnickými a náboženskými uskupeními [...]. Konflikty a humanitární krize, které ještě zhoršuje klimatická změna, zvyšují počet vysídlených osob a postihují ty, kteří již nyní žijí ve stavu zoufalé chudoby. V mnoha zemích, které tyto situace zažívají, přitom scházejí odpovídající struktury, jak tyto potřeby vysídlených osob uspokojit.

V této souvislosti bych rád zdůraznil, že bohužel dosud nevznikla žádná důsledná mezinárodní reakce, která by jev vnitřního vysídlení pomohla řešit. Do značné míry je na vině chybějící všeobecně uznaná definice, neboť k tomuto jevu dochází v rámci státních hranic. Vnitřně vysídleným osobám se tak ne vždy dostává ochrany, kterou si zaslouží, a zůstávají závislé na politických rozhodnutích státu, ve kterém žijí, a na jeho schopnosti reagovat.¹

Je vskutku třeba vytvořit konkrétní plány a projekty i pastorační programy soustředěné na celek osoby a na všechny, kterých se to týká, aby se tyto pastorační směrnice k situaci vnitřně vysídlených osob dostaly do vašich rukou. S povzbuzením a požehnáním papeže Františka a s vděčností za spolupráci mnoha partnerů naší Sekce pro migranty a uprchlíky si připomínáme Izaiášova útěšná slova a příslib:

1 František, *Promluva k diplomatickému sboru akreditovanému u Svatého stolce*, 9. 1. 2020.

*Neboj se, neboť já jsem s tebou;
od východu přivedu tvé potomstvo,
shromáždím tě od západu.
Řeknu severu: „Vydej!“
a jihu: „Nezadržuj!“
Přived' mé syny z daleka,
mé dcery od končin země.
Každého, kdo se jmenuje mým jménem,
jsem ke své slávě stvořil, uhnětl a udělal. (Iz 43,5-7)*

Výskyt vnitřního vysídlení a náprava situace

Údělu milionů opomenutých mužů, žen a dětí, kteří byli nuceni migrovat ve vlastní zemi a celosvětově se označují jako „vnitřně vysídlené osoby“ (*internally displaced people*, IDP), příkládá papež František nesmírnou důležitost.

K vnitřnímu vysídlení dochází v mnoha různých situacích. Mezi hlavní příčiny patří ozbrojené konflikty, šíření násilí, porušování lidských práv, náhlé přírodní katastrofy a také pohromy, které vznikají postupně. Důvodem rozsáhlých přesunů mohou být i rozvojové investice, například do důležité infrastruktury nebo obnovy měst. Většina vnitřně vysídlených osob přitom ve stále rostoucí míře žije v této situaci dlouhodobě, nebo jim dokonce hrozí i vysídlení trvalé.

Horlivý zájem mezinárodního společenství o nucenou přeshraniční migraci občas odvádí pozornost od osob násilně vysídlených v rámci domovské země, čímž se zranitelnost vnitřně vysídlených osob ještě zvyšuje a stoupá také potřeba ochrany jejich lidských práv i humanitární pomoci pro ně. Značná část vnitřně vysídlených osob často uvázne v zoufalých okolnostech: uprostřed bojů anebo v odlehklých a nepřístupných oblastech, kde zůstávají odříznuti od nouzové pomoci i záchrany. Lidé v situacích dlouhodobého vysídlení bývají nuceni žít daleko od domova po mnoho let nebo dokonce desetiletí, a přitom se jim nedostává vzdělání, majetku, zaměstnání ani podpory nezbytné k udržitelné obživě a uchování naděje pro svou budoucnost.

I když vnitřně vysídlené osoby své domovy často opouštějí stejným způsobem a ze stejných důvodů jako uprchlíci, nejsou zahrnuty

do mezinárodního systému ochrany stanoveného mezinárodním uprchlickým právem. Do okamžiku, než při hledání bezpečí a ochrany překročí mezinárodně uznávanou hranici, zůstávají občany spadajícími pod pravomoc vlastní země, a náležejí jim tak stejná práva i záruky jako kterémukoli jinému občanu daného státu. Vědomí, že prvořadou povinnost chránit všechny své občany za všech okolností má především jejich domovský stát, a zároveň respekt mezinárodního společenství vůči suverenitě států jsou i dnes příčinou, proč na mezinárodní úrovni neexistuje právně závazný režim ani definice vnitřního vysídlení. Proto také podle mezinárodního práva spočívá nadále primární odpovědnost za ochranu lidských práv vnitřně vysídlených osob i za poskytování humanitární pomoci na příslušné vládě, přestože ta někdy není ochotná nebo schopná plnit své závazky. V takových případech pak mohou státy i mezinárodní společenství vybídnout mezinárodní organizace, aby konkrétní státy vedly k odpovědnosti, ale nenahrazovaly je.

Pastorační pozornost vůči vnitřně vysídleným osobám

Smyslem těchto *Pastoračních směrnic k situaci vnitřně vysídlených osob* je předložit návrhy a vedení ke skutkům vycházejícím ze čtyř sloves: přijímat, chránit, podporovat a začleňovat. Tato slovesa se již ve spojení s migranty a uprchlíky zmiňovala. Shrnují poslání církve vůči všem, kdo žijí na existenciálních okrajích a nacházejí se v konkrétním nebezpečí, a proto potřebují přijetí, ochranu, podporu a začlenění.

Sekce pro migranty a uprchlíky zahájila činnost 1. ledna 2017. Založil ji papež František a prozatím funguje pod jeho přímým vedením. Jejím úkolem je řešit záležitosti migrantů a uprchlíků a posláním je pomáhat biskupům katolické církve i všem, kdo slouží zranitelným osobám na útěku. V reakci na snahy řešit potřeby vnitřně vysídlených osob uspořádala sekce roku 2019 dvě konzultace s církevními představiteli, odborníky a zkušenými jednotlivci i partnerskými organizacemi působícími v této oblasti. Účastníci si při nich vyměnili zkušenosti a názory a také se zabývali důležitými otázkami souvisejícími s fenoménem vnitřního vysídlení. Výsledkem tohoto procesu se staly právě předkládané *Pastorační směrnice k situaci vnitřně vysídlených*

osob, které schválil Svätý otec a které mají udávat směr pro práci sekce i jejích partnerů.

Tyto směrnice jsou určeny katolickým diecézím, farnostem a řeholním kongregacím, školám a univerzitám i katolickým a dalším sdružením v rámci občanské společnosti a také všem uskupením, která podle nich chtějí jednat. Vedle toho, že je lze naplňovat v místních programech, nabízejí tyto směrnice také klíčové body využitelné v homiliích, vzdělávání nebo sdělovacích prostředcích. Text pastoračních směrnic je dostupný na adrese <https://migrants-refugees.va/en/idp> v různých jazycích a formátech. Sekce pro migranty a uprchlíky vybízí všechny, aby se horlivě pustili do studia, rozhovorů i skutků vedoucích k prevenci vnitřního vysídlení a tak na tento fenomén vrhali světlo živé úvahami, modlitbou a učením papeže Františka.

Vatikán 2020

*kardinál Michael Czerny, SJ a P. Fabio Baggio, CS
zástupci sekretáře*

Seznam zkratek

20AP: Sekce pro migranty a uprchlíky, *Dvacet bodů akčního plánu*, Vatikán, 2017

EMCC: Papežská rada pro pastorační migrantů a lidí na cestách, *Erga migrantes caritas Christi*, Vatikán, 2004 (česky – Česká biskupská konference: Praha, 2006)

IDP: vnitřně vysídlené osoby

MU: Sekce pro migranty a uprchlíky Dikasteria pro integrální lidský rozvoj

PKU: Papežská rada „Cor Unum“ a Papežská rada pro pastorační migrantů a lidí na cestách, *Přijímat Krista v uprchlících a v lidech násilně odvlčených*, Vatikán, 2013

PLC: Kongregace pro katolickou výchovu, *Pastorace lidí na cestách ve formaci budoucích kněží*, Vatikán, 1986

PSOL: Sekce pro migranty a uprchlíky, *Pastorační směrnice k obchodování s lidmi*, Vatikán, 2019

PSSVVO: Sekce pro migranty a uprchlíky, *Pastorační směrnice k situaci vnitřně vysídlených osob*, Vatikán, 2020

PT: Jan XXIII., encyklika *Pacem in terris*, Vatikán, 1963 (česky – Zvon: Praha, 1996)

RH: Jan Pavel II., encyklika *Redemptor hominis*, Vatikán, 1979 (česky – Zvon: Praha, 1996)

SRS: Jan Pavel II., encyklika *Sollicitudo rei socialis*, Vatikán, 1987 (česky – Zvon: Praha, 1996)

UVS: Papežská rada „Cor Unum“ a Papežská rada pro pastorační migrantů a lidí na cestách, *Uprchlíci: výzva k solidaritě*, Vatikán, 1992

VM: Papežská rada pro mezináboženský dialog a Světová rada církví, *Výchova k míru v mnohonáboženském světě: křesťanská perspektiva*, Ženeva, 2019

Úvod

1. Na konci roku 2018 bylo podle Monitorovacího střediska pro vnitřní vysídlení (*Internal Displacement Monitoring Centre*, IDMC) ve světě vnitřně vysídleno 41,3 milionu lidí,² což je nejvyšší zaznamenaný počet v dějinách. Církev uznává definici vnitřně vysídlených osob (IDP), jak ji stanovuje OSN ve svých *Hlavních zásadách týkajících se vnitřního vysídlení* (1998): „Osoby nebo skupiny osob, které byly dohnány nebo přinuceny k tomu, aby uprchly anebo opustily své

2 Srov. Internal Displacement Monitoring Centre, *Global Report on Internal Displacement (GRID) 2019*. Geneva, 2019, s. 48. IDMC je předním zdrojem informací a analýz, které shrnuje ve své zprávě GRID <https://www.internal-displacement.org> IDMC je součástí Norské rady pro uprchlíky (Norwegian Refugee Council) www.nrc.no.

domovy či místa obvyklého pobytu, zejména v důsledku nebo ve snaze vyhnout se následkům ozbrojeného konfliktu, v situacích obecného násilí, při porušování lidských práv nebo kvůli přírodním či lidmi způsobeným katastrofám, a které přitom nepřekročily mezinárodně uznávanou státní hranici.“³

2. K tomu je třeba přidat další příčinu vnitřního vysídlení. Vlády a další činitelé nevládního sektoru včetně soukromých milicí, extremistických skupin a nadnárodních společností jsou někdy zodpovědní za plánované nebo svévolné převzetí některých území. Jejich zájmem bývá infrastruktura a další stavební projekty, ale také těžba, intenzivní zemědělství a zábor půdy. K převzetí přitom může dojít, aniž by byla řádně konzultována a náležitě odškodněna postižená společenství nebo se jim dostalo přesídlení a reintegrace. Tak vzniká situace vnitřního vysídlení.

3. V poslední době uznalo mezinárodní společenství rozsah potřeb vnitřně vysídlených osob a vyvinulo i značné úsilí k jejich řešení, včetně „Akčního plánu k prosazování prevence, ochrany a řešení pro vnitřně vysídlené osoby“.⁴ Uznáváme jeho priority, zejména důraz na zapojení vnitřně vysídlených osob do rozhodování, která se jich týkají, vnitrostátní právní předpisy a politické kroky směřující k jejich ochraně, shromažďování údajů i důslednou analýzu týkající se vnitřního vysídlení a také řešení dlouhodobého vysídlení.

4. Katolická církev vedle toho uznává a oceňuje úsilí mezinárodního společenství o vytvoření právního rámce směřujícího k ochraně vnitřně vysídlených osob i k zapojení četných aktérů občanské společnosti do reakce na vnitřní vysídlení. Tito ovšem nemohou být náhradou za vlády států ani místní orgány, které zde sehrávají primární úlohu.

3 Komise OSN pro lidská práva, *Guiding Principles on Internal Displacement*. New York, 1998, Úvod, s. 2. Tuto definici cituje také PKU, s. 50.

4 Srov. *A Plan of Action for Advancing Prevention, Protection and Solutions for Internally Displaced People 2018–2020*, <https://www.ohchr.org/Documents/Issues/IDPersons/GP20PlanOfAction.pdf>.

5. Učitel'ský úřad katolické církve již nad údělem vnitřně vysídlených osob a spolu s nimi také dalších kategorií migrantů uvažoval a stál při zrodu úvah a pokynů ohledně jejich pastorační péče. *Pastorační směrnice k situaci vnitřně vysídlených osob* (PSSVVO) se zaměřují výhradně na vnitřně vysídlené osoby, zdůrazňují některé nové výzvy, které přináší současná globální situace, a navrhuji také přiměřené pastorační kroky. Hlavním cílem těchto směrnic je předložit řadu zásadních úvah, které mohou pomoci biskupským konferencím, místním církvím, řeholním kongregacím, katolickým organizacím, všem aktérům katolické pastorace a také všem katolickým věřícím při sestavování pastoračních plánů a vytváření programů pro účinnou podporu vnitřně vysídlených osob.

6. PSSVVO jsou hluboce zakořeněny v myšlení a učení církve i její dlouholeté praktické zkušenosti s reakcí na potřeby vnitřně vysídlených osob – v minulosti i současnosti. Většina citací učitel'ského úřadu církve zmíněných v tomto dokumentu výslovně odkazuje právě k vnitřně vysídleným osobám, jiné se původně zabývají jinými kategoriemi migrantů, na vnitřně vysídlené osoby je ale lze bez obav aplikovat také. PSSVVO rovněž vycházejí z dlouhodobé praktické zkušenosti řady katolických organizací, působících v dané oblasti, i z postřehů zástupců biskupských konferencí. Ačkoli tyto směrnice schválil Svätý otec, nepředstírají, že se zabývají učením církve o vnitřním vysídlení vyčerpávajícím způsobem.

7. PSSVVO se zamýšlejí nad množstvím výzev, před které jsou dnes vnitřně vysídlené osoby postaveny, a ke každé přiřazuje seznam, jímž katolickou církev vybízí k reakci konkrétními opatřeními. Výzvy i pobídky k reakci jsou sestaveny na základě čtyř sloves papeže Františka vztahujících se k migrantům: přijímat, chránit, podporovat a začleňovat. Tato čtyři slovesa slouží jako osnova pastoračních plánů ve vztahu k mezinárodním migrantům a uprchlíkům, přičemž předkládaným dokumentem se papežův pastýřský zájem rozšiřuje také na vnitřně vysídlené osoby. Směrnice navíc zahrnují oddíl věnovaný spolupráci a týmové práci, které jsou základem úspěšných projektů a také klíčem k účinné službě vnitřně vysídleným osobám.

8. V celém tomto dokumentu výraz „katolická církev“ znamená a zahrnuje oficiální vedení církve, biskupy a biskupské konference, kněze, řeholní sestry a bratry, aktéry a představitele organizací i každého člena katolické církve.

9. Katolická církev se také s mateřskou péčí věnuje všem, kdo byli vysídleni v důsledku změny klimatu i s ní souvisejících katastrof. Tato konkrétní hrozba ovšem není v předkládaných směrnicích konkrétně zohledněna, neboť sekce MU se jí hodlá zabývat v samostatném dokumentu, který vznikne v blízké budoucnosti.

10. Ze všech krátkodobých i dlouhodobých reakcí na výzvy, s nimiž jsou vnitřně vysídlené osoby konfrontovány, se PSSVVO zabývají výhradně těmi, k nimž již došlo. Text tedy nezohledňuje kroky, které by katolická církev měla podniknout, aby vnitřnímu vysídlení úplně zabránila. Z toho vyplývá, že předkládané směrnice neřeší hlavní příčiny a spouštěče vnitřního vysídlení. Církev nicméně opakovaně zdůrazňuje význam práva na život, svobodu a bezpečí, kterých se lidé mají v zemi svého původu těšit. Všichni lidé bez ohledu na svou migrační situaci mají mít možnost zůstat doma v míru a bezpečí, bez hrozby nuceného vysídlení.

Přijímat

Neviditelnost vnitřně vysídlených osob

11. Fenomén vnitřního vysídlení je velice složitý a řešit ho není snadné. Skutečnost, že pro mezinárodní společenství je těžké nějak reagovat, i nedostatek zájmu ze strany sdělovacích prostředků a veřejnosti často zapříčiňují, že vnitřně vysídlené osoby upadnou do „zapomenutí“, dále roste jejich zranitelnost a jejich potřebám se nedostává dostatečného uznání ani uspokojení. K důvodům, proč je složité jejich situaci chápat, pak přistupuje i to, že v každé zemi jsou vnitřně vysídlené osoby postaveny před specifické problémy a jejich migrace je vedena rozmanitými důvody.

Abby katolická církev na tuto výzvu dokázala reagovat, je povolána:

12. Vybízet média a společnost v širším slova smyslu, jakož i jednotlivé vlády, aby zvyšovaly povědomí veřejnosti o tom, s čím vnitřně vysídlené osoby musejí bojovat.

Každý z nás proto musí mít odvahu, aby od uprchlíků a násilně vysídlených osob neodvracel oči, ale dovolil jejich tvářím proniknout do svého srdce, přijal je do svého světa. Nasloucháme-li jejich nadějím a zoufalství, porozumíme jejich pocitům.⁵

13. Jak v roce 1992 uvedla Papežská rada „Cor Unum“ společně s Papežskou radou pro pastorační migrantů a lidí na cestách, vysídleni by měli být z humanitárních důvodů považováni za „uprchlíky“ – srovnatelně s těmi, které tak formálně uznává Úmluva o právním postavení uprchlíků z roku 1951 –, neboť jsou oběťmi téhož typu násilí.⁶

14. Pobízet místní církve, které jsou s fenoménem vnitřního vysídlení konfrontovány, aby rozšiřovaly své znalosti a odborné porozumění problému vnitřně vysídlených osob a poskytovaly jim veškeré dostupné prostředky a zdroje. Vysoce prospěšné by bylo zapojit do tohoto úsilí katolické univerzity a studijní centra. Je vhodné vybízet místní církve, které v tomto směru mají více znalostí a odborného porozumění, aby se o získané kompetence dělily s méně zkušenými biskupskými konferencemi.

Biskupské konference rovněž mají svěřit katolickým univerzitním fakultám ve své oblasti úkol prohlubovat znalosti různých aspektů migrace, aby to bylo ve prospěch konkrétní pastorační služby migrantům.⁷

15. Podporovat a poskytovat prostředky k organizování společných vzdělávacích programů pro orgány činné v trestním řízení, činitele občanské společnosti, náboženská společenství i vládní instituce zapojené do pomoci vnitřně vysídleným osobám a jejich ochrany s cílem

5 PKU, 120.

6 UVS, 4.

7 EMCC, 71.

podpořit multidisciplinární přístup k tomuto jevu a vzájemnou výměnu informací.

16. Podporovat organizování a poskytování vzdělávacích modulů o vnitřním vysídlení i jeho základních příčinách v diecézních seminářích a formačních domech řeholních společenství, v programech pro osoby činné v pastorači na diecézní i farní úrovni a také na katolických školách.

Při sestavování vlastních učebních osnov a metod umožní semináře a vysoké školy studentům seznámit se s různými typy emigrace [...], s důvody, proč se lidé na cestu vydávají, s důsledky mobility, s obecnými zásadami patřičné pastorační péče v této oblasti, s papežskými dokumenty k tomuto tématu a také s dokumenty místních církví.⁸

17. Vybízet pastorační pracovníky, a zejména faráře, aby prosazovali pozitivní pohled na vnitřně vysídlené osoby ve svých společenstvích, která tak mohou reagovat na své křesťanské povolání, přijímat ty, kdo jim klepou na dveře, a vidět v nich Boží přítomnost.

Poskytování pohostinnosti vyrůstá ze snahy být věrný Bohu, naslouchat jeho hlasu v Písmu svatém a poznávat ho v lidech okolo nás.⁹

Chybějící údaje a formální uznání

18. Ne vždy státy shromažďují údaje o vnitřním vysídlení a často ani vnitřně vysídlené osoby formálně neuznávají. Někdy se tak děje i na úkor jejich ochrany a začlenění do specifických programů pro vnitřně vysídlené osoby.

Aby katolická církev na tuto výzvu dokázala reagovat, je povolána:

19. Přimlouvat se u mezinárodních organizací a vlád států za shromažďování údajů o vnitřním vysídlení v každé zemi.

8 PLC, Příloha, 3.

9 PKU, 83.

20. Podporovat na institucionální úrovni budování kapacit a kompetencí směřujících k formální identifikaci a uznávání vnitřně vysídlených osob.

21. Zpřístupnit katolickou infrastrukturu a znalosti s cílem zlepšit sběr a sdílení seriózních údajů o vnitřním vysídlení.

Nestabilita hostitelských společenství

22. Společenství, která vnitřně vysídlené osoby hostí, často sama bývají znevýhodněná a žijí v nestabilitě. Mnohdy jim chybějí potřebné zdroje a infrastruktura nezbytné k přijetí velkého počtu nově přichozích.¹⁰ Jen zřídka také sama těží z financování zaměřeného na vnitřně vysídlené osoby, kterým poskytují pohostinnost, což vede k nerovnému zacházení a diskriminaci. Tyto překážky mohou snadno zapříčinit zbytečné napětí.

Aby katolická církev na tuto výzvu dokázala reagovat, je povolána:

23. Podporovat mezi všemi zúčastněnými vyvážený a komplexní přístup k humanitární pomoci, aby všechny programy, zdroje a infrastruktury reagující na potřeby vnitřně vysídlených osob braly v úvahu a zahrnovaly rovněž hostitelská společenství a myslela na přínos i pro ně.

Výzva, aby dárcovské země přijaly politiku, která umožní vyhradit část pomoci, programů a služeb určených uprchlíkům a migrantům i pro místní rodiny se stejnými ekonomickými a sociálními problémy.¹¹

24. Šířit v hostitelských společenstvích kulturu setkávání, vytvářet příležitosti k osobním kontaktům s vnitřně vysídlenými osobami, zřizovat dobrovolnické skupiny a zvláštní fondy na pomoc všem lidem v ohrožení a poskytovat pastorační péči i další služby jak vnitřně vysídleným osobám, tak jejich hostitelským společenstvím.

10 Srov. PKU, 105.

11 20AP, 16b.

Úkol [církve] nabývá různých podob: osobní kontakt, obrana práv jednotlivců a skupin, [...] vytváření skupin dobrovolníků a pohotovostních fondů, pastorační péče.¹²

25. Vybízet všechny, kdo poskytují pomoc a podporu vnitřně vysídleným osobám, aby podobně pomáhali také místnímu rozvoji hostitelských společenství v oblasti zdravotnictví, vzdělání a sociální péče.

Výzva dárcovským státům, aby uzpůsobily svou materiální i humanitární pomoc ve prospěch zdravotnické infrastruktury, vzdělávacích a sociálních služeb v oblastech příjetí hned po příchodu.¹³

Odpovědnost institucí

26. Na institucionální úrovni se mohou vyskytnout nejasnosti v tom, kdo je za pomoc vnitřně vysídleným osobám odpovědný. Zásadní je proto sdílení odpovědnosti mezi vládou daného státu a institucemi místní správy. Zmatky a rozpory mezi vládními a dalšími orgány často působí, že politické strategie a programy zůstávají neúčinné a zdrojí pro péči o vnitřně vysídlené osoby je buď nedostatek, anebo se zdvojují.

Aby katolická církev na tuto výzvu dokázala reagovat, je povolána:

27. Připomínat vládám států jejich přímou odpovědnost za všechny občany, včetně vnitřně vysídlených osob. Mezi další povinnosti patří i plnění jejich základních potřeb, ochrana lidských práv a podpora jejich důstojnosti.

Mezinárodní nástroje lidských práv a humanitárního práva všechny státy zavazují, aby zajistily bezpečí a blaho všech osob spadajících pod jejich pravomoc, a to v souladu s důstojností lidské osoby.¹⁴

12 UVS, 26.

13 20AP, 16a.

14 PKU, 51.

28. Podněcovat a podporovat dialog mezi místními institucemi a vládními institucemi jednotlivých států, který by vedl ke zlepšení koordinace jejich úsilí a zvýšil účinnost jejich aktivit při pomoci vnitřně vysídleným osobám.

Účinná ochrana vyžaduje nejen dostupnost dalších lidských i finančních zdrojů, ale také silnější institucionální podporu a jasné mandáty.¹⁵

29. Aktivně spolupracovat při posílení pozice místních institucí, aby s podporou vlády daného státu dokázaly vyvinout programy a služby reagující na požadavky vnitřně vysídlených osob i nejzranitelnějších obyvatel v hostujících společnostech.

30. Podporovat zapojení vnitřně vysídlených osob do všech rozhodovacích procesů, které se jich týkají, a posílit pozice jejich představitelů, aby mohli u státních i místních orgánů hájit svá práva na plnou ochranu, začlenění a uplatňování občanských práv.

Uprchlíci [a také vnitřně vysídlené osoby] se vybízejí, aby se připojili k dobrovolníkům. Tak budou moci nechat zaznít vlastní hlas a přímo se podílet na stanovení a popsání vlastních potřeb a přání.¹⁶

Krizová intervence, trvalá řešení a dlouhodobé vysídlení

31. Z improvizovaných řešení náhlých situací bez možnosti dlouhodobého plánování, jako jsou tábory a provizorní přístřešky bez dostatečně zajištěných služeb, se někdy mohou stát řešení trvalá. Tak ve společnostech vnitřně vysídlených osob často vzniká duch závislosti na druhých.

Aby katolická církev na tuto výzvu dokázala reagovat, je povolána:

15 PKU, 69.

16 UVS, 29.

32. Hájit spravedlivé a trvalé alternativy života vnitřně vysídlených osob mimo tábory i hledání takových řešení v konzultacích s komunitami vnitřně vysídlených osob a s jejich zapojením.

Máme-li v sobě lásku, nedokážeme mlčet tváří v tvář zneklidňujícím výjevům ukazujícím po celém světě rozestet rozlehlé tábory pro uprchlíky a vnitřně vysídlené osoby.¹⁷

33. Vybízet příslušné orgány, aby vnitřně vysídleným osobám žijícím v provizorních táborech zajistily přístup k základním službám a důstojným životním podmínkám. Spravedlnost je třeba pro společenství vnitřně vysídlených osob zajistit i v krizových situacích.

Stojí před námi lidé, kteří se pokusili uniknout neúprosnému osudu, ale nakonec se ocitli v provizorních obydlích a zoufalé bídě. I oni jsou ovšem lidské bytosti, jsou to naši vlastní bratři a sestry, a jejich děti mají tentýž oprávněný nárok očekávat štěstí jako ostatní děti.¹⁸

34. Žít v komunitách vnitřně vysídlených osob naději na trvalá řešení, a tak zabránit zoufalství, fatalismu a rezignaci. Zároveň je ovšem třeba zachovat nejvyšší opatrnost a nevyvolávat falešná očekávání.

Přijímat je, projevovat jim soucit, jednat s nimi spravedlivě – to je jen pár prostých kroků, které lze podniknout, a přesto jim vlévají naději na budoucnost.¹⁹

Chránit

Mezinárodní ochrana vnitřně vysídlených osob

35. Termín „vnitřně vysídlená osoba“ je spíše povahy popisné než právní.²⁰ I když ale k vysídlení těchto osob často dochází ze stejných

17 PKU, 119.

18 Tamtéž.

19 PKU, Představení.

20 Srov. UNHCR, *Handbook for the Protection of Internally Displaced Persons*, 2008.

důvodů jako v případě uprchlíků a mají také tutéž potřebu ochrany, neteší se stejným právům ani právnímu postavení jako uprchlíci spadající pod mezinárodní právo. Hlavní odpovědnost za jejich ochranu totiž spočívá na státních orgánech, které někdy nechtějí nebo nedokážou jejich potřebu ochrany uspokojit. Proto je zásadně třeba, aby mezinárodní společenství hledalo konstruktivní způsoby, jak tuto odpovědnost posílit a podpořit, a přitom nadále respektovat národní suverenitu.

Aby katolická církev na tuto výzvu dokázala reagovat, je povolána:

36. Hájit jasné mandáty a předpisy na ochranu vnitřně vysídlených osob na místní, národní a mezinárodní úrovni.

Je třeba vyvinout jasný systém odpovědnosti za vnitřně vysídlené osoby [...]. Účinná ochrana vyžaduje nejen více lidských i finančních zdrojů, ale také větší institucionální podporu a jasnější mandáty.²¹

37. Zasazovat se o to, aby se mezinárodní společenství účinně zapojilo do posílení ochrany vnitřně vysídlených osob všude ve světě, monitorovalo přitom aplikaci stávajících mezinárodních nástrojů a také účinně zasahovalo tam, kde státy nejsou schopny nebo ochotny vnitřně vysídlené osoby chránit, aniž by přitom porušovalo zásadu subsidiarity.

38. Přimlouvat se, aby se vnitřně vysídlené osoby těšily svým občanským právům i základním lidským právům, a přitom státy vyzývat, aby dodržovaly mezinárodní nástroje lidských práv a humanitárního práva a zároveň zajistily bezpečí a blaho všech osob, které spadají pod jejich pravomoc. K tomu je zapotřebí mít odpovídající zákony a politické strategie týkající se vnitřního vysídlení, které jsou v souladu s důstojností lidské osoby.

Ochrana lidských práv vnitřně vysídlených osob vyžaduje, aby konkrétní a náležité právní nástroje i koordinační mechanismy

přijalo také mezinárodní společenství, jehož legitimní zásahy nelze považovat za porušení národní suverenity.²²

Zvláštní péče o zranitelné osoby

39. Pomoc a programy zaměřené na vnitřně vysídlené osoby jen zřídka věnují zvláštní pozornost těm nejzranitelnějším – lidem, kteří přechají před ozbrojeným konfliktem, dětem bez doprovodu nebo odloučeným od rodičů, dětským vojákům, zneužívaným ženám a dětem, zdravotně postiženým osobám a příslušníkům diskriminovaných etnických skupin.

Aby katolická církev na tuto výzvu dokázala reagovat, je povolána:

40. Hájit rozvoj a plnění programů a politických strategií směřujících k rehabilitaci vnitřně vysídlených osob, zejména nezletilých postižených v ozbrojeném konfliktu duševním traumatem nebo fyzickým zraněním, a to zvláště umožněním školní docházky, která slouží coby forma jejich ochrany a také nástroj ke strukturalizaci jejich vlastního života i života jejich rodiny.

Velké procento uprchlíků tvoří děti, které traumata způsobená během jejich vývoje postihují nejvíce, a jejich tělesná, duševní i duchovní rovnováha se tak nachází ve vážném ohrožení.²³

41. Hájit politické strategie, které chrání rodinu a brání jejímu rozdělování ve všech fázích vnitřního vysídlení, a také strategie podporující sloučení rodiny zejména v případě dětí bez doprovodu a dětí odloučených od rodičů.

Rodiny se mají těšit osobnímu a rodinnému soukromí i možnosti opětovného sloučení se svými blízkými.²⁴

22 UVS, 21.

23 UVS, 28.

24 PKU, 61.

42. Přimlouvat se, aby příslušné orgány ve všech fázích vnitřního vysídlení i při navracení nebo integraci dětí a nezletilých přímo uplatňovaly zásadu *nejlepšího zájmu dítěte*.

Povzbuzovat státy, aby v tvorbě národní legislativy respektovaly povinnosti vyplývající z Úmluvy o právech dítěte, a tak vycházely vstříc bezbrannosti nezletilých bez doprovodu nebo oddělených od vlastní rodiny.²⁵

43. Přimlouvat se za to, aby státy aplikovaly předpisy proti náboru dětských vojáků a nabízely programy vedoucí k resocializaci a opětovnému začlenění dětí, které se dostaly do konfliktů, se zvláštní pozorností věnovanou dětským vojákům.

Dětské vojáky (chlapce i dívky) je třeba po konfliktu zahrnout do programů odzbrojení, demobilizace a znovuzачlenění, aby se jim dostalo skutečné integrace.²⁶

44. Propagovat osvětové a vzdělávací kampaně proti zneužívání vnitřně vysídlených žen a dětí a také vybízet vlády, aby při řešení těchto zločinů řádně dodržovaly zákony.

Těm, kdo sexuálně zneužívají ženy, se má dostat varování a poučení o způsobených škodách. K řešení problému týrání žen je nezbytné znát motivy takového chování.²⁷

45. Vybízet státy, aby poskytovaly zvláštní opatření a ochranu vnitřně vysídleným osobám se zdravotním postižením a tak zajistily jejich bezpečí a zároveň podpořily jejich plné zapojení do hostitelské společnosti.

Povzbuzovat státy, aby přijaly takovou politiku a praxi, která migrantům, žadatelům o azyl a hendikepovaným uprchlíkům nebo uprchlíkům se zvláštními potřebami zaručí stejné možnosti, jaké jsou nabízeny ostatním postiženým občanům.²⁸

25 20AP, 7.

26 PKU, 75.

27 PKU, 73.

28 20AP, 15.

46. Podněcovat státy, aby dodržovaly mezinárodní právní předpisy proti diskriminaci vnitřně vysídlených osob na základě jejich etnického původu a stejné služby nabízely všem etnickým skupinám ve své zemi. Tam, kde hromadné vysídlení lidí na základě etnicity působí státy samotné, je třeba podporovat kampaně bojující proti takové diskriminaci a u daných států hájit právo vysídlených etnických skupin na odškodnění.

Problém uprchlíků a jiných násilně vysídlených osob lze řešit jedině za předpokladu, že jsou splněny podmínky pro skutečné usmíření. To znamená smíření mezi národy, mezi různými částmi daného národa, v rámci každé etnické skupiny a mezi jednotlivými etnickými skupinami.²⁹

Obchod s lidmi zacílený na vnitřně vysídlené osoby

47. Počet případů obchodování s lidmi a sexuálního zneužívání zaměřených na vnitřně vysídlené osoby v různých etapách jejich vysídlení se zvyšuje.

Aby katolická církev na tuto výzvu dokázala reagovat, je povolána:

48. Poskytovat vnitřně vysídleným osobám nezbytné informace, které potřebují, aby neupadly do rukou obchodníků s lidmi, a to zejména tehdy, pokud uvažují o emigraci anebo chtějí hledat ochranu v jiných státech.

Relevantní informace zahrnují prevenci, identifikaci a stíhání obchodů s lidmi, dále rizika, podoby a důsledky obchodování s lidmi a také příslušné mezinárodní i státní zákony.³⁰

49. Nabízet vnitřně vysídleným osobám i hostitelským společnostem vzdělávací a školicí programy, které jim pomohou při prevenci, ochraně i stíhání obchodu s lidmi.

29 PKU, 122.

30 PSOL, 24.

Na úrovni místního společenství je vhodné nabízet specifické vzdělávací a sebezvzdělávací programy zaměřené na posílení schopností v oblasti prevence, ochrany, stíhání a partnerství.³¹

50. Hájit u těch vnitřně vysídlených osob, které se už staly předmětem obchodování, možnost začlenění do přijímající společnosti a ochranu před dalším obchodováním.

Státy by měly zavést nebo zlepšit programy a mechanismy na ochranu, resocializaci a znovuzачlenění obětí a také jim přidělovat ekonomické zdroje zabavené obchodníkům s lidmi.³²

Vnitřně vysídlené osoby v městském prostředí

51. Vnitřně vysídlené osoby žijící v městských oblastech se často ocitají odsunuté do periferních čtvrtí nebo slumů, kde ve srovnání s ostatními zdejšími obyvateli narážejí na znevýhodněné podmínky.

Aby katolická církev na tuto výzvu dokázala reagovat, je povolána:

52. Kontaktovat vnitřně vysídlené osoby žijící ve všech periferiích měst a slumech s cílem podporovat jejich lidský rozvoj poskytnutím sociální pomoci a duchovní služby.

V „městských“ oblastech je jejich situace komplikovanější. Žijí tu uprostřed místních obyvatel, s nimiž soutěží o zaměstnanost, sociální a jiné služby i vybavenost. Kvůli finančním omezením přitom mají ztížený přístup ke vzdělání a zdravotnickým službám.³³

53. Poskytovat konkrétní podporu a pastorační péči příbuzným a rodinným příslušníkům, kteří přijali vnitřně vysídlené osoby u sebe doma a snášejí také finanční zátěž i další rizika.

31 PSOL, 24.

32 PSOL, 42.

33 PKU, 47.

Vnitřně vysídlené osoby v táborech

54. V táborech často čelí vnitřně vysídlené osoby problémům a nedostatečné ochraně, a to i když jde o tábory zřizované mezinárodními organizacemi. Pastoračním a humanitárním pracovníkům se přitom někdy ve vstupu do tábora brání, a oni tak nemohou vnitřně vysídleným osobám poskytnout sociální pomoc ani pastorační péči.

Abyste katolická církev na tuto výzvu dokázala reagovat, je povolána:

55. Podporovat budování táborů, pokud možno, v bezpečných oblastech.

Uprchlícké tábory, které jsou sice nutnou, ačkoli ne ideální strukturou pro prvotní zachycení, by měly být umístěny na místech co nejvzdálenějších od ozbrojeného konfliktu a zabezpečených před možnými útoky.³⁴

56. Usilovat o posílení bezpečnostních opatření uvnitř táborů pro vnitřně vysídlené osoby a o zavedení takových podmínek, které zdejší obyvatele vybídnu více se angažovat v otázce bezpečí pro sebe i ostatní.

Obyvatelé mají být chráněni také před nejrůznějšími podobami mravního i tělesného násilí.³⁵

57. Zasazovat se o rovnou ochranu, poskytování služeb a přístup k sociálnímu vybavení jak pro místní společenství, tak pro vnitřně vysídlené osoby žijící v blízkých táborech, aby tak nedocházelo k vytváření rozporů a napětí.

Podpora a dodržování lidských práv migrantů i jejich důstojnosti je zárukou dodržování práv a důstojnosti všech členů společnosti.³⁶

34 UVS, 15.

35 Tamtéž.

36 Srov. 20AP, II.

58. Hájit u mezinárodních organizací a vlád států právo katolických i jiných duchovních na přístup do táborů pro vnitřně vysídlené osoby a také na to, aby tamním obyvatelům mohli aktivně poskytovat sociální pomoc i pastorační péči za plného respektu k víře vysídlených osob.

Duchovní různých náboženství musejí mít úplnou svobodu setkávat se s uprchlíky a poskytovat jim odpovídající pomoc.³⁷

Ochrana humanitárních pracovníků

59. Humanitárním pracovníkům podporujícím vnitřně vysídlené osoby, zejména těm působícím v táborech, se často nedostává potřebné ochrany a bývají ohroženi jak nepřátelsky smýšlející vládou daného státu, tak konfliktními situacemi a všudypřítomným násilím.

Aby katolická církev na tuto výzvu dokázala reagovat, je povolána:

60. Hájit prostřednictvím mezinárodních organizací a vlád států plnou a účinnou ochranu všech humanitárních pracovníků pomáhajících vnitřně vysídleným osobám.

61. Zajistit, aby se lidem působícím v pastorači i dobrovolníkům pomáhajícím vnitřně vysídleným osobám dostalo patřičného školení, přípravy a podpory. Součástí tohoto procesu musejí být témata jako bezpečí a ochrana nezletilých i dospělých ve zvláště zraňujících situacích. Ve všech katolických organizacích je nezbytné konat přípravné kurzy před misemi.

Situace lidí ocitajících se v nucené migraci naléhavě vybízí kněze, jáhny, řeholníky a řeholnice i věřící laiky, aby se na tento konkrétní apoštolát náležitě připravovali.³⁸

37 PKU, 62.

38 PKU, 97.

Nevyřešené etnické konflikty

62. Vnitřní vysídlení mohou způsobit také etnické nebo kmenové konflikty a církve ne vždy aktivně usilovala o jejich vyřešení tím, že by odsoudila nespravedlnosti a podporovala usmíření a mír.

Aby katolická církev na tuto výzvu dokázala reagovat, je povolána:

63. Usilovat o usmíření, vzájemné přijetí a respekt mezi etnickými nebo kmenovými skupinami, podporovat uzdravení paměti, znovu se učit komunikovat a přijmout životní postoj bez násilí.

Ve světle víry tíhne solidarita k tomu, aby překročila sebe sama a získala specificky křesťanské rysy plného obdarování, odpuštění a smíření.³⁹

64. Povzbuzovat církevní představitele, aby se zapojovali do prostých, avšak účinných veřejných gest v zájmu míru, jako je pozvání všech zúčastněných ke společné modlitbě.

Tou cestou je modlitba, pokora a láska. Jdeme-li společně, děláme-li společně něco pro druhé i pro náš společný domov, objevujeme znovu v srdci naší katolicity starodávný význam přisuzovaný Římskému stolci, který je povolán „předsedat celému shromáždění v lásce“.⁴⁰

65. „Výchovou k míru“ zdůrazňovat lidem působícím v pastoraci i křesťanským společenstvím, že církve nutně musí zachovávat spravedlnost a v občanských konfliktech stavět mosty.

V našem současném prostředí, poznamenaném ztrátou lidských životů, ničením domů, majetku a infrastruktury, imigrační a uprchlickou krizí, negativními dopady na životní prostředí, traumatizací celých generací a zneužíváním omezených zdrojů k hromadění zbraní na úkor vzdělání a rozvoje, se z výchovy k míru stává nezbytnost.⁴¹

39 SRS, 40.

40 František, *Promluva k evropským východním katolickým biskupům*, 14. 9. 2019.

41 VM, Preambule.

Podporovat

Směřování k ekonomickému začlenění

66. Členové vysídlených komunit jsou často vyloučeni z plné ekonomické a sociální účasti, přestože by ve svých zemích již měli mít plná občanská práva.

Aby katolická církev na tuto výzvu dokázala reagovat, je povolána:

67. Podporovat vytváření a přijetí vhodných nástrojů a metod, které by všem zúčastněným organizacím umožnily spravedlivě vyhodnotit potřeby vnitřně vysídlených osob.

Když církev odpovídá na Boží příkázání a pečuje o duchovní a pastorační potřeby lidí, nejen že tak podporuje lidskou důstojnost každého člověka, ale také hlásá evangelium lásky a pokoje v situacích nucené migrace.⁴²

68. Organizovat financované programy a dobrovolníky podporující účast vnitřně vysídlených osob na hospodářském a společenském životě po počátečním stavu nouze, například zajištěním přístupu vnitřně vysídlených osob na trh práce a k zabezpečení obživy.

Velmi důležitá nicméně zůstává účast na pomoci neboli na „prvním přijetí“ [...]. Stejně důležitá jsou opatření „opravdového přijetí jako takového“ zaměřená na postupnou integraci a soběstačnost přistěhovalého cizince.⁴³

69. Vybízet státy, aby vnitřně vysídleným osobám žijícím mezi místním obyvatelstvem zajišťovaly řádný přístup ke vzdělání a zdravotnickým službám, a zaručit, aby se tyto služby poskytovaly jak vnitřně vysídleným osobám, tak místním obyvatelům.

Člověk má právo na život, na tělesnou nedotknutelnost, na nutné a dostatečné prostředky k důstojnému způsobu života: mezi

42 PKU, Představení.

43 EMCC, 43.

ně patří především obživa, ošacení, bydlení, odpočinek, lékařská péče a nezbytné sociální služby.⁴⁴

70. Vyžadovat od lidí působících v pastoraci, aby za účelem nabídky pomoci a ochrany vyhledávali a identifikovali vnitřně vysídlené osoby žijící v provizorních útočištích a tam, kde je to možné, aby je také pobízeli k přestěhování do náhradního, vybaveného ubytování.

Stojí před námi lidé, kteří se pokusili uniknout neúprosnému osudu, ale nakonec se ocitli v provizorních obydlích a zoufalé bídě. I oni jsou ovšem lidské bytosti, jsou to naši vlastní bratři a sestry a jejich děti mají tentýž oprávněný nárok očekávat štěstí jako ostatní děti.⁴⁵

71. Přimlouvat se za účast a začlenění vnitřně vysídlených osob do provádění strategií, které stanovují možná udržitelná a trvalá řešení vedoucí ke snížení výskytu a dopadu vysídlení a které vnitřně vysídleným osobám zajišťují účast v místních ekonomikách a příspěvní k hospodářskému růstu.

72. Podporovat přístup vnitřně vysídlených osob k programům a dárkám sociální podpory, které jsou přenositelné mezi různými regiony v rámci jednoho státu, a tak jim zajistit pokračování státní podpory v souladu s jejich občanskými právy.

Potřeba osobních dokladů

73. V rozvojových zemích se děti vnitřně vysídlených osob při narození ne vždy registrují a ani později nemusejí mít žádnou formu osobní identifikace, která by je opravňovala k uplatnění práv coby občanů a bránila tomu, aby se ocitly bez státní příslušnosti.

Aby katolická církev na tuto výzvu dokázala reagovat, je povolána:

74. Vytvářet mechanismy, jimiž církev bude těm vnitřně vysídleným osobám křesťanského vyznání, jimž chybí jiné formy průkazu

44 PT, 11.

45 PKU, 119.

totožnosti, vydávat dokumenty, jako například potvrzení o křtu nebo osvědčení o zápisu do školy.

75. Naléhat na vlády, aby zajišťovaly úplnou a řádnou dokumentaci všech nově narozených na svém území, a nikdo tak nebyl zbaven státní příslušnosti ani svých občanských práv. Církevní organizace zaměřené na humanitární a sociální péči by mohly vnitřně vysídleným osobám pomáhat s přípravou dokumentace nezbytné pro dokončení procedury k získání rodného listu nebo jiných forem průkazu totožnosti.

Povzbuzovat státy, aby respektovaly své povinnosti vycházející z Úmluvy o právech dítěte vzhledem ke všem nezletilým migrantům, a doporučit [...] c) Přijetí politiky, která bude vyžadovat registraci všech narozených, čímž poskytne každému novorozenci možnost mít rodný list.⁴⁶

Zdravé a transparentní řízení

76. Prostředky přidělené na podporu vnitřně vysídlených osob se někdy vlivem korupce anebo špatného řízení odklánějí anebo ztrácejí, a proto se nedostanou k zamýšleným příjemcům.

Abby katolická církev na tuto výzvu dokázala reagovat, je povolána:

77. Odsuzovat veškerou korupci humanitárních pracovníků, agentur, vlád i místních církví, které odvádějí prostředky z programů určených pro vnitřně vysídlené osoby, a při správě humanitárních fondů trvat na jasném a mezinárodním účetnictví.

Do této půdy bylo zaseto semeno království. Musíme ho rozpoznat, opatrovat a chránit, aby nic z dobra, které Bůh zasel, nechřadlo kvůli falešným zájmům, jež rozsévají korupci a bují ze zbídačování těch nejhudších.⁴⁷

46 20AP, 8.

47 František, *Promluva ke střeadoamerickým biskupům*, Panama 21. 1. 2019.

Financování místních církví

78. Vzhledem k omezeným finančním zdrojům není místní církev často schopna vyčlenit dostatečné prostředky na podporu vnitřně vysídlených komunit a pastorační péči o ně.

Aby katolická církev na tuto výzvu dokázala reagovat, je povolána:

79. Zvýšit schopnost místních církví získávat finanční prostředky, aby se dostaly ke zdrojům, které se na mezinárodní i státní úrovni nabízejí organizacím občanské společnosti zapojeným do pomoci vnitřně vysídleným osobám.

80. Podporovat větší solidaritu mezi místními církvemi tak, aby se o finanční zdroje dělily s těmi, na kterých spočívá těžší břímě pomoci vnitřně vysídleným osobám, a žádat katolické finanční agentury, aby potřebám církví, které se snaží vnitřně vysídleným osobám pomáhat, přikládaly prioritu.

Bylo by také vhodné, aby katolické agentury, jednotlivci i finanční skupiny při rozhodování, které projekty podpořit, upřednostňovali návrhy předložené katolickými institucemi.⁴⁸

81. Pobízet řeholní kongregace, aby vysílaly misionáře ke spolupráci v diecézní duchovní službě vnitřně vysídleným osobám, a tak místním církvím umožnily snížit personální náklady, a také jim zpřístupnily svůj majetek a vybavení, které by jinak zůstaly nevyužity.

Oběť člověka, který se dobrovolně rozhodl žít v chudobě, čistotě a poslušnosti, a solidarita s těmito lidmi spolu s poskytnutím podpory v nelehké situaci jsou také svědectvím o hodnotách schopných vzbuzovat naději v tak smutných situacích.⁴⁹

48 PKU, 104.

49 EMCC, 83.

Potřeba duchovního růstu

82. Programy pro vnitřně vysídlené osoby se často zaměřují na hmotné potřeby, avšak zanedbávají, jaký význam má pro odolnost a posilu vnitřně vysídlených osob jejich náboženský a duchovní rozměr. Je nezbytný pro integrální lidský rozvoj, který má být konečným cílem každého programu zaměřeného na vnitřně vysídlené osoby.

Aby katolická církev na tuto výzvu dokázala reagovat, je povolána:

83. Vybízet katolické i jiné univerzity, aby podporovaly interdisciplinární výzkum vnitřního vysídlení a otázky vnitřně vysídlených osob začleňovaly do svých akademických programů, přičemž náboženskému a duchovnímu rozměru věnovaly zvláštní pozornost.

Katolické univerzity vždy usilovaly o harmonizaci bádání vědeckého s teologickým a navazovaly dialog mezi rozumem a vírou [...]. Stejně tak je důležité uvažovat nad reakcemi – principiálně negativními a někdy i diskriminačního nebo xenofobního rázu –, jaké přijímání migrantů v zemích s pradávnoú křesťanskou tradicí vyvolává, a vypracovat plány směřující k formaci svědomí.⁵⁰

84. Vybízet místní biskupy, aby přijímali specifické pastorační struktury a programy zaměřené na hmotné i duchovní potřeby vnitřně vysídlených osob a na jejich fungování také vyčlenili odpovídající finanční i lidské zdroje.

Přirozeným prostředím pastoračních aktivit je především farnost, která tak může novým a čerstvým způsobem žít své starobylé povolání být „domem, kde se host může uvolnit“. V případě potřeby lze zakládat i personální farnosti nebo „missiones cum cura animarum“ [...], a tak lépe reagovat na pastorační potřeby násilně vysídlených osob.⁵¹

50 František, *Promluva ke členům Mezinárodní federace katolických univerzit*, 4. 11. 2017.

51 PKU, 91.

85. Podporovat v postižených oblastech katolické školy, aby přijímaly vnitřně vysídlené osoby a poskytovaly jim stipendia, i když jde o lidi jiného náboženství, s cílem podpořit jejich právo na vzdělání, přičemž se tyto školy nemají zpronevěřovat svému náboženskému základu.

Katolické školy se nesmějí zříkat své osobité charakteristiky a vlastního křesťanský orientovaného výchovného plánu, ani když jsou do nich přijímány děti migrantů jiného náboženství.⁵²

Zapojení vnitřně vysídlených osob

86. Vnitřně vysídlené osoby se do vývoje a plnění programů zaměřených na jejich potřeby zapojují jen zřídka.

Abyste katolická církev na tuto výzvu dokázala reagovat, je povolána:

87. Radit se s vysídlenými společenstvími předtím, než začne hájit jejich identifikaci jako vnitřně vysídlených osob, neboť není jisté, zda oni chtějí, aby se k nim takto přistupovalo.

88. Vtahovat vnitřně vysídlené osoby do rozhodovacích procesů, které ovlivňují jejich ekonomické a sociální postavení, a vybízet instituce a nevládní organizace, aby podporovaly inkluzi.

Obyvatelé mají být chráněni také před nejrůznějšími podobami mravního i tělesného násilí a má se jim dostat možnosti účastnit se rozhodnutí, která ovlivňují jejich každodenní život.⁵³

52 EMCC, 62.

53 UVS, 15.

Začleňovat

Podpora trvalých řešení

89. Při řešení vnitřního vysídlení často vládám i jiným institucím chybí dlouhodobější vize s cílem najít trvalé řešení a jen zřídkakdy se chtějí při podpoře vnitřně vysídlených osob pouštět do dlouhodobého plánování.

Aby katolická církev na tuto výzvu dokázala reagovat, je povolána:

90. Usilovat o to, aby všichni zúčastnění hledali trvalá řešení vnitřního vysídlení a zajistili, že nouzové tábory se pro vnitřně vysídlené osoby nestanou trvalým ubytováním. Tábory jsou jen dočasná řešení a odpovídající bydlení nenahrazují.

*Tábory musejí zůstat tím, k čemu byly určeny, tedy jako nouzové, a proto dočasné řešení.*⁵⁴

91. Podporovat zřizování stálých výborů s účastí vlády, vnitřně vysídlených osob, humanitárních a rozvojových partnerů, dárců, organizací občanské společnosti i soukromého sektoru s cílem nalézt trvalá řešení pro různé situace vnitřního vysídlení. Dlouhodobé programy je nutné rozvíjet společně se všemi zúčastněnými stranami.

92. Přimlouvat se u vlád a dalších dárců, aby vyčleňovali finanční prostředky na investice do obnovy bydlení a infrastruktury v místech, odkud pocházejí vnitřně vysídlené osoby, a tak jim umožnili bezpečný a dobrovolný návrat.

*Bezpochyby je k tomu zapotřebí, aby se mezinárodní společenství odhodlalo k přiměřeným a dlouhodobým finančním závazkům v situacích po konfliktu, a tak uprchlíkům i vnitřně vysídleným osobám umožnilo důstojný návrat domů, kde znovu začnou normální život spolu s ostatním obyvatelstvem.*⁵⁵

54 UVS, 15.

55 PKU, 80.

93. Naléhat na vlády, aby podporovaly místní integraci vnitřně vysídlených osob tak, že je začlení do dlouhodobých národních i místních rozvojových plánů a sítí sociálního zabezpečení.

Hostitelské země musí učinit více než jen předložit jednoduchou odpověď na první pomoc a základní služby. Musí poskytnout struktury, které umožní těm, kteří zůstanou dlouhodobě, aby se realizovali, a přispěli tak k rozvoji hostitelské země.⁵⁶

94. Angažovat se s dalšími zúčastněnými stranami v pokročilém plánování rozsáhlého vysídlování zejména v zemích, kde se jeví jako konkrétní a pravděpodobné. Tyto plány opírající se o minulé zkušenosti by měly zahrnovat i přidělování finančních prostředků na budování infrastruktury a rozvoj odpovídajících kapacit a programů.

Integrace mezi společenstvím hostujícím a vnitřně vysídleným

95. Vnitřně vysídlené osoby a jejich hostitelská společenství často pracně usilují o integraci. Brání jí totiž celá řada faktorů, včetně nedostatku podpůrných programů pro hostitelská společenství, marginalizace vnitřně vysídlených osob v táborech a slumech i malé zapojení obou skupin do integračních procesů.

Aby katolická církev na tuto výzvu dokázala reagovat, je povolána:

96. Poskytovat vnitřně vysídleným komunitám a hostitelským společenstvím vedení a pomoc s cílem podpořit vzájemnými kontakty skutečné začlenění a vyhnout se tomu, aby se komunity vnitřně vysídlených osob dostaly do ghetta.

[Jedním z hlavních úkolů] pastoračního pracovníka v oblasti migrace [je] tedy především [...]: vedení na cestě správné integrace, která se vyvaruje kulturního ghetta.⁵⁷

56 20AP, III.

57 EMCC, 78.

97. Poskytovat vnitřně vysídleným osobám poučení o patřičném chování, dodržování místních pravidel a občanských zákonů i otevřenosti vůči hostitelskému společenství.

Pastorační pracovníci, kteří mají zvláštní schopnosti v kulturním zprostředkování [...], jsou vyzýváni k tomu, aby pomáhali spojovat zákonné požadavky řádu, legality a sociální jistoty s křesťanským povoláním k pohostinnosti a ke konkrétní lásce.⁵⁸

98. Rozvíjet programy zaměřené konkrétně na rozvíjení schopnosti hostitelských společenství a vnitřně vysídlených osob, aby přijaly a docenily bohatství druhých a podpořily pozitivní a kvalitní interakci mezi oběma skupinami.

Přítomnost migrantů a uprchlíků je příležitostí k vytvoření nového porozumění a rozšíření obzorů. To se vztahuje jak na ty, kteří jsou přijímáni a mají zodpovědnost respektovat hodnoty, tradice a zákony komunity, která je přijímá, tak na místní obyvatele; ti jsou povoláni, aby rozpoznali přínos, kterým může každý migrant blahodárně přispět celé komunitě.⁵⁹

Duchovní péče o vnitřně vysídlené osoby – katolíky

99. Vzhledem k etnickým, kulturním a jazykovým odlišnostem vnitřně vysídlených osob, často také k jejich odlišnému obřadu i k tomu, jak mimořádně jsou zranitelní, místní církve mnohdy bojují se snahou vyvinout mechanismy zaměřené na účinné začlenění vnitřně vysídlených osob katolického vyznání do místních farností.

Aby katolická církev na tuto výzvu dokázala reagovat, je povolána:

100. Poskytovat vnitřně vysídleným katolíkům – zejména během jejich počátečního usazování – duchovní péči, která respektuje jejich tradice, zvyky a obřady. Vedle toho je zvláště účinné začleňovat do poskytování pastorační péče těmto společenstvím samotné vnitřně vysídlené osoby.

58 EMCC, 42.

59 20AP, IV.

Vytvářejí-li imigranti početnější a homogennější skupiny, jsou povzbuzováni k udržení vlastní specifické katolické tradice. Proto je potřebná snaha zajistit organizovanou formu náboženské služby kněžími stejného jazyka, kultury a obřadu, jako jsou imigranti.⁶⁰

101. Podporovat místní církve při rozvoji programů zaměřených na začlenění vnitřně vysídlených osob – katolíků do příslušných farností tak, že jim poskytnou teologické podněty, lidské i finanční zdroje a také pastorační směrnicí a materiály.

Bude důležité rozvíjet činnost, která by směřovala k vzájemnému poznání, přičemž by využívala všechny příležitosti nabízené řádnou pastorační péčí, aby do života farnosti zapojila také imigranty.⁶¹

102. Vybízet biskupské konference, aby koordinaci duchovní služby vnitřně vysídleným osobám svěřily biskupské komisi, kterou povede delegát vybraný biskupy.

Pro lepší koordinaci všech pastoračních aktivit ve prospěch imigrantů mají biskupské konference svěřit tuto úlohu komisi k tomu určené a jmenovat jejího národního ředitele; ta bude řídit příslušné diecézní komise.⁶²

Návrat a opětovné začlenění

103. Vnitřně vysídlené osoby nemají vždy možnost vrátit se domů, a i když to možné je, mohou se ocitnout před celou řadou výzev, jako je etnické pronásledování, nedostatečný přístup k alternativnímu a udržitelnému živobytí nebo nedostatek opatření na podporu jejich opětovného začlenění. Proces reintegrace je ještě obtížnější, pokud návrat není dobrovolný.

Aby katolická církev na tuto výzvu dokázala reagovat, je povolána:

60 EMCC, 50.

61 Tamtéž.

62 Tamtéž, 70.

104. Přimlouvat se u všech zúčastněných stran, aby vyvíjely opatření a mechanismy k posouzení, zda je návrat vnitřně vysídlených osob vhodný. Toto důkladné šetření je třeba provést ještě předtím, než se vnitřně vysídleným osobám nabídne možnost návratu.

105. Podporovat plnou účast vnitřně vysídlených osob na plánování a řízení jejich návratu a také prosazovat, aby byl slyšet jejich názor při vládním plánování. Návrat musí být vždy bezpečný a dobrovolný, nikdy se nesmí dít proti vůli vnitřně vysídlených osob.

*Rozhodnutí o návratu do země původu musí být nejen učiněno svobodně, ale mělo by rovněž brát v úvahu udržitelnost takové repatriace.*⁶³

Význam spolupráce

Spolupráce a koordinace katolických aktérů

106. Církevní aktéři musejí ve vztahu k vnitřně vysídleným osobám spolupracovat a sdílet tytéž cíle. Chybí-li mezi nimi jednota cíle v obraně vnitřně vysídlených osob i v plánování programů, může to negativně ovlivnit účinnost. Při lepší spolupráci by přitom místní církve mohly těžit ze snazšího přístupu ke znalostem, zdrojům i financování.

Aby katolická církev dokázala rozvíjet spolupráci mezi aktéry své pastorační služby, je povolána:

107. Podporovat lepší koordinaci úsilí všech katolických aktérů na globální, regionální, celostátní i místní úrovni, vyhýbat se soupeření a respektovat primární odpovědnost místních biskupů, aby se účinnost služeb poskytovaných vnitřně vysídleným osobám zlepšovala ve světle katolické sociální nauky.

Katolické charitativní organizace by vždy měly úzce spolupracovat s místní diecézní/eparchiální strukturou pod vedením diecézního/eparchiálního biskupa.⁶⁴

108. Podporovat vytváření místních, národních i mezinárodních katolických sítí s cílem sdílet osvědčené postupy, informace a zdroje, posilovat spolupráci a koordinovat práci v zájmu obhajoby vnitřně vysídlených osob.

Ačkoli katolická církev již podnikla některé důležité kroky k účinné koordinaci mezi svými institucemi, stále zde existuje prostor pro zlepšení.⁶⁵

109. Nabízet specializovaná školení všem, kdo působí v pastoraci, a podporovat výměnu informací i podpůrných aktivit mezi církví původu a tou, která se ujímá vnitřně vysídlených osob.

Tato duchovní služba jednoznačně vyžaduje patřičnou formaci všech, kdo se jí chtějí zhostit nebo byli jejím prováděním pověřeni. Je proto nezbytné, aby se „duchovní, teologická, právní i pastorační formace v seminářích od samého počátku [...] zaměřovala na problémy, které pastorační péče o lidi na cestě vyvolává“.⁶⁶

Ekumenická a mezináboženská spolupráce

110. Zejména tam, kde církev tvoří menšinu, by posílení ekumenické a mezináboženské spolupráce mohlo aktérům katolické pastorace pomoci, aby se dostali ke znevýhodněným vnitřně vysídleným společenstvím a tam svou službu vykonávali naplno.

Aby katolická církev dokázala rozvíjet ekumenickou a mezináboženskou spolupráci, je povolána:

111. Povzbuzovat katolické aktéry, aby při provádění programů zaměřených na vysídlené osoby spolupracovali s jinými náboženskými

64 PKU, 102.

65 PSOL, 40.

66 PKU, 101.

organizacemi, a přitom nezapomínali, že poslání a cíle partnerských organizací musejí být slučitelné s povoláním a naukou katolické církve.

Sjednoci v tomto poslání, o němž rozhoduje především sám Kristus, mají všichni křesťané hledat to, co už je spojuje, ještě dříve než se uskuteční jejich plné společenství. Tato jednota je apoštolská i misionářská [...]. Díky této jednotě se můžeme společně přiblížit k velkolepému bohatství lidského ducha, jež se projevuje ve všech náboženstvích.⁶⁷

112. Podporovat aktivní spolupráci mezi náboženskými organizacemi při využívání všech komunikačních prostředků s cílem poskytovat vnitřně vysídleným osobám a lidem zasaženým konflikty jisté a spolehlivé informace.

Spolupráce mezi různými křesťanskými církvemi a nejrůznějšími nekřesťanskými náboženstvími na tomto charitativním díle povede k novým pokrokům při hledání a dosažení plnější jednoty lidské rodiny.⁶⁸

113. Podporovat spolupráci mezi náboženskými organizacemi na státní úrovni při sdílení informací a prosazování politických strategií, právních předpisů a programů zaměřených na přijetí, ochranu, podporu a začlenění vnitřně vysídlených osob.

Společné akce a spolupráce s různými církvemi a církevními společenstvími, jakož i společné úsilí s těmi, kdo vyznávají jiné náboženství, by mohly vést k přípravě stále naléhavěji potřebných výzev ve prospěch uprchlíků a jiných násilně vysídlených osob.⁶⁹

114. Vybízet místní církve, aby své pastorační pracovníky i věřící formovaly k ekumenickému a mezináboženskému dialogu, a oni

67 RH, 12.

68 UVS, 34.

69 PKU, 110.

tak mohli využít všech příležitostí, které k dialogu nabízí přítomnost vnitřně vysídlených osob jiných náboženství.

Dnešní nábožensky stále více různorodé společnosti [...] vyžadují od katolíků jasnou ochotu k opravdovému mezináboženskému dialogu. Za tímto účelem musí být pro věřící i samotné pastorační pracovníky v místních církvích zajištěna důkladná formace a informovanost ohledně ostatních náboženství [...]. Místní církve mají pečovat o zařazení takovéto formace do výchovných programů v seminářích, školách a farnostech.⁷⁰

Spolupráce s dalšími aktéry

115. Spolupráce s vládními institucemi, mezinárodními organizacemi, sdruženími občanské společnosti, podnikatelským sektorem a sdělovacími prostředky je příležitostí nabídnout vnitřně vysídleným osobám lepší služby a přispět ke zlepšení jejich života.

Aby katolická církev dokázala rozvíjet spolupráci s dalšími aktéry, je povolána:

116. Pomáhat vládám i mezinárodním organizacím při stanovení klíčových aktérů a představitelů místních komunit kvůli vývoji a plnění programů zaměřených na vnitřně vysídlené osoby.

Aby byla spolupráce a koordinace efektivní, musí zahrnovat také občanskou společnost, náboženské organizace a náboženské představitele, jakož i podnikatelský sektor a média.⁷¹

117. Navázat – je-li to vhodné – institucionální spolupráci s mezinárodními organizacemi a institucemi s cílem hledat a účinně reagovat na mimořádné humanitární situace, které způsobují masivní přesídlování.

118. Vybízet vládní instituce a mezinárodní organizace ke sdílení údajů a informací o vnitřně vysídlených osobách s ostatními aktéry.

70 EMCC, 69.

71 PSOL, 39.

Vzájemná výměna znalostí a informací je pro zajištění účinné reakce klíčová.

Je důležité, aby se navazovala stále účinnější a vydatnější spolupráce založená nejen na výměně informací, ale také na posílení sítí schopných zajistit rychlý a pronikavý zásah.⁷²

119. Podporovat úsilí mezinárodního společenství o rozvíjení mnohostranného dialogu zaměřeného na posílení uznání a ochrany vnitřně vysídlených osob, a to vždy při dodržení zásad sociální nauky církve.

Je proto nezbytné, aby se státy dočkaly podpory mnohostranného systému, který je navíc dnes třeba posílit a reformovat, aby doplnil to, co církev definuje jako „znamení doby“, a účinně a přiměřeně se postavil výzvam naší doby.⁷³

Závěr

120. Papež František ve svém poselství ke 105. světovému dni migrantů a uprchlíků prohlásil:

Odovědi na výzvu, kterou současná migrace přináší, lze shrnout do čtyř sloves: přijímat, chránit, podporovat a začleňovat. Ale tato slovesa neplatí jen pro migranty a uprchlíky. Vyjadřují poslání církve vůči všem obyvatelům existenčních periferií, které je třeba přijímat, chránit, podporovat a začleňovat.⁷⁴

121. Těmito slovy nám Svatý otec připomíná, že přijetí, ochrana, podpora a začlenění zranitelných lidí na cestách – včetně těch, kdo se ocitli ve vnitřním vysídlení – pomáhají nám všem budovat

72 František, *Poselství ke 103. světovému dni migrantů a uprchlíků*. Vatikán, 2016 (česky – Česká biskupská konference: Praha, 2016).

73 Parolin, P., *Vystoupení na 2. kolokviu Svatého stolce a Mexika o mezinárodní migraci*. Vatikán, 2018.

74 František, *Poselství ke 105. světovému dni migrantů a uprchlíků*. Vatikán, 2019 (česky – Česká biskupská konference: Praha, 2019).

spravedlivější společnost, která zahrne všechny a podporuje integrální lidský rozvoj všech svých členů.

V tomto okamžiku lidských dějin, silně poznamenaném migrací, nemá druhořadou důležitost otázka identity. Ten, kdo emigruje, je nucen modifikovat některé aspekty, které jsou pro jeho osobnost určující, a aniž by tomu chtěl, nutí ke změně i ty, kdo ho přijímají. Jak máme prožívat tyto změny, aby se nestaly překážkou autentického rozvoje, ale aby byly příležitostmi pro opravdový lidský, společenský a duchovní růst při respektování a prosazování takových hodnot, jež činí člověka stále více člověkem se správným vztahem k Bohu, ke druhým lidem i ke stvoření?⁷⁵

122. V reakci na výzvu vnitřního vysídlení je katolická církev vybidnuta, aby poskytovala pastorační péči vnitřně vysídleným osobám i jejich hostitelským společenstvím a usilovala o usmíření a udržitelný rozvoj v rámci daných zemí.

Cílem těchto zásahů církve je poskytnout uprchlíkům, vnitřně vysídleným osobám i obětem obchodování s lidmi příležitost, aby dosáhli své lidské důstojnosti jak produktivní prací a převzetím práv i povinností hostitelské země, tak tím, že nikdy nezapomenou sytit svůj duchovní život.⁷⁶

Jak tento dokument používat

Sekce pro migranty a uprchlíky doufá, že místní církve a katolické organizace naleznou v PSSVVO užitečný materiál pro řešení otázky vnitřně vysídlených osob i konkrétních potřeb svých bratří a sester. Při vyhodnocování stávajících programů nebo plánování nových, při zvyšování povědomí nebo při hájení zájmů potřebných neváhejte, prosím, využít ty odpovědi z PSSVVO, které se zdají být zvláště důležité pro vaši oblast, a rozšířit je na základě sociálního učení církve.

75 František, *Poselství ke 102. světovému dni migrantů a uprchlíků*. Vatikán, 2015 (česky Česká biskupská konference: Praha, 2015).

76 PKU, Představení.

Konkrétně sekce navrhuje toto:

1. Využívat PSSVVO v informačních a osvětových kampaních a vést místní snahy o přijetí, ochranu, podporu a integraci vnitřně vysídlených osob.
2. Sdílet tuto brožuru i dokumenty, které cituje, s katolickými nevládními organizacemi a sdruženími občanské společnosti ve vaší zemi – zejména s těmi, které se zabývají vnitřně vysídlenými osobami a dalšími zranitelnými lidmi na cestě – a vybídnout je, aby se zapojily do společné akce a hájení práv potřebných.
3. Vytipovat vládní úředníky své země, kteří jsou odpovědní za vnitřně vysídlené osoby, a zahájit s nimi dialog na základě těchto PSSVVO.

Sekce pro migranty a uprchlíky chce shromažďovat zkušenosti vnitřně vysídlených osob i všech, kdo se zapojují do jejich doprovázení. Záměrem je zejména zviditelnit pozitivní zkušenosti, plodné iniciativy a osvědčené postupy. Sekce pro migranty a uprchlíky má také zájem o zpětnou vazbu k tomu, jaké je přijetí PSSVVO v pastorační, ekumenické i mezináboženské oblasti, jak je přijímá občanská společnost a jak na ně reaguje vláda. Zprávy tohoto druhu, prosím, zasílejte na adresu info@migrants-refugees.va

Chcete-li získat soubory této brožury nebo ostatní v ní zmíněné dokumenty, případně další aktualizace a úvahy, navštivte webovou stránku Sekce pro migranty a uprchlíky: migrants-refugees.va

Ve jménu všech vnitřně vysídlených osob i těch, kdo je velkoryse a nezištně doprovázejí, kéž Bůh požehná každé úsilí o usmíření i každé milosrdné dílo, kterým „sebere rozprchlé z Izraele a rozptýlené z Judy shromáždí od čtyř stran země“ (Iz 11,12).

4. SBÍRKA HALÉŘ SV. PETRA

12. ČERVNA 2020

Aktualizovaná nota Státního sekretariátu týkající se významu, účelu a použití prostředků z uvedené sbírky a také příspěvku stanoveného v kán. 1271 CIC

Z historie

Už Pán Ježíš během svého veřejného působení, věnovaného zvěstování Božího království, přijímal pro skupinu dvanácti apoštolů materiální pomoc (srov. Lk 8,1–3). Díky této podpoře pomáhali i potřebným (srov. Jan 12,4–7). Po Letnicích církev pochopila, že je třeba pomoci těm, kdo se věnují službě (srov. 1 Tim 5,17–18). Svatý Pavel pořádal sbírku mezi těmi, kdo se obrátili z pohanství, na podporu jeruzalémské komunity. Odůvodněním bylo splácení jakéhosi dluhu vůči těm, od koho obdrželi dar víry (srov. Řím 15,25–27).

Termín „svatopetrský haléř“ byl používán ve středověku pro označení odvodu, který byl jako roční příspěvek poukazován Svatému stolci od států a signorií, které se svěřily pod jeho ochranu.

S protestantskou reformou, která rozdělila mnohé evropské státy, a s koncem feudálního režimu v jeho středověké podobě, bylo ukončeno také vazalství mezi evropskými monarchiemi a papežem.

V moderní době musel papež Pius IX. v důsledku vzbouření roku 1848 opustit Řím a utéci do Gaety. Tím se ocitl v těžké ekonomické situaci. Aby mu pomohli, vybrali biskupové Spojených států 25 tisíc dolarů. Také výbor *Comité Catholique* ve Francii doporučil biskupům, aby vyzvali věřící k velkodušným darům.

Když o deset let později obsadilo Sardinsko-piemontské království část papežských států, Svatý stolec se znovu nacházel v ekonomických obtížích. Německy mluvící katolíci se v roce 1860 setkali ve Vídni, kde založili Bratrstvo sv. Michaela, jehož členové se zavázali k měsíčnímu daru na podporu papeže v hodnotě minimálně jednoho feniku. Francouzský kardinál Louis de Bonald, arcibiskup z Lyonu,

se ve stejném roce ujal iniciativy, která vyústila v založení podobného díla s názvem *Denier de Saint-Pierre* se sídlem v každé diecézi.

Tato praxe byla v roce 1871 s konečnou platností stvrzena encyklikou *Saepe venerabiles* papeže Pia IX. Papež, který v předchozím roce přišel o Řím a to, co zůstávalo z papežských států, děkoval katolíkům z celého světa za obdrženou pomoc, která se stala neodmyslitelnou pro činnost Římské kurie, a tedy pro vykonávání jeho služby pastýře univerzální církve.

V průběhu historie, především novodobé, používali jednotliví papežové zisk z obdržených darů také na pomoc národům a diecézím zasaženým válkou a přírodními katastrofami.

Účel

Svatopetrský halěř představuje ve své podstatě milodar, třeba i malý obnos, který má ale široký pohled i záběr. Nemá totiž význam pouze praktický, ale i silně symbolický, protože je znamením společenství s papežem. Není tedy od věci zdůraznit, že také Svato­petrský halěř je projevem sounáležitosti s církví a projevem lásky k viditelné hlavě této církve. Papež Benedikt XVI. zdůraznil zvláštní církevní význam této sbírky: „Svato­petrský halěř je typickým vyjádřením účasti všech věřících na dobročinných iniciativách římského biskupa ve vztahu k univerzální církvi. Je znamením společenství s papežem a pozornosti k potřebám bratří.“¹ Papež František shrnuje pochopení tohoto církevního významu takto: „Ježíš nás učí službě, která je cestou ke křesťanství. Křesťanství je tu proto, aby sloužilo, nikoli aby se mu sloužilo.“² V současné době má Svato­petrský halěř své místo v celém katolickém světě. Sbírkou se koná většinou 29. června nebo o neděli nejbližší slavnosti svatých apoštolů Petra a Pavla.

1 Benedikt XVI., *Promluva k členům Kruhu sv. Petra*, 25. února 2006.
2 František, *Kázání – mše svatá ve Svaté Martě*, 26. dubna 2018.

Sbírka má dvojí cíl:

- 1) podpořit všeobecnou misií Petrova nástupce, jemuž za tímto účelem slouží Římská kurie (srov. CIC, kán. 360–361) a více než sto papežských nunciatur rozestých po celém světě (srov. CIC, kán. 362);
- 2) podpořit charitativní příspěvky papeže na pomoc nejpotřebnějším.

Využití obnosu

Svatopetrský haléř je převážně využíván na podporu ústředních církevních struktur, skrze které papež vede univerzální církev. V rámci Svatého stolce probíhá studie a reflexe, jak zredukovat tuto převahu, aby bylo možné použít finance spíše k charitativním účelům. Toho lze dosáhnout například růstem zisku fondu podle kán. 1271 CIC.

Dvojí cíl – podpora aktivit Svatého stolce a příspěvek pro humanitární a rozvojovou pomoc – není zajisté obejit v případě, pokud část sbírky je eticky investována. S výnosem z investic totiž lze zajistit časovou kontinuitu udržitelnosti Svatého stolce. Papež František před časem připomněl: „Dobré hospodaření neznamená přijmout obnos sbírky a uložit ho do šuplíku. Ne, to by bylo špatné hospodaření. Je třeba hledat způsoby, jak dobře investovat, aby až to bude třeba, bylo možné zase darovat. Pokud se v průběhu roku kapitál neznehodnotí, udrží se nebo naroste, pak je to dobré hospodaření.“³

Příspěvky podle kán. 1271 CIC

Kán. 1271 se týká biskupů, kteří jsou v zájmu jednoty se Svatým otcem, podle možností vlastní diecéze, povolání pomáhat zajišťovat Apoštolskému stolci prostředky, které potřebuje ke službě univerzální církvi. Na rozdíl od Svatopetrského haléře, který je dobrovolným příspěvkem Božího lidu, tento příspěvek, který je popsán v kanonickém právu, nemá charitativní účel, ale je určen výslovně k institucionální činnosti Svatého stolce.

3

František, *Rozhovor s novináři na cestě z Tokia do Říma*, 26. září 2019.

5. PŘEDSTAVENÍ INSTRUKCE *„PASTORAČNÍ KONVERZE FARNÍHO SPOLEČENSTVÍ VE SLUŽBÁCH EVANGELIZAČNÍHO POSLÁNÍ CÍRKVE“*

*„Nový Izrael, který v tomto čase jde a hledá
své budoucí, trvalé město (srov. Žid 13,14), je nazýván
Kristovou církví“ (LG 9)*

*Ona je lidem, který Bůh vytvořil, aby „ho vpravdě uznával
a svatě mu sloužil“ (LG 9)*

Tento lid žije v dějinách a v čase, podílí se na jediném spásonosném poslání, jež přijal od Krista skrze své členy, kteří rozmanitě odpovídají na Boží povolání a pro dobro všech přijímají v církvi služby, pověření či jednoduché závazky. Boží lid je tedy tím, kdo evangelizuje, každý člen podle svého vlastního povolání, konkrétních možností daného okamžiku, jakož i na základě odpovědnosti, která mu přísluší.

Tuto teologickou pravdu zrcadlí definice „farnosti“ uvedená v Kodexu kanonického práva (kán. 515, § 1), ve kterém je označena především jako „určité společenství věřících“, složené z lidí všeho druhu – kněží, jáhnů, zasvěcených osob, laiků, sdružení, rodin –, kteří se různým způsobem podílejí na vykonávání pastorační péče, svěřené faráři jako jejímu vlastnímu pastýři.

Dne 15. srpna 1997 byla vydána interdikasteriální instrukce *Ecclesia de mysterio, k některým otázkám ohledně spolupráce věřících laiků na službě kněží*, a pak v roce 2002 Kongregace pro klérus zveřejnila instrukci *Kněz, pastýř a vůdce farního společenství* (4. srpna 2002).

Jedná se o dva dokumenty, které jsou stále velmi aktuální. V souvislosti s nimi se tato instrukce chce pokusit o vhodné shrnutí současné církevní situace, s cílem věnovat pozornost všem službám

fungujícím ve farním společenství a zdůraznit, jakou specifičnost má každá z nich v rámci jediného evangelizačního poslání.

Lze říci, že smyslem tohoto dokumentu je připomenout, že „v církvi je prostor pro každého a každý si může najít své místo“ v jediné Boží rodině s tím, že má v úctě povolání každého, snaží se docenit všechna charismata a brání církev před některou z možných úchylek, jako je „klerikalizace“ laiků nebo „laicizace“ kléru, případně před tendencí učinit z trvalých jáhnů „poloviční kněze“ nebo jakési „super-laiky“.

Tento dokument, stejně jako dokumenty z let 1997 a 2002, neobsahuje žádné „legislativní novinky“. To se vymyká možností instrukce, jejímž cílem je „vykládat ustanovení zákona a dávat pokyny pro jeho provádění“ (CIC, kán. 34). Namísto toho navrhuje způsoby, jak platný zákon lépe aplikovat, přičemž se opírá o zkušenosti Kongregace pro klérus vycházející z její služby místním církvím, jakož i z naslouchání jejich potřebám a přijímání jejich bohatství.

Současný dokument má tedy posloužit některým pastoračním rozhodnutím, z nichž některá pastýři již před nějakou dobu zavedli a Boží lid „je vyzkoušel“. Chce v duchu rozlišování přispívat k jejich hodnocení, k případné opravě, přehodnocení a hlubšímu pochopení, aby se posoudila již vykonaná cesta, aby se uvedlo do souladu partikulární právo s právem univerzálním a položili se základy budoucí pastorační cesty.

Vzhledem k tomu, že církev je pověřena Kristem evangelizovat ve světě, který je oproti minulosti více komplexnější a poznamenan kulturním pluralismem, je potřebná reforma jejich struktur, aby mohla reagovat na současné výzvy. To zahrnuje určitou reorganizaci formy, jejímž prostřednictvím vykonává pastorační péči a dává k ní pověření; jak bylo uvedeno výše, aby se tak posílila větší spoluzodpovědnost všech pokřtěných.

Instrukce se tedy nezaměřuje jen na farní společenství – stanovené výhradně na teritoriálním základě a přesně odlišené od sousedních komunit –, ale také posiluje a prosazuje – při respektování základních kanonických norem – i pastorační práci zaměřenou na sousedské vztahy a na spolupráci mezi různými farními společenstvími.

Za tímto účelem se probírá i téma seskupování farností do tzv. „pastoračních celků“ (určených k „podpoře forem účelné spolupráce mezi sousedními farnostmi“ – srov. *Apostolorum Successores*,

článek 215 b), jakož i otázka venkovských vikariátů ve větších diecézích, nazývaných „pastorační zóny“ (*Apostolorum Successores*, článek 219), které mají zlepšit spojení mezi „centrem“ a „periferií“. Pro ně diecézní biskup ustanovuje biskupské vikáře, kteří jsou pověřeni pro každou oblast, působí pod jeho autoritou a ve společenství s ním.

Jelikož konkrétní využití dosud zmíněných možností – ať už jde o způsoby pověření a formy účasti na vykonávání pastorační péče nebo o otázku zřízení pastoračních zón a jednotek s následným slučováním nebo rušením farností – se často děje skrze skutečné restrukturalizace v diecézích, chce předkládaná instrukce nabídnout biskupům a jejich spolupracovníkům – kněžím i laikům – pastorační a kanonické nástroje pro ryze církevní konání, v němž se pro větší dobro církevního společenství může snoubit právo s proroctvím.

Není totiž neobvyklé, že vize farního společenství a pastorační péče navrhovaná církevním magisteriem – od Druhého vatikánského ekumenického koncilu až po nauku papeže Františka –, které pak přirozeně vstoupily do kanonické legislativy, se považují za něco příliš subjektivního, v duchu postoje „podle mne“, tedy za uvážení jednotlivého biskupa nebo jednotlivé skupiny, s často nevhodnými interpretacemi života komunity a pastýřské služby.

Lze si snadno představit dva známé extrémy: jednak farnost, v níž se farář a ostatní kněží starají o všechno a o všem rozhodují sami, čímž odsunou ostatní členy společenství do vedlejší role, přinejlepším do role vykonavatelů; nebo na druhé straně jakási „demokratická“ vize, kde farnost již nemá pastýře, ale pouze úředníky – duchovní a laiky –, kteří spravují různé oblasti způsobem, jaký lze často označit za „firemní přístup“.

Aby tato restrukturalizace uspěla, je potřebný čas k tomu, aby chom ocenili historii, tradice a život různých komunit: „Být součástí lidu znamená patřit ke společné identitě tvořené společenskými a kulturními vazbami,“ jak připomněl papež František (viz interview s P. A. Spadarem, SJ, z roku 2016, zveřejněné v úvodu k publikaci *Ve tvých očích je moje slovo*); vyhýbat se „projektům padajícím shora“ a místo toho pracovat v duchu náležité postupnosti, využívat předběžných konzultací, podrobných a kompetentních studií, aplikací a ověření *ad experimentum*, která předcházejí definitivnímu, vyváženému

a v praxi již vyzkoušenému rozhodnutí, tak aby v životě komunit nedocházelo k bolestivým „zlomům“.

Z tohoto důvodu a na žádost vícerých biskupů pocítilo naše dikasterium potřebu poskytnout nástroj pro podporu a doprovázení různých projektů reformy farních společenství a restrukturalizace diecézí, z nichž některé již probíhají nebo se plánují. Záměrem dikasteria není potlačit opravdovou reformu předem stanovenými schématy a modely „jedné velikosti pro všechny“, ale vnímat ji v širokém církevním řečišti, aby pastýři a Boží lid kráčeli „ruku v ruce“, aniž by jejich srdce a Ducha svazovaly plány navrhované od stolu.

Naše kongregace pracovala v posledních letech na přípravě této instrukce právě proto, aby církvi posloužila takovým nástrojem – zároveň teologicko-pastoračním i kanonickým –, jehož cílem je nabídnout obecná usměrnění a normy, které se mají aktualizovat v každém prostředí v „rozmanitosti letničního dne“. To znamená vytvářet jednotu, nikoliv uniformitu, jak to dobře vyjadřují inspirovaná slova autora drahého papeži Františkovi: „Tajemství jednoty, která nevytváří směsici, ale zachovává zřetelné rozdílnosti, především rozdílnost par excellence existující mezi stvořením a Bohem, a přesto to, co je odlišné, soustřeďuje v nejvyšší nevyjádřitelné jednotě“ (*R. Guardini, Dostojevský: Náboženský svět, s. 78*).

Dáno ve Vatikánu dne 20. července 2020

Mons. Andrea Ripa
podsekretář Kongregace pro klérus

INSTRUKCE PASTORAČNÍ KONVERZE FARNÍHO SPOLEČENSTVÍ VE SLUŽBÁCH EVANGELIZAČNÍHO POSLÁNÍ CÍRKVE

Úvod

1. Nauka Druhého vatikánského koncilu o církvi a značné sociální a kulturní změny posledních desetiletí přiměly různé místní církve reorganizovat formy jejich pastorační péče svěřené farním společenstvím. Tak bylo umožněno uvést do života nové praktiky, které doceňují komunitní dimenzi a pod vedením pastýřů harmonicky sjednocují charismata a povolání ve službě hlásání evangelia, jak to lépe odpovídá dnešním požadavkům na evangelizaci.

Papež František připomněl na začátku své služby důležitost „kreativity“, což znamená „hledat nové cesty“, tedy „hledat způsob, jak hlásat evangelium“; v tomto smyslu Svätý otec konstatoval, že „církve i Kodex kanonického práva nám dávají k tomuto hledání přemnoho možností a velkou svobodu“.¹

2. Situace popisované v předkládané instrukci představují vzácnou příležitost pro pastorační konverzi v misijním smyslu. Jsou výzvou farním společenstvím, aby vycházela ze sebe, a nabízí nástroje pro reformu, včetně reformy strukturální, utvářené v duchu společenství a spolupráce, setkávání a blízkosti, milosrdenství a povzbuzení hlásat evangelium.

1

František, *Projev k římským farářům*, 16. září 2013.

I. Pastorační konverze

3. Pastorační konverze je jedním ze základních témat „nové etapy evangelizace“², ke které je dnes církev povolána, aby se křesťanská společnost stále více stávala místem podněcujícím k setkání s Kristem.

Svatý otec proto navrhuje: „Pokud v nás má něco vzbuzovat svatý neklid a burcovat naše svědomí, pak je to starost, že mnoho našich bratří žije bez síly, světla a útěchy plynoucích z přátelství s Ježíšem Kristem, bez společnosti víry, které je přijímá, bez horizontů smyslu a života. Doufám, že více než strach z pochybení nás bude pudit strach z uzavřenosti do struktur, které nám skýtají falešnou ochranu, do norem, které z nás činí nelítostné soudce, do zvyků, v nichž se cítíme klidně, zatímco venku je množství hladovějících a Ježíš nám bez ustání opakuje: ‚Vy jim dejte jíst!‘ (Mk 6,37).“³

4. Církev, podněcována tímto svatým neklidem, „se opírá o vlastní tradici a zároveň si je vědoma svého všeobecného poslání, a proto je schopna navázat spojení s různými kulturami; tím získává jak církev, tak i různé kultury“⁴. Plodné a kreativní setkání evangelia s kulturou totiž vede ke skutečnému pokroku: na jedné straně se Boží slovo vtěluje do lidských dějin a obnovuje je; na druhé straně „církev [...] může být obohacena a obohacuje se i vývojem společenského života člověka“⁵ tak, aby hlouběji chápala poslání, které jí světil Kristus, a lépe ho vyjadřovala v době, v níž žije.

5. Církev hlásá, že Slovo „se stalo tělem a přebývalo mezi námi“ (Jan 1,14). Boží Slovo, které se zalíbením přebývá mezi lidmi, bylo ve svém nevyčerpatelném bohatství⁶ přijato různými národy celého svě-

2 Srov. týž, apoštol. exhort. *Evangelii gaudium* (24. listopadu 2013), č. 287. Praha: Paulínky, 2014 (AAS 105 /2013/, s. 1136).

3 Tamtéž, č. 49.

4 Druhý vatikánský koncil, Pastorační konstituce o církvi v dnešním světě *Gaudium et spes* (7. prosince 1965), č. 58, in *Dokumenty II. vatikánského koncilu*. Praha: Zvon, 1995 (AAS 58 /1966/, s. 1079).

5 Tamtéž, č. 44.

6 Srov. Efrém Syrský, *Commenti sul Diatessaron* 1, 18–19, in *SC* 121, 52–53.

ta a povznáší jejich nejvznešenější touhy; patří k nim touha po Bohu, důstojnost života každé lidské osoby, rovnost mezi lidmi a respekt k rozdílnostem v rámci jediné lidské rodiny, dialog jako nástroj spoluúčasti, touha po míru, pohostinnost jako výraz bratrství a solidarity, zodpovědná ochrana stvoření.⁷

Není tedy myslitelné, aby taková novina, jejíž rozšíření do všech končin země není ještě dovršeno, se oslabila, nebo dokonce vypchala.⁸ Aby mohla cesta Slova pokračovat, musí křesťanská společenství učinit odhodlané misijní rozhodnutí, „které bude schopné všechno proměnit, aby se zvyklosti, styly, harmonogramy, slovník i všechny církevní struktury staly přiměřenou cestou k evangelizaci současného světa spíše než k sebe prezentaci“.⁹

II. Farnost v současné situaci

6. Taková konverze, která s sebou přirozeně nese i reformu struktur, se týká zvláště farnosti, tedy společenství, které se shromažďuje okolo stolu slova a eucharistie.

Farnost má dlouhou historii a od počátku hrála zásadní roli v životě křesťanů i ve vývoji církve a její pastorační činnosti. Můžeme to vytušit už ze spisů svatého Pavla. Některé pavlovské texty ukazují vytváření malých komunit jako domácích církví, které apoštol jednoduše nazývá „domem“ (srov. např. Řím 16,3–5; 1 Kor 16,19–20; Flp 4,22). V těchto „domech“ můžeme spatřovat zrod prvních „farností“.

7. Tedy už od svého vzniku je farnost odpovědí na konkrétní pastorační potřebu přinášet evangelium lidem prostřednictvím hlásání víry a slavení svátostí. Etymologie slova vysvětluje smysl této instituce: farnost je dům uprostřed domů¹⁰ a odpovídá logice vtělení Ježíše Kris-

7 Srov. František, enc. *Laudato si'* (24. května 2015), č. 68. Praha: Paulínky, 2015 (AAS 107 /2015/, s. 847).

8 Srov. Pavel VI., enc. *Ecclesiam Suam* (6. srpna 1964), in AAS 56 (1964), s. 639.

9 *Evangelii gaudium*, č. 27.

10 Srov. Jan Pavel II., posynodní apoštol. exhort. *Christifideles laici* (30. prosince 1988), č. 26. Praha: Zvon, 1990 (AAS 81 /1989/, s. 438).

ta, živého a působícího v lidském společenství. Viditelně znázorněná jako místo uctívání je znamením trvalé přítomnosti zmrtvýchvstalého Pána uprostřed svého lidu.

8. Územní uspořádání farnosti však musí čelit zvláštní charakteristice současného světa, jehož zvýšená mobilita a digitální kultura rozšiřují životní prostor. Na jedné straně se život lidí stále méně ztotožňuje s určitým a neměnným prostředím a odehrává se spíše v „globální a pluralitní vesnici“; na druhé straně digitální kultura nevratným způsobem změnila chápání prostoru, jakož i jazyka a lidského chování, zvláště v mladší generaci.

Kromě toho si lze snadno představit, že neustálý rozvoj moderní techniky bude nadále pozměňovat myšlení a způsob, jakým bude člověk chápat sebe a život ve společnosti. Překotnost změn, střídání kulturních vzorů, snadnost přemísťování i rychlost komunikace proměňují vnímání prostoru a času.

9. Farnost jako živé společenství věřících je začleněna do kontextu, v němž je stále méně zřetelná připoutanost k území, mnohonásobně narůstají místa spojení a meziosobní vztahy jsou ohroženy tím, že se rozplynou ve virtuálním světě bez jakéhokoliv závazku a zodpovědnosti vůči vztahům k druhým.

10. Dnes zjišťujeme, že takovéto kulturní změny a rozvíjející se teritoriální vazby posilují v církvi přítomností Ducha Svatého nové komunitní vnímání, které „spočívá v pohledu na skutečnost Božíma očima, optikou jednoty a společenství“.¹¹ Celý Boží lid musí naléhavě přijímat výzvu Ducha k uskutečňování procesu „obnovy“ tváře církve.

III. Význam farnosti v dnešní době

11. Farnost má na základě takového pozorování podchytit požadavky doby, aby přizpůsobila svou službu potřebám věřících a historickým

11 František, *Generální audience*, 12. června 2019, in *L'Osservatore Romano* 134 (13. června 2019), s. 1.

změnám. Je zapotřebí nové dynamiky, která by umožnila znovuobjevit povolání každého pokřtěného být Ježíšovým učedníkem a misionářem evangelia ve světle dokumentů Druhého vatikánského koncilu a následné nauky učitelského úřadu církve.

12. Koncilní otcové vskutku jasnožřivě napsali: „Duchovní správa se má vždycky vyznačovat misijním duchem.“¹² Svatý Jan Pavel II. upřesnil: „Farnost je třeba zdokonalovat a integrovat do mnoha jiných forem, avšak i nadále zůstává ve viditelných strukturách církve nezbytným orgánem prvořadě důležitosti,“ aby „učinila z evangelizace střed veškeré pastorační činnosti jakožto prvořadý, vůdčí a přednostní požadavek.“¹³ Benedikt XVI. pak učil, že „farnost je majákem, který vyzářuje světlo víry, čímž vychází vstříc nejhlubším a opravdovým touhám lidského srdce a životu lidí i rodin dává smysl a naději“.¹⁴ A konečně papež František připomíná, že „farnost prostřednictvím všech svých aktivit povzbuzuje a formuje své členy, aby byli aktéry evangelizace“.¹⁵

13. Aby se prosazovalo ústřední místo misijní přítomnosti křesťanského společenství ve světě,¹⁶ je třeba nově promýšlet nejen činnost farnosti, ale v jejím rámci i službu a poslání kněží, kteří společně s věřícími laiky mají úkol být „solí a světlem světa“ (srov. Mt 5,13–14), „lampou postavenou na svícnu“ (srov. Mk 4,21), a tak ukazovat tvář evangelizačního společenství, jež dokáže správně číst znamení doby a vydávat svědectví o životě podle evangelia.

12 Druhý vatikánský koncil, Dekret o pastýřské službě biskupů v církvi *Christus Dominus* (28. října 1965), č. 30, in *Dokumenty II. vatikánského koncilu*. Praha: Zvon, 1995 (AAS 58 /1966/, s. 688).

13 Jan Pavel II., *Projev k účastníkům plenárního zasedání Kongregace pro klérus* (20. října 1984), 3 a 4, in *Insegnamenti VII/2* (1984), s. 984 a 985; srov. týž, apoštol. exhort. *Catechesi tradendae* (16. října 1979), č. 67, in *AAS* 71 (1979), s. 1332.

14 Benedikt XVI., *Homilie při pastorační návštěvě římské farnosti Santa Maria dell'Evangelizzazione* (10. prosince 2006), in *Insegnamenti II/2* (2006), s. 795.

15 *Evangelii gaudium*, č. 28.

16 Srov. *Gaudium et spes*, č. 4.

14. S uvážením toho všeho a při naslouchání Duchu Svatému je rovněž třeba vytvářet nová znamení; farnost již není prvotním místem pro sdružování a sblížování, jak tomu bylo v minulosti, ale je povolána k tomu, aby s ohledem na své běžné aktivity nacházela nové způsoby spřízněnosti a blízkosti. Tento úkol nepředstavuje zátěž, kterou je třeba snášet, ale výzvu, jež má být přijata s nadšením.

15. Pánovi učedníci se při následování svého Mistra ve škole svatých a pastýřů naučili, často skrze protrpěné zkušenosti, umění vyčkávat na Boží dobu a postupy, žít jistotu, že on je stále přítomen až do konce časů a že Duch Svatý – tlukoucí srdce v životě církve – shromažďuje Boží děti rozptýlené po světě. Proto se křesťanské společenství nesmí obávat zahájit a doprovázet procesy v rámci území obývaného různými kulturami a mít přítom důvěryplnou jistotu, že pro Kristovy učedníky „není nic opravdu lidského, co by nenašlo v jejich srdci odezvu“.¹⁷

IV. Misie – vůdčí kritérium pro obnovu

16. S ohledem na probíhající transformace farnost někdy nedokáže i přes značné úsilí vhodně odpovídat na mnohá očekávání věřících, zvláště uvědomíme-li si, že existují různé typy farností.¹⁸ Zůstává pravdou, že jednou z charakteristik farnosti je její zakořenění tam, kde každý žije svůj každodenní život. Avšak zvláště dnes není teritorium pouhým geograficky vymezeným prostorem, ale je kontextem, v němž každý žije svůj vlastní život utvářený vztahy, vzájemnou službou a starobylými tradicemi. Na tomto „existenčním teritoriu“ se odehrávají veškeré výzvy, jimž čelí církev uprostřed společenství. Zdá se, že je překonaná pastore, jejíž pole působnosti je výhradně uvnitř farního území. Často jsou to právě farníci, kdo nerozumí tomuto způsobu, jenž se jeví spíše jako nostalgie po minulosti než jako inspirace

17 Tamtéž, 1.

18 Srov. *Evangelii gaudium*, č. 72–73.

odvahou pro budoucnost.¹⁹ Na druhou stranu je třeba upřesnit, že teritoriální princip zůstává na kanonické úrovni plně v platnosti, pokud to právo vyžaduje.²⁰

17. Pouhé opakování aktivit, které nemá vliv na život konkrétních lidí, zůstává kromě jiného sterilním pokusem o přežití, který je často přijímán se všeobecnou lhostejností. Pokud farnost nežije z duchovní dynamiky, jež je vlastní evangelizaci, podstupuje riziko, že se stane sebestřednou a zkosnatělou, že bude nabízet zkušenosti postrádající příchut' evangelia a misijní zápal, že zůstane omezená možná jen na malé skupiny.

18. Obnova evangelizace vyžaduje novou pozornost a různé pastorační nabídky směřující k tomu, aby Boží slovo a svátostný život zasáhly každého způsobem odpovídajícím jeho životnímu stavu. Příslušnost k církvi dnes totiž stále více odhlíží od místa, kde se její člen narodil a vyrůstal, a orientuje se spíše na společenství, kam byli věřící přijati,²¹ kde zažívají obsáhlejší zkušenost Božího lidu a těla členícího se do mnoha údů, z nichž každý pracuje pro dobro celého organismu (srov. 1 Kor 12,12–27).

19. Bez ohledu na místa a na důvody příslušnosti je farní společenství prostředím lidí, kde se uskutečňuje evangelizační dílo církve, slaví se svátosti a žije se charitativní láska v misijní dynamice, která je nejen niterným prvkem pastorační práce, ale stává se také kritériem ověřujícím její autentičnost. V současné době, mnohdy poznamenané vyloučením a samotou, je farní společenství povoláno k tomu, aby se stávalo živým znamením Kristovy blízkosti prostřednictvím bratrských vztahů, pozorných na nové formy chudoby.

19 Srov. synoda biskupů, 15. řádné generální shromáždění (3.–28. října 2018): „Mladí, víra a rozlišování povolání“, *Závěrečný dokument*, č. 129: „Za takové situace by vize farnosti omezené ve své činnosti teritoriálními hranicemi a neschopné zachytit různé návrhy věřících, především mladých, uzavírala farnost do nepřijatelné strnulosti a do znepokojivé pastorační jednotvárnosti“; *L'Osservatore Romano* 247 (29.–30. října 2018), s. 10.

20 Srov. např., CIC, kán. 102, 1015–1016, 1108, § 1, Praha: Zvon, 1994.

21 Srov. *Christifideles laici*, č. 25.

20. S uvážením toho, co bylo dosud řečeno, je třeba stanovit východiska, která umožní obnovit „tradiční“ farní struktury z misijního hlediska. Právě to je srdcem požadované pastorační konverze, jež se má dotýkat hlásání Božího slova, svátostného života a svědectví charitativní lásky, tedy základních oblastí, v nichž farnost roste a formuje se podle mysteria, v něž věří.

21. Když procházíme Skutky apoštolů, všímáme si hlavní role Božího slova, jež je vnitřní silou působící konverzi srdcí. Slovo je pokrmem, který živí Pánovy učedníky a činí z nich svědky evangelia v různých životních situacích. Písmo obsahuje prorockou sílu, která ho stále oživuje. Je proto třeba, aby farnost vychovávala k četbě a meditaci Božího slova prostřednictvím různých nabídek hlásání²² a využívala přitom jasných a srozumitelných forem sdělování, které hlásají Pána Ježíše stále novým kerygmatickým svědectvím.²³

22. Slavení eucharistického tajemství pak je „zdrojem a vrcholem celého křesťanského života“²⁴, a je tedy podstatnou chvílí, kdy se utváří farní společenství. Při něm si církev uvědomuje samotný význam svého jména: shromážděný Boží lid, aby chválil, prosil, přimlouval se a děkoval. Při slavení eucharistie se křesťanské společenství otevírá živé přítomnosti ukřižovaného a zmrtvýchvstalého Pána a přijímá hlásání celého tajemství spásy.

23. Církev si zde uvědomuje nutnost znovuobjevit křesťanskou iniciaci, která rodí nový život, zasazený do tajemství vlastního Božího života. Je to cesta, jež neustále probíhá, přesahuje slavení a události, protože není v první řadě určována povinností splnit nějaký „obřad přechodu“, ale výhradně perspektivou trvalého následování Krista. V této souvislosti může být užitečné stanovit mystagogické rituály, které se dotýkají skutečného života.²⁵ I katecheze se musí stávat trvalým hlásáním

22 Srov. *Evangelii gaudium*, č. 174.

23 Srov. tamtéž, č. 164–165.

24 Druhý vatikánský koncil, Věřoučná konstituce o církvi *Lumen gentium* (21. listopadu 1964), č. 11, in *Dokumenty II. vatikánského koncilu*. Praha: Zvon, 1995 (*AAS* 57 /1965/, s. 15).

25 Srov. *Evangelii gaudium*, č. 166–167

Kristova tajemství, jež umožňuje skrze osobní setkání s Pánem života, aby v srdci pokřtěného rostla postava Krista (srov. Ef 4,13).

Jak připomíná papež František, je třeba „poukázat na dvě falešné podoby svatosti, které by nás mohly svést z cesty: gnosticismus a pelagianismus. Tyto dvě hereze vznikly v prvních staletích křesťanství, ale jsou stále znepokojivě aktuální.“²⁶ V případě gnosticizmu se jedná o abstraktní víru, jež je čistě intelektuální a tvoří ji znalosti, které zůstávají životu vzdáleny; pelagianismus zase vede člověka k tomu, aby počítal jen s vlastními silami a opomíjel působení Ducha Svatého.

24. V tomto tajemném proplétání Božího a lidského konání se hlásání evangelia uskutečňuje skrze muže a ženy, kteří hodnověrnost toho, co hlásají, dokazují svým životem i svými mezilidskými vztahy, vzbuzujícími důvěru a naději. V současné době, často poznamenané lhostejností, uzavíráním se jednotlivců do sebe a odmítáním druhého, je znovuoobjevení bratrství zásadně důležité, neboť evangelizace je těsně spjata se vztahy mezi lidmi.²⁷ Křesťanské společenství si bere za své Ježíšovo slovo, které pobízí „zajet na hlubinu“ (Lk 5,4), s důvěrou, že Mistrovo pozvání ke spuštění sítí je samo o sobě zárukou jistoty „bohatého rybolovu“.²⁸

26 František, apoštolská exhortace o povolání ke svatosti v současném světě *Gaudete et exsultate* (19. března 2018), č. 35. Praha: Paulínky, 2018 (*AAS* 110 /2018/, s. 1120). Pokud jde o gnosticismus a pelagianismus, je vhodné vyslechnout ještě další slova papeže Františka: „Toto zesvětštění se může živit zejména dvěma způsoby, které jsou vzájemně hluboce propojeny. Jedním je kouzlo gnosticizmu, víra uzavřená v subjektivismu, kdy člověka zajímá pouze určitá zkušenost nebo nějaká řada úsudků či poznatků, které považuje za zdroj světla a útěchy, avšak přitom zůstává uzavřen v imanenci svého rozumu či svých pocitů. Druhým je sebevztahné a prometheovské neopelagiánství těch, kteří vposledku spoléhají jenom na své vlastní síly a považují se za nadřazené vůči druhým, protože se drží určitých norem anebo protože jsou neochvějně věrní určitému katolickému stylu minulosti“: *Evangelii gaudium*, č. 94; srov. také Kongregace pro nauku víry, list *Placuit Deo* (22. února 2018), in *AAS* 110 (2018), s. 429.

27 Srov. *Lettera a Diogneto (Dopis Diognetovi)* V, 1—10, in *Patres Apostolici*, ed. F. X. Funk, vol. 1. Tubingae, 1901, s. 398.

28 Srov. Jan Pavel II., apoštol. list *Novo millennio ineunte* (6. ledna 2001), č. 1. Praha: Sekretariát České biskupské konference, 2001 (*AAS* 93 /2001/, s. 266).

25. „Kultura setkání“ posiluje dialog, solidaritu i otevřenost vůči všem, protože je zaměřena na člověka. Proto je potřebné, aby farnost byla „místem“, které spojuje lidi a podporuje trvalé osobní vztahy, čímž každému dává pocit sounáležitosti i toho, že ho mají rádi.

26. Farní společenství je povoláno, aby rozvíjelo skutečné „umění blízkosti“. Pokud ono zapustí hluboké kořeny, stane se farnost místem, kde se doopravdy překoná samota, která zasahuje život tolika lidí, a zároveň se stane „svatyní, kam žíznící přicházejí pít, aby mohli dál plovat, a centrem neustálého misijního poslání“.²⁹

V. „Společenství komunit“: farnost inkluzivní, evangelizační a vnímavá na chudé

27. Subjektem misijní a evangelizační činnosti církve je vždy Boží lid ve svém celku. Kodex kanonického práva zdůrazňuje, že identita farnosti není dána nějakou budovou nebo souborem staveb, ale spíše konkrétním společenstvím věřících, jehož vlastním pastýřem je farář.³⁰ Papež František k tomu připomněl, že „farnost představuje přítomnost církve na daném území, je prostředím, kde se naslouchá slovu a kde roste křesťanský život, dialog, hlásání, velkodušná láska, adorace a bohoslužba“, a prohlásil, že je „společenstvím komunit“.³¹

28. Různé složky, z nichž se farnost skládá, jsou povolány ke společenství a k jednotě. Když každý uzná svoji komplementární roli a dává ji do služeb společenství, lze na jedné straně vidět plně uskutečněnou službu faráře a kněží spolupracujících jako pastýři, a na druhé straně se ukazuje specifická různost různých charismat jáhnů, zasvěcených osob i laiků, protože každý se zasazuje o vytváření jednoho těla (srov. 1 Kor 12,12).

29 *Evangelii gaudium*, č. 28.

30 Srov. CIC, kán. 515.

31 *Evangelii gaudium*, č. 28.

29. Farnost je tedy společenstvím, které je sezváno Duchem Svatým, aby hlásalo Boží slovo a u křestního pramene dávalo zrod novým synům a dcerám; shromážděna svým pastýřem slaví památku Pánova utrpení, smrti a zmrtvýchvstání a svědčí o víře v lásku tím, že žije ve stavu trvalé misie, aby nikdo nepostrádal poselství o spáse, která dává život.

Papež František se k tomu vyjádřil takto: „Farnost není zastaralá struktura. Právě proto, že má velkou pružnost, může nabývat velmi rozmanitých forem, které vyžadují otevřenost a misijní tvořivost pastýře i společenství. Není zajisté jedinou evangelizující institucí, nicméně bude-li schopna neustálé reformy a přizpůsobování, bude i nadále ‚církví, která žije uprostřed příbytků svých synů a dcer‘. Předpokladem je, aby byla skutečně v kontaktu s rodinami a životem lidu a nestala se těžkopádnou strukturou oddělenou od lidí, nebo skupinou vyvolených, kteří se starají sami o sebe. [...] Musíme však uznat, že výzva k revizi a obnově farností dosud nepřinesla dostatečné plody, aby farnosti byly ještě blíže lidem, staly se prostředím živého společenství a účasti a zcela se zaměřily na misijní poslání.“³²

30. Farnosti nemůže být cizí „duchovní a církevní styl poutních míst“ – skutečných „misijních předpolí“ – vyznačujících se otevřeností, životem modlitby a tichem, které obnovuje ducha, jakož i slavením svátosti smíření a pozorností k chudým. Poutě, které farní společenství organizují na různá poutní místa, jsou cennými nástroji pro růst bratrského společenství a po návratu domů pro zrod otevřenějších a pohostinnějších míst každodenního života.³³

31. V této perspektivě se nabízí idea, že poutní místo zahrnuje všechny vlastnosti a služby, jaké má mít farnost, protože představuje pro mnoho věřících vytoužený cíl jejich vnitřního hledání a místo, kde se setkávají s tváří milosrdného Krista a s pohostinnou církví.

Na poutních místech lze znovuobjevit „pomazání od Svatého“ (1 Jan 2,20), to znamená své vlastní křestní zasvěcení. Na těchto

32 Tamtéž.

33 Srov. František, posynodní apoštol. exhort. *Christus vivit* (25. března 2019), č. 238. Praha: Karmelitánské nakladatelství, 2019.

místech se učíme horlivému slavení liturgického tajemství Boží přítomnosti uprostřed svého lidu, kráse evangelizačního poslání každého pokřtěného a povolání uvádět lásku na místa, kde žijeme.³⁴

32. Farnost, stejně jako „poutní místo“ otevřené pro všechny, je rovněž povolána, aby oslovila každého bez výjimky, a připomíná, že lidé chudí a vyloučení musí stále mít v srdci církve privilegované místo. Jak prohlásil Benedikt XVI.: „Chudí jsou privilegovanými adresáty evangelia.“³⁵ Papež František pak napsal: „Nová evangelizace je pozváním uznat spasitelskou sílu jejich životů a postavit je do středu putující církve. Jsme povoláni objevit v nich Krista, propůjčovat jim svůj hlas v jejich záležitostech, ale také být jejich přáteli, naslouchat jim, chápat je a přijímat tajemnou moudrost, kterou nám Bůh chce sdělit jejich prostřednictvím.“³⁶

33. Farní společenství je velmi často místem prvního lidského a osobního setkání chudých s tváří církve. Jsou to zvláště kněží, jáhni a zasvěcené osoby, kdo budou pohnuti dojetím nad „raněným tělem“³⁷ bratří, kdo je navštíví v nemoci, kdo podpoří osoby a rodiny bez práce, kdo otevřou dveře potřebným. Farní komunita evangelizuje s pohledem obráceným k těm posledním a nechává chudé, aby evangelizovali ji samou. Tak nově nachází svou sociální povinnost hlásat v nejrůznějších prostředích³⁸ a nezapomíná přitom na „nejvyšší pravidlo“ lásky, podle něhož budeme souzeni.³⁹

34 Srov. týž, bula *Misericordiae vultus* (11. dubna 2015), č. 3, in *AAS* 107 (2015), s. 400–401.

35 Benedikt XVI., *Projev k brazilským biskupům* (11. května 2007), č. 3, in *Insegnamenti* III/1 (2007), s. 826.

36 *Evangelii gaudium*, č. 198.

37 František, *Každodenní meditace u Sv. Marty* (30. října 2017).

38 Srov. *Evangelii gaudium*, č. 186–216.

39 Srov. *Gaudete et exsultate*, č. 95–99.

VI. Od obrácení osob ke konverzi struktur

34. V tomto procesu obnovy a restrukturalizace se musí farnost vyhnout riziku, že upadne do přehnané a byrokratické organizace akcí a že bude nabízet servisní služby, které nejsou výrazem evangelizační dynamiky, ale jejich kritériem je spíše sebezachování.⁴⁰

Citátem svatého Pavla VI. uvedl papež František svou typickou přímostí, že „církev musí prohloubit vědomí o sobě samé, meditoval o tajemství (...). Existují církevní struktury, které mohou dokonce omezovat evangelizační dynamičnost; stejně tak dobré struktury jsou užitečné tehdy, když v nich je život, který je oduševňuje, podpírá a je jejich měřítkem. Bez nového života a autentického evangelního ducha, bez ‚věrnosti církve vlastnímu povolání‘ se jakákoli nová struktura brzy zkaží.“⁴¹

35. Konverze struktur, kterou si musí farnost předsevzít, vyžaduje změnu mentality „shora“ a vnitřní obnovu, především těch, kdo jsou povoláni k zodpovědnosti za vedení pastorace. Aby pastýři a zvláště faráři, „přední biskupovi spolupracovníci“⁴² byli věrni Kristovu poslání, musí si uvědomit, jak naléhavá je potřeba misijní reformy pastorace.

36. S ohledem na to, jak úzce je křesťanské společenství spojeno s vlastní historií, a na citové vazby nesmí žádný pastýř zapomínat, že víra Božího lidu je vztažena k rodinné i komunitní paměti. Posvátné místo velmi často evokuje významné momenty života minulých generací i tváře a události, které poznamenaly osobní a rodinnou životní cestu. Abychom předešli traumatům a zraněním, je důležité, aby procesy restrukturalizace farních a někdy i diecézních společenství byly prováděny flexibilně a postupně.

40 Srov. *Evangelii gaudium*, č. 27; tamtéž, č. 189: „Změna ve strukturách, která neprodukuje nová přesvědčení a postoje, způsobí, že se samy tyto struktury dříve či později stanou prohnílymi, těžkopádnými a neúčinnými.“

41 Tamtéž, č. 26.

42 *Christus Dominus*, č. 30.

V souvislosti s reformou Římské kurie papež František zdůraznil, že postupnost je „plodem nezbytného rozlišování, které s sebou nese historické procesy, plynutí času a vývojové etapy, hodnocení, korekci, zkoumání a schvalování ‚ad experimentum‘. V těchto případech se tedy nejedná o nerozhodnost, ale o flexibilitu potřebnou pro dosažení skutečné reformy.“⁴³ Je nutno dávat pozor, aby se „nepředbíhala doba“ ve snaze dokončit reformy příliš ve spěchu a podle všeobecných kritérií, jež se řídí postupy vypracovanými „od stolu“ a zapomínají na konkrétní lidi, kteří žijí na daném území. Každý projekt je třeba zasadit do reálného života komunity bez stresů a počítat s potřebnou fází předběžné konzultace, postupného uskutečňování a ověřování.

37. Takováto obnova se samozřejmě netýká výhradně faráře ani nemůže být uložena shora bez ohledu na Boží lid. Pastorační konverze struktur zahrnuje vědomí, že „svatý věřící Boží lid je pomazán milostí Ducha Svatého; proto ve chvílích, kdy uvažujeme, promýšlíme, hodnotíme a rozlišujeme, musíme být vůči tomuto pomazání velmi pozorní. Pokaždé když jsme jako církve, jako pastýři a jako zasvěcení tuto jistotu opomněli, scházíme z cesty. Pokaždé když chceme Boží lid v jeho celku a s jeho rozdílnostmi potlačit, umlčet, zdolat, přehlížet nebo redukovat na malou elitu, vytváříme společenství, pastorační plány, teologické akcenty, spirituality a struktury bez kořenů, bez historie, bez tváře, bez paměti a bez těla – de facto bez života. Ve chvíli, kdy se vykořeníme ze života Božího lidu, řítíme se do bezúčtnosti a rozvracíme *přirozenost církve*.“⁴⁴

Transformaci v tomto smyslu, k níž povzbuzuje Duch Svatý, nekoná klérus sám, ale je věleňován do konverze, která se týká všech členů Božího lidu.⁴⁵ Proto je třeba „vědomě a jasnozřivě hledat prostory pro společenství a spoluúčast, aby pomazání Božího lidu nacházelo své konkrétní prostředky k vyjádření.“⁴⁶

43 František, *Vánoční přání Římské kurii*, 22. prosince 2016, in *AAS* 109 (2017), s. 44.

44 Týž, *Carta al Pueblo de Diós que peregrina en Chile* (31. května 2018): http://www.vatican.va/content/francesco/es/letters/2018/documents/papa-francesco_20180531_lettera-popolodidio-cile.html.

45 Srov. tamtéž.

46 Tamtéž.

38. V důsledku toho je zřejmé, jak vhodné je překonávat jednak sebestředné pojetí farnosti, jednak „klerikalizaci pastorage“. Vzít vážně skutečnost, že „tomuto lidu přináleží důstojnost a svoboda Božích dětí, v jejichž srdci přebývá Duch Svatý jako v chrámě,⁴⁷ vede k prosazování postupů a modelů, jejichž prostřednictvím si každý pokřtěný v síle Ducha Svatého a přijatých charismat uvědomuje, že je aktivním protagonistou evangelizace vedené ve stylu organického společenství jak s jinými farními komunitami, tak i s pastoračí v rámci celé diecéze. Subjektem zodpovědným za misii je totiž celé společenství, jelikož církev neutváří pouze hierarchie, ale celý Boží lid.

39. Úkol pastýřů spočívá v udržení této dynamiky při životě, aby si každý pokřtěný uvědomil, že je aktivní protagonista evangelizace. Kněžské společenství, jehož formace je trvalá,⁴⁸ musí moudře uplatňovat umění rozlišovat, jež umožňuje farnímu životu, aby rostl a dozrával v rozpoznávání různých povolání a služeb. Kněz jako člen a služebník Božího lidu, jenž mu byl svěřen, nemůže toto rozlišování nahradit. Farní společenství je způsobilé navrhovat způsoby služby, hlásání víry a svědectví charitativní lásky.

40. Ústřední místo Ducha Svatého – nezištného daru Otce a Syna církvi – vede k hlubokému životu v duchu nezištnosti podle Ježíšova učení: „Zadarmo jste dostali, zadarmo dávejte“ (Mt 10,8). Pán učil své učedníky postojí velkorysé služby, aby každý z nich byl darem pro ostatní (srov. Jan 13,14–15) a věnoval přednostní pozornost chudým. Odtud mimo jiné vyplývá požadavek, aby svátostný život nebyl předmětem „kupčení“ a aby nevznikal dojem, že slavení svátostí – především Nejsvětější eucharistie – a ostatní úkony kněžské služby mohou být zpoplatňovány.

Pastýř, který slouží svému stádu s velkorysou nezištností má formovat věřící tak, aby se každý člen společenství cítil zodpovědně a bezprostředně zaangażován do zajišťování potřeb církve

47 *Lumen gentium*, č. 9.

48 Srov. Kongregace pro klérus, *Dar kněžského povolání*, č. 80–88, Praha: Sekretariát České biskupské konference, 2017 (*Ratio fundamentalis institutionis sacerdotalis* /8. prosince 2016/. Città del Vaticano, 2016, s. 37–42).

prostřednictvím různých forem pomoci a solidarity, jaké farnost vyžaduje ke svobodnému a účinnému vykonávání své pastýřské služby.

41. Poslání, k němuž je farnost jako ústřední hybná síla evangelizace povolána, se tedy týká celého Božího lidu a jeho různých členů: kněží, jáhnů, zasvěcených osob a věřících laiků – každého podle jeho charismatu a podle zodpovědnosti, jež mu přísluší.

VII. Farnost a ostatní interní součásti v rámci diecéze

42. Pastorační konverze farního společenství směřující k misijnímu poslání se formuje a vyjadřuje postupným procesem obnovy struktur a v důsledku toho i různých způsobů pověřování k pastorační péči a k účasti na ní, jež zahrnuje všechny členy Božího lidu.

43. Do běžného slovníku týkajícího se vnitřního členění území diecéze,⁴⁹ který byl upraven dokumenty učitelského úřadu církve, se k pojmům farnost a okrskový vikariát, již používaným v platném Kodexu kanonického práva,⁵⁰ přidaly takové výrazy jako „pastorační jednotka“ a „pastorační zóna“. Tato pojmenování definují faktické pastorační organizační formy diecéze, které vyjadřují nový vztah mezi věřícími a územím.

44. Nikdo si samozřejmě nemyslí, že prosté nové pojmenování již existujících daných skutečností termínem „jednotka“ nebo „pastorační zóna“ přinese řešení současné mnohostranné problematiky. V jádru obnovného procesu – vyhýbajícimu se provádění změn, ale snažícimu se spíše o jeho posílení a nasměrování – stojí požadavek charakterizovat struktury, jimiž se může ve všech složkách křesťanské komunity

49 Srov. CIC, kán. 374, § 1.

50 Srov. tamtéž, kán. 374, § 2; srov. Kongregace pro biskupy, direktorium pro pastýřskou službu biskupů *Apostolorum successores* (22. února 2004), č. 217. Praha: Česká biskupská konference, 2011 (*Enchiridion Vaticanum* 22 /2003–2004/, s. 2110).

oživit společné povolání k evangelizaci, se zřetelem na účinnější pastorační péči o Boží lid, jejímž „klíčovým faktorem“ je blízkost.

45. S ohledem na to zdůrazňují kanonické normy potřebu stanovit v každé diecézi samostatné územní celky⁵¹ s možností jejich následného sloučení do mezičlánků mezi danou diecézí a jednotlivou farností. V důsledku toho, se zřetelem k velikosti diecéze a jejím konkrétním pastoračním okolnostem, lze stanovit různé druhy farních uskupení.⁵²

V jejich srdci žije a projevuje se rozměr církve jako společenství, věnující zvláštní pozornost konkrétnímu území. Zřizování těchto celků musí proto brát co nejvíce v úvahu stejnorodost obyvatelstva a jeho zvyklostí, jakož i společné charakteristiky teritoria, aby se podpořil úzký vztah mezi faráři a ostatními pastoračními pracovníky.⁵³

VII.a. Jak postupovat při seskupování farností do celků

46. Dříve než se přistoupí k seskupení farností do celků, musí biskup v této věci nejprve konzultovat kněžskou radu,⁵⁴ aby tím respektoval kanonická ustanovení a normy povinné církevní spoluzodpovědnosti, sdílené z různých titulů mezi biskupem a členy rady.

47. K seskupování vícerych farností může docházet především prostým federativním způsobem tak, že identita sdružených farností zůstává odlišná.

V souladu s kanonickým uspořádáním je však při zřizování všech druhů seskupení sousedních farností samozřejmostí, že musí být respektovány základní prvky stanovené pro právnickou osobu farnosti všeobecným právem, od nichž nemůže biskup dispenzovat.⁵⁵ Musí tedy pro každou farnost, kterou má případně v úmyslu zrušit, vydat zvláštní dekret, opatřený odpovídajícím odůvodněním.⁵⁶

51 Srov. CIC, kán. 374, § 1.

52 Srov. tamtéž, kán. 374, § 2.

53 Srov. *Apostolorum successores*, č. 218.

54 Srov. CIC, kán. 515, § 2.

55 Srov. tamtéž, kán. 86.

56 Srov. tamtéž, kán. 120, § 1.

48. S ohledem na výše uvedené musí tedy seskupení, jakož i zřízení nebo zrušení farností provádět diecézní biskup v souladu s normami stanovenými kanonickým právem, to znamená buď *začleněním*, kdy jedna farnost splyne s druhou, je jí absorbována, a tím ztrácí svou původní individualitu a právnickou osobu; nebo dále skutečným *sloučením*, které dává vzniknout nové a jediné farnosti, s následným zánikem již existujících farností a jejich právnické osoby; nebo konečně rozdělením farního společenství do několika autonomních farností, které jsou vytvořeny *ex novo*.⁵⁷

Rušení farností jejich sloučením je legitimní z důvodů, které se přímo týkají konkrétní farnosti. Dostatečným důvodem však není například pouhý nedostatek diecézního duchovenstva, obecná finanční situace diecéze nebo jiná situace komunity, která se v krátkodobém horizontu možná změní (například konzistence počtu věřících, ekonomická nesoběstačnost, změna urbanistického uspořádání teritoria). Podmínkou pro legitimitu takového opatření je, aby důvody vzaté v úvahu byly přímo a organicky spojeny se zainteresovanou farní komunitou, a nikoli s obecnými, teoretickými a „principiálními“ úvahami.

49. Pro zřizování a rušení farností je vhodné připomenout, že každé rozhodnutí musí být učiněno formálním dekretem vydaným písemně.⁵⁸ V důsledku toho nelze považovat za odpovídající kanonickým ustanovením vydání jediného nařízení k reorganizaci všeobecného charakteru, která se týká celé diecéze, její části nebo skupiny farností, učiněné jediným normativním aktem, všeobecným dekretem nebo partikulárním zákonem.

50. Zvláště v případech rušení farností se musí dekret jasně vztahovat ke konkrétní situaci a uvést důvody, které vedly biskupa k přijetí takového rozhodnutí. Ty tedy musí být specifikovány a nestačí jen všeobecná zmínka „pro prospěch duší“.

A konečně, v aktu, jímž se ruší farnost, musí biskup pamatovat i na převod jejího majetku při respektování příslušných kanonických

57 Srov. tamtéž, kán. 121–122; *Apostolorum successores*, č. 214.

58 Srov. CIC, kán. 51.

norem.⁵⁹ Pokud nejsou vážné opačné důvody, po vyslechnutí kněžské rady⁶⁰ je třeba zajistit, aby kostel zrušené farnosti byl i nadále otevřen pro věřící.

51. S otázkou spojování farností a jejich případného rušení se pojí někdy zjištěná potřeba předat kostel k profánnímu, nikoli nepočestnému používání.⁶¹ To je rozhodnutí, které přísluší diecéznímu biskupovi po povinné konzultaci s kněžskou radou.⁶²

Obvykle ani v tomto případě není legitimním důvodem k nařízení takového předání úbytek diecézního kléru, demografický pokles a vážná finanční krize diecéze. Pokud však se budova nachází v takovém stavu, že v žádném případě nemůže být používána pro bohoslužby a nelze ji opravit, lze v souladu s právní normou přistoupit k jejímu předání k profánnímu, nikoli nepočestnému používání.

VII.b. Okrskový vikariát

52. Především je třeba připomenout, že „k podpoře pastorační péče společnou činností se může spojit více sousedních farností do zvláštních společenství, jako jsou okrskové vikariáty“;⁶³ nazývají se různými jmény, jako „děkanáty“ nebo také „pastorační zóny“ či „prefektury“.⁶⁴

53. Okrskovým vikářem nemusí být nutně farář určité farnosti.⁶⁵ Aby se dosáhlo cíle, pro který byl vikariát zřízen, patří k jeho prvořadým povinnostem „podporovat a koordinovat společnou pastorační činnost v okrskovém vikariátě“⁶⁶ tak, aby se nestal jen formální institucí. Kro-

59 Srov. tamtéž, kán. 120–123.

60 Srov. tamtéž, kán. 500, § 2 a 1222, § 2.

61 Srov. Papežská rada pro kulturu, *Zbavování se a obnovené používání kostelů církvi. Směrnice* (17. prosince 2018): <http://www.cultura.va/content/cultura/it/pub/documenti/decommissioning.html>.

62 Srov. CIC, kán. 1222, § 2.

63 Tamtéž, kán. 374, § 2.

64 Srov. *Apostolorum successores*, č. 217.

65 Srov. CIC, kán. 554, § 1.

66 Tamtéž, kán. 555, § 1, 1°.

mě toho okrskový vikář „je vázán povinností vizitovat farnosti svého okrsku, jak mu to bylo určeno diecézním biskupem“.⁶⁷ Aby mohl lépe plnit svou funkci a aby více posílil společné aktivity farností, může diecézní biskup udělit okrskovému vikáři další fakulty, které považuje v dané situaci za vhodné.

VII.c. Pastorační jednotka

54. Podobně, pokud to okolnosti vyžadují, kvůli územní velikosti okrskového vikariátu nebo velkému počtu věřících a s cílem pomáhat organické spolupráci mezi sousedními farnostmi, může biskup po vyslechnutí kněžské rady⁶⁸ také nařídít stálé a institucionální seskupení různých farností v rámci okrskového vikariátu,⁶⁹ přičemž přihlíží k některým konkrétním kritériím.

55. Především je vhodné, aby tato seskupení (nazývaná „pastorační jednotky“⁷⁰) byla vytvářena způsobem, pokud možno co nejvíce homogenním i ze sociologického hlediska, a tak se mohla uskutečňovat opravdová společná pastorece, integrovaná do celku,⁷¹ s misijní perspektivou.

56. Každá farnost takového seskupení má být svěřena jednomu faráři nebo také skupině kněží *in solidum*, která se bude starat o všechna farní společenství.⁷² Jinou alternativou, pokud ji biskup považuje za vhodnou, je, že seskupení vícero farností bude svěřeno témuž faráři.⁷³

67 Tamtéž, kán. 555, § 4.

68 Srov. tamtéž, kán. 500, § 2.

69 Srov. Papežská rada pro pastoreci migrantů a lidí mimo domov, *Erga migrantes charitas Christi* (3. května 2004), č. 95, in *Enchiridion Vaticanum* 22 (2003–2004), s. 2548.

70 Srov. *Apostolorum successores*, č. 215, b).

71 Srov. tamtéž.

72 Srov. CIC, kán. 517, § 1.

73 Srov. tamtéž, kán. 526, § 1.

57. V každém případě je třeba věnovat náležitou pozornost kněžím, kteří vykonávali svůj úřad často záslužně a s uznáním ze strany společenství, a to i pro dobro samotných věřících, spojených se svými pastýři pouty lásky a vděčnosti. Diecézní biskup při zakládání konkrétního seskupení nesmí stejným dekretem ustanovit, že ve vícerych farnostech svěřených jedinému faráři⁷⁴ budou další faráři, případně ještě zde přítomní a působící,⁷⁵ automaticky přeřazeni do úřadu farních vikářů anebo svého úřadu zbaveni.

58. V těchto případech, pokud se nejedná o pověření *in solidum*, přísluší diecéznímu biskupovi, aby případ od případu stanovil funkce kněze moderátora takových seskupení farností a zároveň i jeho vztahy s vikářem toho okrsku,⁷⁶ v jehož rámci je pastorační jednotka utvořena.

59. Když se v souladu s právem vytvořilo seskupení farností – okrskový vikariát nebo „pastorační jednotka“ –, stanoví biskup podle toho, co je vhodné, zda každá z farností bude mít svou farní pastorační radu⁷⁷ anebo zda je lepší, aby její úloha byla svěřena jednotné pastorační radě všech zainteresovaných společenství. Protože jednotlivé farnosti spojené do tohoto seskupení mají vlastní právnickou osobu a právní způsobilost, musí si v každém případě zachovat svou vlastní radu pro ekonomické záležitosti.⁷⁸

60. S cílem zdůraznit společnou evangelizační činnost a zvýšit účinnost pastýřské péče je vhodné, aby se pro seskupené farnosti vytvořily společné pastorační služby pro určité oblasti (např. katecheze, charita, pastorece mládeže a rodin), na nichž by se podíleli všichni členové Božího lidu: kněží, zasvěcené osoby i věřící laici.

74 Srov. tamtéž.

75 Srov. tamtéž, kán. 522.

76 Srov. tamtéž, kán. 553–555.

77 Srov. tamtéž, kán. 536.

78 Srov. tamtéž, kán. 537.

VII.d. Pastorační zóna

61. Jestliže lze z vícerych „pastoračních jednotek“ vytvořit okrskový vikariát, může biskup stejným způsobem, především v územně rozlehlejších diecézích, po vyslechnutí kněžské rady⁷⁹ spojit různé okrskové vikariáty do „distriktů“ nebo „pastoračních zón“.⁸⁰ Ty vede biskupský vikář,⁸¹ který má řádnou exekutivní pravomoc pod autoritou biskupa a ve společenství s ním a kromě toho i další speciální fakulty, které mu biskup uděluje případ od případu.

VIII. Řádné a mimořádné formy svěření pastorační péče farnímu společenství

62. V první řadě je to farář a ostatní kněží, kteří ve společenství s biskupem jsou základními osobami pro vztah s farním společenstvím díky úloze pastýřů, která jim náleží.⁸² Farář a presbyterium rozvíjejí společný život a kněžské bratrství, slaví svátostný život pro společenství a spolu s ním a jsou povoláni, aby organizovali farnost takovým způsobem, aby byla účinným znamením společenství.⁸³

63. Pokud jde o přítomnost a poslání kněží ve farním společenství, zaslужuje si zvláštní zmínku společný život;⁸⁴ i když není pro sekulární klérus podmínkou, doporučuje ho kán. 280. V tomto směru je třeba připomenout zásadní hodnotu ducha společenství, společné modlitby

79 Srov. tamtéž, kán. 500, § 2.

80 Srov. *Apostolorum successores*, č. 219; aby nevznikal zmatek, výraz „pastorační zóna“ je vhodné vyhradit jen pro seskupení tohoto druhu.

81 Srov. CIC, kán. 134, § 1 a 476.

82 Je třeba mít na zřeteli, že a) to, co platí pro „diecézního biskupa“, platí také pro ostatní osoby jemu právně ekvivalentní; b) to, co se vztahuje na farnost a faráře, platí také pro kvazi-farnost a kvazi-faráře; c) to, co se týká věřících laiků, se aplikuje také na členy neknežské institutů zasvěceného života a společností apoštolského života, pokud není výslovný odkaz na specifikum laika; d) termín „moderátor“ má různé významy podle kontextu, v němž je v předkládané instrukci použit s ohledem na normy kodexu.

83 Srov. *Lumen gentium*, č. 26.

84 Srov. *Ratio fundamentalis institutionis sacerdotalis*, č. 83.

a pastorační práce duchovních⁸⁵ se zřetelem na skutečné svědectví svátostného bratrství⁸⁶ a účinnější evangelizační činnost.

64. Když presbyterium zakouší komunitní život, kněžská identita se posiluje, zmenšují se materiální starosti a pokušení individualismu ustupuje hloubce osobního vztahu. Společná modlitba, sdílená reflexe a studium, které by nikdy neměly v kněžském životě chybět, mohou být velkou podporou při formování kněžské spirituality vtělované do každodenního života.

V každém případě je vhodné, aby biskup podle svého uvážení a v rámci možností zohlednil lidskou a duchovní spřízněnost mezi kněžími, kterým hodlá svěřit farnost nebo seskupení farností, a vyzval je k velkorysé disponibilitě pro nové pastorační poslání a k určité formě sdílení života se spolubratry.⁸⁷

65. V některých případech, zejména tam, kde chybí tradice nebo obvyklost farního domu nebo není-li z nějakého důvodu k dispozici takové obydlí pro kněze, může se vrátit k životu v rodině, odkud pochází a jež byla prvním místem jeho lidské formace a objevu povolání.⁸⁸

Bydlení tohoto druhu se na jedné straně ukazuje jako pozitivní přínos pro každodenní život kněze v tom smyslu, že mu zaručuje pokojné a stabilní domácí prostředí, především pokud ještě žijí rodiče. Na druhé straně je třeba se vyhýbat tomu, aby kněz své rodinné vztahy prožíval s vnitřní závislostí a menší disponibilitou pro svou službu na plný úvazek anebo jako alternativu vylučující – a nikoli doplňující – jeho vztah s rodinnou kněžskou a se společenstvím věřících.

85 Srov. CIC, kán. 275, § 1.

86 Srov. Druhý vatikánský koncil, Dekret o službě a životě kněží *Presbyterorum ordinis* (7. prosince 1965), č. 8, in *Dokumenty II. vatikánského koncilu*. Praha: Zvon, 1995.

87 Srov. *Ratio fundamentalis institutionis sacerdotalis*, č. 88.

88 Srov. František, *Projev k účastníkům setkání organizovaného Kongregací pro klérus u příležitosti padesátého výročí koncilových dekretů „Opatam totius“ a „Presbyterorum ordinis“* (20. listopadu 2015), in *AAS* 107 (2015), s. 1295.

VIII.a. Farář

66. K úřadu faráře patří plná péče o duše,⁸⁹ a v důsledku toho k platnému jmenování věřícího farářem musí tento získat kněžské svěcení.⁹⁰ Vylučuje se jakákoli možnost udělení tohoto úřadu nebo srovnatelného titulu tomu, kdo kněžské svěcení nemá, a to i v případě nedostatku kněží. Právě z důvodu vytváření vztahů poznávání a blízkosti, jaké se vyžadují mezi pastýřem a komunitou, nelze úřad faráře svěřit právnické osobě.⁹¹ Zvláště pak – podle ustanovení kán. 517, § 1–2 – nemůže být úřad faráře svěřen skupině lidí složené z duchovních a laiků. Proto by se nemělo používat označení jako „týmové vedení“, „tým vedoucích“ nebo jiná podobná označení, která navozují myšlenku kolegiální správy farnosti.

67. V důsledku toho, že je „vlastním pastýřem sobě svěřené farnosti“,⁹² přísluší faráři *ipso iure*, aby právně zastupoval farnost.⁹³ Je zodpovědným administrátorem farního majetku, což je „majetek církve“, a tedy podléhá příslušným kanonickým normám.⁹⁴

68. Jak říká Druhý vatikánský koncil, „každý farář ať má ve své farnosti zajištěno setrvání ve funkci tak dlouho, jak to vyžaduje dobro farníků“.⁹⁵ Jako základní princip se tedy vyžaduje, aby farář „byl ustanoven na dobu neurčitou“.⁹⁶

Diecézní biskup však může jmenovat faráře na dobu určitou, pokud to tak stanoví dekret biskupské konference. Protože je potřebné, aby farář mohl navázat účelný a účinný vztah s jemu svěřenou farností, je vhodné, aby biskupské konference nestanovovaly pro jmenování faráře na dobu určitou dobu příliš krátkou, tj. nižší než 5 let.

89 Srov. CIC, kán. 150.

90 Srov. tamtéž, kán. 521, § 1.

91 Srov. tamtéž, kán. 520, § 1.

92 Tamtéž, kán. 519.

93 Srov. tamtéž, kán. 532.

94 Srov. tamtéž, kán. 1257, § 1.

95 *Christus Dominus*, č. 31.

96 CIC, kán. 522.

69. V každém případě i faráři jmenovaní na „dobu neurčitou“ anebo před vypršením „určené doby“ mají být disponibilní pro případné přeložení do jiné farnosti nebo na jinou funkci, „jestliže prospěch duší nebo nutnost či užitečnost církve to vyžaduje“.⁹⁷ Je totiž vhodné připomenout, že farář je ke službě farnosti, a nikoli naopak.

70. Obvykle je dobré, aby farář měl, tam kde je to možné, svěřenu do pastorační péče jen jednu farnost, avšak „z nedostatku kněží nebo vzhledem k jiným okolnostem může být témuž faráři svěřena péče o více sousedních farností“.⁹⁸ Těmito „jinými okolnostmi“ se rozumí například nepatrnost území nebo počtu obyvatel, jakož i blízkost mezi dotyčnými farnostmi. Diecézní biskup by měl pečlivě zvážit, pokud je stejnému faráři svěřeno několik farností, zda může plně a konkrétně vykonávat úřad faráře jako skutečný pastýř každé z nich.⁹⁹

71. Jakmile je farář jmenován, zůstává v plném výkonu funkcí, které mu byly svěřeny, se všemi právy a povinnostmi, dokud svého pastýřského úřadu legitimně nepozbyde.¹⁰⁰ Pro jeho odvolání nebo přeložení před uplynutím funkčního období musí být dodrženy příslušné kanonické postupy, kterých církev používá pro stanovení toho, co je v konkrétním případě vhodné.¹⁰¹

72. Pokud to vyžaduje dobro věřících, i když neexistují jiné důvody k ukončení působení, by měl farář, který dosáhl věku 75 let, přijmout výzvu, s níž se diecézní biskup na něj může obrátit, aby se zřekl vedení farnosti.¹⁰² Předložení rezignace po dosažení věku 75 let,¹⁰³ které má být považováno za morální povinnost, ne-li kanonickou, nezpůsobuje, že farář automaticky ztrácí svou funkci. K jejímu ukončení dojde až poté, co diecézní biskup písemně oznámí dotyčnému faráři

97 Tamtéž, kán. 1748.

98 Tamtéž, kán. 526, § 1.

99 Srov. tamtéž, kán. 152.

100 Srov. tamtéž, kán. 538, § 1–2

101 Srov. tamtéž, kán. 1740–1752, s ohledem na kán. 190–195.

102 Srov. tamtéž, kán. 538, § 3.

103 Srov. tamtéž.

přijetí rezignace.¹⁰⁴ Na druhou stranu by měl biskup příznivě přijmout rezignaci, kterou farář předložil, i když pouze kvůli dovršení věku 75 let.

73. Aby se zabránilo funkcionalistickému pojetí úřadu, diecézní biskup před přijetím rezignace uvážlivě promyslí všechny osobní a místní okolnosti, jako například existenci zdravotních nebo disciplinárních důvodů, nedostatek kněží, dobro farního společenství i další podobná hlediska a rezignaci přijme ze spravedlivého a přiměřeného důvodu.¹⁰⁵

74. Pokud to ovšem osobní situace kněze umožňuje a pastorační okolnosti to doporučují, má biskup zvážit možnost jeho ponechání v úřadu faráře, případně mu postavit po bok nějakou pomoc a připravovat nástupce. Kromě toho „podle jednotlivých případů může biskup svěřit menší farnost nebo požadovat menší nasazení po faráři, který podal zřeknutí se úřadu“,¹⁰⁶ anebo mu svěřit jinou pastorační úlohu odpovídající jeho konkrétním možnostem; vyzve přitom kněze k pochopení, a je-li třeba, i k tomu, aby se tímto přeložením necítil nijak „odsunutý“ nebo „potrestaný“.

VIII.b. Administrátor farnosti

75. Pokud nelze okamžitě jmenovat faráře, ustanovení administrátora farnosti¹⁰⁷ musí probíhat jen v souladu s nařízením kanonických norem.¹⁰⁸

Jedná se totiž v zásadě jen o přechodný úřad, který se vykonává až do jmenování nového faráře. Z tohoto důvodu je nelegitimní, aby diecézní biskup jmenoval administrátora farnosti a ponechal jej v této službě po dlouhou dobu, přesahující jeden rok, nebo dokonce trvale, aby se tak vyhnul jmenování faráře.

104 Srov. tamtéž, kán. 189.

105 Srov. tamtéž, kán. 189, § 2 a *Apostolorum successores*, č. 212.

106 *Apostolorum successores*, č. 212.

107 Srov. CIC, kán. 539–540.

108 Srov. tamtéž, zvláště kán. 539, 549, 1747, § 3.

Jak ukazuje zkušenost, toto řešení se často přijímá proto, aby se obešly právní podmínky týkající se principu stability faráře, a je jejich porušením. Tím se poškozuje poslání dotyčného kněze, jakož i samého společenství, které v nejisté situaci týkající se přítomnosti pastýře nebude schopno vytvářet evangelizační plány v širším měřítku a bude se muset omezit na pastorační práci konzervačního stylu.

VIII.c. Pověření *in solidum*

76. Jako další možnost „tam, kde to vyžadují okolnosti, může být svěřena pastorační péče o farnost nebo současně o více farností více kněžím do společné správy ‚in solidum‘“.¹⁰⁹ Toto řešení lze přijmout, když to podle uvážení biskupa vyžadují konkrétní okolnosti, zvláště dobro dotyčných společenství díky větší účinnosti sdílené pastorační práce, jakož i prosazování spirituality společenství mezi kněžími.¹¹⁰

V takových případech jedná skupina kněží ve spolupráci s ostatními členy dotyčných farních společenství na základě společného rozhodování, přičemž moderátorem ve vztahu k ostatním kněžím, kteří jsou faráři ve všech ohledech, je jeden z nich jako *primus inter pares*.

77. Důrazně se doporučuje, aby si každé společenství kněží, jimž je svěřena pastorační péče o jednu nebo více farností *in solidum*, vytvořilo vnitřní předpis tak, aby každý kněz mohl lépe plnit úkoly a funkce, které se ho týkají.¹¹¹

Moderátorovou vlastní zodpovědností je koordinovat společnou práci farnosti nebo farností svěřených skupině, přebírat jejich právní zastoupení,¹¹² koordinovat výkon fakulty asistence na svatbách a udělování dispenzí, které přísluší farářům,¹¹³ a odpovídat biskupovi za všechny činnosti skupiny.¹¹⁴

109 Srov. tamtéž, kán. 517, § 1; srov. také kán. 542–544.

110 Srov. tamtéž, kán. 517, § 1 a 526, § 1.

111 Srov. tamtéž, kán. 543, § 1.

112 Srov. tamtéž, kán. 543, § 2, 3°; v zemích, kde je farnost státem uznaná jako právnická osoba, přejímá rovněž občanské právní zastoupení.

113 Srov. tamtéž, kán. 543, § 1.

114 Srov. tamtéž, kán. 517, § 1.

VIII.d. Farní vikář

78. Kromě toho může být kněz v rámci výše naznačených možností jmenován farním vikářem, pověřeným specifickým sektorem pastorence (mladí, senioři, nemocní, asociace, bratrstva, formace, katecheze atd.), a to buď napříč různými farnostmi, nebo může vykonávat celou svou službu anebo její určitou část v jedné z nich.¹¹⁵

V případě zařazení farního vikáře do vícero farností svěřených různým farářům je vhodné stanovit a popsat ve jmenovacím dekretu úkoly, které mu byly svěřeny v každém farním společenství, jakož i vztah, jaký má udržovat s faráři v tom, co se týká jeho bydlení, živobytí a slavení mše svaté.

VIII.e. Jáhni

79. Jáhni jsou vysvěcení služebníci inkardinovaní do některé diecéze anebo do jiných církevních složek, které mají tuto fakultu;¹¹⁶ jsou spolupracovníky biskupa a kněží v jediném evangelizačním poslání se specifickým úkolem na základě obdržené svátosti, a sice „sloužit Božimu lidu službou liturgie, slova a charitativní *lásky*“.¹¹⁷

80. Pro zachování identity jáhnů a se zřetelem na uplatňování jejich služby papež František nejprve varoval před riziky týkajícími se pochopení povahy diakonátu: „Musíme dávat pozor, abychom neviděli jáhny jako něco mezi kněžími a laiky. [...] A ani není dobře představovat si jáhna jako nějakého prostředníka mezi věřícími a pastýři. Ani na půl cesty mezi kněžími a laiky, ani na půl cesty mezi pastýři a věřícími. Je zde dvojitý pokušení. Nebezpečí klerikalismu: jáhen,

115 Srov. tamtéž, kán. 545, § 2; například máme na mysli duchovně zkušeného kněze, ale se špatným zdravím, který je jmenován jako řádný zpovědník pro pět územně souvisejících farností.

116 Srov. tamtéž, kán. 265.

117 Tamtéž, kán. 1009, § 3.

který je příliš klerikální. [...] A další pokušení funkcionalismu: je to pomocník kněze pro to a pro ono.“¹¹⁸

Dále ve stejném projevu Svatý otec nabídl některá upřesnění specifické role jáhnů uvnitř církevního společenství: „Diakonát je specifické povolání, rodinné povolání, které navozuje službu. [...] To je klíčové slovo pro pochopení vašeho charismatu. Služba jako jeden z charakteristických darů Božího lidu. Jáhen je – tak řečeno – strážcem služby v církvi. Každé slovo musí být dobře zvažováno. Vy jste strážci služby v církvi: služby slova, služby u oltáře a služby chudým.“¹¹⁹

81. Nauka o diakonátu zaznamenala během staletí důležitý vývoj. Oživil ji Druhý vatikánský koncil v souvislosti s jejím doktrinárním objasněním a rozšířením dotyčné služby, které diakonát neomezovalo na oblast charitativní služby anebo na jeho definici – jak to stanovil Tridentický koncil – jako něčeho přechodného a určeného téměř výhradně k liturgické službě. Druhý vatikánský koncil specifikuje, že se jedná spíše o stupeň svátosti svěcení, a proto jáhni „posílení svátostnou milostí slouží Božímu lidu ve společenství s biskupem a jeho kněžským sborem službou liturgickou, kazatelskou a charitativní“.¹²⁰

Pokoncilové chápání se vrací k tomu, co bylo stanoveno v *Lumen gentium*, a stále lépe definuje úřad jáhnů jeho účastí na svátosti svěcení, i když v rozdílném stupni. Při audienci udělené účastníkům Mezinárodního kongresu o diakonátu zdůraznil Pavel VI., že jáhen slouží křesťanským společenstvím „jak hlásáním Božího slova, tak i službou svátostí a konáním charitativní *lásky*“.¹²¹ Pokud by se snad zdálo, že v knize Skutků apoštolů (Sk 6,1–6) bylo sedm vybraných mužů určeno jen pro službu u stolu, ve skutečnosti tatáž biblická kniha vypravuje o tom, jak Štěpán a Filip naplno vykonávají „službu slova“.

118 František, *Projev při setkání s kněžími a zasvěcenými osobami*, Milán (25. března 2017), in *AAS* 109 (2017), s. 376.

119 Tamtéž, s. 376–377.

120 *Lumen gentium*, č. 29.

121 Pavel VI., *Promluva na audienci udělené účastníkům Mezinárodního kongresu o diakonátu* (25. října 1965), in *Enchiridion sul Diaconato* (2009), s. 147–148.

Jako spolupracovníci dvanácti apoštolů a Pavla konají svou službu ve dvou oblastech: evangelizace a charita.

Existuje tedy mnoho církevních úkolů, které mohou být svěřeny jáhnovi, to znamená všechny ty, které nezahrnují plnou péči o duše.¹²² Kodex kanonického práva však určuje, které úřady jsou vyhrazeny pro kněze a které mohou být svěřeny také věřícím laikům, avšak nenaznačuje žádný konkrétní úřad, ve kterém by se mohla vyjádřit specifická jáhenská služba.

82. V každém případě historie diakonátu připomíná, že byl ustanoven v rámci služebné vize církve, a tedy jako úřad osob vysvěcených ke službě slovu a k charitativní lásce; tato posledně jmenovaná oblast rovněž zahrnuje správu majetku. Takovému dvojí poslání jáhna je pak vyjádřeno v liturgickém kontextu, v němž je povolán hlásat evangelium a sloužit u eucharistického stolu. Právě odkazy na to by mohly pomoci při stanovení konkrétních úkolů jáhna a se zřetelem na posílení jáhenské služby docenit aspekty, které jsou tomuto povolání vlastní.

VIII.f. Zsvěcené osoby

83. V mnoha případech jsou ve farním společenství přítomné osoby patřící k zsvěcenému životu. Ten „není skutečností vnější nebo nezávislou na životě místní církve, ale představuje způsob, poznamenaný specifickým evangelním radikalismem, jak být přítomen v jejím nitru se svými osobitými dary“.¹²³ Kromě toho zsvěcený život integrovaný do společenství spolu s kleriky a laiky „se řadí k charismatickému rozměru církve. [...] Spiritualita institutů zsvěceného života se může jak pro věřícího laika, tak i pro kněze stávat významným zdrojem pro žití jeho povolání“.¹²⁴

122 Srov. CIC, kán. 150.

123 Kongregace pro nauku víry, list *Iuvenescit Ecclesia* biskupům katolické církve o vztahu mezi hierarchickými a charismatickými dary pro život a poslání církve (15. května 2016), č. 21, in Acta České biskupské konference, č. 11, Praha, 2016 (*Enchiridion Vaticanum* 32 /2016/, s. 734).

124 Tamtéž, č. 22.

84. Příspěvek, jaký mohou zasvěcené osoby přinášet k evangelizačnímu poslání církve, se v první řadě odvozuje z jejich „bytí“, to znamená ze svědectví radikálního následování Krista skrze vyznávání evangelních rad,¹²⁵ a teprve druhotně i z jejich „konání“, to znamená z činností vykonávaných v souladu s charismatem každého institutu (například katecheze, charita, formace, pastorece mládeže, péče o nemocné).¹²⁶

VIII.g. Laici

85. Farní společenství se skládá zvláště z věřících laiků,¹²⁷ kteří na základě křtu a ostatních svátostí křesťanské iniciace, u mnohých také manželství,¹²⁸ se účastní evangelizační činnosti církve, neboť „povoláním a posláním věřících laiků je přetvářet různé pozemské skutečnosti, aby byla každá lidská činnost proměňována evangeliem“.¹²⁹

Zvláště proto, že vlastní a specifický charakter laiků je sekulární, tedy „hledat Boží království tím, že se zabývají časnými věcmi,“¹³⁰ „mohou se cítit povoláni, anebo skutečně i povoláni jsou, ke spolupráci se svými pastýři ve službě církevnímu společenství. Usilují o jeho růst a životnost a přispívají k tomu nejrůznějšími službami podle milostí a darů, kterých se jim od Pána dostalo“.¹³¹

86. Od všech věřících laiků se dnes vyžaduje velkorysé nasazení ve službě evangelizačnímu poslání, především skrze všeobecné svědectví každodenního života v souladu s evangeliem, v jejich

125 Srov. CIC, kán. 573, § 1.

126 Srov. Kongregace pro instituty zasvěceného života a Společnosti apoštolského života – Kongregace pro biskupy, *Mutuae relationes. Směrnice pro vztahy mezi biskupy a řeholníky v církvi* (14. května 1978), č. 10, 14, a), in *Enchiridion Vaticanum 6* (1977–1979), s. 604–605; 617–620; srov. také *Apostolorum successores*, č. 98.

127 Srov. *Evangelii gaudium*, č. 102

128 Srov. *Christifideles laici*, č. 23.

129 *Evangelii gaudium*, č. 201.

130 *Lumen gentium*, č. 31.

131 Pavel VI., apoštol. exhort. *Evangelii nuntiandi* (8. prosince 1975), č. 73. Praha: Zvon, 1990 (*AAS* 68 /1976/, s. 61).

obvyklém životním prostředí a na všech úrovních zodpovědnosti, zvláště pak přijímáním závazků jim odpovídajících ve službě farnímu společenství.¹³²

VIII.h. Jiné formy svěřování pastorační péče

87. Jak je uvedeno v kán. 517, § 2, existuje ještě další možnost, jak může biskup zajistit pastorační péči o společenství, i když z důvodu nedostatku kněží není možné jmenovat faráře nebo administrátora farnosti, který by mohl převzít službu na plný úvazek. Za takových pastoračně problematických okolností může diecézní biskup, aby podpořil křesťanský život a umožnil pokračování evangelizačního poslání komunity, pověřit výkonem pastorační péče ve farnosti jáhna, zasvěcenou osobu nebo laika nebo také skupinu osob (například řeholní institut nebo sdružení).¹³³

88. Ty, jimž bude tímto způsobem svěřeno vykonávání pastorační péče ve společenství, bude koordinovat a vést kněz se zákonnými fakultami, ustanovený jako „moderátor pastorační péče“, jemuž výlučně přísluší pravomoc a funkce faráře a z toho vyplývající povinnosti a práva, i když tento úřad nezastává.

Je vhodné si uvědomit, že se jedná o mimořádnou formu svěření pastorační péče, jelikož není možné jmenovat faráře nebo administrátora farnosti, a že ji nelze zaměňovat s běžnou aktivní spoluprací a přebíráním zodpovědnosti všemi věřícími.

89. Na zamýšlené užití takového mimořádného prostředku je třeba vhodným způsobem Boží lid připravit a snažit se, aby byl uplatněn jen na dobu potřebnou, nikoli neurčitou.¹³⁴ Správné pochopení a uplatňování tohoto kánonu vyžaduje, aby předpokládané opatření „se uplatňovalo s přísným ohledem na klauzuli v kánonu obsaženou, totiž a) ‚pro nedostatek kněží‘, a nikoli z důvodu pohodlnosti nebo problematického ‚povznesení laického stavu‘ [...]; b) zůstávalo v platnosti

132 Srov. *Evangelii gaudium*, č. 81.

133 Srov. CIC, kán. 517, § 2.

134 Srov. *Apostolorum successores*, č. 215.

to, že se jedná o „účast na výkonu pastýřské péče“ a nikoli o vedení, koordinaci, moderování a řízení farnosti, což podle znění kánonu přísluší pouze knězi“.¹³⁵

90. S ohledem na to, aby svěření pastorační péče v souladu s kán. 517, § 2¹³⁶ bylo dovedeno k dobrému výsledku, je třeba dodržovat některá kritéria. Jelikož se jedná o mimořádné a dočasné pastorační řešení,¹³⁷ jediným kanonickým důvodem, který jeho použití legitimizuje, je takový nedostatek kněží, jenž neumožňuje zajistit pastorační péči o farnost jmenováním faráře nebo administrátora farnosti. Kromě toho je vhodné pro zajištění správy tohoto druhu upřednostnit jednoho nebo více jáhnů před zasvěcenými osobami nebo laiky.¹³⁸

91. V každém případě koordinace takto organizované pastorační aktivity přísluší knězi ustanovenému diecézním biskupem do role moderátora; výlučně tento kněz má pravomoci a fakulty náležející faráři; ostatní věřící pak mají „účast na pastorační péči o farnost“.¹³⁹

92. Jak jáhen, tak i další osoby, jimž nebyla udělena svátost svěcení a které se zúčastní výkonu pastorační péče, mohou vykonávat pouze funkce příslušející stavu jáhna nebo věřícího laika, přičemž je nutno „pozorně dodržovat a chránit původní vlastnosti darů a úradů

135 Kongregace pro klérus, [mezidikasteriální] instrukce o některých otázkách spolupráce věřících laiků na církevní službě *Ecclesiae de mysterio* (15. srpna 1997), čl. 4, § 1, a–b), in *AAS* 89 (1997), s. 866–867; srov. také *Apostolorum successores*, č. 215. Tomuto knězi přísluší i právní zastupování farnosti kanonicky a tam, kde to zákon státu předpokládá, i občansky.

136 Dříve než se přistoupí k řešení umožněnému kánonem 517, § 2, je třeba, aby diecézní biskup obezřetně zvážil použití jiných alternativních možností, jako například ustanovení starších, ještě zdatných kněží, svěření různých farností jednomu faráři anebo svěření různých farností skupině kněží *in solidum*.

137 Srov. *Ecclesiae de mysterio*, čl. 4, § 1, b), in *AAS* 89 (1997), s. 866–867, a Kongregace pro klérus, instrukce *Kněz, pastýř a vůdce farního společenství* (4. srpna 2002), č. 23 a 25, zvláště, jedná se o „spolupráci *ad tempus* při výkonu pastorační péče ve farnosti“, srov. 23. Praha: Česká biskupská konference, 2002 (*Enchiridion Vaticanum* 21 /2002/, s. 834–836).

138 Srov. *Kněz, pastýř a vůdce farního společenství*, č. 25.

139 CIC, kán. 517, § 2.

vysvěcených služebníků a věřících laiků, které se od sebe liší a navzájem se doplňují, aby v církvi podle Boží vůle vytvářely organickou strukturu“.¹⁴⁰

93. A konečně se důrazně doporučuje, aby v dekretu, jímž je kněz jmenován moderátorem, biskup uvedl alespoň stručně důvody, proč v jednom nebo ve vícereých farních společenstvích bylo nutné uplatnit mimořádnou formu svěřenání pastorační péče, a v důsledku toho ustanovit k výkonu služby pověřeného kněze.

IX. Funkce a služby ve farnosti

94. Kromě příležitostné spolupráce, kterou může nabídnout při každodenních aktivitách farnosti každý člověk dobré vůle – i nepokřtěný –, existují také určité stabilní úkoly, jejichž plněním věřící přijímají na určitou dobu odpovědnost za nějakou službu v rámci farního společenství. Máme na mysli například katechety, ministranty, pedagogy, kteří působí ve skupinách a sdruženích, charitativní pracovníky a ty, kteří se věnují různým poradenským službám a naslouchání, i ty, kteří navštěvují nemocné.

95. V každém případě je třeba při stanovení úkolů svěřovaných jáhnům, zasvěceným osobám a věřícím laikům, kteří se účastní výkonu pastorační péče, používat terminologii, jež správně odpovídá funkcím, které může vykonávat každý v souladu se svým statutem tak, aby byl jasný zásadní rozdíl mezi všeobecným a svátostným kněžstvím a aby u každého byla zřejmá povaha obdrženého závazku.

96. V tomto smyslu je v první řadě na zodpovědnosti diecézního biskupa a faráře, nakolik mu to přísluší, aby funkce jáhnů, zasvěcených osob a laiků, kteří mají ve farnosti zodpovědné úlohy, nebyly označovány výrazy „farář“, „spolu-farář“, „pastor“, „kaplan“, „moderátor“, „koordinátor“, „zodpovědný za farnost“ nebo jinými podobnými

140 *Kněz, pastýř a vůdce farního společenství*, č. 23.

pojmenováními,¹⁴¹ která jsou ze zákona vyhrazena kněžím,¹⁴² protože mají přímou spojitost s profilem kněžské služby.

Pokud jde o výše uvedené věřící laiky a jáhny, výrazy jako „svěřit pastorační péči o farnost“, „předsedať farnímu společenství“ a další podobné, které odkazují na specifíčnost kněžské služby příslušející faráři, jsou rovněž nelegitimní a nejsou v souladu s identitou jejich povolání.

Jako vhodnější se jeví například označení „kooperující jáhen“ a pro zasvěcené osoby a laiky „koordinátor pro... (sektor pastorační práce)“, „pastorační spolupracovník“, „pastorační asistent“ a „pověřený pro... (sektor pastorační práce)“.

97. Podle právní normy, kán. 230, § 1, mohou být laičtí věřící příslušným obřadem ustanoveni jako stálí lektorů a akolyté. Nevysvěcený věřící může přijmout titul „mimořádný služebník“, pouze pokud byl skutečně pověřen příslušnou autoritou,¹⁴³ aby vykonával zástupné funkce uvedené v kán. 230, § 3 a 943. Dočasné pověření k liturgickým úkonům, uvedené v kán. 230, § 2, i když trvá delší čas, nepřiznává nevysvěcenému věřícímu žádné zvláštní označení.¹⁴⁴

Tito věřící laici musí být v plném společenství s katolickou církví,¹⁴⁵ mají mít dostačující formaci pro funkci, kterou jsou pověřeni vykonávat, a musí mít příkladné osobní a pastorační chování, které je činí pro výkon služby způsobilými.

98. Kromě toho, co přísluší trvale ustanoveným lektorům a akolytům,¹⁴⁶ může biskup podle svého uvážlivého úsudku oficiálně svěřit

141 Srov. *Ecclesiae de mysterio*, čl. 1, § 3, in *AAS* 89 (1997), s. 863.

142 Srov. *Kněz, pastýř a vůdce farního společenství*, č. 23.

143 Srov. *Apostolorum successores*, č. 112.

144 Je užitečné připomenout, že kromě funkcí lektorské služby figuruje mezi liturgickými funkcemi, které diecézní biskup může po vyslechnutí biskupské konference dočasně svěřit věřícím laikům, mužům i ženám, také služba u oltáře, s ohledem na příslušnou kanonickou normu; srov. Papežská rada pro interpretaci legislativních textů, *Odpoověď* (11. července 1992), in *AAS* 86 (1994), s. 541; Kongregace pro bohoslužbu a svátosti, *Oběžný list* (15. března 1994), in *AAS* 86 (1994), s. 541–542.

145 Srov. CIC, kán. 205.

146 Srov. tamtéž, kán. 230, § 1.

některé úkoly¹⁴⁷ jáhnům, zasvěceným osobám a věřícím laikům, a to pod vedením a na zodpovědnost faráře. Například:

1. slavení bohoslužby slova o nedělích a přikázaných svátcích, jestliže „z důvodu nedostatku duchovních nebo z jiného závažného důvodu není možná účast na mši“.¹⁴⁸ Jedná se o výjimečnou okolnost, k níž se přistupuje jen v situacích skutečné nemožnosti; pokud jsou k dispozici jáhni, vždy je snaha svěřit tyto bohoslužby jim;
2. udílení křtu, při vědomí toho, že „řádým udělovatelem křtu je biskup, kněz a jáhen“¹⁴⁹ a že podle ustanovení kán. 861, § 2 to představuje výjimku, kterou je třeba vyhodnotit podle uvážení místního ordináře;
3. slavení pohřebních obřadů, s ohledem na ustanovení č. 19 z *Praenotanda dell'Ordo exsequiarum*.

99. Věřící laici mohou kázat v kostele nebo v oratoři, pokud to vyžadují okolnosti, potřeba nebo zvláštní případ „podle předpisů biskupské konference“¹⁵⁰ a „v souladu s právem nebo liturgickými normami a při dodržování klauzulí v nich obsažených“.¹⁵¹ V žádném případě však nemohou mít homilii při slavení eucharistie.¹⁵²

100. Kromě toho tam, „kde chybí kněží a jáhni, může diecézní biskup, po předchozím příznivém vyjádření biskupské konference a po obdržení souhlasu od Apoštolského stolce, zmocnit laiky, aby oddávali“.¹⁵³

147 V aktu, jímž biskup svěřuje níže uvedené úkoly jáhnům a věřícím laikům, jasně stanoví funkce, jež jsou oprávněni vykonávat a po jakou dobu.

148 CIC, kán. 1248, § 2.

149 Tamtéž, kán. 861, § 1.

150 Tamtéž, kán. 766.

151 *Ecclesiae de mysterio*, čl. 3, § 4, in *AAS* 89 (1997), s. 865.

152 Srov. CIC, kán. 767, § 1; *Ecclesiae de mysterio*, čl. 3, § 1, in *AAS* 89 (1997), s. 864.

153 CIC, kán. 1112, § 1; srov. Jan Pavel II., apoštol. konst. *Pastor Bonus* (28. června 1998), č. 63, in *AAS* 80 (1988), s. 876, ve věci kompetencí Kongregace pro bohoslužbu a svátosti.

X. Orgány církevní spoluzodpovědnosti

X.a. Farní rada pro ekonomické otázky

101. Správa majetku, jímž každá farnost v různé míře disponuje, je důležitou oblastí evangelizace a evangelního svědectví před církví i před občanskou společností, neboť, jak připomněl papež František, „všechny majetek, který máme, nám Pán dává proto, abychom umožňovali světu jít vpřed, abychom umožňovali lidstvu jít vpřed, abychom pomáhali ostatním“.¹⁵⁴ Farář tedy nemůže a nesmí zůstat v tomto úkolu sám,¹⁵⁵ ale je třeba, aby mu při správě majetku církve, především evangelizační horlivostí a misionářským duchem, pomáhali spolupracovníci.¹⁵⁶

102. Z tohoto důvodu musí být v každé farnosti nutně ustavena rada pro ekonomické záležitosti, tj. poradní orgán, kterému předsedá farář a který tvoří nejméně tři další věřící;¹⁵⁷ minimální počet tří je nezbytný pro to, aby mohla tato rada být považována za „kolegiální“; je vhodné si uvědomit, že farář není zahrnut mezi členy rady pro ekonomické záležitosti, ale předsedá jí.

103. Pokud neexistují specifické normy vydané diecézním biskupem, farář určuje podle velikosti farnosti počet členů rady i to, zda mají být jmenováni jím nebo voleni farním společenstvím.

Členové této rady, kteří nemusí nutně patřit do farnosti, musí prokazovat dobrou pověst, jakož i být odborníky na hospodářské a právní záležitosti,¹⁵⁸ aby byli schopni poskytovat účinnou a kompetentní službu a aby rada nebyla utvořena pouze formálně.

154 František, *Homilie ve Svaté Martě* (21. října 2013), in *L'Osservatore Romano* 242 (21.–22. října 2013), s. 8.

155 Srov. CIC, kán. 537 a 1280.

156 V souladu s kán. 532 CIC je za majetek farnosti zodpovědný farář, i když při jeho správě má využívat spolupráci laických odborníků.

157 Srov. CIC, kán. 115, § 2 a analogicky 492, § 1.

158 Srov. tamtéž, kán. 537 a *Apostolorum successores*, č. 210.

104. Pokud diecézní biskup nestanoví jinak, při dodržení patřičné obezřetnosti, jakož i případných norem občanského práva, vyžadují-li to okolnosti, nic nebrání tomu, aby tatáž osoba byla členem rady pro ekonomické záležitosti víceřých farností.

105. Jakákoli norma případně vydaná v této záležitosti diecézním biskupem musí zohledňovat specifické situace farností, jako například těch, které mají zvláště skromný majetek, nebo těch, které jsou součástí pastorační jednotky.¹⁵⁹

106. Rada pro ekonomické záležitosti může hrát ve farních společenstvích obzvláště důležitou roli pro růst kultury spoluzodpovědnosti, administrativní transparentnosti a podporování potřeb církve. Transparentnost by měla být především chápána nejen jako formální prezentace dat, ale spíše jako povinnost informovat komunitu a jako vhodná příležitost pro její tvořivé zapojení. Jedná se o nezbytný *modus agendi* pro důvěryhodnost církve, zejména tam, kde církev spravuje značný majetek.

107. Cíle transparentnosti lze obvykle dosáhnout zveřejněním výročního vyúčtování, které musí být nejprve předloženo místnímu ordináři,¹⁶⁰ s podrobnou specifikací příjmů a výdajů. Jelikož majetek patří farnosti, nikoli faráři, byť je jeho správcem, může společenství jako celek získat představu o tom, jak byl majetek spravován, jaká je hospodářská situace farnosti a jakými zdroji může skutečně disponovat.

X.b. Farní pastorační rada

108. Platné kanonické normy¹⁶¹ ponechávají na diecézním biskupovi, jak rozhodne o zřizování pastoračních rad ve farnostech; lze to však považovat za vysoce doporučené, jak připomněl papež František:

159 Srov. CIC, kán. 517 a 526.

160 Srov. tamtéž, kán. 1287 § 1.

161 Srov. tamtéž, kán. 536, § 1.

„Jak potřebné jsou pastorační rady! Biskup nemůže vést diecézi bez pastorační rady. Farář nemůže vést farnost bez pastorační rady.“¹⁶²

Flexibilita normy však umožňuje úpravy, jež se považují za přiměřené pro konkrétní okolnosti, například v případě několika farností svěřených jednomu faráři nebo při existenci pastoračních jednotek: v takových případech je možné zřídit jednu pastorační radu pro několik farností.

109. Teologický smysl pastorační rady je zakotven v tom, jak je církev konstituována, tedy jako „Kristovo tělo“, které plodí „spiritualitu společenství“. V křesťanském společenství nikdy totiž nemůže být různost charismat a služeb, vyplývajících ze začlenění do Krista a z daru Ducha, přetransformovaná tak, že se stane „uniformitou, povinností dělat všechno společně a všechno stejně a myšlením všech stejným způsobem“.¹⁶³ Naopak, na základě všeobecného kněžství¹⁶⁴ se každý věřící účastní budování celého těla a zároveň se celý Boží lid při vzájemné odpovědnosti svých členů podílí na poslání církve, to znamená na tom, že poznává znamení Boží přítomnosti v dějinách a stává se svědkem jeho království.¹⁶⁵

110. Proto pastorační rada není pouhým byrokratickým orgánem, ale zdůrazňuje a uskutečňuje ústřední postavení Božího lidu jako subjektu a aktivního protagonisty evangelizačního poslání na základě skutečnosti, že každý věřící obdržel při křtu a biřmování dary Ducha: „Znovuzrození k božskému životu křtem je první krok; potom je třeba chovat se jako Boží děti, totiž připodobňovat se Kristu, který působí ve svaté církvi, a nechat se zapojit do jejího poslání ve světě. Zjednává to pomazání Duchem Svatým, ,bez něhož jsme na zemi

162 František, *Projev při setkání s klérem, osobami zasvěceného života a členy pastoračních rad*, Assisi (4. října 2013), in *Insegnamenti* 1/2 (2013), s. 328.

163 Týž, *Homilie při mši svaté o slavnosti Letnic* (4. června 2017), in *AAS* 109 (2017), s. 711.

164 Srov. *Lumen gentium*, č. 10.

165 Srov. Kongregace pro klérus, oběžný list *Omnes christifideles* (25. ledna 1973), č. 4 a 9, in *Enchiridion Vaticanum* 4 (1971–1973), s. 1199–1201 a 1207–1209; *Christifideles laici*, č. 27.

ubozí a ztracení' (*Sekvence na Soslání Ducha Svatého*). [...] Jako byl celý Ježíšův život ožívován Duchem, tak také život církve a každého jejího členu je veden tímž Duchem.¹⁶⁶

Ve světle této základní vize si lze připomenout slova sv. Pavla VI., podle nichž „úkolom pastorační rady je studovat a zkoumat všechno to, co se týká pastoračních aktivit, a tedy navrhnout praktická řešení, s cílem napomoci tomu, aby život a konání Božího lidu byly v souladu s evangeliem,¹⁶⁷ s vědomím toho, co připomenul papež František, že účelem této rady „nebude primárně organizování církve, nýbrž naplnění misijní touhy, jež chce dosáhnout ke všem“.¹⁶⁸

111. Pastorační rada je poradním orgánem, který se řídí normami stanovenými diecézním biskupem pro její složení, metodu volby členů, cíle a způsob fungování.¹⁶⁹ V každém případě, aby nedošlo ke zkreslení povahy této rady, je dobré vyhnout se jejímu definování slovy „tým“ nebo „équipe“, tj. termínům, které nejsou vhodné pro správné vyjádření církevního a kanonického vztahu mezi farářem a ostatními věřícími.

112. Při dodržování příslušných diecézních norem je nutné, aby pastorační rada skutečně zastupovala společenství, jehož je výrazem, ve všech svých členech (kněží, jáhni, zasvěcené osoby a laici). Představuje specifické prostředí, ve kterém mohou věřící uplatňovat své *právo a povinnost* vyjádřit pastýřům a sdělovat i ostatním věřícím své myšlenky týkající se prospěchu farního společenství.¹⁷⁰

Hlavní funkce farní pastorační rady proto spočívá ve zkoumání a studiu praktických návrhů pastoračních a charitativních iniciativ, které se týkají farnosti a jsou v souladu s chodem diecéze.

166 František, *Generální audience* (23. května 2018), <https://www.radiovaticana.cz/clanek.php?id=27704>.

167 Pavel VI., apoštol. list motu proprio *Ecclesiae Sanctae* (6. srpna 1966), I, 16, § 1, in *AAS* 58 (1966), s. 766; srov. CIC, kán. 511.

168 *Evangelii gaudium*, č. 31.

169 Srov. CIC, kán. 536, § 2.

170 Srov. tamtéž, kán. 212, § 3.

113. Farní pastorační rada „má pouze poradní hlas“¹⁷¹ v tom smyslu, že její návrhy musí farář přijmout, aby se staly účinnými. V procesu společného rozhodování je pak farář povinen pečlivě zvažovat vyjádření pastorační rady, zejména pokud jsou vyslovena jednomyslně.

Aby byla služba pastorační rady účinná a plodná, je třeba se varovat dvou extrémů: na jedné straně toho, že farář pastorační radě předkládá rozhodnutí již přijatá nebo radu předem řádně neinformuje a svolává ji jen zřídka a formálně; na druhé straně toho, že farář je pouze jedním z členů rady a pozbývá své role pastýře a vůdce společenství.¹⁷²

114. Konečně se považuje za vhodné, aby pastorační rada byla v rámci možností složena převážně z těch, kteří mají v pastoračním životě farnosti trvalé povinnosti, nebo z těch, kteří se v něm konkrétně angažují. Tak se zabrání tomu, že se z jejich schůzek stane výměna abstraktních myšlenek, které se netýkají skutečného života společenství s jeho možnostmi a problémy.

X.c. Jiné formy spoluzodpovědnosti v pastorační péči

115. Nelze-li společenství věřících ustanovit jako farnost nebo kvazi-farnost,¹⁷³ zajistí diecézní biskup po vyslechnutí kněžské rady¹⁷⁴ jinou pastorační péči,¹⁷⁵ přičemž zhodnotí například možnost zřízení pastoračních center, závislých na místním faráři, jako „misijní stanice“ na podporu evangelizace a charity. V takových případech je nutné vybavit pastorační centrum vhodným kostelem nebo oratoří¹⁷⁶ a vytvořit příslušnou diecézní normu pro jeho aktivity tak, aby byly koordinovány s činností farnosti a doplňovaly ji.

171 Tamtéž, kán. 536, § 2.

172 Srov. *Kněz, pastýř a vůdce farního společenství*, č. 26.

173 Srov. CIC, kán. 516, § 1.

174 Srov. tamtéž, kán. 515, § 2.

175 Srov. tamtéž, kán. 516, § 2.

176 Srov. tamtéž, kán. 1214, 1223 a 1225.

116. Centra takto ustavená, která se v některých diecézích nazývají „diakonie“, mohou – kde je to možné – být svěřena farnímu vikáři nebo zejména jednomu či vícerym trvalým jáhnům, kteří za ně převzou odpovědnost a případně je řídí spolu se svými rodinami, pod zodpovědností faráře.

117. Tato centra se mohou stát předsunutými misijními základnami a nástroji pro sblížení, zejména ve farnostech s velmi rozsáhlým územím. Tak může být zajištěn čas pro modlitbu a eucharistickou adoraci i katecheze a další aktivity ve prospěch věřících, zejména charitativní činnost pro chudé a potřebné a péče o nemocné, vyžadující spolupráci zasvěcených osob a laiků, jakož i každého člověka dobré vůle.

Zodpovědní za pastorační centrum budou povinni zajistit, aby se prostřednictvím faráře a dalších kněží ze společenství co nejčastěji slavily svátosti, zejména mše svatá a svátost smíření.

XI. Stipendia za slavení svátostí

118. Se životem farností a jejich evangelizačním posláním se poji otázka stipendia dávaného za slavení mše svaté, které je určeno pro kněze, a za ostatní svátosti, které však patří farnosti.¹⁷⁷ Jedná se o stipendium, které ze své povahy musí být svobodným aktem ze strany dávajícího a je ponecháno na jeho svědomí a zodpovědnosti vůči církvi. Není to „cena, která má být zaplacená“ nebo „požadovaná taxa“, jako by se jednalo o určitý druh „poplatku za svátosti“. Stipendiem za mši svatou „věřící [...] přispívají k prospěchu církve a [...] na její péči o vydržování služebníků a na jejích činnostech“.¹⁷⁸

119. V tomto smyslu se jeví jako důležité vést citlivě věřící k pochopení, že potřeby farnosti jsou „jejich záležitost“, a je proto třeba na

177 Srov. tamtéž, kán. 848 a 1264, 2°, jakož i kán. 945–958, a Kongregace pro klérus, dekret *Mos iugiter* (22. února 1991), schválený specifickou formou Janem Pavlem II., in *Enchiridion Vaticanum* 13 (1991–1993), s. 6–28.

178 CIC, kán. 946

ně ochotně přispívat. Je dobře, aby se naučili spontánně se o ně starat, zejména v zemích, kde stipendium za mši svatou je pro kněze stále ještě jediným zdrojem obživy a také fondem pro evangelizaci.

120. Výše zmíněný vnímavý postoj bude tím účinnější, čím více budou kněží dávat příklady „pocitivého“ využití peněz, a to jak svým střídým životním stylem bez výstřelků na osobní úrovni, tak i transparentní správou farního majetku, přizpůsobovanou nikoli „projektům“ faráře nebo malé skupiny lidí, projektům možná dobrým, ale vzdáleným od skutečných potřeb věřících, zejména těch nejchudších a nejpotřebnějších.

121. V žádném případě „nesmí mešní stipendium provázet ani zdání obchodu nebo spekulace“,¹⁷⁹ neboť „se velmi doporučuje kněžím, aby také bez přijetí stipendia sloužili mši na úmysl věřících, hlavně chudých“.¹⁸⁰

Za nástroje, které umožňují dosažení tohoto cíle, můžeme považovat pořádání anonymních sbírek takovým způsobem, aby se každý cítil svobodný darovat to, co může nebo co považuje za správné, aniž by cítil povinnost odpovídat nějakému očekávání nebo zaplatit nějakou cenu.

Závěr

122. S odvoláním na nauku Druhého vatikánského koncilu o církvi, ve světle nedávného učení církevního magisteria a s ohledem na hluboce změněné společenské a kulturní prostředí má předkládaná instrukce v úmyslu zaměřit se na téma obnovy farnosti v misijním smyslu.

I když farnost zůstává nezbytnou institucí pro setkání a živý vztah s Kristem a s bratry ve víře, stejně tak je pravdou, že se musí neustále konfrontovat se změnami probíhajícími v dnešní kultuře a v životě lidí, aby se mohly tvůrčím způsobem zkoumat nové cesty a nástroje,

179 Tamtéž, kán. 947.

180 Srov. tamtéž, kán. 945, § 2.

kteří jí umožní být na výši jejího prvořadého úkolu, to znamená být hybným centrem evangelizace.

123. V důsledku toho musí pastorační činnost překračovat pouhé územní vymezení farnosti tak, aby se církevní společenství jasněji projevovalo díky synergii různých služeb a charismat a taktéž aby se strukturovalo jako „souborná pastorační“ ve službě diecéze a jejího poslání.

Jedná se o pastorační práci, která se díky účinné a vitální spolupráci mezi kněžími, jáhny, zasvěcenými osobami a laiky, jakož i mezi různými farními společenstvími ve stejné oblasti nebo regionu zabývá identifikací společných otázek, problémů a výzev týkajících se evangelizace, ve snaze integrovat vhodné způsoby, nástroje, návrhy a prostředky pro to, jak jim čelit. Takový společný misijní projekt by bylo možno vypracovat a realizovat tam, kde existují teritoriální a sociální souvztažnosti, to znamená mezi komunitami sousedními nebo sdílejícími stejné sociokulturní podmínky; nebo s odkazem na podobné pastorační oblasti, například v rámci nezbytné koordinace pastorační péče o mládež, univerzity a povolání, jak k tomu již dochází v mnohých diecézích.

Souborná pastorační práce proto vyžaduje nejen zodpovědnou koordinaci pastoračních aktivit a struktur schopných navazovat vztahy a mezi sebou spolupracovat, ale také příspěvek všech pokřtěných. Řečeno slovy papeže Františka, „když mluvíme o ‚lidu‘, nesmí se tím chápat společenské nebo církevní struktury. Ale celek lidí, kteří nežijí jako jednotlivci, ale jako tkanivo společenství všech a pro všechny“.¹⁸¹

To vyžaduje, aby farnost jako historická instituce nezůstávala uvězněna do imobility nebo znepokojující pastorační jednotvárnosti, nýbrž aby místo toho uváděla do života „dynamiku vycházení“, která díky spolupráci mezi různými farními komunitami a posílena společenstvím mezi kleriky a laiky ji bude účinně směřovat k evangelizačnímu poslání, což je úkol celého Božího lidu, který kráčí dějinami jako „Boží rodina“ a který, v synergii svých různých členů, pracuje pro růst celého těla církve.

181 *Christus vivit*, č. 231.

Předkládaný dokument proto kromě zdůraznění naléhavosti takovéto obnovy představuje i způsob uplatňování kanonických norem, které stanoví možnosti, hranice, práva a povinnosti kněží i laiků, aby se farnost znovu projevila jako zásadní místo pro hlásání evangelia, pro slavení eucharistie, jako prostor bratrství a charitativní lásky, z něhož vyzařuje do světa křesťanské svědectví. To znamená, že „musí zůstat místem kreativity, navracení a mateřství. V ní se má uskutečňovat schopnost vynalézat; a když farnost jde takhle dál, uskutečňuje se to, čemu říkám ‚farnost, která vychází ven‘.“¹⁸²

124. Papež František nás zve, abychom vzývali „Pannu Marii, Matku evangelizace“, aby „nám Panna pomáhala vyslovovat naše ‚ano‘ při naléhavé potřebě hlásat Ježíšovu radostnou zvěst v naší době; kéž nám vyzíská nové nadšení lidí probuzených pro to, aby všem přinášeli evangelium života, jež vítězí nad smrtí; kéž se za nás přimlouvá, abychom získali svatou smélost při hledání nových cest pro to, aby se dar spásy dostal ke všem“.¹⁸³

Tento dokument Kongregace pro klérus schválil Svatý otec 27. června 2020.

Dáno v Římě dne 29. června 2020, na slavnost svatých Petra a Pavla

✠ *Beniamino kard. Stella*
prefekt

✠ *Joël Mercier*
sekretář

✠ *Jorge Carlos Patrón Wong*
sekretář pro semináře

Mons. Andrea Ripa
podsekretář

182 František, *Setkání s polskými biskupy*, Krakov (27. července 2016), in *AAS* 108 (2016), s. 893.

183 Týž, *Poselství pro světový den misii 2017* (4. června 2017), č. 10, in *AAS* 109 (2017), s. 764 (http://kc.bcb.cz/_d/01/Poselstvi_2017_Svetovy_den_misii.pdf).

6.

**POSELSTVÍ
PREFEKTA DIKASTERIA
PRO SLUŽBU INTEGRÁLNÍMU
LIDSKÉMU ROZVOJI
KE 41. SVĚTOVÉMU DNI
CESTOVNÍHO RUCHU**

27. ZÁŘÍ 2020

Cestovní ruch a rozvoj venkova

41. světový den cestovního ruchu letos probíhá v situaci nejistoty, zapříčiněné pandemií covid-19, jejíž konec je ještě v nedohlednu. Jejím důsledkem je závažný pokles cestovního ruchu. V mezinárodním i národním měřítku dosáhl pohyb osob svého historického minima. Zrušení mezinárodních letů, uzavření letišť a hranic, přijetí přísných opatření, omezení vnitrostátního cestování způsobilo v mnoha odvětvích spojených s cestovním ruchem bezprecedentní krizi. Žijeme v obavách, že se naplní nejčernější hypotéza a na konci roku 2020 budeme svědky poklesu mezinárodního turismu o téměř miliardu osob, což znamená celkovou ekonomickou ztrátu přibližně 1200 miliard dolarů. Následně by došlo k obrovskému poklesu pracovních míst v turistickém sektoru. Podle generálního sekretáře Světové organizace cestovního ruchu Zuraba Pololikashviliho utrpěl kvůli *lockdownu* ze všech sektorů nejvíce právě turismus, který je velkým zdrojem pracovních míst a ekonomického rozvoje.¹

Tato tíživá scénérie, kterou jsme si ještě před pár měsíci nedokázali vůbec představit, nás nemůže paralyzovat a odebrat nám pozitivní vizi do budoucnosti. V tomto duchu se vyslovil papež František: „Horší než krize samotná by byla dramatická skutečnost, že bychom

1

Srov. <https://www.unwto.org/news/covid-19-world-tourism-remains-at-a-standstill-as-100-of-countries-impose-restrictions-on-travel>

z této krize nic nevytěžili. (...) Velkému úsilí o nový začátek nejvíce škodí pesimismus, vidět všechno černě, stále opakovat, že nic už nebude jako dřív!²

Cestovní ruch a rozvoj venkova – to je téma, které pro tento den vybrala Světová organizace turismu ještě před začátkem pandemie. Začíná výzvou, abychom vzali vážně a začali praktikovat udržitelný rozvoj, což v oblasti cestovního ruchu znamená větší zájem o mimoměstské cíle, malé vesnice, obce a místa málo známá nebo málo navštěvovaná: nejvíce skrytá místa je třeba objevit právě proto, že jsou malebná a neznečištěná. Venkov žije daleko od turistických zón a tlačenic. Jde tedy o propagaci udržitelného a zodpovědného cestovního ruchu, který bude stát na principech sociální a ekonomické spravedlnosti, bude plně respektovat životní prostředí a kulturu, uznávat, že základem je pohostinná místní komunita a její území; jde tedy o turistiku, která podporuje pozitivní interakci mezi turistickým průmyslem, místní komunitou a cestujícími.³

Tato podoba cestovního ruchu se může stát hnacím motorem pro růst ekonomiky na venkově, který často žije ze zemědělství, z menších rodinných podniků v nízkopříjmových okrajových oblastech. Tyto podniky bývají postupně pohlcovány potravinovými řetězci. Venkovský cestovní ruch a zemědělství se tak mohou stát dvěma základními složkami nového světa, který bychom rádi vybudovali: cestovní ruch pro lidi a s lidmi. Svou trpělivostí a náročnou prací při obdělávání půdy jsou navíc drobní zemědělci zásadními ochránci přírody. Pokud jsou turisté ohleduplnými a skromnými návštěvníky, mohou participovat na udržování ekosystému. Turismus může konkrétně podporovat místní produkty a malé zemědělské podniky, hospodařící s respektem k přírodním zákonům. Cestování tak může získat i historický rozměr a otvírat srdce pro široké obzory bratrství a solidarity.

Cestování, které oceňuje a sdílí venkovské plody země, může být podnětem pro konkrétní nový životní styl. Moudrost člověka, který obdělává půdu a umí pozorovat a čekat, může zajisté pomoci chránit

2 Srov. František, *Homílie při mši svaté o slavnosti Sesláni Ducha Svatého* 31. května 2020.

3 Definice, kterou přijalo shromáždění italského sdružení: Associazione Italiana del Turismo Responsabile 9. října 2005.

před frenetickým průmyslovým rozvojem a uvádět do souladu každodenní život s životem přírody. Blíže poznat venkov je dobrý způsob, jak chápat nové kultury, jak si osvojit hodnoty, jakými jsou ochrana přírody a tvorstva, která je dnes nejen mravní povinností, ale naléhavým společným projektem.

Venkovská turistika se může stát místem, kde se lze učit novému vztahu k přírodě a mezi lidmi navzájem. Každá osobní změna má svůj počátek v reálné změně postoje. Abychom toho dosáhli, je třeba se vydat na cestu. Abychom se vydali na cestu, je zapotřebí mít cíl: tím se může stát venkov. Cestovní ruch se rozvíjí tehdy, pokud probíhá pozorně a poklidně, udržitelně. Znamená to respektovat zemědělské zákonitosti, venkovský životní rytmus, všimnout si ryzosti, která je v různých oblastech zachována a překvapí nás ve spoustě aspektů, jichž si můžeme všimnout, když se rozhodneme pro místní zemědělské produkty. Můžeme tak poznávat rozdíly, ať už malé, nebo velké, různých tradic, míst a komunit, se kterými se setkáme. Proč tedy nezvolit turismus, který si váží venkova a zapadlých krajů, které na cestě objevíme? Díky tomu můžeme zpomalit a vyhnout se hrozící hektice.⁴

Právě v tomto období se cestovní ruch může stát prostředkem sblížení. Ano, naše postmoderní doba potřebuje blízkost, tedy blízkost ve vztazích, od srdce k srdci.

Cestovní ruch se každopádně zakládá na pohybu lidí a majetku, musí nám ukazovat svou proměnlivou tvář, tvořivou činnost, která dává růst duchu bratrství mezi národy.

V době nejistot ohledně cestování, kdy turismus nese přímé následky pandemie, jsme přesvědčeni, že je třeba podpořit pracující v tomto sektoru, podpořit lidi a komunity na venkově. Turistická ekonomika tak bude moci nabrat na síle, byť redukovane. Pohyb osob, majetku, peněz bude hmatatelným znamením blízkosti, která začala v srdci. Zodpovědná a udržitelná turistika, která dokáže zúročit místní zdroje a aktivity, je jedním z prostředků boje proti chudobě, která v důsledku covidu-19 exponenciálně vzrostla.

Na závěr chceme ujistit o své blízkosti a své podpoře všechny, kdo bojují s následky pandemie v oblasti cestovního ruchu, jak pro život jednotlivců, tak pro život společnosti.

Apelujeme na vládní a ekonomické představitele jednotlivých zemí, aby podporovali a povzbuzovali zodpovědnou turistiku na principu sociální a ekonomické spravedlnosti, při plném respektování životního prostředí a kultury. Vlády ať se zaměří na okrajové lokality a dají těmto oblastem konkrétní šanci rozvoje skrze zúročení specifického povolání, zapojením místních komunit do rozhodovacího procesu, zlepšením finančních podmínek těch, kdo obdělávají půdu.

Obracíme se zvláště na ekologická hnutí a na všechny, kdo se zapojili do ochrany přírody, aby přispěli svými vlastními činy ke konverzi srdcí směrem ke zdravé a správné *integrální ekologii*, ve které se hodnota člověka spojí s ochranou životních podmínek venkovských komunit, žijících v okrajových oblastech. Je třeba, aby se ekonomické plánování zaměřilo na ochranu chudých a nejslabších, například ekonomicko-finanční podporou zemědělců a podporou rozvoje rodinného zemědělství.

Biskupy a zodpovědné za pastorační turismu prosíme, aby se snažili konkrétně pomoci v oblasti turistických aktivit ve své diecézi. Věřící a farnosti ať bezprostředně a velkodušně odpovídají na požadavky a potřeby pracovníků v cestovním ruchu, kteří v současnosti procházejí těžkostmi. Ať společně navazují sítě blízkých vztahů a pomoci v oblasti ušlých zisků. Je třeba vybudovat nové podoby turistiky venkova, kde bude možné propojit ochranu přírody se šancí podpořit zaměstnance v místním cestovním ruchu.

Nakonec bych rád vyjádřil své nejsrdečnější poděkování všem, kdo projeví svou solidaritu a podporu těm, kteří se cestovním ruchem živí, zvláště na venkově. S Boží pomocí vykročíme všichni na společnou cestu k lepší budoucnosti.

Dáno ve Vatikánu dne 6. srpna 2020, na svátek Proměnění Páně

kardinál Peter K. A. Turkson
prefekt

7. KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY

ODPOVĚDI NA OTÁZKY

týkající se platnosti uděleného křtu formulí:

„My tě křtíme ve jménu Otce i Syna i Ducha Svatého“

OTÁZKY

První: Je platný křest, který byl udělen následující formulí: *„My tě křtíme ve jménu Otce i Syna i Ducha Svatého“*?

Druhá: Ti, kdo byli pokřtěni výše uvedenou formulí, mají být pokřtěni *in forma absoluta* (tj. ne jen podmíněčně)?

ODPOVĚDI

Na první otázku: Nesouhlasně

Na druhou otázku: Souhlasně

Papež František během audience, kterou poskytl kardinálu prefektovi dne 8. června 2020, schválil tyto odpovědi a nařídil jejich uveřejnění.

Dáno v sídle Kongregace pro nauku víry dne 24. června 2020, v den slavnosti Narození sv. Jana Křtitele

Luis. F. kard. Ladaria, SJ
prefekt

+ *Giacomo Morandi*
titulární arcibiskup Cerveteri
sekretář

VĚROUČNÁ NÓTA

ohledně úpravy svátostné formule křtu

Při udílení svátosti křtu došlo v poslední době k užití slov: „Jménem tatínka a maminky, kmotra a kmotry, dědečka a babičky, příbuzných, přátel, jménem společenství věřících tě křtíme ve jménu Otce i Syna i Ducha Svatého.“ Jak se zdá, tato vědomá úprava svátostné formule byla zavedena za účelem zdůraznění komunitární hodnoty křtu, aby byla vyjádřena účast rodiny a přítomných a aby nevznikl dojem, že posvátná moc se soustředí v knězi na úkor rodičů a společenství věřících, ke které zavazuje formule v Římském rituálu.¹ S diskutabilním odůvodněním pastoračního² rázu se zde znovu vynořuje starodávné pokušení nahrazovat formuli předanou Tradicí jinými texty, považovanými za vhodnější. V této souvislosti si už svatý Tomáš Akvinský kladl otázku „utrum plures possint simul baptizare unum et eundem“, na kterou odpověděl zamítavě, neboť se jedná o praxi protirečící povaze služebníka.³

1 Při pozorném zkoumání křestního obřadu dětí ve skutečnosti zjišťujeme, že rodiče, kmotři a celé společenství věřících jsou povoláni k aktivní roli, ke skutečné liturgické službě (srov. *Křestní obřady. Křest malých dětí*, Úvodní rubriky, č. 4–7), což v duchu koncilu ale znamená, že „každý služebník církve i každý věřící má v rámci své funkce konat jenom to, ale i všechno to, co mu přísluší z povahy věci a podle liturgických předpisů“. II. vatikánský koncil, Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum Concilium*, č. 28.

2 Odkaz na pastorační motivace mnohdy, možná nevědomky, zastírá subjektivistický *posun* a manipulativní sklony. Již Romano Guardini v minulém století připomínal, že v individuální modlitbě může věřící následovat podněty svého srdce, ale v liturgických úkonech „se má otevřít jiným podnětům, jež pramení z mocnější hlubiny, ze srdce církve, které pulzuje po tisíciletí. Zde nezáleží na tom, co se mu osobně líbí, po čem právě touží nebo jaké zvláštní starosti ho zaměstnávají.“ (R. Guardini, *O modlitbě. Uvedení do školy křesťanské modlitby*. Karmelitánské nakladatelství: Kostelní Vydří, 2006).

3 Srov. *Summa Theologiae*, III, q. 67, a. 6 c.

Druhý vatikánský koncil říká, že „když někdo křtí, křtí sám Kristus“⁴. Tento výrok Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum Concilium*, inspirovaný textem sv. Augustina,⁵ propojuje slavení svátostí s Kristovou přítomností nejenom v tom smyslu, že mu dodává jeho moc (virtus) k účinnosti, nýbrž především v tom, že ukazuje Pána jako protagonistu slavené události. Když totiž církev slaví nějakou svátost, jedná jako Tělo neoddělitelné od své Hlavy, poněvadž Kristus je hlavou, jednajícím v těle církve, jež zrodil v tajemství Velikonoc.⁶ Slavnostně vyhlášená nauka Tridentského koncilu o božském ustanovení svátostí⁷ je tak přirozeně rozvinuta a autenticky interpretována citovanou pasáží konstituce Druhého vatikánského koncilu *Sacrosanctum Concilium*. Oba koncily jsou tedy v komplementárním souladu, když stvrzují absolutní nemožnost podříditi svátostné sedmero konání církve. Svátosti ustanovené Ježíšem Kristem jsou totiž svěřeny církvi, aby je chránila. Proto je zřejmé, že i když církev, ustanovená Duchem Svatým, vykladačem Božího slova, může do jisté míry uzpůsobovat obřady, které vyjadřují svátostnou milost darovanou Kristem, nedisponuje samotnými základy existence této milosti: Božím slovem a Kristovými spásnými činy.

Je tedy pochopitelné, že církev během staletí pečlivě chránila formu slavení svátostí zejména v oněch prvcích, které jsou doloženy v Písmu a umožňují v úkonech církevních obřadů s absolutní zřejmostí rozpoznat konání Krista. Druhý vatikánský koncil dále stanovil, že „nikdo jiný, ani kněz, nesmí v liturgii o své vůli nic přidávat ani ubírat ani měnit“.⁸ Měnit z vlastní iniciativy formu slavení jakékoli svátosti není jen pouhým zneužitím liturgie, přestoupením pozitivní normy, nýbrž ranou zasazenou církevnímu společenství a rozpoznatelnosti Kristova působení, což v nejzávažnějších případech činí samotnou svátost neplatnou, protože podstata liturgického úkonu vyžaduje věrně předávání toho, co jsme obdrželi (srov. 1 Kor 15,3).

4 *Sacrosanctum Concilium*, č. 7.

5 Srov. sv. Augustin, *In Evangelium Ioannis tractatus*, VI, 7.

6 Srov. *Sacrosanctum Concilium*, č. 5.

7 Srov. DH, č. 1601.

8 *Sacrosanctum Concilium*, č. 22 § 3.

Při slavení svátostí je podmětem církev, Kristovo tělo, spolu se svou Hlavou, jež se projevuje konkrétním shromážděním.⁹ Toto shromáždění však jedná nikoli kolegiálním, ale *ministeriálním* způsobem, protože žádná skupina nemůže učinit sama sebe církví, nýbrž se církví stává na základě povolání, které nemůže povstat z daného shromáždění. Služebník (celebrant) je tudíž znamením přítomnosti toho, který svolává, a zároveň locus communia každého liturgického shromáždění s celou církví. Jinými slovy, služebník je vnějším znamením toho, že nedisponujeme svátostí, a znamením příslušnosti svátosti ke všeobecné církvi.

V tomto světle je třeba chápat tridentský výrok o nezbytnosti úmyslu vysluhovatele konat to, co koná církev.¹⁰ Úmysl však nemůže zůstat pouze na niterné rovině, kde by mohl podléhat subjektivním posunům, ale vyjadřuje se vnějším úkonem za použití matérie a formy svátostí. Tento úkon musí vystihovat spojení mezi tím, co koná celebrant slavením kterékoli svátosti, a tím, co koná církev ve spojení s úkonem samotného Krista. Je proto zásadní, aby byl svátostný úkon konán nikoli vlastním jménem, nýbrž v osobě Krista, působícího ve své církvi, a jménem církve.

V tomto konkrétním případě svátosti křtu proto vysluhovatel nemá pravomoc libovolně disponovat svátostnou formulí z výše uvedených kristologických a ekleziologických důvodů a ani nemůže prohlašovat, že jedná jménem rodičů, kmotřů, příbuzných, přátel a společenství věřících shromážděných k bohoslužbě, protože jedná jakožto zpřítomňující znamení samotné Kristovy činnosti, která se uskutečňuje v liturgickém úkonu církve. Když vysluhovatel říká „já tě křtím“, nemluví jako úředník, který plní svěřenou roli, nýbrž jedná ministeriálně jakožto zpřítomňující znamení Krista, který jedná ve svém Těle, uděluje svou milost a činí z onoho konkrétního liturgického shromáždění „skutečnou povahu pravé církve“,¹¹ poněvadž „liturgické úkony nejsou soukromé úkony, nýbrž slavnostní projevy

9 Srov. *Katechismus katolické církve*, č. 1140: „Tota communitas, corpus Christi suo Capiti unitum, celebrat“ a č. 1141: „Celebrans congregatio communitas est baptizatorum.“

10 DH, č. 1611.

11 *Sacrosanctum Concilium*, č. 2.

církve. Církev však je ‚svátost jednoty‘. Je to svatý lid, sjednocený a uspořádaný pod vedením biskupů.“¹²

Měnit svátostnou formuli proto také znamená nepochopit samu povahu církevní služby, která je vždy službou Bohu a jeho lidu, nikoli výkonem moci, která manipuluje úkonem, svěřeným církvi Tradicí. V každém vysluhovateli křtu proto musí být nejen zakořeněno vědomí, že má jednat ve společenství církve, ale i přesvědčení, které svatý Augustin připisuje Předchůdci Páně, který „pochopil, že Kristus je takový, že i přes množství svatých či hříšných služebníků udělujících křest, nelze svatost křtu přičítat nikomu jinému než tomu, na něhož sestoupila holubice a o kterém bylo řečeno: ‚To je ten, který křtí Duchem Svatým‘ (srov. Jan 1,33)“. Proto Augustin připojuje následující komentář: „Křtí-li Petr, je Kristus tím, kdo křtí; křtí-li Pavel, je Kristus tím, kdo křtí, a také křtí-li Jidáš, pak tím, kdo křtí, je Kristus.“¹³

12 Tamtéž, č. 26.

13 Sv. Augustin, *In Evangelium Ioannis tractatus*, VI, 7.

8. NOVÉ ZNĚNÍ ČLÁNKU 2267 KATECHISMU KATOLICKÉ CÍRKVE TÝKAJÍCÍ SE TRESTU SMRTI

Dopisem ze 17. září 2020, protokolární číslo Cat./144/2020/P, schválila Papežská rada pro novou evangelizaci níže uvedené české znění článku 2267 Katechismu katolické církve.

De poena mortis	Trest smrti
2267. Quod auctoritas legitima, processu ordinario peracto, recurrere posset ad poenam mortis, diu habitum est utpote responsum nonnullorum delictorum gravitati aptum instrumentumque idoneum, quamvis extremum, ad bonum commune tuendum.	2267 Dlouho panoval názor, že legitimní autorita může po řádném procesu použít trest smrti jako odpověď přiměřenou závažnosti některých zločinů a vhodný, ačkoliv extrémní nástroj k ochraně společného dobra.
His autem temporibus magis magisque agnoscitur dignitatem personae nullius amitti posse, nec quidem illius qui scelera fecit gravissima. Novus insuper sanctionis poenalis sensus, quoad Statuti atinet, magis in dies percipitur. Denique rationes efficientioris custodiae excogitatae sunt quae in tuto collocent debitam civium defensionem, verum nullo modo imminuant reorum potestatem sui ipsius redimendi.	V současnosti je stále patrnější, že žádná osoba nemůže pozbyť své důstojnosti, a to ani ta, jež se dopustila skutečně těžkých zločinů. Nadto se stále intenzivněji šíří nové chápání trestní sankce uložené státní autoritou. Byly také vynalezeny účinnější způsoby věznění, jež zabezpečují patřičnou ochranu občanů, ale u trestanců nijak nevyklučují možnost nápravy.
Quapropter Ecclesia, sub Evangelii luce, docet “poenam capitalem non posse admitti quippe quae repugnet inviolabili personae humanae dignitati” ¹ atque Ipsa devovet se eidemque per omnem orbem abolendae.	Proto církev vedena světlem evangelia učí, že „trest smrti není přípustný, protože odporuje neporušitelné důstojnosti lidské osoby“, a sama se zasazuje o jeho celosvětové zrušení.

1 *FRANCISCUS, Sermo ad participantes conventum a Pontificio Consilio de Nova Evangelizatione Promovendapropectum* (die XI mensis Octobris anno MMXVII): *L'Osservatore Romano* (die XIII mensis Octobris anno MMXVII), 5.

František, *Proslov k účastníkům setkání pořádaného Papežskou radou pro novou evangelizaci* (dne 11. října 2017), in *L'Osservatore Romano* 13. října 2017, s. 5.

9.

**INFORMACE
O ČESKÉM VYDÁNÍ LISTU
„SAMARITANUS BONUS“**

14. ČERVENCE 2020

List Kongregace pro nauku víry o péči o osoby v kritické a terminální fázi života „Samaritanus bonus“ ze dne 14. července 2020 vyšel v českém překladu v samostatné publikaci v tzv. červené řadě dokumentů České biskupské konference a je ke stažení na webu: **www.cirkev.cz/cs/cervena-rada**.

III.

DOKUMENTY A SDĚLENÍ ČBK

CHARITY ČESKÁ REPUBLIKA

OBSAH

Úvod	248
Preambule.....	249
1. Poslání a cíle Charity, základní zásady a hodnoty, kterými se charitní služba řídí.....	250
2. Specifický charakter charitní služby	256
3. Odborné a osobnostní kvality pracovníků Charity	257
4. Práva a povinnosti, závazky a omezení charitních pracovníků.....	258
5. Uvedení Kodexu do praxe.....	260

ÚVOD

Charita je součástí katolické církve. Jednou z hlavních oblastí činnosti církve, spolu s udělováním svátostí a zvěstováním slova, je uplatňování lásky – caritas (Deus caritas est, čl. 22). Církev nesmí opomíjet žádnou z nich. Všechny tři činnosti musejí být v harmonii. Žádná není bez druhých dvou dostatečná. Podobně jako dostávají v církvi někteří lidé zvláštní pověření ke službě svátostí nebo hlásání evangelia, dostávají pracovníci Charity pověření k organizované službě lásky jménem církve.

Tato služba je zaměřená jak směrem dovnitř k potřebným členům církevního společenství, tak ke všem potřebným lidem světa. Podobně jako službou slova se má šířit radostná zpráva evangelia až na konec světa, tak skrze službu lásky církve mají potřební zakusit dotek samotné Boží lásky. To je také to navíc, co Charita ve srovnání s jinými sociálními organizacemi uživatelům svých služeb nabízí.

Kodex Charity je vodítkem všem charitním pracovníkům, jak dobrovolným, tak zaměstnancům, při vytváření společného postoje. Jeho formulace zrály dlouho a jsou společným dílem mnoha pracovníků.

Proto věřím, že Kodex bude pomůckou užitečnou a přinese požehnané plody.

+ Jan Graubner
delegát ČBK pro Charitu

Následující text, schválený 124. plenárním zasedáním České biskupské konference na Svatém Hostýně dne 21. října 2020, byl uveřejněn ve sborníku „ACTA České biskupské konference“, ročník 2020, číslo 15.

PREAMBULE

1. Tento Kodex je určen v první řadě všem dobrovolným i placeným pracovníkům Charity ČR (dále jen Charita), kteří jsou jakýmkoliv způsobem zapojeni do její činnosti. Jim chce Kodex umožnit a usnadnit identifikaci s posláním Charity, jejími zásadami a hodnotami a zároveň poskytnout základní kritéria, podle kterých se mají orientovat při své práci.

Kodex se nevztahuje na případné externí spolupracovníky na místní úrovni (např. muslimského či buddhistického vyznání), které si Charita v dané lokalitě může „najmout“ na konkrétní a vymezené úkoly. Takoví eventuální spolupracovníci nejsou pracovníky Charity ČR.

2. Kodex poskytuje uživatelům charitních služeb informaci o zásadních vlastnostech a povaze těchto služeb a umožňuje jim tak kontrolu kvality služeb.

3. Kodex zprostředkovává obraz Charity jako instituce katolické církve celé společnosti.

4. Kodex Charity představuje ideál účasti každého jednotlivce na jejím díle a ideál její činnosti jako instituce.

1. POSLÁNÍ A CÍLE CHARITY

Základní zásady a hodnoty, kterými se charitní služba řídí

1.1 Poslání Charity pramení z pověření katolické církve šířit ve světě dobro, spravedlnost a naději. V tomto svém úkolu následuje příkladu Ježíše Krista, který během svého života sloužil mnoha lidem v nouzi, pomáhal druhým, aby měli život v plnosti, a svým učedníkům uložil přikázání lásky k Bohu a bližnímu jako nejvyšší přikázání.

Jednou z hlavních oblastí činnosti církve, spolu s udělováním svátostí a zvěstováním slova, je uplatňování lásky k vdovám a sirotkům, vůči uvězněným, nemocným, potřebným všeho druhu. To patří k podstatě církve stejně jako vysluhování svátostí a zvěstování evangelia. Církev nesmí opomíjet službu lásky, stejně jako nesmí opomíjet vysluhování svátostí a službu slova.¹ Církev nemůže být nikdy zproštěna úkolu uplatňovat lásku ve formě organizované aktivity věřících.² Dle rozhodnutí Ústavního soudu³ je Charita součástí struktury církve.

1.2 V souladu s pověřením katolické církve chce Charita být viditelným znamením Boží lásky (caritas) ke světu a člověku, zejména k chudým, slabým, trpícím a jakkoliv jinak ohroženým lidem v naší zemi i v zahraničí, ve smyslu evangelia (srov. Mt 25,40).⁴

I když je identita Charity ČR založena nábožensky a charitní působení ji nemůže ponechávat stranou, její pracovníci musí ve všech svých pracovních postupech respektovat náboženské vyznání, hodnoty a názorovou orientaci klientů a charitní pomoc se nesmí stát prostředkem získávání nových věřících a vnucování víry církve. To však neznamená ponechávat stranou Boha a Ježíše Krista. Pracovník Charity „ví, kdy je vhodná doba o Bohu mluvit a kdy je zase správné o něm mlčet a nechat promlouvat pouze lásku“.⁵

1 Srov. Benedikt XVI., enc. *Deus caritas est* (25. prosince 2005), č. 22 (dále DCE).

2 Srov. DCE, č. 29.

3 Nález sp. zn. I. ÚS 146/03, Ústavní soud konstatoval, že charity jsou součástí církve a projevem jejího působení navenek.

4 Dokud tedy máme ještě čas, prokazujeme dobro všem, ale zvláště těm, kdo vírou patří s námi do stejné rodiny (Gal 6,10).

5 DCE, č. 31c.

1.3 Česká biskupská konference a diecézní biskupové na svém území zřizují Charitu jako důležitý nástroj charitativní služby katolické církve.

1.4 Své poslání uskutečňuje Charita zejména prostřednictvím materiální, sociální, humanitární, rozvojové, psychické a duchovní pomoci potřebným lidem a rovněž prostřednictvím úsilí o spravedlivější podmínky ve společnosti.

Charita ovlivňuje a spoluutváří sociální politiku, upozorňuje veřejnost na existující formy a rozsah nouze, podporuje solidární postoje ve společnosti.

1.5 Nejvlastnějším cílem charitních služeb je ochrana člověka v jeho důstojnosti od početí až po přirozenou smrt. Tam, kde se člověk ocitá v různorodých situacích ohrožení nebo nouze, jsou pracovníci Charity zavázáni poskytovat mu účinnou pomoc a zároveň podněcovat jeho samostatnost a schopnosti svépomoci.

1.6 Charita respektuje, že původním místem uplatňování „caritas“ je přirozené sociální prostředí farních společenství. Charita nenahrazuje osobní a nepřenositelnou odpovědnost každého křesťana za sebe samého a za službu bližním, ale svou činností ji podporuje a doplňuje tam, kde síly a schopnosti jednotlivců nebo místních farních společenství nestačí, nebo tam, kde je potřeba zajistit odborný charakter služby.

1.7 Charitní služba je založena na respektování, ochraně a rozvíjení přirozených práv každého člověka (jak jsou vyjádřeny v dokumentech důležitých pro praxi charitního pracovníka, a to především ve Všeobecné deklaraci lidských práv, Chartě lidských práv Spojených národů a v Úmluvě o právech dítěte a v dalších mezinárodních deklaracích a úmluvách; dále se řídí Ústavou ČR, Listinou základních práv a svobod a dalšími zákony tohoto státu, které se od těchto dokumentů odvíjejí). Je rovněž založena na křesťanském pojetí etických hodnot, zakotvených v Písmu svatém a v dokumentech sociálního učení

katolické církve.⁶ Řídí se také Stanovami a vnitřními pravidly Caritas Internationalis, jejími standardy a směrnicemi.

1.8 Charitní služba je poskytována lidem v ohrožení nebo nouzi bez ohledu na jejich věk, pohlaví, politické smýšlení, rodinné uspořádání, zdravotní stav, sexuální orientaci, sociální a ekonomickou situaci a postavení, jejich příslušnost k etnické nebo národnostní menšině, víře, náboženství a kultuře. Charitní služba v zahraničí je vykonávána s respektem vůči domácím kulturám a náboženským vyznáním.

1.9 Charita si určuje své funkční priority a programy a nedovolí, aby byla využita jako nástroj národních nebo mezinárodních ekonomických anebo politických zájmů, zejména jestliže nejsou v souladu s učením katolické církve.

Kladné známky v současném světě jsou: rostoucí solidarita chudých, jejich akce ke vzájemné pomoci, veřejné manifestace, při nichž bez násilí předkládají své potřeby a svá práva a poukazují na neúčinnost nebo úplatnost státní moci.

1.10 Kdekoli to je možné, využívá Charita místní zdroje a produkty a podporuje místní ekonomiku tak, aby nedošlo k vyčerpání zásob a místních zdrojů nebo k mimořádné inflaci.

1.11 Charita chrání lidstvo a planetu, podporuje citlivý přístup ke všemu, co stvořil Bůh, protože planeta a všechny její zdroje jsou lidstvu svěřeny. Když plánuje a uskutečňuje veškerou svou práci, myslí na životní prostředí a dědictví pro budoucí generace. Obdělávání a ochrana všeho stvořeného je ukazatelem, který Bůh ukládá nejenom na začátku dějin, ale každému z nás; je to součást jeho plánu, podle něhož se má svět zodpovědně rozvíjet, stávat se zahradou, místem obyvatelným pro všechny.

6 Toto učení je shrnuté v *Kompendiu sociální nauky církve*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008 (KSNC).

1.12 Charita respektuje etické kodexy (EK) pro jednotlivé profese, které se v činnosti Charity vyskytují, zvláště EK sociálních pracovníků a EK pracovníků ve zdravotnictví.

ZÁSADY

Mezi níže uvedenými zásadami a hodnotami Charity existuje vztah. Obojí poskytují Charitě etické a strategické východisko její práce. I když je není možné oddělovat, je vhodné je odlišit. Zásady jsou prvním a zásadním měřítkem hodnocení společenských jevů i charitních služeb. Jejich praktické uplatňování je předpokladem naplňování hodnot Charity. Pramení z evangelijního poselství a sociálního učení katolické církve:

1.13 důstojnost lidské osoby

Každý člověk, nezávisle na svém psychickém, morálním, sociálním a fyzickém stavu, je jedinečnou osobou, již přísluší nezcizitelná a nemanipulovatelná důstojnost, zakládající její nevýslovnou hodnotu, garantovanou Bohem. Každá osoba je obdařena právy i povinnostmi. Respekt k důstojnosti osoby zakazuje „zvěčňování“ potřebných na pouhé objekty charitní péče a soucitu, ale naopak vyžaduje podporu jejich schopností a odpovědnosti. Charita usiluje o odstranění ponižující chudoby, která je v rozporu s důstojností člověka. Charitní pracovník jedná tak, aby chránil důstojnost a základní lidská práva svých klientů. Chrání klientovo právo na soukromí a důvěrnost jeho sdělení. Charitní pracovník přistupuje ke klientovi v duchu rovnocenného partnerství, které se zakládá na stejné lidské důstojnosti každého člověka.

1.14 společné dobro

Společné dobro je souhrn podmínek života společnosti, za kterých se mohou jednotlivci i sociální skupiny rozvíjet. Sociální nauka katolické církve tvrdí, že každý člověk, aniž by byl někdo zvýhodňován nebo vylučován, musí mít možnost/právo dosáhnout všeho, co potřebuje ke svému rozvoji a naplnění (vzdělání, bezpečí, zdravotní péči, prostředky nutné k životu atd.; alespoň v základním rozsahu), a také že všem

je uložena povinnost zasadit se o práva druhých. V důsledku této zásady jakékoliv ekonomické, sociální, politické či kulturní struktury, které brání prosazování spravedlnosti, je třeba považovat za hříšné.

1.15 solidarita

Solidarita *není... jen prchavý soucit nebo povrchní dojetí nad zlem, týkajícím se mnoha blízkých nebo vzdálených osob. Naopak, je to pevná a trvalá odhodlanost usilovat o ... dobro všech a jednoho každého, protože všichni jsme zodpovědni za všechny.*⁷ Solidarita je postojem nikoliv sympatie, ale spíše empatie, s níž se snažíme vcítit do situace chudých a potřebných a vidět svět z jejich perspektivy. Solidarita v Charitě je zejména solidaritou s chudými. Nárok na pomoc Charity mají přednostně ty osoby a ty rodiny, které ve svém okolí nebo v systému sociálního zabezpečení nenalézají žádnou či dostatečnou pomoc. Charita se musí nasazovat za lidi, kteří žijí na okraji společnosti, nemají ve společnosti „hlas“ a nemohou si sami pomoci. Charita podporuje jejich práva a podle zásady participace také zapojení do rozhodovacích procesů, které se jich dotýkají.

1.16 subsidiarita

Princip subsidiarity zavazuje Charitu podporovat rozvoj občanské společnosti. Je původně definován jako: *To, co mohou jednotlivci provést z vlastní iniciativy a vlastním přičiněním, se jim nemá brát z rukou a přenášet na společnost.*⁸ Na základě této zásady musí zároveň aktér vyššího stupně poskytovat ochranu, podporu („subsídium“) a rozvoj aktérům nižšího stupně. V rámci pomáhajících vztahů mezi charitními pracovníky a jejich klienty tato zásada zavazuje k podpoře a aktivizaci vlastních schopností klientů (hledat jejich zdroje, a ne nedostatky), podněcovat je, aby se aktivně podíleli na změně vlastní obtížné situace, vyrovnávat jejich šance na uplatnění a zapojení do přirozeného života společnosti a vést je k samostatnému a odpovědnému životu. V rámci struktur Charity princip subsidiarity vybízí – nakolik je to možné – k přesunu rozhodovacích procesů na nejnižší úroveň (z cent-

7 KSNC, č. 193.

8 KSNC, č. 186.

rál na jednotlivá zařízení, z národních centrál humanitární pomoci do místních komunit v zahraničí), resp. z úrovně instituce (Charita a její zařízení) do přirozeného sociálního prostředí klientů (dobrovolnické charitní aktivity a programy v místních farních komunitách).

1.17 kvalita

Kvalita ve smyslu Charity má více dimenzí. Má dimenzi odbornou (kvalifikované a hospodárné využívání nástrojů sociální práce, ošetřovatelství, psychoterapie, ekonomie, pedagogiky atd.). Ta je prvotní, ale sama o sobě nestačí. Má také svou duchovní a etickou dimenzi. Dále kvalita není pro Charitu něčím přidaným či vynuceným aktuálními okolnostmi, nýbrž musí být přítomna v každém okamžiku profesionálních vztahů. Kvalitativní orientace Charity je zároveň výrazem křesťansko-etického závazku vůči uživatelům.

HODNOTY

1.18 pravda

Charita ČR chce směřovat k pravdě, respektovat ji a odpovědně ji do svědčovat. Jen mezilidské vztahy založené na pravdě odpovídají důstojnosti člověka. Charita ČR usiluje o transparentnost své komunikace i práce. Ve filosofickém smyslu je pravda shoda výpovědi s věcným obsahem, o němž vypovídá.

1.19 svoboda

*Svoboda je v člověku nejvznešenější známkou Božího obrazu a následně také znamením vysoké důstojnosti každé lidské osoby... Hodnota svobody... je respektována, je-li každému členu společnosti umožněno realizovat své vlastní osobní povolání.*⁹ Charita je zavázána podporovat své klienty i pracovníky v uplatňování sociálně zodpovědné svobody a ve využívání svých vlastních schopností.

1.20 spravedlnost

Spravedlnost se jeví obzvláště důležitá v dnešní době, v níž jsou hodnota osoby, její důstojnost a její práva navzdory proklamovaným záměrům vážně ohroženy rozšířenou tendencí přihlížet výlučně ke kritériu užitečnosti a majetku.¹⁰ Spravedlnost na subjektivní rovině charitní práce znamená postoj vůle, která respektuje druhého jako osobu. Uplatňování a rozvoj vlastních schopností klientů je tedy věcí spravedlnosti. Na objektivní rovině charitní práce hovoříme o sociální spravedlnosti, která usiluje o spravedlivé uspořádání společnosti (na úrovni obcí, zemí i v mezinárodním měřítku) a vystupuje proti takovému společenskému a politickému vývoji, který vede ke znevýhodňování osob a rodin nebo k sociálnímu vyloučení celých skupin.

1.21 láska

Láska je pro Charitu svrchovaná hodnota, která dává všem ostatním jejich smysl a správnou míru. Má být charakteristickým prvkem kvality všech charitních služeb a procesů. Charita je přesvědčena, že pouze dobrotivá a milosrdná láska je schopna naplnit nejhlubší tužby člověka. Láska je proto východiskem základní spirituality charitního pracovníka bez ohledu na jeho duchovní orientaci.

2. SPECIFICKÝ CHARAKTER CHARITNÍ SLUŽBY

Podstatu křesťanské a církevní charity utvářejí tyto následující prvky:

- a) Kromě odborné přípravy potřebují pracovníci především „formaci srdce“, protože jejich láska k bližnímu je důsledek vyplývající z jejich víry, která se stává činnou v lásce. Proto mají být vedeni k onomu setkání s Bohem a Kristem, které by v nich probouzelo lásku a otvíralo jejich duši druhému.
- b) Charita přispívá k utváření lepšího světa tím, když koná dobro teď, osobně, se zanícením, všude, kde je možné a bez ohledu na strategické strategie a programy.

c) Charita není prostředkem proselytismu, ale ví, že nejhlubším kořenem utrpení bývá nepřítomnost Boha; ví, že Bůh je láska a že se zpřítomňuje právě v okamžicích, v nichž se nekoná nic jiného než láska. Členové mají být svým jednáním i slovem, mlčením i příkladem věrohodnými Kristovými svědky.¹¹

2.1 Svým osobním přístupem vtiskují pracovníci Charity běžným pracovním postupům charakter služby lásky k bližním. Toho mohou dosáhnout tím, že:

- a) respektují poslání Charity a usilují o jeho naplňování,
- b) usilují o takový vztah ke své práci, aby byla zároveň zaměstnáním i realizací jejich osobního poslání.

2.2 Charita vytváří prostor pro všechny lidi dobré vůle, kteří

- a) splňují odborné požadavky,
- b) chtějí sloužit potřebným v duchu tohoto Kodexu.

3. ODBORNÉ A OSOBNOSTNÍ KVALITY PRACOVNÍKŮ CHARITY

Pracovníci Charity se snaží, na základě poznatků sociální práce, humanitární a rozvojové pomoci, psychologie, pedagogiky, teologie, medicíny, ošetrovatelství a dalších, o dosažení maximální možné kvality charitní služby. K naplnění tohoto cíle vedou tyto předpoklady:

a) profesní odbornost

Charitní pracovník usiluje o systematické prohlubování své profesní odbornosti, je zodpovědný za své soustavné celoživotní vzdělávání i vlastní duchovní formaci. Každý charitní pracovník zodpovídá za kvalitu služeb, které v rámci Charity poskytuje. Usiluje o dokonalé zvládnutí své profese a podávání profesionálního výkonu. Charitní pracovník dbá na to, aby práci s klienty vykonávali vždy kvalifikovaní a odborně způsobilí pracovníci.

11

Srov. DCE, č. 31c.

b) lidskost (ve smyslu laskavého přístupu a pozornosti věnované druhému)

c) odpovědnost

d) poctivost

e) dobré vztahy na pracovišti

Charitní pracovník se na pracovišti chová vstřícně, korektně a kolegiálně. Respektuje znalosti a zkušenosti svých kolegů. Vykonává a rozšiřuje spolupráci, která vede ke zvyšování kvality poskytované služby. Charitní pracovník respektuje rozdíly v názorech a praktické činnosti kolegů, odborných i dobrovolných pracovníků. Kritické připomínky vyjadřuje na vhodném místě a vhodným způsobem. Pracovníci jednotlivých Charit vzájemně spolupracují a předávají si zkušenosti.

f) vlastní aktivita a tvořivý přístup

4. PRÁVA A POVINNOSTI, ZÁVAZKY A OMEZENÍ CHARITNÍCH PRACOVNÍKŮ

4.1. Práva

Charitní pracovníci mají právo na

- a) uznání poctivé práce ze strany svých nadřízených a zástupců církve,
- b) důstojné pracovní podmínky,
- c) maximální možnou péči a podporu ze strany zaměstnavatele,
- d) odborné vzdělávání v souladu se zásadou kvality,
- e) duchovní pomoc a podporu církve.

4.2. Povinnosti

Charitní pracovníci

- a) dodržují zákony,

nejsou li v zásadním rozporu s etickými zásadami katolické církve, jako by tomu eventuálně mohlo být např. v poradenství, které

nabízí jako řešení umělý potrat, nebo eutanazie, tolerovaná či nabízená v zařízeních pro seniory,

- b) dodržují interní směrnice a pracovní postupy,
- c) respektují svědomí své i druhých,
- d) uvědomují si, že jsou vnímáni jako zástupci církve.

4.3. Závazky

Charitní pracovníci se trvale snaží

- a) odpovědně a svědomitě plnit veškeré pracovní povinnosti,
- b) o to, aby ve vztahu mezi nimi a jinými organizacemi, poskytujícími podobné služby, nepřevládla rivalita a nekonstruktivní konkurence,
- c) dbát o dobrou pověst a dobré jméno Charity.

4.4. Omezení

Charitní pracovníci nesmějí

- a) svým jednáním porušovat svobodu, práva a důstojnost druhých lidí, zejména uživatelů charitních služeb a zařízení, svých spolupracovníků a podřízených,
- b) nosit zbraně při jednání jménem Charity nebo do nemovitostí (které jsou vlastněny nebo užívány Charitou) včetně prostor k ubytování, kanceláří, vozidel atd., s výjimkou prostředků pro zabezpečení nutné sebeobraně v odůvodněných případech (např. slzný plyn, pepřové spreje),
- c) být svými soukromými, mimopracovními nebo veřejnými aktivitami v zásadním rozporu se základními křesťanskými zásadami a hodnotami,
- d) svým jednáním a skutky ohrozit činnost charitních služeb a zařízení.

Charitní pracovník nevnucuje politický názor spolupracovníkům ani klientům. Politické přesvědčení či zaměření nebo další veřejné aktivity pracovníka nesmí mít negativní vliv na pracovní vztahy a pracovní zařazení v Charitě. Politické přesvědčení charitního pracovníka nebo jeho veřejné působení nesmí vést k nerovnému přístupu k člověku (at'

je to spolupracovník nebo uživatel služeb). Politické aktivity charitního pracovníka nesmí být v rozporu s naukou církve ani mít negativní vliv na kvalitu poskytovaných služeb a zařízení.

5. UVEDENÍ KODEXU DO PRAXE

Arcidiecézní a diecézní Charity nesou odpovědnost za to, aby vedoucí charitní pracovníci byli s tímto Kodexem seznamováni a v jeho duchu formováni. S ohledem na ostatní pracovníky leží odpovědnost na managementu místních Charit.

Kodex Charity Česká republika, upravený dle Etického kodexu pro členskou organizace Caritas internationalis a Etického kodexu pro pracovníky členských organizací Caritas internationalis, nabývá účinnosti schválením Českou biskupskou konferencí a podpisem předsedy České biskupské konference.

V Praze dne 21. října 2020

Mons. Jan Graubner v.r.
předseda České biskupské konference

2. STATUTA SEKCE PRO MLÁDEŽ ČESKÉ BISKUPSKÉ KONFERENCE

SCHVÁLENA ve dnech 20. – 21. října 2020
na Svatém Hostýně
NA 124. PLENÁRNÍM ZASEDÁNÍM ČBK

Obsah

I. SEKCE PRO MLÁDEŽ ČBK	262
1. Ředitel Sekce	262
Úkoly ředitele Sekce.....	262
2. Sekretariát Sekce	263
Úkoly sekretariátu Sekce.....	264
3. Pracovní skupiny Sekce	264
4. Spolky jednotlivých diecézí a AKSM.....	264
II. JEDNACÍ ŘÁD SEKCE	265
1. Zasedání Sekce	265
2. Průběh zasedání Sekce	265
3. Hlasování na zasedání Sekce	265
III. DIECÉZNÍ CENTRUM PRO MLÁDEŽ	266
1. Popis.....	266
2. Úkoly DCM	266
3. Vztah DCM k Sekci.....	267
IV. DIECÉZNÍ CENTRUM ŽIVOTA MLÁDEŽE	267
V. PŘÍPRAVA VEDOUCÍCH A PASTORAČNÍCH PRACOVNÍKŮ DCM A DCŽM	268
1. Příprava vedoucího kněze pro službu v DCM nebo DCŽM.....	268
2. Příprava pracovníka pro službu na DCM.....	269
VI. ZÁVĚR	269
VII. SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	269

I. SEKCE PRO MLÁDEŽ ČBK

Sekce pro mládež České biskupské konference (dále jen Sekce) je pastoračně-koordináční nástroj ČBK, jmenovitě biskupa – delegáta pro pastorační mládeže. Posláním Sekce je doprovázení mladých lidí, žijících uvnitř i vně církevního společenství.

Členy Sekce jsou: kněží, laici, resp. i řeholníci, kteří byli ČBK a v jednotlivých diecézích k této službě pověřeni biskupem, resp. představeným.

Každý z nich následuje Ježíše Krista a svým životem o něm vydává svědectví. Zná své místo v církvi a rozvíjí na něm svou službu. V síle Ducha Svatého doprovází jednotlivce nebo společenství na jejich životních cestách.

1. Ředitel Sekce

Je jmenován a odvoláván předsedou ČBK, po schválení na řádném zasedání ČBK. Je zaměstnancem ČBK.

Úkoly ředitele Sekce:

- a) v inspiraci Duchem Svatým, ve světle Písma svatého a četbou církevních dokumentů týkajících se mládeže hledá vize pro doprovázení a službu mládeži,
- b) konzultuje pastorační situaci s biskupy, s řediteli diecézních center mládeže (dále jen DCM) a zodpovědnými na úseku pastorační, resp. pastorační, práce,
- c) zprostředkovává spojení Sekce s Dikasteriem pro laiky, rodinu a život, zastupuje českou církev na mezinárodních setkáních týkajících se pastorační práce mládeže,
- d) připravuje zasedání Sekce; konzultuje jeho obsah s biskupem pro mládež,
- e) připravuje a koordinuje celostátní setkání mládeže (CSM), celostátní setkání mladých animátorů (CSA),
- f) připravuje republikové setkání kaplanů pro mládež (KPM) nebo delegátů zodpovědných za koordinaci pastorační práce mládeže v daných diecézích,

- g) zodpovídá za organizaci Studijně-formačního kurzu (SFK) pro pracovníky diecézního centra mládeže, Diecézních center života mládeže (dále jen DCŽM) a pastorační pracovníky doprovázející mládež,
- h) připravuje Konferenci o mládeži (KOM); zve pracovníky s mládeží k setkání a výměně zkušeností,
- i) zastupuje Sekci navenek v kontaktu se státními orgány a sdělovacími prostředky (nebo po dohodě pověřuje svého zástupce) a má právo vystupovat jménem celé Sekce,
- j) zodpovídá za účast mladých lidí z České republiky na světových dnech mládeže (SDM)
- k) připravuje metodické a formační materiály pro mladé lidi, pro animátory, jednotlivá společenství, pro formaci jedinců,
- l) navštěvuje jednotlivá DCM a DCŽM, setkání mládeže v komunitách, hnutích a řeholích, případně další místa, kde v diecézi probíhá pastorace mládeže,
- m) spolupracuje s Ekumenickou radou církví (ERC); podílí se na ekumenických projektech pracujících na poli pastorace mládeže,
- n) spolupracuje s teologickými fakultami a dalšími subjekty na rozlišení pastoračních výzev pro mládež,
- o) je členem rady Asociace křesťanských spolků mládeže, z. s. (AKSM),
- p) je členem správní rady spolku signály.cz, z. s.,
- q) podporuje pastoraci tištěnými i on-line médii.

2. Sekretariát Sekce

Sekretariát (SKS) tvoří kromě ředitele mladí lidé a ekonom – fundraiser. Jsou řádnými členy Sekce. Jsou zaměstnanci ČBK.

- Je koordinačním a organizačním nástrojem Sekce.
- Pracovní činnost sekretariátu koordinuje ředitel Sekce.
- Při hlasování na zasedání Sekce mají společně jeden hlas.
- Provozní náklady sekretariátu jsou hrazeny z prostředků ČBK.

Úkoly sekretariátu Sekce

- a) zajišťuje propojení mezi DCM, vzájemnou výměnu informací, materiálů, zkušeností atd.,
- b) koordinuje přípravné týmy při setkání mládeže (SDM, CSM, CSA a další),
- c) podílí se na zajišťování mezinárodních kontaktů, organizuje účast mladých lidí z ČR na světových dnech mládeže a mládežnických setkáních s papežem,
- d) připravuje podklady pro ČBK o chodu sekretariátu Sekce a hospodaření při jednotlivých setkáních,
- e) podílí se na přípravě a realizaci úkolů, které vyplývají z náplně práce ředitele Sekce,
- f) připravuje zasedání Sekce, pořizuje zápis, koordinuje úkoly ze zasedání,
- g) ve spolupráci s AKSM podporuje projekt dlouhodobé dobrovolnické služby v rámci katolické církve.

3. Pracovní skupiny Sekce

Dynamická a měnící se situace v oblasti práce s mládeží přináší stále nové výzvy, které je třeba nejprve na poli Sekce analyzovat a pak na ně s pružností reagovat v jednotlivých diecézích. V případě potřeby proto může Sekce zvolit na určitý čas nebo na určitou práci pracovní skupinu, která úzce spolupracuje v zadané oblasti s ředitelem Sekce a sekretariátem Sekce. To vše se děje ve světle evangelia a pod vedením Ducha Svatého.

4. Spolky jednotlivých diecézí a AKSM

Cílem a účelem zapsaných spolků jednotlivých diecézí je podpora pastorace mládeže. Slouží k získávání dotací, účetnictví a pojištění.

Asociace křesťanských spolků mládeže, z. s., je dobrovolné seskupení diecézních spolků dětí a mládeže. Slouží jako nástroj pořádání setkání mládeže na národní úrovni. Podporuje vzdělávání a formaci pracovníků s mládeží prostřednictvím studijně formačního kurzu (SFK).

Předsedou AKSM je pracovník sekretariátu Sekce. Ředitel Sekce má v AKSM právo veta.

II. JEDNACÍ ŘÁD SEKCE

1. Zasedání Sekce

Zasedání svolává ředitel Sekce jménem biskupa pro mládež. Program připravuje podle námětů členů Sekce či úkolů, které vyplývají ze zasedání ČBK. Program zasedání sekretariát rozešle 14 dní před zasedáním na DCM.

2. Průběh zasedání Sekce

- Na začátku zasedání schválí členové Sekce návrh programu.
- Stanoviska + komentáře k projednávaným bodům jsou součástí zápisu ze zasedání.
- Ředitel Sekce předkládá závěry jednání biskupovi pro mládež, který o nich informuje ostatní biskupy v ČBK.
- Zasedání Sekce se mohou účastnit také osoby pozvané s ohledem na obsah zasedání.

3. Hlasování na zasedání Sekce

- Pokud v důležitých bodech programu nedojde ke shodě, dává moderátor hlasovat. K přijetí návrhu hlasováním je třeba dvouřetinové většiny přítomných členů.
- Hlasovací právo mají řádní členové Sekce: dva z každé diecéze a jeden hlas ze sekretariátu Sekce.

III. DIECÉZNÍ CENTRUM PRO MLÁDEŽ

1. Popis

- a) DCM náleží do kompetence diecézního biskupa. Zprostředkovává zpětnou vazbu od mladých směrem k biskupovi, slouží jako jeho nástroj v oblasti pastorační mládeže (koordinace, evangelizace, předávání informací). Plní pastorační úkoly dané diecéze.
- b) Vedoucího DCM a pracovníky jmenuje diecézní biskup. DCM vytváří pastorační projekty pro mládež v dané diecézi a podílí se na projektech svěřených místním biskupem.
- c) DCM koordinuje pastorační mládeže v dané diecézi, spolupracuje s ostatními pastoračními složkami dané diecéze a je v součinnosti s ostatními subjekty, kteří se věnují doprovázení mládeže.
- d) DCM spolupracuje se Sekcí pro mládež a podílí se na pastoračních projektech schválených ČBK v ČR.

2. Úkoly DCM

Výběr konkrétních jednotlivých cest a způsobů, jak doprovázet mladé lidi v procesu následování učení evangelia Ježíše Krista, závisí na situaci a možnostech každé diecéze:

- a) vytváření, podpora a návštěvy společenství ve farnostech či napříč diecézí,
- b) zajištění diecézních setkání, popř. koordinace a podpora vikariátních (děkanátních) setkání mládeže,
- c) on-line komunikace, tvorba aplikací, sociální platformy, e-learning, správa webu, vytváření videí, podíl na televizních pořadech,
- d) spolupráce s kněžími, kaplany pro mládež, s Vysokoškolským katolickým hnutím (VKH) a ostatními spolky (Orel, Skaut), případně dalšími, které se v diecézi zabývají pastorační mládeže,
- e) rozvíjení nových a udržování stávajících kontaktů, spolupráce s různými spiritualitami a hnutími,
- f) koordinace při pořádání národních a světových setkání mládeže,

- g) hledání vlastních cest pastorače mládeže specifických pro každou diecézi v ČR.

3. Vztah DCM k Sekci

- a) vedoucí DCM a jeho zástupce se účastní pravidelně zasedání Sekce,
- b) modlitbou, službou a svými charismaty se podílí na vytváření pastoračních cest pro mladou generaci,
- c) informuje, přináší postřehy z pastorační činnosti své diecéze; podílí se na vytváření společných republikových projektů.

IV. DIECÉZNÍ CENTRUM ŽIVOTA MLÁDEŽE

Pojem diecézní centrum života mládeže zahrnuje také arcidiecézní centra života mládeže (ADCM), Diecézní středisko mládeže (DSM) a Interdiecézní centrum života mládeže Křižovatka Příchovice, s respektováním specifik jednotlivých míst.

- Je místo, kde mladí lidé prožívají společenství, navazují nová přátelství, zakoušejí stálé přijetí, vzdělávají se v obsahu víry, jsou uváděni do modlitby, společně se zapojují do programu a rostou ke službě.
- DCŽM poskytuje platformu k osobnostnímu růstu mladého člověka, včetně jeho schopnosti přijímat zralou zodpovědnost.
- Slouží k obnově fyzických i duševních sil, jednotlivcům pomáhá objevit a rozvinout jejich charismata.
- Krása a hodnota života s Bohem se zrcadlí v žitém a otevřeném společenství mezi mladými a s knězem.
- Odpovědného za DCŽM či jiné pastorační středisko jmenuje a odvolává diecézní biskup. Ředitel DCM má při jmenování zodpovědného za DCŽM poradní hlas. Poradní hlas má i ředitel Sekce.
- Mezi DCŽM a DCM v dané diecézi probíhá úzká spolupráce.

- Zřizuje ho biskupství a je jím také finančně podporováno; může vyvíjet aktivity k spolufinancování, ty však nesmí narušit poslání, pro které je zřízeno.
- Služba DCŽM a DCM (či dalších pastoračních středisek) není tožná, není proto žádoucí spojovat je v jeden celek.
- Pracovníci DCŽM jsou zváni na SFK, který poskytuje formační prostředí, nabízí vzdělání a růst ve víře, dává prostor pro společné sdílení a výměnu pastoračních zkušeností napříč diecézemi v celé ČR.
- Zpravidla vyžaduje, aby zde trvale pracoval pro mládež alespoň jeden kněz (v návaznosti na možnost diecézí), ve spolupráci se stálým týmem (stálý tým má být tvořen vyzrálými lidmi, vhodnými pro tuto službu).

V. PŘÍPRAVA VEDOUCÍCH A PASTORAČNÍCH PRACOVNÍKŮ DCM A DCŽM

1. Příprava vedoucího kněze pro službu v DCM nebo DCŽM

- Je vhodné, aby příprava začala 1 až 2 roky před odchodem předchozího vedoucího. A to mimo jiné tak, že nástupce by tento čas měl strávit společně se svých předchůdcem na daném místě za účelem předání zkušeností (pastorace, administrativa, koučování týmu, řešení krizové prevence, nastavení kompetencí v pastoračních prioritách a další).
- Je vhodné, aby kandidát dosáhl minimálního vzdělání v souvislosti se svou službou a absolvoval praxi na jiných DCŽM či získal zahraniční zkušenost.
- Je vhodné na bezprostřední přípravu před vlastním nástupem do služby vyčlenit čas v rozsahu 1 až 2 měsíce. V tomto období připravit vize, strategie, čas na modlitbu, konzultace.

2. Příprava pracovníka pro službu na DCM

- před nástupem je vhodné samostudium dokumentů o službě a práci DCM a celé Sekce,
- v prvních letech služby absolvovat studijně-formační kurz,
- umožnit praktické formační pobyty na jiném DCM v diecézi ČR.

VI. ZÁVĚR

Text těchto Statut byl schválen na 124. plenárním zasedání ČBK dne 20. – 21. října 2020 na Svatém Hostýně. V platnost vstupuje dnem schválení. Nahrazuje Statuta z roku 1993.

VII. SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

ADCM	Arcidiecézní centrum mládeže
AKSM	Asociace křesťanských spolků mládeže, z. s.
CSA	Celostátní setkání animátorů
CSM	Celostátní setkání mládeže
ČBK	Česká biskupská konference
DCM	Diecézní centrum mládeže
DCŽM	Diecézní centrum života mládeže
DSM	Diecézní středisko mládeže
ERC	Ekumenická rada církví
KOM	Konference o mládeži
KPM	Kaplan pro mládež
MŠMT ČR	...	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky
SDM	Světový den mládeže
SFK	Studijně formační kurz
Signály	Komunitní web pro mládež www.signalny.cz
SKS	Sekretariát Sekce
VKH	Vysokoškolské katolické hnutí

IV.

RŮZNÉ

1. ZÁVĚREČNÉ POSELSTVÍ Z PLENÁRNÍHO ZASEDÁNÍ RADY EVROPSKÝCH BISKUPSKÝCH KONFERENCÍ (CCEE)

26.–27. ZÁŘÍ 2020, ONLINE

V závěru svého plenárního shromáždění se biskupové Rady evropských biskupských konferencí (CCEE) obracejí svým slovem ke katolické církvi žijící na tomto kontinentu, ke křesťanům různých vyznání, k věřícím všech náboženství i ke všem obyvatelům Evropy.

Činíme tak s pokorou, neboť víme, že nemůžeme nabídnout žádnou vlastní moudrost, ale jen Slovo, kterým Bůh ke světu promluvil v Ježíši Kristu – v tom, který zemřel a zase vstal, aby lidé mohli získat věčný život.

Činíme tak rovněž s vědomím odpovědnosti pastýřů svých společenství, neboť víme, že naši kněží a věřící jsou s námi sjednoceni, a s vědomím, že podle Pánova pokynu má být církev solí a kvasem dějin.

Během této doby jsme se při zasedání modlili a uvažovali nejen o tom, co se děje kolem pandemie a jaké má dopady na život každého člověka, na jeho práci, na společnost, na rodiny, na vztahy mezi státy a svěťadílý a na život církve, ale také o budoucnosti.

Nemáme v tomto směru žádná praktická řešení, neboť jde o záležitosti náležející do kompetence politiků. Patří ovšem k naší pastýřské povinnosti vybízet osobní a kolektivní svědomí k určitým duchovním a etickým postojům. Budování moderní civilizace se totiž skutečně musí opírat o duchovní principy, které ji mohou nejen podporovat, ale také osvěcovat a oživovat.

Především je to **znovunalezení důvěry**. Bez tohoto postoje do budoucnosti hledět nelze. Pro nás věřící je příčinou naší důvěry Kristus, který přijal lidskou přirozenost a svou smrtí vykoupil život. Každý den je mezi námi přítomen v eucharistii, zdroji důvěry i apoštolské a misijní horlivosti, která nás vybízí, abychom šli ven, ke všem lidem.

Nedávné odloučení od eucharistie nás povzbuzuje, abychom se dnes vrátili k plnému společenství v shromáždění. U všech lidí spočívají důvody k důvěře v srdci – hluboko v nich trvá základní touha a přesvědčení, že se nedá žít z podezření a nedůvěry, ale jen z důvěry v ostatní lidi i v život samotný.

Zadruhé je třeba *obnovená solidarita* mezi jednotlivci a národy, a to navzdory vážné krizi zaměstnanosti. Ztělesněním Boží solidarity je Ježíš. Všeobecná zkušenost nám ukazuje, že každý člověk potřebuje druhé a nikdo není plně soběstačný: nabourat iluzi naší „nepřemožitelnosti“ dokáže i neviditelný virus. Jsme upřímně vděční lékařům, zdravotníkům, příslušníkům bezpečnostních složek i dobrovolníkům, kteří podle Kristova příkladu pomáhali lidem v nouzi, zejména těm nejslabším. Pokud k naší přirozenosti patří také vztahy, pak jakékoli uzavírání se před ostatními, abychom ochránili sebe nebo vlastní individuální zájmy, anebo dokonce těžili z neštěstí, odporuje lidské důstojnosti i duchu společenství a v konečném důsledku také lidským právům. Nikoho nelze vylučovat, a to ani při distribuci vakcíny. Tváří v tvář tragédii tolika uprchlíků a migrantů je třeba spolupracovat a pokračovat v dialogu s veřejnými činiteli při obraně života a důstojnosti každého člověka. Tuto výzvu ostatně veřejnosti předkládáme v předvečer Světového dne migrantů a uprchlíků.

Hledáme-li způsoby, jak se vypořádat s obtížemi v oblasti solidarity a zároveň zachovat a obnovit běžný život, uvědomujeme si, že jsme si navzájem blízcí a máme společný cíl. To vyžaduje konkrétní úsilí také směrem ke stvoření, o které jsme povoláni projevovat obnovený zájem, neboť je dílem Božím, svěřeným nám jako společný domov.

Víme, že náš kontinent po této cestě jde, a jako biskupové vybízíme, abychom se o to ze všech sil snažili a pamatovali přitom na odpovědnost vůči světu, která z křesťanského humanismu pramení již od jeho počátku. Církev je zde přítomna a uplatňuje všechny podoby pomoci. Je věrná úkolu svěřenému Pánem, a proto bude vždy lidem nablízku. V tomto směru také doufáme, že se v Bělorusku podaří dojít pokojného řešení cestou dialogu a usmíření, a zůstáváme rovněž nablízku lidem v Libanonu, těžce postiženým nedávnými událostmi.

Chceme projevit obdiv a náklonnost svým společenstvím pro bezprostřední reakce na tyto krizové situace a naléhavě je žádáme, aby

ani v nich neztrácela důvěru a často spolupracovala s jinými křesťanskými denominacemi a ostatními náboženstvími. Obnova života bude vyžadovat také trpělivost a vytrvalost. Pán Ježíš působí v jejich srdcích, rozpouští veškeré obavy a láskou je k sobě přitahuje. Pokud stále musíme čelit novým situacím a snad i neočekávaným budoucím nesnázím, není třeba se bát. Stačí, když zůstaneme věrnými učedníky Páně.

Vám všem i milované Evropě národů zasíláme své vřelé pozdravy a ujištění o plné míře blízkosti, citů a modliteb.

2. OBNOVA NADĚJE A SOLIDARITY

POSELSTVÍ PŘEDSEDŮ BISKUPSKÝCH KONFERENCÍ ZEMÍ EVROPSKÉ UNIE (COMECE) ADRESOVANÉ EVROPSKÝM INSTITUCÍM A ČLENSKÝM STÁTŮM

18. LISTOPADU 2020

Katolická církev v Evropské unii, zastoupená předsedy biskupských konferencí členských států, chce v této bezprecedentní krizi předat evropským institucím a členským státům **poselství naděje a výzvu k solidaritě**. Poselství, v němž potvrzujeme svůj závazek budovat Evropu, který našemu kontinentu zajistil mír a prosperitu, a stát za jejími základními hodnotami: solidaritou, svobodou, nedotknutelností lidské důstojnosti, demokracií, právním státem, rovností i obranou a podporou lidských práv. Otcové zakladatelé Evropské unie byli přesvědčeni, že Evropa se krizemi zocelí. My ve své křesťanské víře ve zmrtvýchvstalého Pána pevně doufáme, že Bůh může proměnit v dobro vše, co se nám přihodí, a dokonce i to, čemu nerozumíme a co nám připadá špatné, a tato víra je konečným základem naší naděje i všeobecného bratrství. Jako katolická církev v Evropské unii tuto víru spolu s dalšími sesterskými církvemi a církevními společenstvími hlásáme a vydáváme o ní svědectví. Společně s věřícími jiných náboženských tradic i lidmi dobré vůle se snažíme budovat všeobecné bratrství, které neopomíjí nikoho. Víra nás vybízí, abychom šli ven ze sebe a ve druhých lidech, zvláště v těch, kdo trpí a postávají na okraji v našich ulicích, viděli své bratry a sestry a také abychom byli ochotni položit za ně život.

Pandemie, která nás postihla v posledních měsících, otrásla mnoha předchozími jistotami a odkryla naši zranitelnost i to, nakolik jsme navzájem propojeni. Nejvíce přitom po celém světě utrpěli lidé

staří a chudí. Na tuto neslýchanou krizi, která nás zaskočila a zastihla nepřipravené, reagovaly evropské země nejprve strachem, uzavřením státních i vnějších hranic, někdy dokonce odmítnutím dělit se s jinými zeměmi o nesmírně potřebný zdravotnický materiál a dalšími opatřeními. Mnozí z nás se báli, že je tak v ohrožení sama Evropská unie jako ekonomický, politický, společenský a kulturní projekt. Uvědomili jsme si však, co prohlásil i papež František: že plujeme na stejné lodi a zachránit se můžeme pouze tak, že zůstaneme spolu. Unie proto s novým odhodláním začala na dramatickou situaci reagovat jednotně, a tím prokázala svou schopnost obnovit ducha otců zakladatelů. Doufejme, že to dosvědčí také nástroj obnovy covid-19 i posílený unijní rozpočet na období 2021–2027, které byly schváleny během červencového zasedání Evropské rady a nyní se o nich jedná mezi radou a Evropským parlamentem.

Budoucnost Evropské unie ovšem nestojí jen na hospodářství a financích, ale také na **společném duchu a novém smýšlení**. Tato krize je duchovní příležitostí k obrácení. Nemůžeme věnovat veškeré úsilí prostému návratu „do starých kolejí“, ale krize máme využít také k tomu, abychom uskutečnili radikální změnu k lepšímu. To nás nutí přehodnotit a přetvořit současný model globalizace, abychom zajistili respekt k životnímu prostředí, otevřenost životu, starost o rodinu, sociální rovnost, důstojnost všech pracujících i práva budoucích generací. Kompas k formování nové civilizace nabízí papež František ve své encyklice *Laudato si'*. A v nové encyklice *Fratelli tutti*, kterou před několika týdny podepsal u hrobu sv. Františka z Assisi, vyzývá celé lidstvo ke všeobecnému bratrství a k přátelství napříč celou společností, přičemž nezapomíná ani na lidi stojící na okraji, na zraněné a trpící. Principy katolické sociální nauky, jako je lidská důstojnost, solidarita, upřednostnění chudých nebo udržitelnost, se mohou stát také hlavními principy, jak po pandemii vytvořit jiný ekonomický a společenský model.

Základním principem sociální nauky církve a také jádrem procesu evropské integrace je **solidarita**. Vedle vnitřního transferu zdrojů v zájmu politiky soudržnosti je nutné solidaritu chápat také ve smyslu „společného postupu“ a „otevřenosti k integraci každého člověka“, zejména těch, kdo jsou vytlačováni na okraj. V této souvislosti je třeba zmínit, že jakmile bude k dispozici vakcína covid-19, musí

být přístupná všem, a zejména chudým. Robert Schuman objasnil, že národy ani zdaleka nejsou soběstačné a mají se navzájem podporovat a že solidarita spočívá v přesvědčení, že skutečným zájmem každého státu je rozpoznat a v praxi přijmout vzájemnou závislost. Sjednocená Evropa pro něj předznamenává všeobecnou solidaritu celého světa bez rozdílu a vyloučení. Proto také Schumanův plán poukázal na zvláštní odpovědnost, kterou Evropa má za rozvoj Afriky. Ve shodě s tím nyní vybízíme k posílení humanitární pomoci a rozvojové spolupráce i k přesměrování výdajů na zbrojení do zdravotních a sociálních služeb.

Evropskou solidaritu je naléhavě třeba rozšířit také na uprchlíky žijící v nelidských podmínkách v táborech – právě oni jsou virem vážně ohroženi. Solidarita vůči uprchlíkům pak zahrnuje nejen financování, ale také otevření hranic Evropské unie, na kterém se bude proporcionalně podílet každý členský stát. Krokem k vytvoření společné a spravedlivé evropské politiky v oblasti migrace a azylu může být **Pakt o migraci a azylu**, který představila Evropská komise a který je třeba pečlivě vyhodnotit. Svůj názor na přijímání uprchlíků již církev vyjádřila. Rozlišuje přitom mezi různými druhy migrace (ať už řádné, nebo nelegální): mezi těmi, kdo prchají před válkou a pronásledováním, a těmi, kdo emigrují z ekonomických nebo environmentálních důvodů. Zároveň je třeba mít na paměti bezpečnostní otázky. Přesto máme za to, že existují určité zásady, hodnoty a mezinárodní právní závazky, které je vždy třeba respektovat bez ohledu na podmínky zúčastněných. Jsou to zásady a hodnoty představující samý základ evropské identity a mají původ v jejich křesťanských kořenech. Doporučujeme také zajistit migrantům bezpečné a legální cesty a uprchlíkům pak humanitární koridory, díky nimž se mohou bezpečně dostat do Evropy a dočkat se zde přijetí, ochrany, podpory a integrace. V tomto směru je vhodné spolupracovat s církevními institucemi a soukromými sdruženími, které již v této oblasti působí. Evropa se nemůže a nesmí obrátit zády k těm, kdo přicházejí z válečných oblastí nebo z míst, kde jsou vystaveni diskriminaci, takže nemohou vést důstojný život.

Zásadním prvkem pro církev v mnoha členských státech je během pandemie respektování **svobody náboženského vyznání** věřících, zejména svoboda shromažďování při společném uplatnění svobody vyznání za současného zachování veškerých hygienických požadavků.

To se projeví ještě zřetelněji, vezmeme-li v úvahu, že z žité víry se rodí a v ní je zakořeněno také charitní dílo. Ujišťujeme o své dobré vůli pokračovat v dialogu mezi státy a církevními autoritami, abychom našli ten nejlepší způsob, jak sladit dodržování nezbytných opatření se svobodou náboženského vyznání a shromažďování.

Často se zmiňuje, že po této krizi bude svět jiný. Záleží ale jen na nás, zda bude lepší, anebo horší, zda z této krize vyjdeme posílení v solidaritě, anebo ne. Během těchto měsíců v pandemii jsme byli svědky mnoha znamení, která nás otevírají naději: počínaje prací zdravotnického personálu přes práci těch, kdo pečují o seniory až po konkrétní a tvůrčí projevy soucitu ve farnostech a církevních společenstvích. Mnozí lidé museli v těchto těžkých časech přinést značné oběti a vzdali se setkávání se svými blízkými i toho, aby jim byli nablízku ve chvílích osamělosti a utrpení, ba dokonce smrti. Papež František se ve svém poselství *Urbi et Orbi* o velikonoční neděli obrátil zejména k Evropě a připomněl, že „po druhé světové válce se tento kontinent díky konkrétnímu projektu solidarity dokázal znovu vzchopit a překonat minulé sváry.“ Naléhavěji než kdy jindy je podle něj třeba, „aby se tato rivalita znovu neujala a všichni uznali, že tvoří jednu rodinu, a vzájemně se podporovali. Evropská unie dnes stojí před epochální výzvou, na níž závisí nejen její budoucnost, ale také budoucnost celého světa.“

Ujišťujeme všechny, kdo vedou evropské instituce a členské státy nebo v těchto strukturách pracují, že církev v našem společném úsilí vybudovat lepší budoucnost pro náš kontinent a svět stojí na vaší straně. Budeme podporovat všechny iniciativy, které propagují skutečné evropské hodnoty. **Doufáme, že z této krize můžeme vyjít silnější, moudřejší a jednotnější, uplatňovat ještě více solidarity a více se starat o společný domov, že můžeme být kontinentem, který celý svět pohání vpřed směrem k silnějšímu bratrství, spravedlnosti, míru a rovnosti.** Všechny zahrnujeme do svých modliteb a z celého srdce vám zehnáme. Kéž nás Pán doprovází na pouti k lepšímu světu!

kardinál Gualtiero Bassetti, arcibiskup arcidiecéze Perugia – Città della Pieve, Itálie

Mons. Georg Batzing, biskup limburský, Německo

kardinál Jozef De Kesel, arcibiskup mechelensko-bruselský, Belgie
Mons. Eric Marie de Moulins d'Amieu de Beaufort, arcibiskup
remešský, Francie
Mons. Stanisław Gądecki, arcibiskup poznaňský, Polsko
Mons. Jan Graubner, arcibiskup olomoucký, ČR
Mons. Gintaras Linas Grušas, arcibiskup vilniuský, Litva
kardinál Jean-Claude Hollerich, SJ, arcibiskup lucemburský,
předseda COMECE
Mons. Philippe Jourdan, apoštolský administrátor Estonska
Mons. Czesław Kozon, biskup kodaňský, Skandinávie
Mons. dr. Franz Lackner, OFM, arcibiskup salcburský, Rakousko
Mons. Eamon Martin, arcibiskup arcidiecéze Armagh, Irsko
kardinál Juan José Omella Omella, arcibiskup barcelonský,
Španělsko
Mons. José Ornelas Carvalho, SCI, biskup diecéze Setúbal,
Portugalsko
Mons. Aurel Percă, arcibiskup bukureštský, Rumunsko
Mons. Christo Proykov, biskup eparchie sv. Jana XXIII. v Sofii,
Bulharsko
Mons. Želimir Puljić, arcibiskup zadarský, Chorvatsko
Mons. Sevastianos Rossolatos, arcibiskup athénský, Řecko
Mons. Charles Jude Scicluna, arcibiskup maltský
Mons. Youssef Soueif, maronitský arcibiskup Kypru
Mons. Viktors Stulpins, biskup diecéze Liepāja, Lotyšsko
Mons. Johannes H. J. van den Hende, biskup rotterdamský,
Nizozemsko
Mons. Andras Veres, biskup rábský (Győr), Maďarsko
Mons. Stanislav Zore, OFM, arcibiskup lublaňský, Slovinsko
Mons. Stanislav Zvolenský, arcibiskup bratislavský, Slovensko

V.

DOKUMENTY VYDANÉ
V SOUVISLOSTI S PANDEMIÍ
NEMOCI COVID-19

1. SPOLEČNÉ PROHLÁŠENÍ PŘEDSEDŮ COMECE A CEC¹ K SITUACI PANDEMIE COVID-19

ZŮSTAŇME SJEDNOCENI

2. DUBNA 2020

*Nadešel historický okamžik,
abychom dosvědčili své úsilí o evropské hodnoty*

Pandemie covid-19 a její tragické důsledky zasáhly Evropu a celý svět v plné síle. Současná krize vystavuje zkoušce každého člověka, každou rodinu a komunitu a zároveň odhalila slabosti a zdánlivé jistoty naší politiky, ekonomiky a společnosti.

Navzdory tomu nám tyto chvíle zkoušky také umožňují objevit společné lidství, skrze které jsme všichni bratry a sestrami. Vzpomeňme na mnohé, kteří skrze křesťanskou lásku a solidaritu přinášejí každý den naději.

S hlubokou vděčností se modlíme za všechny, kteří věle a empaticky slouží bližním a velkoryse jim pomáhají. Jsou to lékaři, zdravotní personál, dodavatelé základních služeb, armáda, soudy a lidé zapojení do pastoračních služeb. Modlíme se za všechny lidi, kteří v této krizi trpí, především za nemocné, staré, chudé, za lidi na okraji společnosti, i za děti, které prožívají nestabilitu v rodině. Pamatujme v modlitbách i na všechny, kdo nás opustili.

Podporujeme také všechny iniciativy jednotlivců a skupin, které hledají nové formy solidarity a nové způsoby, jak se dělit s druhými v době dodržování bezpečné vzdálenosti.

1 COMECE – *Commissio Episcopatum Communitatis Europaeae* – Komise evropských biskupských konferencí; CEC – *Conference of European Churches* – Konference evropských církví.

Vážíme si početných politických aktivit vedoucích ke konkrétní vzájemné pomoci. Povzbuzujeme politické představitele Evropské unie a jejích členských států, aby jednali konkrétně, transparentně, empaticky a demokraticky. Modlíme se, aby vládní představitelé jednotlivých národů i evropských struktur měli moudrost a sílu.

V tomto okamžiku je na každém z nás, abychom svědčili o našem společném úsilí o společný evropský projekt a společné evropské hodnoty solidarity a jednoty, abychom se nepoddali strachu a nacionalismu.

Konkrétním výrazem této naší společné zodpovědnosti může být například vzájemná pomoc v péči o staré lidi, usnadnění vzájemného poskytování zdravotnického materiálu, vynalézavá opatření ve prospěch zamezení sociálních, ekonomických a finančních šoků, spolupráce na mezinárodní rovině, posílení humanitárních iniciativ na podporu nejslabších zdravotnických systémů a nejpotřebnějších zemí světa.

Postní doba vedoucí k Velikonocům je součástí podstaty křesťanské víry. Vnímejme toto období zkoušky i jako období milosti a naděje. Zůstaňme sjednoceni a dejme zakusit svou blízkost všem, zvláště těm, kdo ji nejvíce potřebují.

Kardinál Jean-Claude Hollerich, SJ
arcibiskup lucemburský
předseda COMECE

Rev. Christian Krieger
předseda CEC

2. PROHLÁŠENÍ ZE ZASEDÁNÍ PŘEDSEDNICTEV CCEE A COMECE

SPOLEČNĚ USILUJME O OBNOVU, PŘI KTERÉ NIKDO NEZŮSTANE POZADU

4. ČERVNA 2020

Výroční schůze vedení CCEE a COMECE se uskutečnila ve středu 3. června 2020 a zaměřila se především na to, jak dopady pandemie covid-19 postihnou každodenní život církve i společnosti v jednotlivých evropských státech, a také na to, jak má katolická církev přispívat ke „*spravedlivé obnově, při které nikdo nezůstane pozadu*“.

Ve středu pozornosti se ocitla situace církve v Evropě i budoucí vyhlídky v souvislosti s krizí způsobenou pandemií viru SARS-CoV-19. Vedení CCEE a COMECE analyzovalo dopady pandemie na naše občanská a církevní společenství a stanovilo možnosti spolupráce pro budoucí život církve v Evropě.

Biskupové opětovně ujistili o blízkosti, kterou katolická církev nabízí všem, kdo s pandemií bojují – obětem a jejich rodinám i všem zdravotníkům, dobrovolníkům a věřícím, kteří stáli a stále stojí v první linii, když pečují o postižené a přinášejí jim úlevu –, a zároveň vyjádřili znepokojení „*kvůli hospodářské krizi a následné ztrátě velkého počtu pracovních míst*“ i naději, že v Evropě „*budeme všichni společně usilovat o obnovu, při které nikdo nezůstane pozadu*“.

V čase krize, která ukázala na velké meze individualismu, obě předsednictva zdůraznila ústřední význam rodiny, „*skutečné buňky solidarity a sdílení, ale také místa společné modlitby. Investice do rodiny*“ – dodali biskupové – „*je prvním krokem ke spravedlivé obnově společnosti, ekonomiky i církve.*“

Účastníci zasedání poděkovali zástupu kněží za jejich důležitou a velkorysou službu v tomto období, kdy někteří obětovali i vlastní život, a analyzovali úlohu sociálních médií při modlitbách a streamingu bohoslužeb. Tyto nové formy náboženské praxe, vztahů, přítomnosti

a sdílení víry nás vybízejí nejen k tomu, abychom zhodnotili možnost vtisknout nový význam víře a církvi, ale také k úsilí, abychom mnoha věřícím pomohli znovu objevit prvek plné posvátnosti náboženského slavení v bohoslužebných prostorách – posvátnosti, kterou užití nových technologií nemůže zajistit.

Obě předsednictva se rovněž zabývala silným omezením svobody náboženského vyznání v souvislosti s uzavíráním liturgických prostor a zákazem bohoslužeb a vybídla k obnovení standardních vztahů mezi státem a církví založených na dialogu a dodržování základních práv.

Vzhledem k preventivním opatřením při osobním kontaktu se zasedání konalo prostřednictvím videokonference. Zúčastnili se ho předsedové kardinál Angelo Bagnasco (CCEE) a kardinál Jean-Claude Hollerich, SJ (COMECE), dále všichni členové vedení obou organizací – kardinál Vincent Nichols (Westminster) a biskup Stanisław Gądecki (Poznaň) za CCEE a biskupové Mariano Crociata (Latina), Noel Treanor (Down a Connor), Jan Vokál (Hradec Králové) a Franz-Josef Overbeck (Essen) za COMECE – a také apoštolský nuncius pro EU, Mons. Alain Lebeaupin.

St. Gallen dne 4. června 2020

3.

KONGREGACE PRO BOHOSLUŽBU A SVÁTOSTI

S RADOSTÍ SE VRAŤME K EUCHARISTII!

LIST O SLAVENÍ LITURGIE BĚHEM PANDEMIE COVID-19 A PO NÍ, ADRESOVANÝ PŘEDSEDŮM KATOLICKÝCH BISKUPSKÝCH KONFERENCÍ

15. SRPNA 2020

Pandemie způsobená novým typem koronaviru vyvolala otřesy nejen v dynamice společenské, rodinné, ekonomické, vzdělávací a pracovní, ale také v životě křesťanského společenství – včetně jeho liturgického rozměru. Aby se zabránilo šíření viru, bylo třeba přísně dodržovat odstup od druhých lidí, což ovlivnilo také základní rys křesťanského života: „Kde jsou dva nebo tři shromážděni ve jménu mém, tam jsem já uprostřed nich“ (Mt 18,20); „Setrvali v apoštolském učení, v bratrském společenství, v lámání chleba a v modlitbách... Všichni, kteří přijali víru, drželi pevně pohromadě a měli všechno společné“ (Sk 2,42.44).

Tato společenská dimenze má i teologický význam: Bůh je vztah osob v Nejsvětější Trojici. Také lidstvo tvoří ve vztahové komplementaritě mezi mužem a ženou, neboť „není dobré, že člověk je sám“ (Gn 2,18). A do vztahu muže a ženy zároveň vstupuje a zve je, aby oni vstoupili do vztahu s ním. Svätý Augustin správně vytušil, že naše srdce je neklidné, dokud nenajde Boha a nespočine v něm.¹ Pán Ježíš zahájil své veřejné působení tak, že si povolal skupinu učedníků, aby měli podíl na jeho životě a hlásání Božího království, a z tohoto malého stádce se zrodila církev. Písmo svaté používá k popisu věčného života obraz města, nebeského Jeruzaléma (srov. Zj 21). Město je spo-

1

Srov. Augustin, *Vyznání*, I,1.

lečenství lidí, kteří sdílejí stejné hodnoty, základní lidské a duchovní skutečnosti, místo, čas a organizované aktivity a kteří také přispívají k budování společného dobra. Zatímco pohané stavěli chrámy zasvěcené pouze božstvům, ke kterým se lidé nemohli přiblížit, křesťané začali okamžikem, kdy se jim dostalo svobody vyznání, okamžitě stavět budovy, které by sloužily jako *domus Dei et domus ecclesiae* a kde by v sobě věřící mohli poznat společenství Boží, lid svolaný k bohoslužbě a ustanovený jako svatě shromáždění. Proto také Bůh může prohlásit: „Já jsem tvůj Bůh a vy budete můj lid“ (srov. Ex 6,7; Dt 14,2). Pán zůstává věrný své smlouvě (srov. Dt 7,9) a Izrael se právě z tohoto důvodu stává Božím sídlem, svatým místem jeho přítomnosti ve světě (srov. Ex 29,45; Lv 26,11–12). Proto také dům Páně předpokládá přítomnost rodiny Božích dětí. I dnes biskup v modlitbě zasvěcení nového kostela prosí, aby se stavba stala tím, čím má ze své samé povahy být:

„[...] at' je ti tento chrám trvale zasvěcen [...]

At' zde pramen milosti smývá viny,
at' v tomto prameni, Otče,
tvé děti umírají hříchu
a v Duchu Svatém se znovu rodí
pro věčný život.

At' se zde shromažďují věřící
ke slavení svatých tajemství,
sytí se ze stolu tvého slova
a přijímají Kristovo tělo a krev ze stolu oltáře.

At' zde zaznívá radostná píseň chvály,
náš hlas at' se připojí ke sborům andělů
a k tobě at' vystupuje stálá prosba za spásu světa.

Ubožáci at' zde nalézají milosrdenství
a utlačovaní pravou svobodu,
všichni lidé at' prožívají důstojnost Božích dětí
a uchovají si ji neporušenou po celý život,
aby jednou s radostí vešli do nebeského Jeruzaléma.⁴²

Křesťanské společenství nikdy neusilovalo o izolaci a nikdy také z církve nevytvořilo město za uzamknutou branou. Jako lidé formovaní hodnotami společného života a úsilím o společné dobro se proto vždy snažili začlenit se do společnosti a zároveň si byli vědomi vlastní jinakosti: mají být ve světě, aniž by k němu patřili a omezili se jen na něj.³ A dokonce i za mimořádné situace v pandemii prokázali veliký smysl pro odpovědnost: biskupové, kteří naslouchali úřadům i odborníkům a spolupracovali s nimi, dokázali sami i v rámci své konference pohotově činit obtížná a bolestná rozhodnutí, dokonce na dlouhou dobu zastavili účast věřících na slavení eucharistie. Kongregace pro bohoslužbu a svátosti je biskupům hluboce vděčná za jejich odhodlání a úsilí ve snaze co nejlépe reagovat na nepředvídanou a složitou situaci.

Jakmile to ovšem okolnosti dovolí, je naléhavě třeba vrátit se k běžnému křesťanskému životu, kde budova kostela je domov a slavení liturgie, zejména eucharistie, představuje „vrchol, k němuž směřuje činnost církve, a zároveň zdroj, z něhož vyvěrá veškerá její síla“.⁴

S vědomím, že Bůh nikdy neopouští lidstvo, které stvořil, a že i ty nejtěžší zkoušky mohou přinést ovoce milosti, jsme přijali vzdálení od Pánova oltáře jako čas eucharistického půstu, užitečný k tomu, abychom znovu objevili, jak je pro nás životně důležitý, krásný a nesmírně drahý. Jak jen to ovšem bude možné, musíme se vrátit k eucharistii s očištěným srdcem, obnoveným úžasem a zesílenou touhou setkat se s Pánem, být s ním a přijmout ho, abychom ho mohli nést svým bratřím a sestrám společně se svědectvím života naplněného vírou, láskou a nadějí.

Tato doba strádání nám dává milost porozumět srdci našich bratří a sester, mučedníků z Abitinae (počátek 4. století), kteří i přes jistý rozsudek smrti svým soudcům odpověděli s klidným odhodláním: „*Sine Dominico non possumus*.“ Absolutnost onoho *non possumus* („nemůžeme“) ani význam podstatného jména ve středním rodě *Dominicum* („to, co náleží Pánu“) nelze přeložit jediným slovem.

3 Srov. *List Diognetovi*, 5–6.

4 Druhý vatikánský koncil, Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum Concilium*, č. 10.

Úsporné vyjádření zahrnuje veliké množství jemných významových odstínů a významů, které se nyní nabízejí k rozjímání:

- *Nemůžeme žít, být křesťany ani plně uskutečnit své lidství a touhu po dobru a štěstí, které přebývají v našem srdci, bez Božího slova, které při slavení liturgie přijímá tvar a stává se živým slovem, které Bůh pronáší ke všem, kdo dnes otevírají svá srdce a naslouchají;*
- *Nemůžeme žít jako křesťané bez účasti na oběti kříže, v níž se Pán Ježíš bez výhrad dává, aby svou smrtí zachránil lidstvo, které zemřelo kvůli hříchu – Vykupitel přidružuje lidstvo k sobě a vede ho zpět k Otci, v objetí Ukřižovaného nachází veškeré lidské utrpení světlo a útěchu;*
- *Nemůžeme být bez hostiny eucharistie, stolu Páně, ke kterému jsme zváni jako synové a dcery, bratři a sestry, abychom přijali samého zmrtvýchvstalého Krista, přítomného v těle, krvi, duši a božství v tomto nebeském chlebu, který nás sytí v radostech a strastech této pozemské pouti;*
- *Nemůžeme být bez křesťanského společenství, rodiny Páně: potřebujeme se setkávat se svými bratry a sestrami, kteří mají podíl na Božím synovství, Kristově bratrství, povolání ke svatosti a úsilí o ně i o záchranu své duše v bohaté rozmanitosti věku, osobních dějin, charismat a povolání;*
- *Nemůžeme být bez domu Páně, který je naším domovem, bez posvátných míst, kde jsme se narodili víře, kde jsme objevili Pánovu prozíravou přítomnost a také jeho milosrdné objetí pozvedající ty, kdo padli, kde jsme se zasvětili svému povolání k manželství nebo k zasvěcenému životu, kde jsme se modlili a vzdávali díky, radovali se a plakali a kde jsme Otci svěřili své blízké, kteří dokončili svou pozemskou pout’;*
- *Nemůžeme být bez dne Páně, bez neděle, která dává světlo a smysl sledu pracovních dní i rodinným a společenským povinnostem.*

Jakkoli sdělovací prostředky konají cennou službu nemocným a všem, kdo do kostela jít nemohou, a prokázaly i obrovskou službu při vysílání mše svaté v časech, kdy možnost společného slavení neexistovala, nemůže se žádné vysílání rovnat osobní účasti, nebo ji dokonce

nahradit. Naopak hrozí, že nás takové vysílání vzdálí osobnímu a důvěrnému setkání s vtěleným Bohem, který se nám dal ne virtuálně, ale skutečně, když prohlásil: „Kdo jí mé tělo a pije mou krev, zůstává ve mně a já v něm“ (Jan 6,56). Tento fyzický kontakt s Pánem je životně důležitý, nepostradatelný a nenahraditelný. Jakmile se podaří stanovit a přijmout konkrétní opatření, která pomohou zastavit šíření viru na minimum, je třeba, aby všichni znovu zaujali své místo ve shromáždění bratří a sester, znovu objevili nenahraditelnost, nesmírnou cenu a krásu slavení liturgie a také znovu pozvali a povzbudili k účasti ty bratry a sestry, kteří ztratili odvalu a jsou vystrašení, dlouho se neukázali anebo ztratili zájem.

Toto dikasterium chce znovu potvrdit některé principy a navrhnout určité kroky k podpoře rychlého a bezpečného návratu ke slavení eucharistie.

Náležitá péče o hygienické a bezpečnostní předpisy nesmí vést ke sterilizaci gest a obřadů ani u věřících – byť nevědomě – podněcovat strach a nejistotu.

Je na biskupech, aby obezřetným, avšak rozhodným jednáním zajistili, že veřejné orgány nebudou účast věřících při slavení eucharistie omezovat na „shromáždění“ a považovat ji za podobnou, nebo dokonce podřízenou různým formám odpočinkové činnosti.

O liturgických předpisech nemohou svými předpisy rozhodovat veřejné orgány, ale podléhají výhradně příslušným církevním autoritám.⁵

Je třeba umožnit věřícím účast na liturgickém slavení, avšak varovat se přitom improvizovaných experimentů v obřadech a plně respektovat předpisy obsažené v liturgických knihách, které daný obřad popisují. Proměňující prožitek posvátnosti, svatosti a krásy dodává liturgii předchuť harmonie věčné blaženosti. Podle autoritativního předpisu Druhého vatikánského koncilu je tedy třeba dbát na zajištění důstojnosti míst, vybavení i způsobu slavení: „Obřady ať se vyznačují vznešenou jednoduchostí“.⁶

Je třeba uznat, že věřící mají právo přijímat Kristovo tělo a klanět se Pánu přítomnému v eucharistii stanoveným způsobem a bez

5 Srov. *Sacrosanctum Concilium*, č. 22.

6 *Sacrosanctum Concilium*, č. 34.

omezení, která jdou nad rámec hygienických předpisů stanovených orgány veřejné moci nebo biskupy.

Při eucharistickém slavení se věřící klanějí zmrtvýchvstalému Ježíši, který je mezi nimi přítomen, a nyní pozorujeme, jak snadno se tento smysl pro adoraci a modlitbu klanění vytrácí. Prosíme kněze, aby ve svých katechezích nezbytnost adorace trvale zdůrazňovali.

Principem, jak se s jistotou vyhnout omylu, je poslušnost: poslušnost církevním předpisům, poslušnost biskupům. V těžkých dobách (např. války, pandemie) mohou biskupové i biskupské konference vydat prozatímní předpisy, které je třeba dodržovat. Poslušnost chrání poklad, který byl církvi svěřen. Jakmile se ovšem situace vrátí k normálu, tato opatření vydaná biskupy a biskupskými konferencemi platit přestanou.

Církev bude i nadále chránit lidskou osobu jako celek. Svědčí o naději, vybízí nás k důvěře v Boha a připomíná, že pozemské bytí je sice důležité, ale ještě mnohem důležitější je věčný život: náš cíl a naše povolání je mít věčný podíl na životě s Bohem. To je víra církve, o níž po staletí svědčí zástupy mučedníků a světců, to je kladná zvěst osvobozující nás od jednorozměrného redukcionismu a ideologií. K nezbytné péči o veřejné zdraví církev přidává ještě hlásání věčné spásy duší a doprovázení k němu. Proto se tedy nadále s důvěrou svěřujeme Božímu milosrdenství, dovolávejme se přímluvy Panny Marie, která je *salus infirmorum et auxilium christianorum*, za všechny osoby těžce zkoušené pandemií i veškerým dalším utrpením, vytrvejme v modlitbě za ty, kdo tento život opustili, a zároveň obnovme svůj úmysl být svědky Zmrtvýchvstalého a hlasateli jisté naděje, která překračuje hranice tohoto světa.

Dáno ve Vatikánu dne 15. srpna 2020, na slavnost Nanebevzetí Panny Marie.

Papež František při audienci udělené 3. září 2020 níže podepsanému kardinálu prefektovi Kongregace pro bohoslužbu a svátosti tento dopis schválil a nařídil jeho zveřejnění.

Robert kardinál Sarah
prefekt

4. KONGREGACE PRO BOHOSLUŽBU A SVÁTOSTI

DOPIS OHLEDNĚ SLAVENÍ SVÁTOSTI BIŘMOVÁNÍ BĚHEM PANDEMIE

Předsedům biskupských konferencí
Vatikán, 1. října 2020
Č. j. 470/20

Vaše Eminence, Vaše Excellence,

v průběhu současné pandemie nemoci covid-19 obdržela naše kongregace od biskupských konferencí i jednotlivých biskupů řadu dotazů týkajících se toho, jak správně a platně slavit svátost biřmování s ohledem na pravidla o společenském odstupu, která jsou na mnoha místech uplatňována.

Otázka v sobě zahrnuje řadu rozměrů. Především: Je třeba, aby pomazání křížem doprovázelo i vkládání ruky, anebo stačí samo pomazání? A zadruhé: Je k platnému udělení svátosti třeba, aby se mazání provádělo holým prstem, anebo si udělovatel může vypomoci nástrojem, jako jsou rukavice nebo vatový tampon?

Na první otázku již odpověděla Papežská komise pro výklad dekretů Druhého vatikánského koncilu, srov. *Notitiae* 7 (1972), s. 281–285, kde konstatuje, že dostatečným dokladem vložení ruky je i samo pomazání, a proto vkládání ruky není k platnosti nutné.

Druhá otázka ohledně použití nástroje – např. vatového tamponu – byla nedávno předložena Papežské radě pro výklad legislativních textů. Oficiální odpověď na tuto otázku tedy zní: „Co do platnosti biřmování zákon stanoví, že tuto svátost uděluje řádný udělovatel anebo kněz, který k tomu obdržel pověření, a to pomazáním křížem na čele při současném vkládání ruky a vyslovení slov, předepsaných ve schválených liturgických knihách (srov. kán. 880 § 1 a 882 CIC).

Případné použití nástroje (rukavice, vatový tampon...) tedy nemá na platnost svátosti vliv.“

Zdůrazňujeme nicméně, že tato pravidla, jsou-li přijata, mají trvat pouze do ukončení současné mimořádné situace.

Doufáme, že tímto listem odpovídáme dostatečně jasně, a prosíme Vás, abyste se o tento dopis podělil také se svými spolubratry biskupy.

Využívám této příležitosti, abych Vás srdečně pozdravil, a pro Vaši pastýřskou službu Vám vyprošuji Boží požehnání.

Váš v Kristu oddaný

Robert kardinál Sarah
prefekt

5. APOŠTOLSKÁ PENITENCIÁRIE

DEKRET O PRODLOUŽENÍ PLNOMOCNÝCH ODPUSTKŮ PŘIVLASTNITELNÝCH ZEMŘELÝM VZHLEDEM K PANDEMII NEMOCI COVID-19

22. ŘÍJNA 2020

V probíhajícím roce budou plnomocné odpustky přivlastnitelné věrným zemřelým vzhledem k pandemii nemoci covid-19 prodlouženy na celý měsíc listopad; mění se podmínky a zbožné skutky, aby byl křesťanský lid v bezpečí.

K této Apoštolské penitenciarii došlo v nedávné době velmi mnoho žádostí duchovních pastýřů, aby byly v probíhajícím roce vzhledem k epidemii nemoci covid-19 změněny zbožné skutky k dosažení plnomocných odpustků přivlastnitelných jen duším v očistci podle *Enchiridion indulgentiarum*, conc. 29 § 1 [*Enchiridion odpustků*, ustanovení 29 § 1]. Táž Apoštolská penitenciárie z toho důvodu na zvláštní pokyn Svatého otce Františka ráda stanovila a rozhodla (s úmyslem vyhnout se shromážděním lidí, která byla u některých národů a na některých územích zakázána nebo se aspoň nedoporučují), že v probíhajícím roce:

- a. plnomocný odpustek v případě těch, kdo zbožně navštíví hřbitov a pomodlí se, byť jen vnitřně, za zesnulé, spojený obvykle jen s jednotlivými osmi dny od 1. do 8. listopadu, může být pro užitek věřících přenesen na dalších až osm dnů v rámci měsíce listopadu, které nemusejí následovat bezprostředně za sebou — jednotliví věřící si mohou tyto dny svobodně vybrat;
- b. plnomocný odpustek spojený se Vzpomínkou na všechny věrné zemřelé 2. listopadu může být v případě těch, kdo zbožně navštíví

kostel nebo kapli a tam se pomodlí *Otče náš* a *Věřím*, přenesen nejen na předcházející či následující neděli nebo na slavnost Všech svatých, ale i na jiný den v rámci měsíce listopadu — jednotliví věřící si mohou tento den svobodně vybrat.

Lidé staří, nemocní a všichni, kdo z vážného důvodu nemohou vycházet z domu, např. na základě zákazů, aby se věřící na posvátných místech neshromažďovali ve větším počtu, budou plnomocného odpustku moci dosáhnout – za podmínky, že se v duchu připojí k těm, kteří výše zmíněné zbožné návštěvy vykonají, zřeknou se jakéhokoli hříchu a mají úmysl splnit, jakmile to bude možné, tři obvyklé podmínky (svátostné vyznání hříchů, přijetí eucharistie a modlitba na úmysl Svatého otce –, když se před jakýmkoliv zobrazením našeho Pána Ježíše Krista nebo blahoslavené Panny Marie zbožně pomodlí modlitby za zemřelé (např. ranní chvály a nešpory oficia za zemřelé, růženec, korunku Božího milosrdenství a další modlitby za zemřelé, které jsou věřícím velmi drahé), nebo budou číst evangelní úryvek z liturgie za zemřelé jako duchovní četbu, nebo vykonají skutek milosrdenství a obětují přitom dobrotivému Bohu bolesti nebo nesnáze svého života.

Aby se přístup k získání Božího odpuštění, otvíraného klíči církve, při laskavém pastýřském přístupu usnadnil, žádá tato penitenciárie snažně, aby se legitimně pověřeni kněží ochotně a velkoryse věnovali slavení svátosti pokání a nemocným sloužili svatým přijímáním.

Nicméně, co se týče duchovních podmínek pro plné získání odpustku, stále platí poznámka této Apoštolské penitenciárie o slavení svátosti smíření v době pandemie nemoci covid-19.

A konečně, protože duším v očistci se pomáhá přímluvami věřících, nejmocněji pak oltářní svátostí, hodnou Božího zalíbení,¹ všichni kněží jsou snažně žádáni, aby v den Vzpomínky na všechny věrné zemřelé sloužili mši svatou třikrát, podle apoštolské konstituce *Incrumentum altaris* papeže Benedikta XV. z 10. srpna 1915.

1

Srov. Conc. Tr., Sess. XXV, decr. *De Purgatorio* (Tridentský koncil, zasedání 25, dekret o očistci).

Tento dekret bude platit po celý měsíc listopad. Jakákoliv ustanovení, která jsou s tímto v rozporu, nejsou na překážku.

Dáno v Římě, v sídle Apoštolské penitenciárie dne 22. října 2020,
o památce sv. Jana Pavla II., papeže

Mauro kardinál Piacenza
velký penitenciář

Krzysztof Nykiel
regent

6. DALŠÍ DOKUMENTY V DOBĚ PANDEMIE NEMOCI COVID-19 NA WEBU LITURGIE.CZ

1) Dekrety Kongregace pro bohoslužbu a svátosti

www.liturgie.cz/liturgicka-komise-ceske-biskupske-konference/dokumenty-kongregace-pro-bohoslužbu-a-svatosti-v-cestine

- Kongregace pro bohoslužbu a svátosti: **Dekret 156/20** – o mši v době pandemie (30. března 2020)
- Kongregace pro bohoslužbu a svátosti: **Dekret 155/20** – o zvláštní přímluvě na Velký pátek 2020 (30. března 2020)
- Kongregace pro bohoslužbu a svátosti: **Poznámka** k dekretu v době nemoci covid-19 (II) (26. března 2020)
- Kongregace pro bohoslužbu a svátosti: **Dekret 154/20** – dekret v době nemoci covid-19 (II) – aktualizace dekretu o slavení Velikonoc (25. března 2020)
- Kongregace pro bohoslužbu a svátosti: **Dekret 153/20** – dekret v době nemoci covid-19 – o slavení Velikonoc (19. března 2020)

2) Dokumenty připravené Liturgickou komisí ČBK

www.liturgie.cz/liturgicka-komise-ceske-biskupske-konference/dokumenty-lk-cbk

- **Vademecum pro biskupy** – zásady mimořádného způsobu slavení Velikonoc v roce 2020, připravené liturgickou komisí ČBK na základě dekretů římské Kongregace pro bohoslužbu a svátosti a společně diecézím v České republice (2020/05)
- **Vademecum pro kněze** – praktická příručka k mimořádnému způsobu slavení Velikonoc v roce 2020, připravená liturgickou komisí ČBK na základě dekretů římské Kongregace pro bohoslužbu a svátosti a dohody o společných zásadách v rámci České biskupské konference (2020/06)